

A

PARLAMENT DEBRECENBEN.

1849.

KÖZLI

Pap Dénes.

II. KÖTET.

LIPCSE, 1870.

KIADJA KÖHLER K. A.

XXVII-ik ülés a képviselőházban

mártius 26-án.*)

Olvastatik a múlt ülés jegyzőkönyve.

Luzsinszki: Azt tartom, elnök úrnak jelentése nincs egészen kifejtve, mert jegyző úrnak azt tetszett a jegyzőkönyvbe tenni, hogy ne határozzon olyat a ház, mely szabadságunkra veszélyt háríthatna. Menynyire én emlékezem, elnök úr úgy fejezte ki magát, hogy valamiképen haztgöttével itt oly házat ne találjon, melynek politikája a mostani ház politikájával ellenkezik. (Helyes! Úgy van!)

Hunfalvy, jegyző: Igazolásom végett kérek egy pár szót. A kormány elnökének beszédét igyekeztem a lehetőségig híven felfogni s abból a jegyzőkönyv számára kivonatot készíteni; és különösen a ház elnöke által kimondott határozatot lehető pontosan jegyeztem fel, sőt magától az elnöktől jegyzékét e végre el is kértem s a szerint igtattam jegyzőkönyvbe. Azt hiszem, azon beszédben sok volt, mire itt alkalom nem adatott, s úgy lógtam fel, hogy az elnöknek óhajtása leginkább abban határozódik, miszerint a ház valami olyast ne határozzon távolléte alatt, ami ----- (zaj miatt nem érthető. Némelyek: nem úgy van!)

Irányi: Igen sajnálom, hogy a jegyző úr nem tudta felfogni Kossuth Lajosnak tegnapi indítványát, mert az nem csak beszéd volt, hanem egyszersmind indítvány is, melyet jegyző úr formulázhatot volna; és a melyet én akként formuláztam volna — (zúgás) — semmi olyast nem mondok, a mi akárkit is sérthetne, én a lehető legmérsékeltebben szoktam szólni, tessék önöknek csendesen lenni és figyelni. — Mit a jegyző úr a jegyzőkönyvbe tett, csak motívum, nem pedig az indítvány volt, vagy legalább nem annak lényege. Az indítvány a körül forgott, hogy miután a ház elhatározta volt egy előbbeni ülésben, miszerint azok, kik mártius 1-ső napjáig meg nem jelennek, e ház tagjaiul nem tekintet hetnek, míg magokat nem igazolják, — ezen határozatot a ház tartsa fen a maga épségében, és így kik márt. 1-ső napjáig meg nem jelentek, csak, ha később személyesen a ház előtt igazolják magukat, tekintessenek

*) Közlöny 1849. 240., 241., 244., 245. lap.

követekül. Az indok erre az volt, hogy a kormányelnök most elmenvén, visszajövetelével ugyanazon házat találja, mely mártius 1-ig volt. A jegyző úr tehát az indokot az indítvánnyal összezavarta; kívánom ezért, hogy az indítvány úgy amint tétetett, menjen a jegyzőkönyvbe. (Helyes!)

K a z i n c y: Elkésve kellvén kihirdettetni a tegnapi nyilvános ülésnek, nem volt szerencsém abban részt venni; mindamellet nekem is van észrevételem a jegyzőkönyvre nézve. Én nem mondhatnám épen, mint Irányi Dániel barátom, azt: váljon fel tudta-e vagy nem fogni jegyző úr az elnök úr indítványát avagy nézeteit, hanem igenis azon véleményben vagyok, hogy abba a jegyzőkönyvbe nem mehet mindaz, ami felolvasatott, bár mondatott bár nem; mert én a jegyzőkönyvben csak oly dolgokat vélek megemlítenőknek, melyek iránt a ház bizonyos határozatot szükségesnek lát, — de egyéni véleményeket bárki, és bárhonnan jöttek legyen is, jegyzőkönyvbe tenni nem találom helyén. De tovább megyek. Méltóztassanak megengedni, ha a házat arra figyelmeztetem, hogy az, mit Hunfalvy jegyző a jegyzőkönyvben felolvasott, kissé derogál a ház tekintélyének. Én azt hiszem, hogy az, mit a ház elhatároz, a nemzet önállósága és szabadságára nézve soha semmi esetben nem lehet veszélyes: nem lehet pedig azért, mert a közvélemény nem csalatkozik, a ház többsége teszi pedig mindig a közvéleményt. Alázatos véleményem szerint én azt kihúzendónak, vagyis a jegyzőkönyvben helyt nem foghatandónak vélem. Egyébiránt mit Irányi Dániel társunk mondott, a felett a ház tanácskozhatik akkor, midőn már az igazoló bizottmány a maga munkálatát befejezte, hanem míg a bizottmány munkálata tárgyalva nincs, addig a felett parlamentaris szokás szerint szavazás nem történhetik. Azt hiszem, a ház tekintélyével ellenkeznék, hogy ha egy be nem végzett munkálat felett határozottan ítélne a ház, ennél fogva a jegyzőkönyvre nézve csak azt adom elő, hogy amiket előadtam hagyassanak ki.

H a l á s z: Tökéletesen egyetértek Kazincy Gáborral; hogy ha az, mi a jegyzőkönyvben felolvasatott, úgy marad: derogál a ház tekintélyének, mert az van benne, hogy az elnök távollétében olyasmit ne határozzon a ház, a mi a házára nézve veszélyt hozna. Én így fogtam fel, hogy azt mondta az elnök: nem szeretné, ha visszajöttével nem ezt a házat találná itt, azaz, mint meghatározta a ház, hogy a házat csak annak verificált tagjai tegyék; és így, hogy ha például fordulván a kocka, isten megáldaná fegyvereinket, s a legszerencsésebb körülmények közé jönnénk, azon száz 8 néhány képviselő, kik akármi okból elmaradtak, s itt velünk nem voltak, megjelenének, a ház eddig követett politikáját megváltoztatná. Ez volt alapja a kormányelnök beszédének, de ez jegyzőkönyvben nincs. Tehát azt tartom szerkesztessék újra a jegyzőkönyv, holnap különben is, vagy holnapután a Közlönyben kijő a tegnapi ülés, könnyen megtörténhetik az újra szerkesztés. (Helyes!)

K o v á c s: Én különös figyelmet kívánok annak a tegnapi jegyzőkönyvnek ajándékozotatok, s pedig kívánok figyelmet ajándékozotatni azért, mert abban elősoroltatok olyasmi, a mi tegnap határozatba nem ment s mindenesetre a szombati ülés után, melyre a tegnapi következett,

kissé kényes kérdés; kényesnek létora pedig azért, mert magam is azt látom, hogy nem kell mindannak, ami a kormányéinak által elmoudatott, a jegyzőkénybe bemenni, mivel az mind magára a kormányelnök urra jó nem volna, mind pedig a házra nézve, mert a ház compromittálná vele magát; akkor ugyan, ha mind megemléttetnék, mégis csak inkább helyén volna, de ha csak egy része említettik meg, mindenesetre a ház compromissiója járna vele. Amint én emlékezem, kormányelnök úr így fejezte ki magát: csak oly politikának lehet Ő kifolyása a táborban, melyet ő ismer; de azt nem mondta, hogy a ház ne változtassa meg politikáját. (Zaj; visszatetszés.) Ne méltóztassanak félreérteni, én azt mondom, hogy a kormányelnök nem azt akarta mondani, hogy Ő ettől a háztól fél, miszerint e ház meg akarná változtatni politikáját, hanem egyenesen azt mondotta ki, hogy ha az igazoló választmány munkálata akként dől el, amint ő nem szeretné, hogy eldőljön, s hogy ha azt fogja látni, hogy változván a körülmények, ide száz meg száz egyén fogna jönni minden igazolás nélkül, mely megváltoztathatná a ház mostani politikáját ő e ház kifolyásának nem tarthatná magát. Én magam is osztom az elnök ezen nézetét mert igen könnyen megtörténhetik, hogy ha majd egyszerre csak megnyílnak a sorompók, számtalan tagokkal fog szaporodni a ház, olyanokkal, kik miatt megváltozhatnék a ház politikája, kiket magam is igazolás nélkül befogadni nem szeretnék. Azt tartom, hogy vagy mondassák el a dolog a maga összeköttetésében, vagy hogy sem úgy ne álljon amint a kormányelnök úr nem mondotta s nem mondhatta, sem úgy, hogy a házra nézve compromissio idéztetnék belőle, mert ő nem a ház szellemi politikájáról hanem a ház egyéniségeiről szólott, tehát csak az egyénekre szorítottassék.

Kál lay: Megvallom csodálkozom Kazinczy Gábor nyilatkozatán, ő mindig a parlamentaris formákhoz ragaszkodik, és már ma a függetlenségről, és a ház derogamenéről beszél akkor, a midőn a jelen kérdésben még tegnap a kormányelnök előterjesztett indítványát a ház szabadon elfogadta, azt hiszem, hogy az legkevésbé sem derogál a háznak, ha azon elveket, melyeket Kossuth Lajos előtejesztett, elfogadta, azt szabadon tette a ház, és épen azon oldalról, mely a formákhoz ragaszkodni szokott, csodálkozva kell hallani az embernek az ellen szólani, ha a ház rendes formák mellett egy indítványt elfogad, és az ellen felhozni azt, hogy a ház tekintélyéből levon, ha ilyet elfogad. Itt azon vitatkozunk, hogy az elnök úr mit mondott, a gyorsíró már leírta a nyilatkozatot, ha azt felolvasnók, legjobban megtudhatná, hogy az elnöknek mi volt akarata. Igaz hogy elnök úr felhozta (felkiáltás: tudjuk), ha tadnák, nem kellene vita tárgyává tenni. Kormány elnök úr azt mondá és indokol hozta fel, hogy igen sajnálná, ha a táborbéli visszajöveletekor más politikát találna a házban, mint a mely volt akkor, midőn elhagyta a házai Ez okol hozatott fel azon cél elérésére, hogy a verificationalis bizottmány munkálkodása megnő döntessék. Jól emlékezünk arra miként egyenesen az elnöknek az volt akarata, hogy ha a ház határozata megdöntetnék, és a parlamentbe oly képviselők jönnének be, kik akkor

midőn a veszedelem legnagyobb volt, nem voltak itt, meglehetősen oly többséget eszközöltetnének itt, a mely többségnek akarata a ház jelen politikájával ellenkezik. Kossuth Lajosnak ezen kijelentése világos határozat lőn, midőn elmondta beszédét, az elnök a házat felszólította, és a ház azt elfogadta. Igaz, hogy az különböző eset, mint az, mi Bezerédy Lászlóra nézve előfordult, ott is azt vetettük ellene, hogy szabály ellen teszünk, és ha akkor rögtön azon indok hozatott fel, hogy az a szabállyal ellenkezik, minél inkább lehet azon indokot most felhozni, hogy ma a tegnapi határozatot megváltoztatni akarjuk: tehát az elnök által kimondott határozat úgy jöjjön jegyzőkönyvbe, mint azt az elnök előterjesztette.

Hunfalvy: A jegyző a maga egyéni nézetét nem teszi soha a jegyzőkönyvbe. Én főfigyelemmel voltam az elnök által kijelentett határozatra, s én nem tudtam másként fogalmazni a jegyzőkönyvet mint csak úgy, hogy a kimondott határozattal megfelelő legyen az előzmény. Említés tétetett itt arról is, miszerint az elnök azt nyilatkoztatta volna tegnap itt a ház előtt, hogy óhajtaná ha visszajöttével más házat nem találna itt, mint a mostanit. Ha ez a jegyzőkönyvvé bemenne, azt hiszem a jövőendő választásokra nézve oly akadály lenne, melyet a ház nem kívánna, mert az által a választások szabadsága egyelőre akadályoztatva volna. Ily okokat gondolva fel azt hittem, legjobb lesz úgy fogalmazni a jegyzőkönyvet a mint felolvastam; azonban ha tetszik a háznak én a jegyzőkönyvet újra szerkeszthetem.

Bar tál: Igen jól emlékezem a tegnapi ülés folyamára. Irányi Dániel képviselő társunk előbbeni előadása annyiban áll, mennyiben azt fejezte ki, hogy Kossuth Lajos kormányelnökünk határozott indítvánnyal nem lépett fel, de nem is léphetett fel egyrészt azért, mert a kormányelnök az ülésben jelen nem lévén, bármiként volt is értesülve mások által, az ülés minden részleteit mindenkép fel nem foghatta, nem tudhatta s nem tudta mit határozott a ház minden egyesekről. (Zaj!) Én nem gyanúsítok senkit, de azt megkívánom hogy szavaim is e részben félre ne értesenek, mindenesetre az, a ki az ülésben részt nem vesz, a Közlöny útján annak minden részleteiről nem értesül, azt hiszem a történeteket úgy, mint azt a szemtanúk tudják, nem tudhatja; de másrészt is azt hiszem, hogy határozott indítvánnyal fellépni nem lehet, mintha lényegét akármely határozatnak előadja. Itt nincs más mint a bizottmány jelentése s a háznak előbbeni határozatai. Azt hiszem kormányelnökünk egyetlen egy szavában sem említette és nem is említette, hogy a ház előbbeni határozatát megsemmisítse. Kormányelnökünk világosan azt fejezte ki, hogy aggodalmat érez azon kijelentés után, melynek egyik szószólója Bernáth József volt, ki azt mondta, hogy a hazát a bonyodalmak annyira vitték, miszerint más módot nem lát, minthogy a választmánynak, vagy túlszigorúnak kell lenni, vagy olyan határozatokat eszközölni, melyek mellett sem a valóban bűnösök t. i. a képviselői szék elhagyása által bűnösök ne sújtatnának teljes szigorral, sem pedig kik valósággal physikai lehetetlenség miatt meg nem jelen-

hettek. E miatt volt kormány elnökünk aggodalomban, s ezen aggodalma elenyésztetése végett kért Ő garantiát és kérte magát világosan biztosíttatni a ház által, hogy e tárgynak további vitatásánál, mert ott kell garancia, a február 28-diki végzést tekintetbe fogja venni és tartam a ház, és ne engedje az ügy további bonyolódása által magát félrevezettetni, hanem az egyesített közremunkálás által iparkodjék, hogy a jövő útja be ne vágassák, s eszközöltessék ki az, hogy itt akárki túlengedékenységgel, olyasok is kik valódi hazaárulásba estek, helyt ne foglalhassanak, vagy ha hazaárulásba nyíltan nem estek is, de legalább gyáva mulasztásuk által érdemtelenné tették magokat, legalább nyíltan bebizonyították ezen gyáva mulasztás által, hogy politikai hitvallásuk Magyarország függetlenségének minden ároni kivívásában nem áll. Azt hiszem a ház felszólalása nyújtott ez iránt garantiát, és reményilem hogy e tárgynak újabbi, folytatólagos felvételénél, mert ez még általánosan befejezve nincsen, s mely sem a túlszigornak meg nem felel, sem az általános határozatnak, oly határozatot nem fog a ház hozni, mely a kormány politikáját megváltoztatná. Reményilem, hogy kormányelnökünk a mai határozatunkban tisztán feltalálja azon garantiját, melyet én részemről fájjalom, hogy kormány elnökünknek tőlünk kérnie kellett, mert múltját tekintve azt hiszem a háznak főiránya az volt, hogy Ő vele, kit a háznak közvéleménye a haza megmentésére kítűzött, teljes egyetértésben működjék. Én így fogtam fel a tegnapi kijelentését. (Helyeslés.)

Luzsinszki: Nekem csak azon kis észrevételem van az előttem szolt képviselő urnák előadására, hogy — (Nagy zaj. Rendre, nem lehet kétszer szólani.)

Elnök: Pálffy, következék szólani. (Luzsinszki ismét szólni akar. Rendre! zaj.)

Pálffy: Én elállok a szólástól.

Top ere erő.: Nekünk egyenesen a jegyzőkönyvhez kell szólani, s azt kell megvitatni, mi menjen be a jegyzőkönyvbe és mi hagyassák abbéi ki. Azt tartom a jegyzőkönyvnek azon kitétele, mintha kormányelnökünk azt fejezte volna ki, hogy a ház ne határozzon olyast, a mi a nemzetet veszedelembé ejtené, egyáltalában nem áll, s elnökünkre legnagyobb sértés volna, ha ennek kimondásával a házról azt tenné fel, hogy a hazát veszedelembé kívánná ejteni (Helyes!) Kormányelnökünk nem is ezt, hanem azt mondta, hogy a ház határozzon a mit tetszik, a maga bölcsesége szerint, de abban az esetben, ha nem az általa ismert politika nyomán határozza, ne kivágja tőle a ház, hogy az így megváltoztatott politikájú háznak kifolyása legyen Ő, s többé a kormányban oly határozat mellett helyt nem foglalhat. Ez nem egyéb a kormány részéről, mint kijelentése annak, hogy a verificationis kérdés: kormány kérdés, s ennél fogva irányól van kítűzve, hogy ha a ház politikáját megváltoztatja, mit kell tenni t. i. hogyha változnék a ház politikája, ez a kormány változását is magában foglalja. Ebből kiindulva azt látom, hogy

miután sem indítvány nem tétetett, sem szavazattal el nem döntetett semmi abból, a mi elnök úr által mondatott, a jegyzőkönyvbe nem is jöhet, hanem tisztán úgy vétetik, mint kijelentése annak hogy az igazolási kérdés kormány kérdés. És így véleményem szerint a jegyzőkönyvbe annak kell csak bemenni, a mit elnök úr a táborozásról megemlített, s a tábori munkálatnak előmeneteléről, a többiekről hallgatni, mert különben is azt a Közlöny pótolni fogja. (Helyeslés.)

Madarász J.: Bartal György követtársunk azon nyilatkozatára, miszerint ő nem tudja, hogy a kormány elnöke honnan meríti tudomásait, de azt hiszi, hogy részletekben a tanácskozást fel nem foghatja, én ezen kitételre nézve Bartal György úrnak azt nyilvánítom hogy a felfoghatás és fel nem foghatás az ő hiszemeként egyéni értelmiség feltételezésétől függ. (Zaj. Elnök: szóljon a dologhoz a képviselő úr.) Midőn az elnök azon felszólítást teszi, hogy a dologhoz szóljak, csak akkor volnék kénytelen valamely kifejezésemet elhallgatni, ha az elnök azon egyént, kit én cáfolni kívántam, utasította volna hogy a dologhoz szóljon. Úgy hiszem igen elevenen emlékezhetnek a képviselők, mi volt a kormányelnök kijelentése, az, hogy ugyanazon házat lelje a táborbóli visszajövelekor, mely itt volt a vész perceiben: miután önök, a mint veszem észre, nem igen akarnak azon kitételre emlékezni, és előadásomat mennyire azt igazolni akartam, nem akarták kihallgatni, hívén azt, hogy ezen országgyűlés ily magaviseleté által befejezendí működését, stb. (Zaj. Szólót rendre utasítani kívánják.)

Elnök: A dolog érdeme alkalmasint ki van fejtve, de azt tartom, velem együtt a ház osztozik abban, hogy azon mondás a ház szemébe, miként magaviseletével befogja végezni pályáját, nincs rendén, és azon kifejezést kénytelen vagyok megróni a ház nevében.

Bezerédy I.: Az elnök kimondása után nincs mit említenem, de nem tudom, mi indíthatta az előttem szólót arra, hogy Bartal György szavait egészen más értelemben fogta fel, mint azt én értettem, t. i. ő úgy mondá, hogy a kormányelnök jelen nem lévén, azon részleteket nem tudhatja, így vitatkozásában és előadásában nem is volt semmi a ház vitatásainak részleteire irányozva. Egyébiránt nincs senki, ki ellenkeznék azzal, mi az elnök előadásának fő célja volt, t. i. az egyetértés és a viszálykodás száműzése, hogy így egyesített erővel menthessük meg a hazát, és e tekintetben figyelmeztetem az előttem szólót, vájjon épen a féle érintések minővel ő lépett most föl, nem leg veszélyesbek-e az egyetértésre és a háznak egyesült erőveli működésére nézve? A háznak szabadságában áll, mint Topercer képviselő mondá, hogy a kormány elnök előadása ne tétessék a jegyzőkönyvbe, mit azonban épen nem tartanék helyesnek; mindenesetre pedig ha szó tétetik a jegyzőkönyvben az elnök előadásáról, véleményem szerint úgy nem maradhat mint a jegyzőkönyvben ki van fejezve, mert a kormányelnök világosan szólott, és o, akár kormány nyilatkozatának, akár indítványnak nevezzék azt, azt kívánta, és tűzte ki mintegy garantiául, és az ő működése a hazára úgy

lehet eredményes, ha a ház tagjaira nézve a febr. 28-diki végzésnek rendeletétől el nem távozik és hogy ne tévessék ki a haza azon veszedelmek, miszerint oly tagok is jöhessenek ide szabadon, és itt a haza sorsa felett ítéljenek, kik tettekkel megmutatták, hogy Ők a hazának megmentését nem helyezik minden más fölébe. És ezen nyilatkozatát vagy indítványát a kormányelnöknek a ház felkiáltással és általános felállással elfogadta, magáévá tette, és garantiát nyújtott hogy igenis azon politikával fog működni. Ha tehát a jegyzőkönyvben erről szó tétetik, ily értelemben kell szerkeszteni, de a jegyzőkönyvre akkor lehet csak szó, ha azt szerkesztve látjuk, és így igen helyeslem azon véleményt, hogy a jegyző tegye fel, a jegyzőkönyvet akár ma ülés folytán, akár holnap, ha tetszik, akkor határozzunk.

Zey k K.: Magam is azon véleményben vagyok, hogy a kormányelnök által semmi indítvány nem tétetett, mert ha az tétetett volna, azt formulázva adta volna elő; én abban nem tekintek egyebet mint azt, mit Topereer Ödön mondott, és nem hallottam egy szóval is, hogy a kormány elnök azt mondta volna, hogy a ház tegnap vagy tegnapelőtti határozatait rontsa meg, mert Kossuth Lajos volt az, ki mindenkor abban tartotta hazánk egyedüli megmentését, hogy a ház tekintete fennmaradjon, és ő mondta azt a legközelebbi ülésben, hogy minden erejének megfeszítését arra fordítandja, hogy a háznak tekintélye megmaradjon. Kossuth Lajosról fel nem lehet azt tenni, hogy azt mondta volna, hogy a ház változtassa meg tegnapelőtti és az előtti határozatait, de nem is mondta azt, hanem ötet garantiakérésre az bírta, miszerint tétetett itt oly forma indítvány, hogy az egész verificatio vetessék el, következésképp mindazon tagok, kik megjelennek a nélkül, hogy bíraskodás történjék, helyes volt-e elmaradásuk vagy nem, itt megjelenjenek, ez volt mitől tartott Kossuth Lajos, mire nézve mondá nem szeretne oly képeket látni itt visszajöve-tolekor kiket nem látott itt a veszélyben, és attól félt, hogy a ház szel-leme megváltozik, tehát a kormánykérdést is gondolom e tárgyra nézve I mondotta. Egyébiránt pártolom Topereer Ödön azon véleményét, hogy semmi se menjen be a jegyzőkönyvbe mint indítvány.

S z a c s v a i: Én azon véleményben vagyok, hogy ha a kérdéses nyilatkozat eszméje a tegnapi napon felfogatott volna, s a mai vita közbe nem jő, akkor a háznak méltósága és politikája azt parancsolta volna, hogy Topereer Ödön indítványa tetteleg hallgatva elfogadtassák, de a kérdés már ma tovább van vivő. Felhozott, hogy a jegyzőkönyvbe a tegnapi határozatnak be kell menni, a szólóknak meglehetősen része vitatta azt, hogy tegnap határozat nem volt, mint Irányi Dániel és Bezerédy István azt röviden kifejtették, és ha tegnap határozat nem volt a mai viták közbejötté után többet nem tehetünk mint a szabályok értelmében meghagyni a jegyzőnek hogy azon nyilatkozatot újra szerkesztve, következő ülésre tegye fel.

Csíki: A tisztelt ház minden egyes szólói megnyugszanak abban, mikép a jegyzőkönyv, úgy mint szerkesztve van, meg nem állhat,

mert az olyan volna, mi a háznak méltóságával, és a kormány, elnöktől várható kijelentéssel öszhangzásba nem volna hozható, hogy a ház olyat határozzon, hogy azt tehesse fel róla a kormány elnök hogy távollétében olyat tegyen, mi veszélyt áraszthatna a nemzetre. Ebből másféle értelemek fejlődtek ki, egyik vélemény oda nyilvánult, mikép a jegyzőkönyvben a kérdést elhallgatni kell, hogy azon értelemben tette nyilatkozatát az elnök, másik vélemény az, miszerint említettett, hogy a mi történt, annak helyesen felfogva jegyzőkönyvbe kell igtatattni. Én nem nyugszom meg egyes értelmem szerint, hogy a jegyzőkönyvben mindaz, mi tegnap a kormányelnök által elmondott, egész terjedelmében beigattassék, mert az a Közlönyben a napló dolga volna, hanem hogy a dolog velejére nézve tett nyilatkozat a jegyzőkönyvből kimaradjon, abban is meg nem nyughatom, főleg miután már szóváltások, és a tanácskozások a tárgy felett folynak. Én tehát azt óhajtom, hogy a jegyzőkönyv újra szerkesztessék, melybe az jöhetne, mi kivonatban volna mondandó, minek annyival inkább be kell menni, minél világosabban áll az, hogy a tábor állásáról, és egyéb általa tegnap elősoroltakról is megemlítés befoglaltassák, mi iránt a ház tagjainak úgyhiszem nincs észrevétele, hogy pedig az elnök előadásának lényeges része kihagyassék, akkor nem volna hív előterjesztése annak, a mi történt, annak pedig én mindig barátja vagyok, és óhajtom, hogy a történetek lényeges része híven terjesztessék elő. Hallottam említeni, egyik követtársam által, jelesen az mondott, mikép a ház alkalmasint rövid időn be fogja ily eljárás mellett pályáját végezni. (Zajongás s türelmetlenség, felkiáltások: rendre, rendre!) Ha nem volna Közlöny és nyilvános tanácskozás, egy szót sem szólnék, de miután az van, és észrevételem van, azon joggal élek, hogy észrevételet tegyek. (Hosszas zaj.) Követi állásomnál fogva megteszem észrevételemet, a verificationalis tárgyban hozott határozatokra nézve nekem is voltak észrevételeim, melyek a ház többségének véleményével nem voltak öszhangzásban, de a többségnek alárendelni tanultam, és kötelességemnek éreztem, hogy véleményemet mindig nyilvánítom. Itt jelenlevő követtársaim a haza közérdekét, és mindnyájunk jólétét szintúgy szíven hordják mint én, mert Ők is jót kívánnak tenni azért, ha más véleményben vannak, s nem fogom belőle azt következtetni, ha indítványomat el nem fogadják, romlását okozzák a nemzetnek.

Csertán: (Zaj.) Ha lehetne is kétségeskedni arról, hogy tegnap napon kormányelnök úr által oly indítvány tétetett, mely a ház által elfogadott, a mai tanácskozás mindenkit meggyőzhetne, hogy azon indítvány — — — mert mind azok, a kik az indítvány felhozását vitatják, az indítványra nézve homlokegyenest ellenkeznek. (Zaj.) A jegyző azt mondja, hogy az elnök úr által oly indítvány tétetett, miszerint a ház vigyázzon, nehogy oly határozatot hozzon, a mellyel a haza veszét okozza; — Irányi Dániel pedig azt mondja, miként azon indítvány tétetett, hogy azok, kik mártius 1-ig meg nem jelentek igazolás nélkül el ne fogadtassanak követekül. A harmadik ismét azt mondja, hogy a ház oly politikát kövessen, minőt mostanig, mert különben a kormány-

elnök nem tarthatja meg helyét. A többség azt mondta, hogy indítvány nem tétetett, hanem csak azon ismert politika említett meg, melyet a kormányéinak a ház előtt gyakran kimondott, hogy csak egyedül a mellett fogja megmentetni a hazát; én is úgy vagyok meggyőződve, hogy itt indítvány nem is tétetett, mert nem lehet föltenni elnökünkről azt, hogy a parlamentaris renddel ellenkezőt tenne. Ugyanis azon indítvány eéak akkor tétethetett volna, ha a fenforgó tárgy bevégeztetett volna. Én tehát egyenesen oda szavazok, hova Topercer képviselőtársunk. — Vannak ki hangosan mondják, hogy az országgyűlés majd eloszlik — (zaj) s bizonyos hatalmat látnak — — — (zaj; elnök: ne menjünk vissza). Csak azt mondom, vannak emberek, kik ragaszkodnak midőn reá szorulnak (zaj), — és ha nem — (zaj), — akkor szeretnék, hogy ha ők magok emelkedhetnének fel (nagy zaj), — — — hanem az isteni végzés, — — — hogy azok nem elnökök — s nem urai Magyarországnak és nincs hatalmukban Magyarország gyűlését eloszlatni vagy egybe hívni s a t.

Elnök: Értsük meg egymást és mindent távoztassunk el, a mi az egységet megzavarja, a keserőségek már megtörténtek, azzal a dolognak a maga útján vége van, ne szaporítsuk tovább a szét, hagyjunk fel vele, és a maga rendjén menjünk tovább.

Török: Igen egyszerűen veszem fel a kérdést, én nem állítom azt, hogy az elnök indítványt tett volna, hanem egyszerűen úgy veszem M a dolgot, hogy itt az elnöknek aggodalma volt az iránt, hogy netalán a ház febr. 28-án hozott határozatától eláll, attól tartott pedig azért, mert az által oly egyének jönnének a házba, kiknek politikája által a háznak politikája is változnék. Ő biztosítékot kért, és mit érthetett azon biztosíték által a kormányelnök, és a ház nem mást mint azt, hogy a hozott határozat mellett a ház megmarad, következésképp, midőn a ház bírta az elnök nyilatkozatát, és általános beleegyezés által a maga megnyugvását nyilvánította, és osztozott az elnök nézeteivel, akkor nem tett mást, mint kinyilatkoztatta azt, hogy a maga határozata mellett állhatatosan meg akar maradni. Én akként veszem fel a dolgot és szerintem a jegyzőkönyvbe kell menni annak, hogy a kormányelnök aggodalmát lát abban, hogy netalán a ház febr. 28-án hozott határozatától elálljon, és biztosítékot kért azon határozat megtartására nézve, miután a ház a kormányelnök nyilatkozatában osztozott, és kimondotta azt, hogy határozata mellett megmarad, én tehát többet nem kívánnék a jegyzőkönyvbe igtatni.

Vlád: Azt tapasztalom, miszerint e tárgy vitatása közben a vélemények annyira szétágaztak, hogy azokat, összeegyeztetni igen nagyon bajos, miután mindenik rész véleménye mellett csökönnyösen megmarad, ugyanazért, mivel közöttünk egy sem arrogálhatja azt: hogy oly fidelis emlékező tehetséggel bír, miszerint a kormányelnök által vasárnap tartott beszédet szóról szóra tudhatá; ennélfogva nincs más expediens, melyhez ily körülmények között a tisztelt ház folyamodhatik: mint bevárni a holnap megjelenendő Közlönyt, melynek nyomán a ház jegyzője elkészítheti a jegyzőkönyvet. Ajánlom tehát azt ház pártolásába, melynél jobbat

és célszerűbbet anélkül sem határozhat. (Nevetés és zaj). Uraim! nem azért mondtam ezt legjobbnak, mintha valami dicsőséget kívánnék magamnak tulajdonítani, mert oly szerencsétlen nem vagyok, hanem azért mert már előttem szólott Bezerédy István által ezen eszme megpendítvén a ház nagyrésze is helybenhagyólag nyilatkozott iránta.

Elnök: A honvédelmi bizottmány elnöke tegnapi előadásában arra kérte fel a házat, hogy semmi olyat ne tegyen, mi a háznak romlását vonná maga után. Vannak kik az ő kijelentéseit jegyzőkönyvbe kívánják tétetni, mások nem kívánják, nevezetesen a követigazolásra mondott észrevételeit; mert igaz hogy sok jót és szépet mondott beszédében, szívét kitárta a képviselőház előtt; de csak nézeteit adta elő, világosan indítványt nem tett; a ház nem is mondott végzést, hanem helyeslette felkiáltások alján az elnök nr kijelentéseit. A kérdés tehát most az, Topercer árnak javaslatát elfogadja-e a ház vagy nem?

Kállay: (Már szólott!) Én a kérdéshez kívánok csak szólani. A tegnapi kijelentésnek többféle exegesiseit hallottam, de azt senkisémm tagadja, hogy elnök urnák tegnapi beszédét a képviselőház elfogadta; s miután ez így történt, legelső kérdésül azt tartom kitűzendőnek, váljon a ház tegnapi határozatát meg akarja-e rontani vagy nem?

Elnök: Arról nincs szó; hanem kérdés az, hogy a mint Topercer úr indítványozá, váljon a kormányelnöknek az igazolás iránt mondott nézetei kimaradjanak-e a jegyzőkönyvből, elfogadja-e a ház vagy nem? tehát a kik az indítványt elfogadják, méltóztassanak felállni. (A többség feláll.) Tehát a jegyzőkönyv kiigazítottván, holnap fel fog olvastatni.

Ezután az igazoló választmány jelentése felett folytattatván a tanácskozás az be is fejeztetett.

Végre elhatározottat, hogy Kemény Dénes és Vadnai Miksa elhunyt képviselők fölött emlékbeszédek tartassanak.

V. ülés a felsőházban

mártius 27-én.*)

A felsőházi tagok tárgyában kiküldött választmány beadta jelentését Ezen jelentés folytán következő hat osztály állapíttatik meg: 1. Kormányi kiküldetésben levő felsőházi tagoké. 2. A jelenlevőké. 3. Törzstiszteké. 4. Valódi katonai szolgálatban levőké. 5. Külföldön lakhatásra engedőimet nyerteké. 6. A debreceni megjelenéstől fölmentetteké. A választmány véleménye nyomán a felsőházi tagok névsora a

*) Közlöny 1849. 287. lap.

Közlönyben közzé fog tétetni, a hivatalnokokra nézve felkéretik a honvédelmi bizottmány, miként ezek közül a tetteleg nem hivataloskodóknak f. évi april 15-éig leendő megjelenésük iránt intézkedjék. A többi meg nem jelent tagokra nézve a megjelenési és igazolási batáridő szinte ezen napra tétetik, fentartván magának a ház e tárgyban azon alkalommal intézkedni. Olvastatott a hadügyministernek jelentése az ellenséges hadifoglyok fizetése iránt. E tárgy csak akkor vétethetvén tanácskozás alá, ha a képviselőház által annak rende szerint fog átküldetni, jelenleg egyszerű tudomásul vétetett Ezen jelentés folytán b. Jósika Miklós, az országos honvédelmi bizottmány tagja, tudomásul jelenté, mikép a hadügyminister tegnapi napról egy levelet intézett Windischgrätzhez, melyben kijelenti, hogy ha részünkről fogságba esett vagy esendő tisztekkel f. évi apr. 20-ántól úgy fog bánni, mint eddig, t. i. 4 pkr. naponkénti zsolddal ellátva mint közönséges rabokat fogja tekinteni, saját már nálunk levő vagy leendő foglyaira nézve — a zsoldot illetőleg — szinte nem várhat egyéb eljárást; a személyekkel bánásmód mindenestre emberi, a nemzet méltóságához s a civilisatio igényeihez alkalmazott leendvén. (Közhelyeslés.) B. Jósika M. által — fentebb közölt — mondottak kellemes felvilágosítására szolgált az elnök előadása, melyből tudomására esett a háznak, miként az ellenségnek foglyaikkal! mikénti bánásmódjáról egy tiszt által értesült az országos honvédelmi bizottmány. Ezen tiszt, sebesülten az alsó táborban fogatott el, s Olmützbe vitetett. Innen miután mint sebesült Olaszthonba nem küldetethetett, hogy ott — az osztrák seregek közé soroztatván — a szabadság ellen küzdjön kényszerítve, — Pozsonyba kísértetett, haditörvényszék elébe lévén állítandó; honnan azonban a magyarok istene s a körülmények hatalmának segélye által megmenekült.

Az ülés déli 12 óra után eloszlott.

XXVIII-ik ülés a képviselőházban

m á r t i u s 28-án.⁴⁾

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök jelenté, hogy Ágoston József képviselő folyamodást intézett a házhoz, melyben kéri magát távollevő s nem igazolt képviselők irányában hozott határozat alól felmentetni, mert ágyban fekvő beteg Pesten. Rövid szóváltás után, a ház

*) Közlöny 1849. 248, 249. 252, 259. Up.

nevezetes többsége által, mind a jelen, mind az ehhez hasonló osztályba eső képviselők folyamodása egyszerűen félretétetni rendeltetett, vezérfonalul szolgálván azon határozat, melynél fogva 1-ső martaimig meg nem jelent képviselők, állásukról önkényt lemondottaknak tekintettek. E szerint Ágoston József megszűnván képviselő lenni, kerülete (Borsodmegyében) új választásra lesz a ház elnöke által utasítandó. Kubinyi Ferenc által az utolsó ülésben tett, s Szalai Ferenc által módosított indítvány olvastatott fel, mely szerint: 1. Országos és kormánybiztosi foglalkozással megbízott, vagy országgyűlés helyszínétől bármilyen szín alatt távollevő képviselő, távolléte ideje alatt képviselői díját nem húzandja. 2. A hadi szolgálatban levő képviselők hadi szolgálatuk ideje alatt képviselői és viszont ez utóbbi szolgálatok alatt hadi fizetéseiket nem húzandják. 3. Azon képviselők, kik álladalmi hivatalt viselnek, ha ez által elvált kötelességeiket nem teljesíthetik egyedül a képviselői díjt húzandják. Ezen indítvány, bár a képviselőház tetszését már eleve is megnyerte, ki fog nyomtatni, 8 aztán kerül tanácskozás alá.

Az igazoló választmány előadója Dobolyi S., előadja az igazoló választmány Komárommegye udvardi, és ócsai választó kerületeinek, képviselőktől elválasztott Csernátoni Cseh Lajos és Thaly Zsigmond megválasztásáról szóló jegyzőkönyvei iránt beadott jelentését Csernátonit a választmány igazoltnak tekinté. Olvastatott a választásról szóló jegyzőkönyv, melyből kitűnik, miként nevezett Csernátoni, a megyei központi választmány által, a választás vezérletére kiküldött elnök jelenléte alatt, a választó közönség által egyhangúlag választatott el, mégpedig miután a választó kerület székhelye — Udvard — az ellenség kezeiben volt, Szentpéterről pedig, hova a választási hely kitűzetett, honnan azonban a választók nehogy a közellevő ellenség által háborítottassanak — tovább kényszerültek vonulni, Izsa helységében. E tárgy élénk vitát gerjesztett a házban. Luzeinszki, Martincsek, Madarász J., Ragályi, Kállay és Dobolyi S. Csernátoni Cseh Lajost igazolandónak vélték, s ezért a választmány véleményét pártolták, leginkább a következő okoknál fogva. Luzeinszky a körülmények rendkívüliségét kérte figyelembe venni melyek, szerinte az eszközök rendkívüliségét is megengedik, aválasztók a népnek ezen igaz hazafiaságit, mintán ez jobban ismerte Halassy Ede előbbi képviselőjét, mint a képviselőház, s tudta hogy az a gyűlésen megjelenni nem fog, méltányolni óhajtott, Csernátonit is igazoltnak véli tekinthetni. Martincsek nem lát az új választásban revocatiót, csak azt hogy a választók nem lévén bizalommal volt képviselőjük iránt, ezzel más egyént kívántak felruházni, és a ház úgy fogja a nép iránti bizalom jelét adni, ha választottját igazolja. Madarász J. annyival inkább elfogadhatónak látja Csernátoni megválasztását, mert a képviselőház az országgyűlés kezdetén a helyettes képviselőket is igazolta. Szerinte ezen indítvány már jan. 25-kén megtétetvén, elmellőztetett s később a komáromi választások hírére hozatott ismét elő, hogy a ház a nép új képviselőit elfogadhassa.

Szónok különösnek tekinti azok véleményét, kik azt mondják, hogy a választókerületek nem választhatnak, ha csak a háztól felszólított hatóságok által nem utasíttatnak az új választásra, mert hiszen ekkor ha például valamely kerület képviselője meghalna, és a ház elfeledné új választásra felhívni, ezen kerület nem lenne képviselve. Szóló nem bírja a revocatiókat, s a helyettesítést nem tartja alkotmányosnak, Csernátonit azonban a körülményeknél fogva igazolandónak véli, s a ház felett álló nép jogait, a nem igazolás által nem kívánja csorbítani. Raggályi aggodalmat lát abban, lesz-e ezen választó kerület oly helyzetben, hogy másod ízben is választhasson? ezen esetben nem szeretné ha az országgyűlésen képviseletlenül maradna, s azért Csemátonit igazolandónak véli. Kállay az új választottat mindaddig igazolhatnának véli, míg törvénnyel nem bizonyítják be előtte, hogy a választás érvénytelen.

Az igazoló választmány véleményével ellenkező nézetben voltak, s azért Csemátonit nem igazolhatónak vélték: Kubinyi F., Szunyogh, Pálffy, Kazincy, Csiki és Tóth L. Kubinyi nem tartja érvényesnek a választást, ha néma képviselőház felszólítása következtében történik, mert a választókerületek hatóságát a választás bevégezésével befejezettnek tekinti; Szunyogh nem tartja Csernátonit igazolhatónak, mert a ház határozatilag kimondó, hogy mártius 1-ig minden képviselő bírja székét, ezen választás pedig sokkal előbb történt. Szerinte ez nem egyéb revocatió, pedig emlékezik a ház, mit mondott, midőn egy esztergommezei képviselő ellen küldői bizalmatlanságot jelentvén ki, őt vissza akarták hívni; azt mondá: hogy e tárgyban majd csak a ház lesz a bíró. Pálffy a ház határozatát, mely szerint mindazon kerületek, melyeknek képviselői lemondottaknak tekintetnek, új választásra lesznek utasítandók, a jelen kerületre is kiterjesztendőnek véli. Madarász J. előadására megjegyzi, miként a ház, a helyetteseket, az orsz. gyűlés kezdetén, csak a Királyhágón túli részekben fogadta el, de a körülmények, melyek ezen esetre állottak, nem állanak a mostanira is. Kazincy Madarász Józsefnek mondott szavaira, hogy t. i. a nép e ház felett áll, megjegyzé, miként ez nem így van, mert e ház felett senkisésem áll, mert az maga a souverain nemzet képviselője. Figyelmeztető a házat, hogy a parlamentarizmus modort, személyek végett meg ne buktassák. Emlékeztető a házat, Trefort Ágoston, Pest városi volt képviselő esetére, Trefort választói mindaddig nem választottak ig képviselőt, míg erre a ház által, nem utasítottak. Szóló a ház fenálló határozatait elrombolni károsnak tartja, s azért e választást érvénytelennek ismeri. Csiki, minden a ház utasítása nélkül történt választást érvénytelennek tart; hát térben a revocatio arcképét látja, a mi igen károsan hatna a hazára, mert ekkor az ellenség megszállván az illető választókerületeket, az itt levő képviselőket visszahívhatná és olyanokat küldhetné ide, kikkel aztán szabadon rendelkezhetné. Tóth L. Kállay előadására megjegyzi, miként vannak dolgok melyekről positiv törvény nem szól, s melyek megdönthetlen igazsága magukból a körülményekből következik. Ez esetben ilyen a nemzeti képviseletlen alapult országgyűlés, mely

minden municipalis, és revocationalis eljárást kizár. Madarász József véleményére kinyilatkoztatja, miként ő a nép fensége nevezet alatt magát a képviselőházat érti; végre Ragályit megnyugtatja, mert úgymond a törvényszerű választás, ott a hol ez történt, — t. i. Izsán, a komáromi vár körében — szinte véghez fog mehetni.

A hosszan tartott tanácskozás által eléggé megvitatott tárgy végre szavazat által döntetett el, Csernatonai Cseh Lajos választását a nevezetes többség nem igazolhatnak mondván ki, s az illető kerületet új választásra utasítandónak rendelvén.

Thaly Zsigmond szinte ez alkalommal megválasztott komárom-megyei ácsai kerületi képviselőre nézve hasonló nézetekből hasonló határozat hozatott.

Olvastatott Percei tábornak jelentése seregének, a már a lapokban is közlött győzedelmesről.

Az országos honvédelmi bizottmány bemutatja az álladalmi tisztviselők díjaztatása tárgyában szerkesztett pénzügyministeri kimutatást — Az álladalmi számadások megvizsgálására kiküldött bizottmánynak adott ki.

Mészáros hadügyminister bemutatja az ellenséges hadi foglyok fizetése tárgyában szerkesztett kimutatást. — Ki fog nyomatni, s aztán vétetik tanácskozás alá.

Ülés vége déli 12 órakor.

VI. ülés a felsőházban

mártius 30-án.*)

Olvastatván az utolsó ülés jegyzőkönyve, Beöthy Ö. bihari főispán felszólította a kormányt, hogy a Közlöny című hivatalos lapban, nemcsak az országgyűlési viták s hazai hírek, hanem a külföld eseményei is közöltessenek, még pedig nem pusztán, hanem a körülményekhez alkalmazott kommentárral kísérve, mert a Közlöny egyedüli lap, melyben hiteles híreket olvashat a nép, s mert lehetnek események, melyek közlésének csak egy órányi elmulasztása felér a hadsereg egyszeri megveretésével. Az elnök s Jósika M., mint az országos honv. bizottmány tagjai, Biharmegye főispánja ezen előterjesztésére megjegyzék, miszerint a Közlöny szerkesztősége még Szemere Bertalan belügyminister úrtól rendeletet vón, az országgyűlési vitáknak a legközelebbi számban leendő közlésére, ezek pedig gyakran oly terjedelmesek voltak, hogy minden

*) Közlöny 1849. 258. lap.

egyéb tárgyat kizártak a lapból, most azonban intézkedés történt, hogy az előle közlések inkább később jelenjenek meg valamivel, de az egyéb érdekes — különösen külföldi események, illetőleg kommentálva haladék nélkül tudassanak; miszerint a bihari főispán jelen óhajtásának elég fog tétetni. Kun G. főispán ezen előterjesztés következtében felszólítandónak vélte a kormányt, hogy a hivatalos lap, ezentúl a Királyhágón túl is minden hatóságokhoz megküldessék. Erre nézve az intézkedések már megtétetvék. — Beöthy ö. kérdést intéz a ház elnökéhez, meg fognak-e a parlamenteknél szokásban levő ülészünetek a legközelebb következő ünnepek alatt tartatni? Ez iránt az elnök, a képviselőház elnökével fog értekezni, s a holnap ülésben teendő jelentést.

VI. ülés a felsőházban

március 31-én.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök a bihari főispán tegnapi interpellációjára iránt jelenti, hogy a tett kérdés a képviselőház elnökének tudósítása szerint holnap fog a képviselőházban fölmerülni; az eredményről fogja a felsőházat értesíteni.

XXIX-ik ülés a képviselőházban

április 1-én. **)

Szász: Parancsokra állok itt, honom képviselői, egy utolsó szives igtenhozzádot küldendő azon kora sírdombhoz, mely elhunyt társunk, barátunk Vádnál Miksa hideg tetemeit fedezi.

Sokszor magasztalta fel gyáva hízelgés az érdemtelen porokat, soknak sírjánál emelkedik büszke mausoleum, kinek kegyelem volna, hogy az utóvilág nevét elfelejtse. Én nem akarok s nem is tudok Vadnai Miksának a szónoklat csillogó színeiből glóriát szőni szerény sírdombja fölé, én csak a meleg részvétnek, az elismerő méltánylásnak egyszerű

*) Közlöny 1849. 953 lap.

**) Közlöny 1849., 256.-968. lap.

szavait akarom hangoztatni fölötte; legyenek azok melegek, mint a láng mely kebelében a haza és szabadság szent ügyéért lobogott; legyenek szerények mint ő; igénytelenek, mint azoknak elmondója.

Az emberiség útja rendeltetése felé, — úgy akarták istenek — egy folytonos harc, melyet ég és pokol vívnak egymással e sárgömbön, s melynek csak az utolsó trombita hangja vetend véget. Csak kevesek' nek jutott részébe elől lobogtatni az élethalálharc diadalmas zászlóját, s e keveseket is többnyire némi feloszolhatlan homály lengi körül, mint az izraelitáknak füsttel vegyes tűoszlop volt vezetője az ígélet földéhez. Mások olyanok, mint az ünnepi röppentyű, mely magasra emelkedik, hogy pillanatig meteorfényt terjesztvén, széjjel pattanjon, egy maroknyi hamut, s nagyobb setétséget hagyván maga után. Vadnai Miksa sem ama nagyszerű vezetők, sem eme csillogó charlatánok közé nem tartozott. Az Ő hatásköre annyira terjedt, mennyire a keblet hevítő láng melegítve kihatott. Láthatátok Őt az ifjúság lelkes körében apostolkodni, s őket az igazság, szabadság s nemzetiség, ügyében szent lángra buzdítani, hogy méltók legyenek ama dicsőebb honhoz, melyet e bűnös nemzedék isten átkából el nem érhet. Láthatátok előbb önszíve sugallatából, majd a kormány kiérdemlett bizodalomból az egyszerű 4áp koszorújában, melyet ébresztett a honfitársaik lelkesültéből megnyert szabadság áldáséira, annak oltalmazásában életük és vérök elszánt áldozatával magokat érdemesekké tenni; olvastatok a Pesti Hírlapnak a rend és szabadság ez egyesült orgánumának hasábjain az ő lelkes cikkeit, melyek egy Kossuth és Eötvös, egy Szalai és Kemény mellett is örökre fényes lapjai maradnak a magyar journalistikának. Egy szóval, Vadnai ha nem elő vezére, de minden esetben elszánt hős lelkületű közkatonája volt a szabadság ügyének; s ne tévedjete az ítéletben: avagy csak a taktikai fordulatokba virtuosus vezért illeti a győzelem babéra, s kiknek önkénytesen, örömmel s vetélkedve ontott hű vérén van maga a győzelem vásárolva, közönyösen mellőzendők? Nem, tisztelt társaim, ha a csillogóbb bábért a vezetők halántékaira tűzitek is, ne tagadjátok meg a haza harcának lelkesült közvitézétől, ne tagadjátok meg Vadnai Miksától is tiszta aranyéremjelét az őszinte méltánylásnak, a testvéri részvétnek; tűzzétek azt erős férfimellére, melynek minden dobbanása fen hirdeté, hogy nem fog e haza ármány s martaléknak áldozatul esni, mert fiainak ezreiben él és lángol szabadságának tántoríthatlan szerelme.

A sirt, melybe ott a Sajó regényes partjain alábocsátkozott, a mély, a csendes üreget, mely a végtelenségnek kapuja, sem bus özvegy szívszagató jajgatásai, sem elmaradt árvák lélekrázó keservei nem környezék. Néki csak egy szerelme volt, a szép hölgy, az ifjú szabadság, a hévvel, szenvedéllyel imádott magyar szabadság, melylyel jegyben járt, de végképi egybekelését vele meg nem érhetette. Ott nyugszik most, de szabadságért epedő szelleme a kedves földtől végkép még el nem válhatott, ott szendereg, s végszendergéseit a szabadságharc dörgő ágyúi zsbongják körül — édesen mint dajkaének, — s az örökkévalóság küszöbét csak azután kívánja végkép átlépni, ha kivívott szabadságunk diadalünnepé-

nek utolsó ágyúdörgése is elhangzandott. Nyugodj csendesen idvezült barátunk! Álmaid szövődjenek azon dicső jelenetek képeiből, melyeknek létesítésére életed minden erejét áldozád. A trombiták rivalnak, a kard cseng, az ágyú dörg, honfitársaid fergetegként haladnak előre, a zsarnok sápad míg kidül, s milliók győzelmi éneke harsog fel az egek nyílt csarnokához. Nyugodj csendesen s helyedet egy hozzád hasonló foglalja el, méltó azokhoz, kik melletted a derék Borsodmegyét e házban illusztrálják. Nekem pedig bocsáss meg, hogy erőtelen szavaim érdemeid színvonalán messze alul maradtak. Á mi utaink, ámbár egy végcélra irányozva, de ez életnek tömkeleges mezején soha nem találkoztak, mint két egymástól távoli vidéken utazó hajók, melyeknek delej tije folyvást ugyanazon egy sarkcsillagra mutat, — de egymást soha nem láthatják. Én téged ekkorig csak nevedről ismertelek; most tetteidről ismerlek, de a lelkek lényegükben ismerik egymást, azokat idő és tér köze el nem választja; s most midőn te már az örökkévalóság végetlen vidékein járod új pályádat, én pedig még e párgömb iszapjában gázolok, bizodalommal nyújtom feléd baráti jobbomat zárt koporsód fölött; azzal a bizodalommal, hogy mi még látjuk egymást, s azoknak társaságában, kiknek e hon szabadságából s dicsőségéből csak remény jutott osztályrészül, örvendő fogunk alá tekinteni a szép haza dús mezejére, melyen akkor egy boldog, egy szabad, egy dicső nemzet él, mert boldogságát az örök igazság elvein erkölcsre alapította, s ez alapot megrendíteni épen úgy óvakodik maga, mint rettenetes boszújával sújtja akárki fiát, legyen az bár Habsburgi Rudolfé is, ki azt próbálni merészlendi. Úgy legyen, elmondám. (Éljénzés!)

K a z i n c y: Uraim tisztelt társak!

E helyt, ez órát ünneppé szenteli a hála, mely nemcsak a jelennek napsugaraiban zendül föl, mint Memnon-szobor, hanem visszaszárnyal a múltba mely lelépett a pályaterről, hogy szobra köré az emlékezet örökifjú koszorúit fűzze.

Önök nekem hagyák fen a fájó örömet, mely egygyé lett két hazánk nagy polgárának sírjára megvigye a közelismerés áldozatát, nekem azért hogy lássa a hon, mint ismeri el Kemény Dénes érdé¹ meit pályatársainak legutolsóbbika is, ki oly ismeretlenül áll e helyen, miként ő a köztisztelet bajnoka volt. De e tisztülethez én is megvittem adómat, mint hívebben senki más, és a koszorút, bármi kéz fűzé, értékessé az oltár szentesíti, melyre tétetik.

Keblemben még megrezen a fájdalom, mely elborított, midőn a veszteségekhez mik ez utóbbi napokban nemzetünket sujták, a Kemény Dénes halálát is sorozta a végzet; mert hiszen van-e becsesb kincse e hazának, mint azon jellemek, mik a szolgaság napjaiban tiszták maradtak, sőt lőnek nagyok; hogy tisztaságukban fényes arcát tükrözhesse a jog; és lőnek nagyok, hogy majdan el bírják viselni — ha kell — a csapásokat, mik e hazára méretendnének.

Soraink sem maradtak illetetlenül. A bűn, minek elég, ha zsoldja megvan, bárhonnán, bármiért vegye; az erőtlenség, melynek Ön-

bizalma nem volt, az események fõrgetegében meghagyni remegõ magát: megtartá aratását e sírokban is. Hagyján! minden erkölcsi halál egy nyereség. A viharzó élet az, mely letépi a hímes palástot, mit derûs napokban csalékonyan szõtt magára az álság.

A bûnösök és lanyhák fölött lelkiismeretük mond s elmondand a nemzet majd ítéletet. Nem csak arany könyv kell, hová az erény tettei jegyeztessenek fel, kell érclap is, mire a bûn emlékezete égettessék.

De sorainkból az enyészet is kivette adóját. Itt csak a történet szólal föl, az egyetlen bíró, mely a szenvedelmek szilaj játéka fölött áll. Íté s elítél, hogy oszszon életet, vagy oszszon halált; életet, mely örökifjún kél ki sírjából, hogy zöld koszmoként övezzék át a hosszú századok; s oszszon halált, melyben kihamvad még az emlékezet halvány csillagfénye is. Kemény Dénes nem hagyá el, kiszakították a közélet pályaterérõl, melynek bajnoka volt. Keblében nem hamvadott el — kioltatott a láng, mely ihlette, vezérlé egykor híveit — egy égõ szobor — kioltatott, midõn villámai oly szükségesek valának.

Mi állunk még a téren; s közepette a fergegnek, mely romlásában egyszersmind fellegetet ver el, illetetlen marad keblünkben a hely, hová az õsök oltárképét helyzi az elismerés.

Ne várják önök tõlem elhunyt társunk életírását. Midõn a nemzet létele fölött viv tusát az önkény s az örök igazság; nincs egyéni élet, melynek számára üres lapot hagyhatna a történet. Igen: hagyjuk most a nagy egyéniségeket pihenni; a boldogság napsugaraiban válnak õk a nemzet ereklyéivé.

Azon kor arcképét se várják önök tõlem, mely társunk cselekvésének fényes rá mája volt, a romokat kell elõbb eltisztogatni, hogy az új egyház épülete felállíthatassék, hová szentjeinek szobrai helyezendi hálás imádatban a késõ ivadék.

Átadom keblemet az emlékezetnek, mely feledni nem tud; hogy megvirradjon nagy társunk sírja fölött — egy végbúcsú, mit a rohanó élet az enyészet örök éjjelébe kiált a távozott után.

És midõn ezt, s önök közt uraim, én teszem: gyermekül látszom magamnak, ki a tengerpart értéktelen homokját szórja a mélybe, mely a gyõngyök dús kincstára fölött hullámszik el.

Volt egy korszak a nemzet életében — á „névtelenek“ mondhatnék — melynek számára alig veend helyt a historiograph egykoron; borongjon fölõtte sugártalan éj, hogy maradjon rejtelem, mint valának szenvedései.

E kor oly közel hozzátok. S a kornak mint a hegynek bizonyos távol tünteti föl valódi nagyságát.

Az egykori ellenzék kora ez.

Nagy események látpontjait nem mutathatja ez — feljajdulás nélkül tört meg annyi hû szív; s ki kérdezi miért? A küzdelemnek nem-

csak halála: van reménye is, mely acéloz, és diadalma, mely megpihenti. Az ellenzék kora mindezt nem ismeré. Mint éjjeli csatában, midőn a halál kalangyákat öl ki a harc soraiból, a nélkül, hogy az ki még él, tudná: kinek kebléből szakadt fel a végső sóhaj, mely körül elzendül, mint egy átok vagy áldás — nem nyílt vitér volt az, mit a dicsőség s a nap bemosolyg, mint egy fényes koszorú, min a pártok szilaj tusája tombol, a felekezet bátorító s jutalmazó kíséretében; nemi Egy fénytelen éj volt, melyben az enyészet angyala öldöklöve hálád elő, míg nyomain mély árnya terül el, a — szolgaság.

S ekként vértettek, s vértettek el századok óta, a nemzet legjobbjai. Nyomaikon sivár gyomot vert föl az idő; csak az emlékezet viraszott a hamvadó hála sárguló koszorúja fölött, egyedül.

Egy volt, a mi maradt, most mint három század óta, változatlanul mint az alp; hogy szárnyszegve csüggjön e nemzet minden emelkedésén: az a hatalom, mely ostorozta e hont, és nem felejtett, miként nem tanult.

A század hév levegőjében hatalmas eszméket értelt meg a népek ébredő öntudalma, mit saját erejének megérlelésére ébresztett az elnyomás. Sok mit vallása cikkei közé sorozott a hagyomány, s megülte az emberiség keblét, mint üdére, elaszott satnya lombul, hogy helyére a többség eszméje lépjen — eme hatalom, melyben az nj idő istene nyilatkozik nagykorúvá lett népeinek, miként a kiskorúkat, nem értett csodák járszalagán vezérlé. Úgy kellett! A gyermeket az engedelmesség vezérli, a férfiút az öntudat. Ne vigyék őt, hagyják menüi a boldogság örökifjú hona felé; ne leljék fel számára, hagyják keresni. Nem az az alamizna kincs, mit olcsó zsoldul vetett oda a kegyelem, hanem a szerzemény, mit arca verejtékében a szabad kar keres.)

Nem úgy hazánkban. A nemzet istenének szobrai kiszóratának, s az idegen istenek bálványai előtt hozsánnákat kiáltozott egy bérenc csoport, mely a közélet árupiacán szennyes kezekkel árverezte a jelen 8 jövőt Csak egyről feledkezének meg — mint mindig — a mesterek. Hogy a sír felett, melyben a szabadságot — mint egykor a messiást — befalazottnak vélték, az eszme gyulad meg; melynek teste nincs, mely keresztre feszítessék; seregei sincsenek, mik ellen zsoldos csapatokat állíthatni. Csak emlékezete van, mit eltemetni igen, de megölni nem lehet, mert mint a kaszált fő, a metszés által erősödik gyökerében; és van hite, hogy az elzendülő igék sárkány fogaiból a cselekvés páncélos lovagai kelendőnek fel.

És a hitnek megszületnek apostolai, kik legyenek pályatorók, a hős bátorságával, s a polgár szeretetével.

Oly kevesen valának. Nem a nép milliói álltak fel, egy mindenhatóság: — egyes karok valának, mik megrázták láncukat, hogy emlékeztessenek, hogy láncokat viselünk mindnyájan, egyes szózatok valának, mik felsikolták az álmot, hogy örökre ne szenderüljön el, eszméletre vem az elfásultságot, acélozva a törledező erőt; villáin, mely át^át szeldeli az éjt, hogy láttassa, mily hosszú az és oly sötét, sötét.

Igen, a hatalom ellenében, mely e nemzöt léteit eltaposta, egyes férfiak valának, kik megkezdték a század tusáját. Róma senatorai, kik currulis székeikben bevárnák a halált, de becsület s tisztaságban megtörhetlenül. Fegyverük a puszta, puszta szó. Nem a jövőért kértek számadást — mert érezték, hogy a jövő a népé, s az majd birkózik igazsága mellett, a legázolt megrablott múltat mutatták fel, e hosszú bűnjegyzéket, mely riaszson, tanítson egyiránt.

Oly szegények valának ők, az apostoli férfiak. Az igazság és jog kincstárain féltékeny örül virasztott a hatalom, fukar rablókezét nyújtogatta mind azután, ami még fenmaradt, az egykori fény s gazdagság morzsáiból.

S ők nem bírták levetni e kincstár zárait; nem bírták leszaggatni a sorompót, mit a nemzet egygyé válhatása közé tolt a századok bűne; nem dönték össze merész karokkal a nemzeti létei rommá tört, de még álló palotáját; nem dobák oda a megtört, de létező törvények árny-bástyáját, hogy mind e felett szabadon, korlátlanul mozogjon a teremtő erő.

Nem tevék.

Mert a nemzet nagyrésze a sorompókon kívül állt; vele az erő, de vele a gyűlölet is, mely fulánkol, vagy az elfásultság, mely önkeblébe temetkezett.

Mert tudták, hogy a tölgy dacos csatát vívandhat egykor a fergegessel, míg első lombjait egy hó sugár kiaszalja; s egy szélvonal kioltja a mécs haldokló tűzét... hagyjátok terjedezni, s a fergeteg lesz az, mely olthatlanná dagasztja.

Mert tudták, hogy a nemzet — mint egykor a szolgák — kezéből a fegyvert kitepte a féltékeny hatalom; s végre:

Tudták, hogy a szabadság fényes egyházát nem lesz hol megépíteni, hol egykori palotája, romaiban bár, meg nem őriztetik.

És ők hű örök valának. Virasztottak a rablókezek felett; megvédték nyomra-nyomra a tért, hogy a teremtés nagy művét szélesb alapon folytassa a boldogabb jövő.

Szép hazánk te, Magyarhon s Erdély!... Egy szív, melynek két kamrája, de egy élete van; testvérek, kiket a börtön közfala választott el csupán, hogy egymás kebelén ne zokogjon vissza a közös szenvedés.

És mégis, ismertük-e mi annyian Erdélyt, a nemzetiség ős fájának honát, oly hűn megőrzött emlékeivel; azon tűzhelyt, hol első gyuladt meg a nemzeti önállás szikrája, miként lágjai utoljára hamvadának el; Erdélyt, melynek bércsein a szabadság harcdala menydörgött annyiszor, míg len a völgyeken szilaj tusákban fölengett a zászló, oly gyakran véresen és rongyokra tépve, de becsstelenül soha, mert felette a hűség és kitartás őrlángja égett.

Mint egy-egy szózat, mely a távolból segélyre hív, s mit összetőp a fergeteg, mielőtt hozzánkig sújtaná, zendül át néha a bérceken innen és túl egy emlékezet; oly forrón, oly fájva; de a kebel, mit keresett hideg, hideg maradt.

Mert a két hon egy nemzete majdnem idegen Ion egymásnak. Csak a hatalom, melynek láncait mindketten hordozók, ismerte Erdélyt, s pihenő erejét, melynek csak eszmélkedni kell, hogy majdan megtörhetlen legyen.

1830-ban volt. A júliusi napok mint egy éji gyuladás, átvillám-lák azon éjt is, mely Erdély bércein oly hosszan fekvék, s megszólaltaták az új hitnek apostolait, hogy jelentsék a népnek a megváltó érkezését, ki a szabadság.

Kolozsmegye felhívása volt az első sugár; oly halovány, de elég, hogy a virradást mutassa: szerény fölírás a fejedelemhez, mely a törvényre emlékeztetőleg, országgyűlés egybehívását kívánta.

A hatalom előtt, mely korlátot nem ismer, míg szeszélyes kénye ki nem fárad — törvényt idézni: lázadó, forradalmi bűn. S Kolozs rész követelése annak nyilvánított.

S tudjátok, hogy valahányszor a trónról e szó »forradalom« elhangzott, megvillant egyszersmind az egyesek fölött a bakó bárdja, hogy az összes nemzet nyomása megkettőztessék.

Erdély elnyomatását megkettőztetni lehetetlen volt többé; de hogy a hóhér ne hiányozzék, és az uralkodóházi rokon hermelin, illethetlenségben az ügyek élére, Estei Ferdinand állíttatott.

E név maga egy történet, mely hangosan beszél; egy-egy emlékezet, mely a nemzet keblébe égettetik; egy átok, mely legyen öröklő mint bűnei.

Ez a kor, melynek villámaiban elsápadott annyi akarat, mely erőre fejlődöttnek hitte magát; s annyi remény — mint a sülyedő hajó kincse — szóratott ki a közszenvetés tengerébe; ez a kor teremté Kemény Dénest, hogy váljék oly rethenthetlen, mint diadalmas apostolává.

Mint a vízbe hányt kő újabb s szélesb gyűrűzet kereng fel: egy rég nem érzett villanyos élet rengeté meg Erdélyt. A mozgalmat isten indítja meg, s nem ember az, ki megtörje, mielőtt lefutná pályáját.

A törvényt nemcsak az üldözött igazság keresi fel védőimül; használja a hatalom is álarcul, mely vétezzé mesétlen bűneit.

Négy év előtt a szózat, mely felhívá a törvényt, s országgyűlést kívánt, forradalminak bélyegeztetett; négy év után megtörtént az egybehívás, mert a hatalom dús aratást reményle a magvakból, melyet elszórt. S csalatkozott. Mert voltak még mindig, kik a megvesztegetett közszellem bordélyházában, mely mint a kénbányák levegője észrevétlenül mérgez el és öl, áruvá nem tevék keblök istenét és a jövőt. S felmutatók az utóbbi négy év eseményeit, mint egy hosszú új bűnrovást.

S a forradalmi országgyűlés elüzetett — a hatalom azt hívé,

hogy megöli az eszmét, ha apostolain diadalt veszen. S azért nemcsak eltávolítani kell őket... le kell riasztani, megsemmisíteni. Mert hiszen csak egy maroknyi földet hagyjatok a szirten, mire az igazság magva hull, hogy feltavasodjék előbb utóbb.

S a nemzet bajnokait üldözés fogadta, melynek fegyverei a közélet terén túl, elhatottak a magánélet tűzhelyéig.

E kor szentelé meg a Wesselényi nevét; ez tette az üldözött hazai ügy hőseivé két nagy társát Kemény Dénest és — kit soraink közt Üdvözöl a nemzet hálája Szász Károlyt; ki csak azért nem áll most helyemen, mert elhunyt pályatársa dicsőségében kell osztoznia, miket fáradalmaiban oly hűn osztozott.

A három évi cyklus formaszerűleg megtartatott. 1837-ben Szébenbe hivatának Erdély rendei, hogy e szint oly szolgálai mint nemzetellenes faj környezetében még csak nemleges támaszt se leljen a polgári hűség.

S hihette-e Erdély Gessleré, hogy annyi zaklatás, ármány, s választási csíny után, azokkal álland szembe ismét, kiket letolva, elnémítva, elriasztva vélt?

Nem ismeré e férfiakat. A szolgacsoport körüle elfeledteté, hogy a jellem az a bérce, min az igazság épülete álland, melyről megíratott, hogy meg nem törendik a pokol kapui; elfeledteté, hogy a jellem hasonló a napsugárhoz, mely az isten szárnya mellől fakad, s lecsúszik a föld poráig, de fényes palástját el nem szennyezi.

Erdély bajnokai azok valának; kiket a nyomorgatott nemzet szent ügyéhez az utóbbi három év tapasztalása csatolt. Csak egy hiányzott ... az, kinek neve megáldott és rettegett volt — Wesselényi.

Hazátlanná tévék! ... Belisart! s hazátlanná a szent törvény álarca alatt, mit lázasztó gúnyul nem pirult az ármány feltenni.

S ki versenyzett volna Keménynyel az elsőbbség koszorúért? Elismerés mely szintúgy megtiszteli őt, mint társait. — Akarom remélni — így inté kezdetben az Estei — hogy múltkori túlzásaival ön felhagyand.

Meggyőződésemet követem, — mint mindig — volt Kemény válasza.

S önök tudják, hogy azon fölterjesztés, mely az elgázolt törvények hosszú sorát bitóvá tévé, mire a hatalom állítatott, a Kemény Dénes műve volt.

A dühöngő podesta eléparancsolá a lázadót.

— És ha én, torkába fojtatom önnek vakmerész nyelvet? — mondá.

Így capacitáltak akkor.

— Meggyőződésemet követem mindig — volt Kemény válasza.

S önök tudják, hogy az első szózat, mely a „maligna reso-

lutió“ minden igéjét, minden álokát összemorzsolá, a Kemény Dánesé volt.

És az ármány minden nyílt és alattomos fegyvere megtört — Erdélyt a legszegenyebbes bukás menté meg Gesslerétől; s azon percben, midőn törvényesíteni vélte állását. Ment el a szégyenköről, hová a nemzet átka pelengérezé.

Hagyjanak önök elsietnem az utóbbi évek mindig derengőbb hozományain.

A létezőt megvédni! roppant feladat volt egykor a hívek parányi seregének; de a negatív jövőtlen tere.

És bár a látkör széledező fellegei közül naponta inkább átragyogtak a haladási ügy életkérdései s a pályátörők terét, minden nyommal széleszté az ifjú nemzedék, korának tekintetlen, szent ihletében: Kemény és lelkes társai mélyen érzék, hogy e kis hon magában nem leend oly hatalom, mely kivívja majd, így vagy úgy, a célt, mi őket vezérlé mint a delej; sem nem leend eléggé erős, hogy fentartson egy külön, önálló életet. Érezék, hogy a múltnak nem volt keserves csapása mint az, mely e két hont nemcsak elszakasztá, de sőt egymást ellen mérlegelteté egy közösen — gyűlölt, s közösen veszélyes érdek javára; amiként a szolgaság volt, mely e szép hazát szerte tépte, úgy leend az egygyéolvadás a menekvés diadalünnepe.

És az unió érdekében oly tusákat vívott a polgári hűség, mik e nemzet évkönyveinek örökké legbecsesb lapjait teendik.

S ki volt hűebb, nagyobb, kitartóbb, mint Kemény Dénes?

Pedig ha eltekintő azon erők felett, mikről a nemzet akkor rendelkezhetett azon cél kivívására, mely ifjú korának virágos hite fölött mint egy rózsáalom lebegett, hogy ihlesse a férfikornak törekvéseit, lelkén elborult a fájdalom, s vágyai mint vándor madár, az óceánon tol, az őserdők s az ifjú szabadság hazája felé költözőnek.

De e vágyak temetője maradt a kebel; a közélet víterére azon ihlett cselekvésérő ragadozta, mely teendőivel számot vetett.

Mint azon acéljelleme, melyeket a középkor évkönyvei oly regeszerű fenségben mutatnak: áldozni, veszni bírtak a kötelesség mély érzetében, de a pályáról lelankadni nem.

S jött év, a csodák éve, honnan e keleti faj európai életét számítandja — 1848.

Most és húsz év előtt!... Egy más világ, nem! egy más élet, azon áthidázó kapcsolat nélkül, mit az események logikája sző. — S egy év előtt! Ünnepe volt az, milliók közös ünnepe. A nemzet dús-gazdagai föltárák kincstárukat, melyben a jogok és kiváltságok erekyeit féltékényen megőrzők a hosszú századok; föltárák önkényt, hogy megosztakozzanak a testvérrel, ki nélkülözött igazságtalanul, de túrt. Mert még a korlát is szent illetetlen legyen, ha előtte a törvény áll ért, lángkardú angyalul.

Eddigélé a homályló látkör fellegrácsain tévedezve törhetett át egy-egy napsugár, mint egy könnyű pillantás; most felnyílt mosolygó

fényes pompájában mint egy sátor, melynek ívei alatt szíve áldozatát mutatja föl a szeretet a közös isten oltára előtt.

És ez oltárra ezelőtt csak egyes áldozatok történtek; most az összes nemzet volt az áldozó. Egyik része kiváltságait hozá, másik a közönyt s a gyűlöletet.

És az ünnepély, milyen a szabadság istenének föl nem matattatott soha, torrá tétettek. Azon eskü, mely a trón fenségében mondatott, hitszegő káromlása volt istennek, ki nyílt könyvül olvassa a kebel rejtelseit.

Mint habtorladék, mit egymásra kerget, dagaszt szilaj dühében a fergeteg: borítá el e szép hont a szenvedés... egy óceán.

A hitszegő árulás tudta, hogy védseregét az eltépett érdekek gyűlölsége teszi, mely ellenséget csak ott lát, hova karja ér, s nem oda fön, honnan az ostor egyiránt suhog fölöttök, s mit ki kell tépni, hogy megosztozhassanak a szabadság kincseiben.

Mily idők! Mi irtózatos valóságban állított elénk az élet, mi, az örök világbéke korának gyermekei, csak hallott regék könyveiből ismertük; miként azt mit e nemzet szenvedéseiről följegyzend a történet, a meseszerű távol optikai csalódásául tekintendi a boldogabb ivadék. Mi láttuk a kihamvadtt századokat fölnyíltni, mint egy szírt, hogy véres árnyai kikeljenek. Láttunk mint vote üszköt a fellázított népfajok gyűlöletébe a hitszegés, hogy a szabadság kincse fölött, mely alig lön közös tulajdon, testvérgyilkos fegyver öldököljön. Mi láttuk a királyi palástot, a vallásosan hív tisztelet ragyogása közt, hogy lássuk a polgár-
vér tengerének vérfoltjaival, mint öltönyt, mit iszonyú mütétele után elvet, a hóhér, — mi láttuk a korona szent fényét elhomálylani, mert hisz a vér mely bérencei által kiontatott, elég arra, hogy az igazságos isten örök irgalmát kioltsa! láttuk mindazon eszmét, mikhez csak áhítatos érzelemmel tekinténk föl egykoron, leszakadozni hulló csillagokul, hogy mindaddig éj legyen e hon fölött, míg a porló igazság angyalának tenni valója lesz.

A reactio elveté a szelet... mi gondja rá, hogy vihart aratand. Kérész életének számítása túl nem él a holnap határain:

Torrá tehette e nemzet szent ünnepét, de csalódott, ha azt hívé, hogy hóhérbárdját oly balgán, tétlen megadás fogadandja mint annyiszor. Nem! A nemzet megismeré a fegyvert, mely mint Odin kardja, öl és teremt akaratát; és áldozni, áldozni mindent, szenvedni, szenvedni végtelenül, tud: de meggyilkoltatni ifjú mátkáját, a szabadságot, hogy vértorán az önkény lakmározzék; de lemészároltatni történeti életét, minek kíséretében megöszültek a hosszú századok, ezt nem hagyandja pulya bűnösen; nem istenének sem . . . soha! soha!

Szenvedni fog, szenvedni tud. Hősei soraiból a polgáritélet s a harc terén, megveszi véradóját minden percenet. Hagyján! . . minden helyre mely megürül, új küzdők ihlete versenyez; mintha egy új táborrá támadoznának szent halottal, mint a csontok Deucalion kezében egykoron.

És a nemzet hálája megvirrad a sírok felett, s a fölkelő szabadság

napsugáraiban el nem halványodnak a csillagok, mik első mosolygták be az éjt, s egyedül.

És azok közt, kik a pályatért elhagyák, nincs senki kinek sírjával annyi hála, annyi emlékezet ünnepelne, mint elhunyt társunk, Kemény Dénes. Az ígélet földének határáig jöve, seregének Mózesé, hogy a borongó jelenből egy pillantást vethessen a fényes jövő kárpitai mögé. De átlépni e határokat nem adatott neki: nem az sem, hogy porai az egygyé és szabaddá vívott hazának földén pihenjék azon fáradalmakat, nuk e célra vívtak oly híven, ernyedetlenül; és Erdély szabad földén új és magasztosb ünnepet ülend e nemzet független élete, de az ünnep egyik hőse hiányozni fog; és Erdély bércein tavaszló élet dobog fel megint, de nagy fiának szíve nem többé soha. Ő elmondá az ókor egyik isten-emberével: „Én dicsőítelek téged szent atyám! e földön; bevégzém az ügyet, melylyel megbízál: most tehát dicsőíts meg engem te magadnál.*)

Isten zarándok népe megszenvedő az ősök bűneit, mielőtt az ígélet földének határain átlépne; megtisztulva, salaktalanul.

Minden kor megtenni a maga szükségait, a maga embereit. Benünket, kik a közélet nagy munkájának napszámásai valánk, atomszerű körben, atomszerű eredménnyel, föl nem mutathatva semmi mást, mint a hű akaratot, mely szennytelen marad jó és balszerencse közt, egy hatalmas önérzetében merészebb nemzedék el fog söpörni nyomtalan. Hagyján! hogy minden virág, mely a pályatörők koszorúiból kitépetik, e nemzet szabadságának oltárát övezze át!

De addig minden csapás, mely sorainkat sújtja, legyen emlékezetes, hogy míg a közveszély a kapuk előtt áll, mint Hannibal; míg van a határokon kívül, mi ellen lángigéit szórhatja a lelkesület, fegyvert emelhet az erő: addig minden eszmét, minden nézetet tartson hű egybeolvadásban az, melynek szent nevénel térdre hull mind az, a ki hív, szent nevednél ó szép dicső hazánk!

Jövendő idő, midőn a tenger, min szilaj csatáit vívja a fergeteg s fészketlen sirályul kereng a közveszély, s lenyugszik s mint bölcsőben ringatandja majd a béke, mely kipihen borostyánain. És az emlékezet alászálland a mélyre mint a bűvár, hogy felhozza gyöngyeit, miket oda temetett féltékenyen. És a sebekből, miket a vész felszakgatott, tavaszló pompában kelend ki a szabadság virágerdeje, hogy első lombjait koszorúba fűzze azon neveknek, miket imakönyvébe írand a hálás ivadék.

De most midőn temetővé akarnák e hont irtani, szívünkbe sírtunk le minden könnyűt, mit egyes veszteségek fölött áldozna a hála s az emlékezet. Igen a könyv kiégett, helyette hadd lángoljon fel a lelkesület, mint a fáklya, mely annál inkább gyúlong, minél jobban sújtatik; — és az őr hideg eszmélet, mely mint a kard, szikrákat hányva vív előre, de maga hideg marad.

A mérlegelés kora s emberei még meg nem érkezének. Ha minden

*) Ján. 17. szak. 46. vers.

kar mely fegyvert emel, intézni is akarná a csatát: az vészesb volna mint a hatalom, mely mindnyájunk ellenében áll; s mit megtörnünk egyiránt kell s bármi áron. Ez legyen közös vallásunk; ki miként imádja istenét mit tesz az, ha egyházában a hon oltárképe áll. S az áldozatnak, mely az oltárra tétetik, értékét nem a kéz adja s nem a mennyiség: hanem a kebel, mely nyújtja, s az hogy mindene az áldozának.

És e nemzet élni fog. Egyes hullámot a part szirtjeire tör a férgeteg: az óceán azért egyenlőn gazdag marad. Irtani, ölni a hóhérok s királyok hivatása ... a népé a szent feltámadás, mely eltépi láncait, s a szeretet, mely teremt s elevenít. Diadalt és vesztést a változó szerencse ad ... hagyján, a vesztés tűnékeny árny, mely a kergetett felleg nyomain terül el; de a diadal az egység ünnepe leend, mit nem közös szolgálancok, hanem a közös erővel kivívott szabadság szent kapcsolata szövönd.

Addig istennek népe híven követte Mózesét, és megjött Józsué, kinek szavára leroskadának Jerikó falai, s s megállt a nap, hogy el ne nyugodjék ... soha! soha!

Hiszen:

... Neked élni kell ó hon!
S örökre mint tavasz virulni;
Ah, mert omladékiden
Reszketve fognék szétomolni,
Hazám! hazám! (Éljenzés.)

Elnök: A mondott beszédek minél számosabb példányban ki fognak nyomatni s az országban szétküldetni.

Ezzel az ülés eloszlott

XXX-ik ülés képviselőházban

april 2-án.*)

Gorove: Mielőtt a napi rendre általmennénk, egy kérdésem volna a honvédelmi bizottmányhoz, melyre felszólítani bátor vagyok, legyen szíves arra választ adni. Van-e a kormánynak hiteles tudomása arról, hogy a hadseregben bujtogatások történnek, és az országgyűlés tagjai ellen rágalomok szórattak el? ha van, kérdem, van-e hiteles tudósítása, hogy azon bujtogatásoknak voltak-e következései? és ha voltak,

*) Közlöny 1849., 260-262. 264—166. lap.

milyenek azok? és a honv. bizottmány, vagy a hadügyministerium, hivatalos kötelessége szerint, ha következesei komolyak voltak, milyen intézkedéseket tett azokra nézve?

Nyáry: Az interpellationnak első pontja, hajói fogtam fel, az, van-e tudomása a kormánynak arról, hogy a hadseregben bujtoztatások történtek volna, vagy bizonyos személyek ellen, vagy általában? Erre legelőször is azt kell válaszolnom, hogy nincs tudomása arról a kormánynak, hogy bujtoztatások történtek volna; tudomása van csupán egy nem általános, hanem specialis esetről, arról t. i. hogy egyik főtitst a táborban lévő elnököt felszólította, — miszerint tud-e arról valamit, hogy az, „Esti Lapok“ban az foglaltatnék, mintha Debrecenben már párt is alakult volna arra, hogy az ellenséggel egyezkedjék, nemcsak, hanem az egyezkedésnek egyik pontja már ki is jelöltetett Volna a nevezett lapban, miszerint azon esetben, ha Olaszország legyőzésére Magyarország 40 ezer katonát ad, a békesség megkötetik. Kormányelnök úr erre csak azt írta, hogy ez azok körében, kik ezt hallották, indignatiot okozott és méltán is okozhatott volna, ha igaz lett volna, szerencsénkre, hogy az nem igaz. A kormány az elnök urat tudósította a felől, miután egy kormánytag által az Esti Lapok minden számaint újra meg újra megolvastatta, hogy az merő hazugság, ennyiből áll az egész dolog. Miután ily egyes megnevezett speciális térre vagy hírré vonatkozott az egész, a kormány nem tartotta szükségesnek azt, hogy e pusztá pletykák után investigatiot rendeljen, tudván azt, hogy a kik nagyon szeretnek rendet csinálni, azok csinálják a legnagyobb rendetlenséget, s ha például ezen esetben a kormány egy ember által okozott pletykán vagy híren, vagy akárminek nevezem, elindult és ha annak valami nagy alapot kerített volna, meg lehet, az következik belőle, mitől félünk, t. i. hogy zavarok jönnek elő. Azóta kaptunk elnök úrtól levelet, és arról többé említést nem tett, mert ha zavarok lennének a táborban, híret vettük volna. Az interpellationnak többi pontjaira azt gondolom, miután a főkérdés tökéletesen megfejtetett, nincs szükség hogy feleljek. (Helyes!)

Elnök: Meg van-e a tiszt. ház elégedve a kormány részéről adott felelettel? (Meg!)

B á r c y: Én a kormánynak ezen feleletével meg vagyok elégedve ezen tárgyra nézve; hanem annak következtében, miután köztudomásra van az, hogy némely hírlapoknak, kivált az utóbbi napokban minden törekvései nemcsak egyes pártok és személyek, hanem egyenesen az országgyűlés ellen irányozvák, melyek nemcsak némely személyeit az országgyűlésnek, hanem az egész országgyűlést pelengérezik, és annak működését bevágni törekszenek, nem azért mintha ily holmi haszontalan irkafirkák képesek volnának az országgyűlés cselekvését és irányát beszennyezni, és tekintélyét legkevésbé is csonkítani, hanem mindazáltal, miután ily veszélyes időben azon egyetlen souverain hatalom az országgyűlés bármiképeni pelengéreztetésének szent célunk, szabadságunk kivívása ügyére a legborzasztóbb kárai és következesei lehetnek, fel

szóltam a t. házat, hogy a sajtótörvények értelmében az elkövetett sajtóvétségekre nézve az intézkedést megtenni méltóztatásuk.

F ü l e p: nem tartja a ház szabályok szerint az indítványt tárgyalhatnak mind addig míg az formulázva be nem nyújtatik.

Bezerédy: Ha valamely dolog részleteibe kívánunk bebocsátkozni, és ha a tett indítványt azon rend szerint tárgyalni kívánjuk, semmi észrevételem nem lehetne arra mit előttem szóló mondott; azonban ha valamely indítványt elemez a ház, azt előlegesen teheti, mielőtt a kinyomatás után discussio következne, így tartják szabályaink, így van a dolog rendjén, és engedjenek meg, mielőtt a kinyomatás által a dolognak felvételét és részletét elhatározzuk, észrevételemet tehessem abban, hogy én nem tartom célszerűnek, ha a ház azon megjelent cikkeket sajtóper tárgyává akár a végrehajtó hatalom által tésesse, akár maga tegye. Nem pedig azért, mert ha valamely igen csekély megtámadás ellen maga magát mint egy kényszerítve érzi egy nagyszerű védelemre, némileg helyzetének gyengeségét árulja el. Én pedig azt hiszem, hogy annak következtében a háznak alapja önérzésünk, becsületünk, hazaszeretetünk, önfeláldozásnak, mindenre, még a tevékenységre nézve is, mi az önmegtágadásnak nem legkönnyebb neme, olyan, hogy ha van igazság a házban, meg nem fogja tagadni hogy a képviselőház a haza megmentését, a haza javát minden áron, minden személyes tekinteten felül kívánja, és azt mennyiben tehetsége volt eszközölte is. Itt önérzetünkre és minden jók elismerésére számíthatunk, és abban elég erőt látok, hogy az oly alaptalan megtámadásokat peres útoni repressio nélkül megrovás tárgyául jeleljük ki, és a büntetést, a nemzet igazságos közvéleményének engedjük által, és kérem a házat, ne vegye fel ezen indítványt részletesen, hanem mondja azt hogy itt a sajtóper követni nem tartja szükségesnek, és a közvéleménynek adja által a dolgot.

Pálffy: A sajtószabadságot tisztelem, annyival inkább, mert a nyilvánosság leghatalmasabb orgánuma lévén, legbiztosabb garantiája a szabadságnak; s engem csak azon kénytelenség, ha működése által hazámat veszélyezve látnám, vinne azon utolsó lépésre, hogy szigorú eszközökhöz nyúljak ellene. Szükség tehát vizsgálni, hogy a sajtó mostani eljárása olyan-e, mely hazánk kritikus napjaiban szabadságharcunk szent ügyét veszélyezteti vagy nem? A tisztelt ház méltóztatik megengedni, hogy ha talán szokásom ellen hosszabb találnék lenni ezen tárgy taglalásában, de szükségesnek látom feltüntetni a képviselőház eljárását kezdettől mostanig, hogy kitűnjék: vajjon megérdemli-e az, hogy saját tagjai is sárral dobálják.

Az 1848-ik évi tavasz éltető melege előtt lehullván a kiváltságok falai, egybegyűlt Magyarországnak legelső népképviselőháza azon kritikus idő előestéjén, midőn az ausztriai dynastiának háromszázados terve egyszerre napfényre kezdett jönni, a magyar nemzet ellen; összegyűlt, hogy a felbujtogatott külön nemzetiségeket megfékezze, és megajánlta a 200,000 katonát és 42 millió forintot egyhangúlag. Voltak

akkor is, kik vádolván a házat, azt bizalomszavazó háznak nevezték a ministerium iránt. De volt-e akkor ok, bizalmatlannak lenni azon kormány iránt, melyet közbizalom állított vala helyére? De mihelyt erélyesebb működésre lőn szükség, midőn Kossuth az események emberévé vált, nem ezen ház karolta-e fel őt, s állította egyes akarattal oda, hová meghívta őt a szabadság istene? És azon idő óta hét hónap lefolyta alatt, volt-e egyetlen alkalom, egy eset, egy határozat, hogy a ház pártatlan bizalommal ne támogatta volna őt? Igen, mert felfogván az idő kívánatát, megismerte az idő emberét, s tudván hogy csak egység s egyetértés mentheti meg a hazát, kész volt mindegyik tagja e nagy célnak egyéni véleményét feláldozni. (Helyes!) Majd eljött azon idő, midőn a zsarnok hatalom szétkergetni akarta az országgyűlést, azt híván, hogy ő a status. De azon idő, midőn a status egy ember volt, lejárt XIV. Lajossal. És a képviselőház teljes joggal megfordítva, kimondá: Én vagyok a status és nem te! S együtt maradt. (Helyes!) Ez volt első erélyes és leghatározottabb lépése. Jöttek még kritikusabb napok s a körülmények olyanokká váltak, hogy Pestről el kellett vonulni. Ezek szomorú napok voltak, de én ezeknek is örvendek, mert a nemzet erejét, valamint egyesekét, a vész edzi meg. És a magyar jelen vésznapjai nagyszerűek. Vívta ősapáink is dicső csatákat, de azok soha sem a népszabadság harcai voltak, mert a nép a győzelem után megint visszaesett a szolgaságba, s a szabadságot csak a kiváltságosok élvezték, midőn most gyümölcse mindnyájunké leend egyenlőleg. (Tetszés!)

Mielőtt Pestről eljöttünk volna indítványba hozatott az országgyűlésnek ide Debrecenbe áttétele. Voltak vélemények, hogy Pesten kell maradni s ott várni be az eseményeket Mások úgy vélekedtek, hogy a kormány maradjon ott utolsó percig, az országgyűlés pedig egy időre fogszsze fel üléseit. Én ezen utolsó véleményben osztoztam, mely nézetem szerint a hadi munkálatokat nagyon megkönnyítette volna. Nem fogadtatott el, és mi itt vagyunk.

Nem sokára idejövételünk után, néhány képviselők, kik addig egy vagy más okból ritkán szólaltak fel, eljöttek vélték azon időpontot, midőn véleményeiket kimondani annyival is inkább kötelesség, mert nem sokára eljöhet az idő, midőn szüksége lesz a nemzetnek arra, hogy minden képviselő véleménye tisztán álljon előtte. És mi történt? Az hogy az idők rendkívülisége által elkényeztetett minoritás magát vélvén többségben lenni, feljajdult táblabírói fájdalmában: Az isten szerelméért, párt keletkezett, vége a hazának, polgárháború lesz! (Nevetés.) S lehet-e parlament pártok nélkül? És vannak mi nálunk is; de legyenek e pártok bármennyire különbözők egymástól modorban, a cél mindegyiknél ugyanaz, t.i. a haza megmentése a zsarnok hatalomtól. (Tetszés.)

Azonban a feljajdulások a házban és lapokban nem használván, bekövetkeztek a fenyegetések. Volt, ki szemébe mondotta a képviselőnek hogy vérpadra fogja állítani. De azon képviselők kiket a Habsburgok sem tudtak megijeszteni, meg kevésbé rettentek vissza szájhősök fenye-

getőzéseire. (Tetszés.) Más eszközökhöz nyúltak tehát, hogy többségre vergődhessenek s hatalmon maradhassanak: a gyanúsítás és rágalom fegyveréhez; sőt azon merész gondolatra is vetemedtek, miként tanúbizonyosságot tesznek arról a »Március 15-ike« és a »Debreceni lapok«, sőt egy itt levő képviselőnek e házban történt nyilatkozata, hogy el kellene osztani azon országgyűlést, melynek addig, míg szükségük volt reá, hízelegtek s most sárral dobálják, mert azt hiszik, hogy nincs szükségük reá, s mert nem osztja nézeteiket. Én megvallom, hogy hazámra nézve azt tartanám a legnagyobb szerencsétlenségnek, ha az országgyűlés, ezen egyetlen constituált hatalom, s melyhez a nép bizalommal viseltetik ketté metszené működését ép akkor, midőn annak Magyarország és a dynastia sorsa felett kell határozni; midőn a szabadságot nemcsak megszereznie kellett véraldozatokkal, hanem azt biztosítani is minden eventualítások ellen. (Helyes!)

Azonban a ház többségét ezen kísérlet sem rendítvén meg, történetek bujtogatások a hadseregben is, elterjesztvén ott azon hazug hírt, miszerint párt keletkezett a képviselők között, mely győzelem után a dynastiával egyezkedni akar — minden áron. Nem tudom, kiket értettek, én magamról nyugodt lélekkel mondhatom el, hogy én nemhogy minden áron, de semmi áron sem akarok egyezkedni a dynastiával. (Tetszés.)

Az ilyszerű eljárása a sajtónak magát a képviselőházat szennyezi, mert az egyébre nem célozna, minthogy egyesek pellengérré állításával, az egésznek tekintélyét csorbítsák, előkészítvén akként a kedélyeket, a képviselőház feloszlataására. De csalatkozni fognak; mert a parlamentnek hatalmában állván minden, csak az nem: hogy a fiú leány, és a leány fiú legyen, hatalmában áll az is, hogy el ne oszljon bárminő hatalomszó mondja is azt ki. (Tetszés.)

Minden esetre a sajté illetén működését és eljárását annyira botrányosnak tartom, hogy más körülmények között s ha azon hitben nem élnék, hogy vitéz hadseregünket, s józan népünket félre vezetni nem képesek, a véstörvények azon §-sát kívánnám kezelői ellen használni, mely szól az országgyűlés elleni izgatókról. Azonban nem levon a túlzás embere, megelégszem azzal, hogy a hazai sajtó e tárgyban működését s eljárását jegyzőkönyvileg komolyan roszalja, s adja által a közvélemény megvetésének azokat, kik az országgyűlés tekintélyét ily botorul lealázni akarják. (Helyes!)

B e s z e: Én az országgyűlésről s érdemeiről jelenleg nem, szólok, majd szóland róla a történetírás. Abban hogy eddig egy véleményben voltunk, nagy érdemünk nincs, mert úgy vegyük fel a dolgot, mint egy közös házban lakó több gazdákat, kik, ha száz érdek vezérli őket, mikor a közös ház ég, együtt iparkodnak azt oltani. A véleményegységben tehát nagy érdeme az országgyűlésnek nincs, hanem ha érdeme van, úgy érdem az, hogy a legnagyobb vész perceiben, ágyuúörgések közt, szuronyok által zaklatva, nem futottunk szét, hanem együtt kiindulva, ide jöttünk, a haza megmentését a fegyverek segítségével kieszközölendők.

De erről szóljon a jövődő kor, én szólok azokról, mik itt jelenleg felhozattak, azt mondta az előttem szólott követárs, hogy oly méltóságos, magasztos állásunk van, hogy a sárral dobálások, vagy magyarul mondva, — felkiáltások nem hatnak az égbe. De uraim! én azt mondom, nem jó ily mámorba ringatni magunkat, mert először csak egy légy ül valamely szent ábrázolat orrára, azután több, utoljára pedig oly csúffá teszik, hogy ugyan csak mosni kell, ha meg akarjuk ismerni, hogy mit akartak oda felpingálni. (Nevetés, zaj) Ha oly komoly oldala nem volna a dolognak, valóban nevetséges lenne; hanem komoly oldala van, mert az olyan meg gondolatlan irkafirkák nyomtatva vannak, a sajtószabadság pedig még' nem igen honos hazánkban, mert mióta megszületett, mindig háborúban élünk, s a nép a nyomtatott hírlapcikkekről azt tartja, mit a kalendáriom időjóslatairól, hogy hiszen nyomtatva vannak, és nyomtatta azokat egy képviselő, vagy kormánytanácsnok, ki a dologba be van avatva, ki a nép érdekében szólott, mindig a népért él hal, — s így vezettetik a nép rász irányba. Ennek tehát ezen komoly oldala is van, mert különben hajlandó volnék én is semmi egyébnek nem tulajdonítani az egészet, mint annak, hogy némely emberek minden áron feltűnni akarnak. (Helyeslés, tetszés.) A régi világban a fiatal ember feltűnt, ha belekapott a főispánba, s már ez által híres prókátorrá lett: minthogy pedig most politikus időket élünk, hát azt gondolják némelyek, mert nem fémek a bőrükben, hogy belekapnak az országgyűlésbe, csakhogy híres országos emberek legyenek, kik az országgyűlés ellen is ki mertek kelni, s az ilyenek jobban meg akarják kedveltetni a nép előtt önmagukat, mint az országgyűlést, remélve, hogy majd idővel visszamenvén Pestre, a nép közepette imponálhatnak mindenkinek, s a vész napjaiban kiemelkednek majd, mint hatalmas diktátorok. (Úgy van!) Az ily törekvéseknek, uraim! nincs, nem lehet más céljok, s az ily törekvések veszedelmesek. Tárgyaljuk egy kissé a dolog főbb pontjait, de más oldalról, mint az előttem szólott barátom tárgyalta. Ha egy hongyülés azt hagyja magáról mondani, s számtalan ezer példányokban kinyomatva hagyja a nép, a hadsereg kezébe jutni az oly lapokat, melyekben olvashatni, mikép az országgyűlés nemcsak, hogy hivatását nem fogta fel, hanem nem is egyéb, mint egy gép, egy mozdony, melyet az egyes emberek odatesznek, ahova akarják; olvashatni, mikép az országgyűlés a népért semmitsem tesz, sőt a nép érdeke ellen cselekszik; a szegény nép, kivált ha olvassa, hogy hiszen úgyis ő az, ki a hazát megmenti, s mindazokat, miket olvas, egy híres követ, nagy tanácsnok írja, végtére bizony azon szavakra fakad, hogy már csak megérdemelnénk mégis, hogy az országgyűlés reánk is gondolna; s ha az országgyűlés e részben nem intézkedik, B a nép látja, hogy az ily bűnös emberek a legszigorúbban nem büntetnek: úgy az országgyűlés tekintélye a nép előtt csorbát szenved, — s végtére még kezdi hinni, hogy azon embereknek talán igazok is volt — Az ilyeknek, uraim! gyászos következményei vannak, s ha valaha, — most van itt az ideje, hogy a népnek békét hagyjon minden ember. A népre másként hatni most nem szabad, mint lelkesíteni őt, s az ország-

gyűlés irányában határtalan bizalomra gerjeszteni; mert csak az országgyűléssel egyetértőleg lelkesedett nép állal lehet megmenteni a hazát; akik pedig épen ellenkezőleg dolgoznak, s a bizalom szent kapcsait, a sárkányfogakat elhintve közöttük, meggyengíteni vakmerősködnek, mit tesznek azok? a hazát mentik meg? épen nem! hanem hazát árulnak el, vagy ha már a haza fegyvereit legyőzni nem lehet, a győzelem első peremben oly zavart képesek okozni, melynek végeredménye nem egyéb, mint a belháború lenne, s mindez csak azért, hogy abban is szerepelhessenek. (Felkiáltások: igazság!) Vannak, mondom oly természetű emberek, uraim mint olvastam valaha a halaknak egy neméről, melyek csakhogy a kisebbeket megfoghassák s megehessék, felzavarják a vizet, hogy senki ne lássa őket. (Nevetés.) Ilyenek ezen emberek uraim. Látják hogy célt nem érhetnek, ha egyes embereket piszkolnak, rágalmaznak, s azt mondják rólok, hogy Windischgrätzzel tartanak, s ilyen amolyan hazaárulók: neki esnek tehát az országgyűlésnek, és mondják, hogy e követek közt is léteznek hazaárulók, de nem nevezik őket, már pedig ha léteznek oly hazaárulók s az ilyeneket nem nevezik meg, úgy Ők a leggazabb cselszövők; (zaj) mert a haza iránti kötelességük lett volna felfedezni a hazaárulókat, nem pedig holmi kutya-bagosi és „promemoria“ cikkekkel előállani. (Zaj.)

Kállay (közbeszól): Kérem az elnök által a rendet fentartatni. (Felkiáltások: nincs miért!)

Elnök: Ha tehát a ház többsége a mondottakat helybenhagyja, (felkiáltások: helyben hagyjuk!) úgy a szólót nem utasíthatom rendre.

B e s z e (folytatja a beszédét); Ha ők igaz, becsületes hazafiak, akkor kötelességük lett volna azt mondani: kormány vagy országgyűlés, im ez az, ki Windischgrätzzel tart, ez az áruló, ez ilyen amolyan ember sat.; de nem nevezni senkit s mégis gyanúsításokkal felzaklatni a kedélyeket, s közöttünk elszórni a pártoskodás magvait, mi egyéb ez, mint törekvés zavarok előidézésére? s miért-e törekvés? mert ha egyetértének, nem tűnhetnek fel soha, hanem csak a zavarban halászhatnak, amikor majd egy párt élére állva szerepelnének, s virítna számukra is a tárca, melyet megadnának nekik csak azért is, hogy szájukat bedugják, (ügy van!) Az ily embereket meg kell először ismertetni, másodsor büntetni. Megismertetni azért, hogy fogják meg az orrukat, s olvadjanak jó s becsületes napszámosai közé a hon javára munkálódóknak, s ne higgyék, hogy csak a szerep vivők azok, kik a nemzet elismerésére számolhatnak. Nem vihet minden ember főszerepet, vigye egy, s azon egy által munkáljunk mindnyájan; valamint az egész testnél is az ujj csekély, de hasznos rész, s nagy szolgálatot tehet, mert elcsattantja a puskát, mely az ellent megöli, de azért még nem fő része az emberi testnek; s az ily szerepet vinni akaró embereknek természetük az is, hogy a legbátrabaknak szeretik mondani magukat, pedig puskaport még egy sem szagolt közülük, s ezek azon emberek, kik elsők voltak a futásban a fegyverzörögés hallatára. (Nevetés.) S mégis isten tudja micsoda nemzet feletti rendelkezhetést kívánnának maguknak tulajdonítani, csakhogy a sült

gesztenyét más emberek kezével akarják kikapartatni, s ők maguk csak megennék. Mindig azt affektálják, hogy ők a nép emberei, B a nép nevében beszélnek; pedig a nép megvetve őket, undorral fordul el tanaiktól, s borzad azoktól, miket elhíresztelni akarnak. A nép tisztelettel emlékezik az országgyűlésről, mert megmentené a hazát, ha ily gatzettek fel nem zaklatnák, s pártokra nem szakítanák a hon lakosait (Zaj.)

Elnök: Nem akarom rendreutasítani a szólót, hanem csak arra akarom figyelmeztetni, hogy parlamentalis kifejezésekkel éljen.

Besze (folytatja beszédét): Én azt hiszem, az egész magyar lexicon nem talált még oly ocsmány szót, mit az ilyen emberek meg ne érdemelnének; egyébiránt, hogy a parlamentalis modorra visszatérjek, köszönöm figyelmeztetését elnök úrnak; de annyit mondhatok, hogy azt, mit előttem szólott követársunk indítványozott, nem tartom célravezetőnek, hogy t. i. megrovattassanak, mert az olyan szerecseneket fehérre mosni nem lehet, miután bennök az ördög addig tojj a a tojásokat, míg a szörnyetegek kirepülnek, nemzeti vést előhozólag. (Kacaj, zaj.) Térjünk tehát komoly oldalára a dolognak. Én itt kettős bünt látok, s ha meghozta e ház a véstörvényeket, s nem akar igazságot adni ezen scriblifex firkáknak: hát vegye elő a megállapított törvényeket, s alkalmazza szabályait azokra, kik reá eléggé megértek. Uraim! kik az országgyűlést aljasnak, a nép ellen dolgozónak, a népért semmit nem tevőnek, gépnek alacsonyították le, azok ellen ott a véstörvények ama paragraphusa, mely az országgyűlés testületét méltatlan sértéssel illetők ellen hozatott, amely kimondja, hogy az ilyenek halállal haljanak meg. (Zaj.) Mért hoztok a törvényt? azért, hogy ha végre nem hajtjuk, majd egy kutya-bagosi históriában azon emberek ismét előálljanak, s mondják: látjátok minő az országgyűlés, összedobáltuk őket, s nem merték exequálni a törvényt ellenünkben. Ezzel az országgyűlés csak azt erősítené meg, mit ellene vétkül hoztak fel. Uraim! kettő a vétség: van benne sajtóbeli, de van nemzetelleni bűn is. Ugyanazért kívánom, hagyjuk meg a kormánynak, hogy tegye meg azt, mit a sajtévéttségre nézve a törvény rendel, s a mi idetartozik, ítélje azt el az illető bíróság; de vannak véstörvényeink is, miután nemcsak egy újság, de több is. van, mely az országgyűlés fénye — s tekintélyének lerombolására törekszik, alkalmaztassanak a néplázítókra hozott törvények ezen emberekre, hogy vegyék méltó büntetésüket. Ezt a kormánynak kötelessége lett volna, eddig is teljesíteni, s engedjenek meg, ha szabadon kimondom: hogy meg nem foghatom, miért nem intézkedett e részben már eddig is a kormány, ha a mi kifolyásunk, aminek egyébiránt maga magát is nevezi, s valóban az is; már pedig, ha a mi kisugárzásunk, mely létét tőlünk kapta, úgy kötelessége lett volna lépéseket tenni, hogy azon emberek, kik bennünket becsméreltek, s hálátlanoknak, haszontalanoknak neveztek, megbüntettessenek; s ha ezt nem tette, bizonyosan tudomására nem jött a dolognak, mert az esti garasos lapok olvasására nem engedett neki időt a nemzet ügyéveli foglalkozás, s ily értelemben szívesen kimentem; hanem kötelességévé kívánom tétetni, hogy miután meghoztuk

a törvényt, teendőjének ismerje, azt minél hamarább, s legnagyobb szigorral, mint az igazság kívánja, végrehajtani.

Román: (Zaj.) Azt hiszem, hogy normális állapotban a sajtó által ütött seb magától beheged, vagy pedig sajtó útján orvosolható, de háborús időben, és országgyűlési testület irányában ez nem járja meg. Ha egyes embernek népszerűsége lerontatik, megérezheti ugyan a közügy, de a haza veszélybe nem jön, mert egyes személyek helyett mások állhatnak elő. Országgyűlés ellenében más színben áll a dolog; a sajtó is azt mondja és úgy van, hogy az országgyűlés az egyedül constituált hatalom; ha tehát ennek tekintélye lerontatik: lerontatik azon hatalom is, mely a haza érdekében működik, s az által le van rontva a honvédelmi bizottmánynak hatalma is, mert az az országgyűlésnek kifolyása. Azt hiszem, mivel az országgyűlés az egyedüli hatalom és méltóság, a sajtónak is annak irányában méltósággal kellene viselkedni. Nem is látom, hová céloz a sajtó némely kezelőinek törekvése; a ház politikájának megváltoztatására? Azt hiszem, a ház magával tisztában van, és politikáját meggyőződés és körülmények vezetik, de mint az előttem szóló is kinyilatkoztatta, a hazára nézve veszélyt látok ezen törekvésekben, mert attól tartok, hogy az országgyűlés határozatainak erejét fogják meggyengíteni, és az engedelmességet iránta megcsönkíteni, hogy ha a nép majd azt fogja mondani: az országgyűlés nem tesz eleget hivatásának s annak tagjai a bizodalmit meg nem érdemlik, mert ezt a hírlapok mondják; tehát ha a nép nem fog engedelmességni a határozatoknak, és a megsértett hatalmú országgyűlés helyett a hatalmat maga kezeihez ragadja: akkor az anarchiára nyitva van az út. Azt hiszem, hogy az országgyűlés csendes öntudattal mondhatja, hogy az ilyen bánásmódot nem érdemli, mert hogy a múlt kormányt pártolta, az ország maga pártolta és támogatta, míg a körülmények új politikát nem igényeltek, vagy hogy az ország jövőjének bizonyos helyzetére nézve nem nyilatkozott, abban osztozott az országgyűlés és kormány, s hogy ez jó volt-e a jövőre fogja megmutatni. De hogy az országgyűlés egyes személy nézeteivel összehangzó politikát nem követ, azért őt gyávának boszulatlanul mondani nem szabad. Azért részemről mégis megelégszem a közvéleményre való hivatkozással, és azzal, ha a sajtónak némely kezelői a mi tanácskozásaink folyamából a jövőre okulni fognak. Azonban ha a ház bírói eljárást is óhajtana: én hozzájárulok.

Csíki: Óhajtottam volna, hogy ezen tárgy a kormány által vétetett volna a törvények értelmében tárgyalás alá s ekképen a ház azon képtelenségtől meg lett volna mentve, hogy ilyen kellemetlen tárgy felett tanácskozzék, midőn több nagyobb jelentekénységűek vannak s az időt veszteni kell: de miután e tárgy szőnyegre itten került, hozzászólani kötelességemnek ismerem. Én szép tulajdonnak lenni tartom egyes emberben a nagylelkűséget és generositást, ha azoknak, kik őket bántják, megbocsátanak: ez egyes emberekben szép vonás, de a fenforgó tárgynál nem úgy állanak a dolgok, nem egyes ember van sértve, neveltség vagy utálat tárgyává kitéve, mert tegye ki például az enyémet

a ház köréből egyes tagét, én nem bánom, ha kell, becsületesem is feláldozom a hazáért, és hajlandó vagyok arra is, hogy csak a haza mentve legyen, a méltatlan vádak ellen sem lépek fel, hanem azt is eltűröm, hogy higgyék hazámfiak, miszerint bennem a becsület is kihalt. De mikor egy nemzetnek egyedüli törvényes hatalmát, a törvényhozó testet, méltatlan rágalomokkal, valótlan vádakkal a semmiségig lekicsinyíteni, s annak tekintélyét rombadönteni nem iszonyodnak, ha valaki azt mondja, hogy nagylelkűek legyünk irányokban, ezt a törvényhozás, sőt a nemzet iránt tartozó méltósággal összehangzónak nem találom. Mi tartozunk tekintélyünket s méltóságos állásunkat föntartani, mi törvényhozók, mert csak akkor van a nemzetnek méltóságos állása és tekintélye fentartva. Ily szempontból indulva ki, úgy találom, hogy nekünk kegyelmet osztani, vagy hallgatni, a gyávasággal és szándékos kártétellel párvonalban állana. Tehát nem hallgathatok, hanem én is kimondani kívánom egyes értelmemet, miután az országgyűlés a „Mártius tizenötödiké“nek 89. ez. alatti első cikkében, hol gépies protokolizálónak neveztetik és csak kegyelemből tartatik itt, mert nagy részének nincs hová menni. Ezek oly bántalmak, melyeket eltűrni teljes lehetetlen, s most csak az a kérdés, hogy kell ezen bántalmakat megtorolni; sajtótörvények által? Ez a testület méltósága visszaállításának s egyesek vakmerősége megérdemlőit büntetésének nem elegendő garantiája. Én egyenesen azt tartom, hogy a politikai nagyobb vétségek tárgyában alkotott a ház törvényeket, melyekben az foglaltatik: ki az országgyűlés határozatai ellen szándékosan izgat, s annak tekintélyét lerombolni törekszik, azon bíróság alá tartozik. Kívánnám tehát a kormányt, mint Besze képviselő úr mondotta, felszólíttatni, sőt kötelességévé tétetni, hogy azon törvényeket a fenforgó esetben alkalmazza, s a hazát egyesek rakoncátlankodása s hazafiatlan kitörései által a különben beállandó krisistól és nagy veszélytől óvja meg, mert ha az országgyűlés tekintélyét veszti, a hazában nincs többé hatolom, mert be áll a fejtelenség és a közzavar, amire törekszik Windischgrätz és minden ellenségünk. Ezeknek tápszert adni nem akarván, kívánom hogy veszzenek egyesek, és maradjon fön a ház méltóságai Irányi: Sem az indítványt tevő, sem az utána szólók nem redukálták részletre a vádat; ők emlegetik, hogy bizonyos lapok, úgy tudom, a „Debreceni lapok“ és a „Mártius 15-ike“ bizonyos cikkekben a képviselőház méltósága ellen vétettek ő nekik. Mikor ily vádat emelnek, első kötelességük lett volna felmutatni azon kifejezéseket, melyek által a ház méltóságát sértve érzik. Én tehát, miután nincsenek előttem kijelelve azon kifejezések, azon szempontból fogom fel a vitát, hogy azon cikkeknek szelleme az, mely szerintük izgató modorban szól. Én is azok közé tartozom, akik a ház méltóságát fentartani és fentartatni akarják; de mindenekelőtt figyelmeztetem a házat arra, hogy önméltóságunk fentartásának legelső teendője az, hogy mi magunk tartsuk fen saját tekintélyünket; s azért én nem fogom követni azon szólókat, kik oly kifejezésekkel éltek — bár vád alatt levők ellen — melyek parlamentbe nem valók. Azt mondják ők, hogy azon cikkeknek szelleme

olyan, mely a népet fel fogja izgatni az egyetlen constituált souverain hatalom ellen. Én ha talán kiesé élesebb tollal írottaknak találok is azon cikkeket, de határozott izgatást, valódi szándékos megsértést azokból kiolvasni nem tudok. (Csudálkoznak.) Önök hibája urak, hogy ki nem jelelték azon kifejezéseket; ha kijelelték volna, talán én is mást szólnék. (Közbeszólások.) Önök általában azon cikkeknél szellemét találják izgatónak, tehát tendentia-pert akarnak indítani, oly tendentia-pert, mint folyt Lajos Fülöp idejében, mikor, ha jól emlékszem, Meunier rálőtt a királyra, és perbe fogattak bizonyos lapok, melyekre ráfógták: hogy ha nem írtak volna oly izgatólag, akkor Meunier nem lőtt volna a királyra. — Tendenciák ráfogása által bűnt találni igen könnyű; de hogy méltányos-e, igazságos-e, az más kérdés. — Meg kell Önöknek mondanom, mit tartok én azon cikkek lényegének; úgy tartom, hogy azon cikkeknél lényege nem egyéb, mint azon gondolat: hogy ezen országgyűlés Constituante nem lehet, ha arra lesz szükség, s hogy ezen országgyűlés sokkal aristocraticusabb szellemű, semhogy a nép valódi érdekeit felfogni, s azokat megtestesíteni képes legyen. (Felkiáltások.) Én nem fogom azon tételre követni a vitát, melyre Pálóczy képviselő úr méltóztatott azt vinni, miszerint Ő ezen országgyűlésnek érdemeit felsorolva, felmutatni igyekezett másrészt a bűnnek nagyságát, mely ezen országgyűlés ellen elkövetett. Én nem fogom kicsinyíteni ezen országgyűlést, s megvallom, hogy ezen országgyűlésnek megvannak a nemzet előtt a maga érdemei; de bocsássanak meg nekem önök, mint a kevesebbség egyik tagjának — megvallom, hogy én a többséggel, — mert ez természetes, egy véleményen nem lévén, azzal megelégedve nem lehetek, s ha ezen mostani parlamentben úgy van a kevesebbségnek a többség ellen, mint a többségnek a kevesebbség ellen kifogása, az a pártok természetéből foly. És midőn valaki talán kiesé ingerültebb hangon megmondja véleményét a többség ellen, tehát mikor az ellenpárt ellen szól: akkor önök nemcsak sajtópert, hanem úgy hallom, véstörvényt is emlegetnek, mintha nem önök alkották volna azt, és nem emlékeznének vissza, hogy a véstörvény arra van hozva, ki az országgyűlés határozatai ellen izgat («Országgyűlés és annak határozatai ellen.») A véstörvényben az van, hogy alája esik az, aki az országgyűlés határozatai ellen határozott engedetlenségre izgat. Ha önök képesek azon cikkekből oly bűnt kihozni, mely ezen §. alá esik, akkor megadom magamat, különben ellene mondom. (Közbeszólások.) Vannak önök közt, urak, olyanok, kiket az ausztriai zsarnokhatalom kereset alá vonandóknak ítélt; vegyék elő azon keresetleveleket, olvassák meg azokat, ha nem fognak-e azokban hasonló kitételeket találni, mint voltak azok, melyeket én is hallottam oly férfaktól, kik akkor felkeltek az ausztriai zsarnokhatalom ezen tette ellen; s épen ez által nyertek népszerűséget oly kifejezések melyek ráfogván azt, hogy mikor a nép érdekeiről szól a hazafi, mikor figyelmezteti a hatalmat, hogy korlátot ismerjen, és az alkotmányt ne sértse, ráfogják, hogy ez által zavart előidézni és az alkotmányt magát felfogatni akarta. És önök ezt mondják, mert önöknek gyanúsítani is

szabad (rendreutasítások) -----önök aszal gyanúsítják, hogy ő azon cikkeket azért írta, hogy felforgatván a mostani viszonyokat a zavarosban halászhaszon. (Úgy van! Hosszas zaj. — Elnök — csenget — méltóztassanak a szót kihallgatni!) Ha viszont mi is gyanúsítani akarnánk, amire feljogosítva lennénk ily gyanúsítások ellenében, mikor önök nem tesznek fel rólunk tiszta hazafiságot, hanem csak maguknak tartják fen a hazafiság monopóliumát, mikor azt hiszik, hogy csak hivatal, hogy csak hatalom után vágyunk, akkor én azt mondom, hogy önök azért törnek ki mi ellenünk, hogy önök jussanak hatalomra; mit mondanak arra önök? (Zaj.) Önök azért akarnak egyes embereket megbuktatni hogy a párt ereje megfogyván, azon önök annál inkább diadalmaskodhassanak. (Közbeszólások: nincs rá szükségünk!) És önök, kik ezen cikkeket annál nagyobb figyelemre méltóknak mondják, mert nyomtatásban megjelentek, megfelelnek arról, hogy a „Közlönyének 23. és 24-ik számaiban voltak cikkek, melyek tagadván azt, mit az országgyűlés mondott az áruló dynastiáról, az áruló Istvánról, mely dynastia minden rosznak kútfeje a hazában, s meghazudtolva az országgyűlés határozatait, azon dynastiát mentgetni kezdték; — és önök azon cikkek ellen, melyek a kormány hivatalos lapjában jelentek meg, beérték azzal, hogy felszólíttassék a kormány, miként többé ilyesmi a lapban meg ne jelenjék; de most, mikor azt nem azon pártnak egyes embere teszi, hanem teszi a mi pártunknak embere, (közbeszólások: micsoda párt?) most Önök véstörvényeket emlegetnek. Szabad legyen arra figyelmeztetnem, hogy a többségnek nem mindig volt igazsága, hogy a többség nem mindig fejezte ki a közvéleményt s hogy önök e kérdésben nem fogják kifejezni a közvéleményt, — azt én hiszem. (Zaj.)

G o r o v e: Beszédemet ott kezdem, hol az előttem szóló kezdte. ő a szótokat arra hívta fel, hogy mivel általánosságban beszélnek, nehezen képes felelni, mert az ilyen dolgoknál mindig részletekre van szükség. Bátor leszek tehát tüstént felmutatni néhány részletet. Két lap, t. i. a „Debreceni lapok“ és a „Mártius 15-ike“ oly csudálatosan, mintha azt kellene hinni, hogy Pálffy Albert és Madarász József összebeszéltek, mit azonban rólok feltenni nem akarok, mártius 30-án ugyanazon egy tárgyban szólal fel; a „Debreceni lapok“-ból felolvasom a következő két szakaszt: „oh mi nem akartuk elmondani sat.“ Ezen részletek után keményebb dolgokat is fogok felolvasni a másik lapból, de szándékom mindenek előtt ezen két szakaszra nézve észrevételeimet megtenni. Egy magát republikánusnak mondott egyéniség előáll és azt mondja a népnek: a képviselők nem érdemlik meg a ti bizalmatokat, mert nem adták meg nektek a bort, húsféle és egyéb hasznokat. Azt kérdem a képviselőtől, ki republikánusnak mondja magát (Madarász J.-felé néz) ez nem egyéb, mint megmételtyezése a nép erkölcsének, dobraverése a hazaszeretnek, licitatiója azon gondolatnak: „azon párthoz álljatok, mely nektek többet ad értékben, pénzben.“ Azt kérdem: úgy készítik elő a népet a

respublikára, hogy mikor a haza legnagyobb veszélyben forog, nem annak megmentésére gondoljon, hanem arról gondolkozzék, hogy a képviselők megadták-e azt mit — nem tagadom — megadhattak volna; hogy kétely csepegtessék a keblekbe, mintha talán nem is kell a dolgoknak mostani állását védeni, mivel a dolgok mostani állása nem adta meg azt, mit a jövő meg fog adni. Mi ez, mint lefoglalása a nép bizodalmanak, s lehangolása azon erélynek, melynek felébresztésére a ház eddig mindent elkövetett. így készítik elő a republikát? Azt mondja a második szakaszban, hogy a ház nem felelt meg a népnek, mert az öltönyös osztályból választott követeket. Ez nem egyéb — nyíltan kimondom, mint lázítás. Igaz, hogy a nép a régi ellenzékéből választotta képviselőit, megmondom miben látom okát, hogy ezt tette. Tette ezt, mert elég józan esze és értelme volt, hogy inkább azon férfiaknak higgyen, kik egész éltöknek múltját tudják felmutatni, hogy a nép javára dolgoztak, kik vagyonuk feláldozását tudják felmutatni mint garantiát; mit higgyen olyan embernek, kik egyebet nem tudtak mutatni, mint a pengő cimbalmot, t. i. a cifra szót A „Debreceni lapok“nak ezen cikke telve van alacsonyágokkal, s méltatlanságokkal, melyek egy testületnek morális becsületét tönkre tevén, azt minden erejéből kivetkeztetni akarják. Jelen körülményekben ily irányzatnak más nevet nem tudok adni, mint lázítás.

Másik részletre térek most által. A „Mártius 15-ike“ 39. számában ez áll: Várjuk be hát velök, a képviselőkkel a győzelmet, s akkor bocsássuk nyugodalomra! — Azt kérdem, ezen egyszerű kitétel „bocsássuk nyugodalomra“ mit foglal magában egyebet, mint hogy azon constituált hatalom, mely okt. 6-ika után egyetlennek nyilvánította magát, és a következők igazolta, hogy igazsága, sőt kötelessége is volt ezt tennie, kétségbe vétessék, és mi tehát azon hatalom, miután összetéptek e részben a kötelékek és igen helyesen a trón és nemzet között, mely a constituált hatalmat feloszlassa? Mi lehet más, melyet Pálffy uram cikkében megírt, mint a nyers erőszak; és a dolgok mostani állásában azt kérdem a képviselőháztól, lehet-e veszélyesebb a nemzetre, és isten verhet-e volna meg jobban e nemzetet, mint ha most, midőn annyi 100.000 ember vérzik a harcban, és annyi embernek vagyona dúlatott fel, s annyi embernek keresménye tétetett a lángok és zsákmány martalékává, ha azon percben, midőn a szabadulás óráját dobogó kebellet várja minden hazafi, akkor azon kép állítatik fel valaki által, hogy a veszélyből kibontakozunk ugyan, de azután egy fellázadt erővel széjjelverjük a képviselőházat, mely Ausztria bajonettjei előtt is meg tudott állni, és akkor a nép njra eljátszhatna az előbbi szerepet, elküldheti fiait a harcmezőre, és feláldozhatja megmaradt vagyonának romjait, és miért? mert néhány embernek úgy tetszett, mert néhány embernek hatalomvágya ezt így kívánja.

Bámulatos szövedéke az eseményeknek. Nem megyek vissza a múlt történetekre, hogy kimutassam a háznak, miszerint az országgyűlésnek eloszlatása mindig és mindenkor a bat alomnak vágya volt. Nem

megyek vissza Cromwellre, nem XIV. Lajosra, nem Napóleonra, ezek régi elkopott példák, melyeket minden utósó gyermek tud, hanem kérem figyelmezzünk csak a legközelebbi eseményekre. Berlinben a király széjjelverte az országgyűlést, talán azért, hogy korlátlan hatalmát támogatta? Nem, hanem hogy szabadabb keze legyen a jogokat összetördelni, melyeket a nép mártiusban kivívott. Mártius 7-én Kremsierben széjjelverik az országgyűlést, talán azért, mert a népjogokat oly nagy tiszteletben tartották? Koránt sem, hanem hogy a dynastiának Windischgrätz és olygarchatársainak szabadabb kezei maradjanak a népjogok semmivé tételére. Példát mondok Franciaországról. Napoleon Lajos mindent elkövet, hogy a házat, mely neki tetszésére nincs, szétoszlatthassa, kétszer tett kísérletet e végett; de a követi háznak többsége az együttmaradás mellett határozott; mily szövedéke az eseményeknek. Néhány ember feláll Magyarországon és azt mondja: szét kell verni az országgyűlést erőszakkal. Kell-e a logikának valami élesebb mütétele, általlátni hogy ez is hasonló forrásból ered, hogy ez is azon hatalomvágy, melyet az ellenség keres magának, (ügy van! helyes!) Azt mondotta az előttem szóló, miszerint úgy van meggyőződve, hogy ezen országgyűlés constituante nem lehet. Tisztelem mindenkinek emlékező tehetségét, ha a históriából annyit megtanulhatott, hogy Franciaországban előbb volt nemzetgyűlés, azután Constituante. Hogy ezután mik következtek, azokat én fogom elmondani. Tehát mivel ezek Franciaországban történtek, Magyarországon is meg kell történni! Mivel Franciaországban a nemzetgyűlés után következett a Constituante, tehát természetesnek fogja látni a követ úr, ha én nem gyanúsítva, hanem az előzmények után azt következtetem, hogy önöknek hasonló kívánságuk van, miszerint a Constituante után következék a convent, annak minden iszonyatosságaival és véráldozataival; s én nem akarok polémiát tartani a convent felett, mert sok dicsőt és szépet nem lehet mondani róla, de tovább megyek, s azt kell feltennem az előttem szőlőről, miszerint azt kívánja, hogy a konventet egy Napoleon széjjelverje, s azután következék a Bourbonok restauratioja, mely által tökéletesen semmivé tétettek Franciaországnak nemcsak belszabadsága de önállása és függetlensége is, mert Franciaország akkor nem volt egyéb, mint zsoldosa az európai alliance-nak; a Bourbonok után ismét következék Lajos Fülöp, s ezután egy rövid epocha után, melyben mint egy meteor tűnik fel az emberi eszmék legszebbjeinek teremője Lamartine, ismét Napoleon Lajos, kinek minden törekvése ismét odamegy, hogy a republikát rúgja fel, mely őtet a praesidenci székbe tette, de a melyet szűknek érez, és hogy a trónnak darabjait állítsa össze, melyet a februári napokban a nép a Tuillériák előtt égetett meg. Ne vegye tehát rossz néven, ha előadásából ezen következtetést teszem, de őt azon térre nem követhetem s azt mondom, hogy a magyar nemzet, mely eddig eredetiségét meg tudta tartani, mely annyi megaláztatást és szolgaságot tűrt, mert nem akarta kockáztatni jövőjét, s az alkalmat nem kereste, mikor oka lett volna is, a láncok lerázására, hanem elvárta az alkalmas időpontot, midőn azt bölcsesség-

généi fogva megérkezettnek hitte, s akkor tűzte ki a szabadság zászlóját, mikor erősnek hitte magát annak megtartására. (Helyes!) Én tehát józan eszében bízom a magyar népnek — s megvetve az ilyen hitványságokat melyek előttem fekszenek — erősen hiszem, hogy tiszteletben fogja tartani a képviselőket kiket ide küldött, s noha talán vétkezem, ha felteszem előlegesen a pesti népről, hogy fognak találkozói ottan utcai népcsoportok, kik ily hitvány csábításnak engedni fognak, Hanem bízom a népben, hogy inkább tisztelni fogja a képviselőket, kiket szabadon választott, mint eltúrja, hogy néhány söpredék ember verje szét a képviselőházat, melynek, egyszersmind a magáéna, ügye mellett a nemzet vérént ontotta. (Helyes!) Egyébiránt ha azok után, miket előadtam, valaki azt kérdené tőlem, hogy mit kelljen tenni ily hitványsággal, visszatérek előbbi kijelentésemre, hogy az említett cikkek több kitétele nem egyéb, mint lázítás, azt sem hozom fel, hogy azért, mert a sajtószabadságot a maga szüzességében fen akarom tartani, megvetve az ilyen kifejezéseket, sem a sajtótörvények súlyát, sem a véstörvényeket alkalmazni nem akarom, mert meg vagyok győződve, hogy azoknak van talán igazok, kik a véstörvények súlyát akarják ezen emberekkel éreztetni, hanem előadásom után, mivel én bizodalمام horgonyát a magyar nép értelmében és józan eszében vetem meg, az ilyes hírlapi kitételeket a ház méltóságával meg nem egyeztethetőknek, s azért megvetendőknek és hidegen mellőzendőknek tartom (elégületlenség) és azt hiszem hogy elég lesz, ha a ház nyíltan kimondja azt, hogy elosztására nézve nem ismer hatalmat, mely felette álljon, hogy azon házat mely Windischgrätz bajonnetjei előtt együtt tudott maradni, ily s bármi fenyegetések nem zavarják meg. A nép pedig elegendő értelmet és józanságot fog kifejteni, hogy az ilyen cikkektől undorral forduljon el. Oda szavazok tehát, hogy a ház méltó indignatióval s megvetéssel fogadván ezen cikkeket, egyenesen a napirendre téjjen által.

Szacsvai: Én az előttem szólóknak azon modorát, hogy a történeti következtetések, gyanúsítások és a szenvedélyesség mindig gyászos terére vitték a kérdést, követői nem fogom, még akkor sem, midőn némely egyes hibákra szorítkozom előadásomban. Kérem, valljon miben van a képviselőháznak történeti élete, ha nem a háznak határozataiban?

A képviselőház határozataiban él; és aki e határozatok ellen akar fellépni, maga a határozatok által cáfoltatik meg. Hogy élt e nemzet egyszerű pillanatok, és adta a férfias elhatározásnak tagadhatlan jeleit, e képviselőháznak örökké maradó betűi tanúsítják. Ha tehát valaki a történeti igazságot, csak hogy egy két cikket firkáljon, meg akarja tagadni, az igazság iránti vonzalmát különösnek találom, de nem osztom. Ha a nemzetnek azon szerencse adatik, mint nekünk, hogy az, összes népnek, mely e házon kívül van, és a képviselőknek véleményét és érzelmeit egy oly hatalmas, saját érdemeinek babérjain nyugvó egyéniség támogathatja, mint Kossuth; ha egy népnek azon szerencse adatik, hogy a legnehezebb Körülményekben megbízhat egy férfit, hogy a nemzet akarát formulázhatja, és a képviselői ház, azon egyszerű

hatalommal, mit egy nemzet bizalma közébe tett, nem a pártszerű versengésekkel, nem a hely s idő nélküli, sőt a jövőről nem is biztosítható célszerűtlen tanácskozásokkal vissza nem élt; hanem közegyetértéssel azon iparkodik, hogy mindaz, mit a szükséghez képest teendőnek a nemzöt és képviselet akarata egy ember ajkának szavaival mond, megtettesülhessék: akkor azt mondani, hogy a ház csak gép, csak portéka, mely szavaz, — megengedem, hogy ily embereknek mély belátása van, s nagy politikai bölcseséggel bír; de egyiket sem osztom. — Miután a képviselőházaak és a kormánynak minden gondjai oda vannak fordítva, hogy a védelmi téren semmi hely fel ne adassék; s hogy minden megtéessék, mit a jelen körülmények sürgetnek; s hogy még a jövő iránti intézkedések célszerűsége most, midőn a mindenik nap sorsától függő események bizonytalanságai közt vagyunk, vétethessék kérdésbe, midőn a nemzet a védelmi téren így összetartva áll: ha akkor valaki ez ellen izgat, nevezheti magát hazafinak, de én azzal a hazafiság iránt nem vitatkozom, nem azért, mert hazafinak tartom, hanem mert látom, hogy midőn hazafinak mondja magát, haszontalan vesztegetem a szót, hogy meggyőzzem arról, miként ő nem hazafi. (Helyes!)

Ezt előrebocsátván, méltóztassanak megengedni, hogy áttérjek magára az indítványra. A sajtószabadság számtalan sok rosszal jár; de ha a szabadságot akarjuk, a roszt túrni kell, mert az emberi ész még nem találta fel az eszközöket, mikkel meghatározza azon korlátokat, melyek közt akár előlegesen, akár utólagosan a véleményeket bíráló szék elébe vonhassa. Nincs egyéb bátra, mint vagy teljes eltiltás, vagy teljes sajtószabadság. De méltóztassanak megengedni, hogy ezen teljes sajtószabadságot ne úgy értelmezzük, mintha a szabadság levegője olyan volna, melyben a bűn, melyben a zűrzavar, a becsület rágalmazása s a gyanúsítás megélhetne; a szabadság, amint egyes embereknek, úgy egész testületnek is vádolhatását is megengedi, de megengedi a történeti igazsággal, a vádak egyenes megnevezésével, és nem az alacsony rágnom fegyverével. — Most csak az a kérdés, hogy mikor specificus megsértését a ház a lapokban fel nem találhatja, ha a ház meggondolja a sajtópernek nehéz következéseit, hogy maga nem ítéltet, hanem csak elrendelheti az esküdszék által hozandó ítéletet, a nép nevében tanácsos-e ezt tenni? Azon ember, kit a per fegyverével támadunk meg, a védelemnek azon terére van szorítva, hogy maga iránt a szánakozók részvétét gerjeszti fel pártjában nem csak itt, hanem az egész nemzetben. S felteszem azon esetet, hogy az esküdszék elmarasztalja a vádlottat, még a gondolat maga nincs elfojtva, csak a gondolatnak teste a kifejezés; a gondolat elment, de nem magával, hanem kíséretében azon védelmi eszméknek, melyeket vádlott saját állásának erősítésére hoz fel; ha pedig azon kedvetlen esetet veszem fel, hogy az esküdszék felmentést mond, — azon hatalom mely a vád alá vételt rendelte, egyenesen a nép nevében mondott bírói ítéletnél fogva lesz kárhóztatva. És ezen okok azok, melyekért én a sajtóperre soha nem szavazok.

Ha egyes büntények követtetnek el, ott van a rendes törvény

hajtsák végre az általa szabott ítéletet oly szigorral, mint a köztörvény kívánja. A sajtó nagy hivatással bír, de hogy ezen hivatást teljesítse, elveket kell neki fejtegetni, s az ügyek magyarázatára szorítkozni; s ha a sajtó kezelője, nem tudván ügyekről beszélni, akár készültségéből, akár tudatlanságból, akár rossz szándékból nem talál egyebet imi valót, mint holmi botanikus kerti nugákat, minutiákat, ha nem tud egyebet, mint valakinek kondor haján, vagy pedrett bajuszán fenakadni, az ily sajtókezelés első pillanatra magában hordozza saját veszélyét; (helyes!) mert a sajtó rossz kezelőjét sújtja maga a sajtónak természete, de sújtja a józanabb ítéletűeknek megvetése is. Mióta nálunk a sajtószabadság létezik, tapasztaltuk, hogy minden ember, ki a polgári társaságban magának csak némi becsültetést is kivívott, ezen haszontalan lapokba csak akkor írt, ha becsülete megtámadtatok. Ez magának a sajtónak büntetése. De lehetett még tapasztalni annyit, hogy a nép véleményében a „Mártius tizenötödike“ lapnak halála meg van írva; a „Debreceni lapok“ pedig semmire sem bírtak vergődni, mert még ezen első kelléket sem tudta sajátjává tenni, hogy a nép megérthesse. (Tetszés.) Ezeknél fogva a sajtói visszaélések ellen én a szert magában a sajtóban találván, engemet, mint képviselőt a sajtónak ilyes, bármi határtalan kihágásai egy szikrát sem indítanak meg, mert nekem a becsületről azon fogalmam van, hogy ha sikerül is egy embernek egy napig valaki véleményét az én jótetem iránt megingadoztatni, két nap múlva megmutatom, hogy hazudott és neki többé hitele nincsen. Ha a sajtó részéről részletes kihágások történnek, a kormánytól igenis megvárom, hogy a törvények értelmében intézkedjék; a múltira nézve is kívántam volna, és kívánom most is, hogy ha a sajtó valamely magyarázó nézeteket fejteget, melyek a véleményeket a közdolgok iránt megtéveszthetnék, akkor a kormánylap teljesítse egyik hivatását, t. i. védelmezze azon testület nézeteit, melynek érdekében dolgozik, s mely az ország közdolgait viszi. (Helyes!) — Méltóztassanak nekem egy kérdést engedni. Én a demokratát a hatalomban mérlegelem legelőször. Elmúltak már azon idők, mikor valakinek magát nép emberének kellett nevezni, mert ezen megnevezés denunciatio volt a hatalomnál; ma már a hatalom a népnél van. Ma nem elég azt mondani, hogy népszerű, hogy hazafi vagyok; és ha azt kérdik, mutass elő tetteket, nem elég azt mondani, hogy cifra beszédek tartottam, hogy a márciusi revolutiót én idéztem elő. Ezen éretlen beszédek még nem alapjai a hazafiságnak. (Helyes!) Ha valaki a demokratiát abba helyezteti, hogy saját elveit sokszor megtagadja, mikor tudniillik a hatalom kezelésére lépett; ha valaki a nép filléreinek gazdálkodását sürgeti, s mikor arra módja van, nem gazdálkodik, (tetszés) nevezheti magát nép emberének; de midőn a beszélő embert meghazudtolja a cselekvő ember, senki mást ne okoljon mint magát, ha a nagy és üres szavak a józan véleményt többé nem téveszthetik. Én a demokratától különösen megvárom, hogy a demokratiát ott keresse, ahol van, az egész népnél, annak minden tagjainál; és ne higgye senki, hogy azért mert szerencséje jutott apja szorgalma után iskolákat járhatni, és

egy két könyvtárt módjában volt átforgatni, ne higgye, hogy a judicium kizárólag a ő fejébe, mint valami monopolizált raktárba szorult; ne higgye egyetlen egy demokrata se, hogy Magyarország népe Pesten, mégpedig Pesten is egy szerencsédén megtévedésével az Ítéletnek talán csak utcai zavargók és élhetetlen lézengék tömegében van. (Tetszés.) A nép érdekeit a nép maga kezeli, és ha nem az igazság láng-szavával kezeltenek, hanem a hatalomra vágyás érdekétől vezetve rendeztetnek, akkor igenis megtörténik az, hogy a nemzet akár anarchiába süllyed, akár önkény alá esik, a március óta kivított jogok nem a nemzet javára lesznek, hanem a határtalan hatalom érdekében történtek. (Helyeslés.) Egy (igazi demokratának kötelessége a polgári társaság minden jogait védelmezni, kötelessége legfőképen az, hogy ha a törvényhozásnak, mely a nép akaratának kifejezésére hivatva van, a rá nehezedett körülmények nem engedők is meg azt, hogy háború idején intézzen el oly dolgokat, melyek háború utánra valók, kötelessége a zavargókat s az e miatt békétlenkedőket lecsillapítani, kötelessége a nép kérdezősködő embereit felvilágosítani, hogy ez és ez, mért nem történt meg, hogy nem azért nem, mert öltönyös embereket választott; de a mi, miként állítatott, nem is igaz, mert hogy a felvett tárgyak félben maradtak, annak oka az, hogy az ellenség reánk rohant, — és a történet ezen igazságát tagadni nem mutat demokratiai hajlamra, hanem egészen másra, mit nem irántuki, hanem a ház iránti tiszteletből nem nevezek meg. (Tetszés.) Én uraim látom, hogy az ily demokraták képesek lesznek egy kis szellőcskét támasztani, mely a tengernek, a népnek egy két habját talán ingadozásba hozza, de ők dülő fergeteg nem lesznek soha; csak mi vigyázzunk és ne engedjük, hogy azon egy két hasonló nézet, mely itt körülöttünk dong, a nép kebelébe is magának utat kapjon, mert igenis akkor feltámad a fergeteg, mely elsodor ugyan bennünket, de elsodorja őket is. (Köztetszés.) Nem kell megengedni a fürgetegek keletkezését. Ha már annyi vért adtunk, — mert hagyják meg ezen urak, hallgatnak azon emberek, kiknek testvéreik és fiaik a szabadságért elvérzettek, mert azok hazafisága meg van írva a szívek fájdalmában, meg van írva a történetben, — ne tegyük üres hetvenkedések s aljas zavargások martalékává a hazafiság szent érzetét (Növekedő tetszés.) Ha bajunk van, támadjuk meg a nézetet, a személyt nyíltan s egyenesen megnevezve, de az alacsony gyanúsítás és rágal-mazás fegyverét hagyjuk el, őket e zavaros térre lépni engednünk nem lehet; nekünk a szabadság fényét, mely a fegyverek fényét is felülmúlja, egyes vélemények köde miatt elborítani engedni nem szabad (helyes!) Teljesítsük a hazafiság szent kötelességét; az ily demokratákat pedig ereszeszük a vészes úton, melyen elindultak. (Kacaj.) Én itt úgy állok, mint képviselője a magyar népnek; állásomra sohasem hivatkoztam, de hivatkozóin most, és ezen állásról, nevében a népnek, melyet képviselek, irántuk, mint igen kicsinyek iránt, minden intézkedést szükségtelennek tartok. Ha éretlenség, ügyetlenség, vagy magávali számot nem vetés oka ily tetteknek, hozom rájuk a szánakozás mosolyát; ha pedig megfontolt, előre számított, zűrzavart okozni akarás volt az

indító ok, mert ez nagyobb ellensége a szabadságnak az önkénynél, — akkor hozom nekik azon utálatot, melyet egy polgár hozni tartozik a hazaárulónak. (Éljenzés, taps, köztetszés.)

Kazincy: A tárgyhoz, mely szőnyegen van, nem szólok azért, mert e téren el kell ismernem tisztelt társam diadalát, mely diadal meg*győződéseim szerint megölése egyszersmind az ellenségnek. S én azt hiszem, hogy igenis azon egyhangú vélemény, mely a háznak majd minden árnyéklatában nyilatkozott, az ítélet mely szégyenköd gyanánt leng az irány felett, mely Magyarország ezen egyetlen souverain hatalmának pelengérezése akar lenni. S azért a napirendet indítványozom. (Felkiáltások: napirendre!)

Kállay: Szacsvai barátunknak igen szép és igen párlamentaris beszéde után megvallom genirozva szólok (nevetés, zugás;) de szótanom kell azért, hogy részint ezen zugás egy kicsinyt megszégyenüljön, részint azért, mert tudatni akarom a közönséggel, hogy a tanácskozás közben tett felszólalásaimat igazoljam. Nem tartozom azok közé, kiket bizonyos szónok némely kézmutogatásaival értetni akart. Azok közé tartozom, ki egyáltalában oly cikket, mint a „Debreceni lapokéban megjelent, a jelen időben a világ kincséért sem írtam volna; hanem sajnálkozásomat kell kijelentenem, hogy én akkor, midőn bírákat keresek, nem láthatok egyebet csak felpereseket, és ez mélyen fáj egy parlamentagnak, midőn látja, hogy a formák megvettetnek, midőn a párlamentaris zuditás felső fokra hág, és felszólalók, hogy a zuditás rendre utasíttassék, 8 az elnökség önök felkiáltása következtében kijelenteni kénytelen, mikép azt nem teheti, minthogy a mondottakat a ház többsége helyeslé; kénytelen vagyok kimondani, hogy a párlamentalis modort jelenleg nem tartottuk szemünk előtt Hová vezet az, ha egyik a oldal, hatalmasabb rész, a másikat ledorongolja. Besze beszédére, ha szabad volna a párlamentalis illedelemet áthágni, nem tudom mi cimet adnék, s bámulom, hogy oly egyén a mívelt osztályhoz számiba magát. Ezen okból megvallom, lelkem örült, midőn hallám Szacsvai követtársunkat, kinek beszédében a párlamentalis modor gyöngyét láttam; nem szólott ő oly pseudo-aristokraticns modorban, mely a sorsánál alantabbat gőgös megvetéssel „uram“-nak címezi; hanem az illedelem hangján, mely előtt kalapot emel véleményellensége is.

Elnök: Minthogy tudom, hogy azon kifejezések, melyeket talán egyes képviselők ejtettek, a párlamentalis modornak nem felelnek meg, annak idejében felszólaltam, s a ház felszólalásomban megnyugodott: tehát azt tartom, eleget tettem kötelességemnek. Most Kazincy G. kíván szólni.

Kazincy: Nem azért szólok, mintha a felperesek közé akarnék tartozni, mint előttem szólott követtársam mondotta; nem mintha szükségét látnám a felszólalásnak, sem azért, mintha hinném, hogy én a tisztelt háznak meggyőződését e tárgy iránt még erősebbé, s rendíthetlenebbé bírnám tenni, hanem szólok azért, mert a vitatkozások folyamából bizonyos látponokat lehet felmutatni, melyek nem specialitások, — mert hiszen nem vagyunk bírák, nem acták felett ítélünk — hanem általános szemlélet

nyújtanak. — Azt hiszem, e nemzet ügyében rendíthetetlenül azért bízhatunk, mert azt nem a harcok terén fogják elintézni, mert védelme az erkölcsi erő, mely a nemzet kebelében van; azt hittem, hogy a förgeteg a tengernek csak felszínét szánhatja fel; hanem hogy majdan lenyugszik, reménységünk lehet azért, mert mély medrében a tenger nyugodt maradt; azt hittem, hogy ha valaha, tehát ez időben össze kell olvadni minden ámyéklatúak, mert minden rokon- s ellenszenv, mely egyénekhez csatol, vagy tőlök eltávolít, kell, hogy elhalvá nyúljon a közveszély vagy közboldogság érzetében. S íme az előttem szólott egyik barátom nagy szavakat mondott; beszélt ti-ről s beszélt mi-ről. Úgy tudom, hogy a parlamenten kívül és belül nincs senki, ki mondhatná, hogy Ő nem egy ember, hanem két ember; ki érthetné tehát másképp e szavakat, mint hogy a küzdterén itt felekezettek vívják tnsájokat. És meglehet, hogy azt, ki azon nagy szavakat mondotta — Irányi barátomat — velem és sokakkal együtt el fogja seperni a feledés, mint a Rákócy indulójának nem ismerik maiglan sem szerzőjét; hanem az eszme többé el nem pendülhet soha. Egyébiránt méltóztassanak megengedni, hogy én azon mondásokat, melyek egy kissé lóhátról is mondattak, azon térre, melyen mondatták, nem fogom követni, hanem egy látpontot fogok felmutatni a háznak.

Midőn a honvédelmi bizottmány t. elnöke az utolsó ülésben, mielőtt elbúcsúzott, azt mondotta, hogy a sajtónak működébe ez utóbbi időben irtózatoss és borzasztó: egyéni véleményt mondott ki, melyben én is nagy mértékben osztoztam, tudván bizonyosan, hogy a honv. bizottmány t. elnöke ezt nemcsak arra értette, hogy egyik vagy másik személy ellen szórta villámain a sajtó, hanem értette főleg azon térre, melyre a sajtónak e működése állíttatik. Meg voltam győződve, hogy a sajtó működését nem azért mondotta irtózatossnak s borzasztónak, mert valamelyik kormánytag ellen kezdett működni; hanem mert egy iránynak, egy nagyobbyszerű s veszélyes iránynak látta kezdeményét S én kezdet fogtam vele. De méltóztassanak csak ezen sajtóbeli működésen végigtekinteni. S én nem vagyok Szacsvai barátommal azon véleményben, hogy ki történeti párhuzamot állít, egyszersmind gyanúsít is, miért? mert az eseményeknek van bizonyos logikája, mely egyenlő gyümölcsöt terem minden zóna alatt Ezen sajtó azzal kezdte működését, hogy megtámadott egyéniségeket Helyesen tette, vagy szabadsága volt, szabadsága van még akkor, midőn sárral dobál oly egyéniségeket, kik ha valaki valaha, bizonyosan ők e nemzet hátlájára számot tarthattak, mint például a magyar hadügyminister Mészáros Lázár. (Éljen!) Midőn minden egyéni becsületességet pelengérré állított a sajtó, szabadsága volt; kinek-kinek meg kell hagyni a maga gusztusát, s egynémely ember, mint a hóhér, öldöklésben s szennyben találja életét. De a sajtó tovább ment. Az egyéniségek megrohanása után elmondotta, mint beszélő Debrecenben az egész világ, a levegőben kezd nyilvánulni, hogy egy titkos párt van, egy klubb vehm- és kísértetszerű. Később már az mondatott, hogy ezen

bizonyos titkos klubbnak iránya is van, hogy az békepárt, az „unbedingte Unterwerfung“ pártja; emberek, kik el akarják adni Magyarország szabadságát Ezen klubbnak már orgánumuk is van, és orgánumuk magában a képviselőtestületben. Ez mondatott, de nem nevezettek meg egyéniségek; pedig ez mindig, s kivált ily időkben, aljasság. Pelengérré állítani szabad, kell, kötelesség mindenkit, ha bűnös, hogy bűnhődjék az áruló; hanem ily suttomban, alattomosan megtámadni valakit, aljasság, bemérgezni a levegőt, mely e nemzetnek életet ad, előlni a rokonszenvet, a bizalmat, ez egyedüli életkellékét a háznak és általa a nemzetnek, — megbocsáthatlan bűn. S ez volt ezen úri embereknek becsületos fegyverük. S a sajtó még tovább ment, egy más t érre lépett át. Mintán elmondta, hogy a képviselőházban ily szakadék van, melytől irtózik, azt kezdte beszélni, hogy már most tulajdonképpen nemcsak ezen szakadék nem kell neki, hanem nem kell az egész országgyűlési testület sem, mely gyáva emberekből áll, kik egész életükben semmi egyéb nem voltak, mint gép, mely először a Batthyány-kormány által hajtatott, s később fordította a köpönyeget, amiut jött a kedvező szél; emberekből, kiknek nagy bűneik közt az is van, hogy kaputot hordanak; s bár ha nem mondhatják is, hogy köztudomás szerint a jóbirtokosok közé számíttatnak, de akik valamint nem akarták egykor a szolgaság kenyerét, úgy nem kívánták most sem a kenyeret a szabadságtól. — Nincs becsületlenítés mely lehetne nagyobb, mint az, mely az illető két cikkben az országgyűlésre elmondott, mindamellett azt hiszem, hogy ha az ilyesmi ellen felszólalnánk akkor, midőn a házon kívül béke van s nyugalom; ha e ház becsületessége és méltósága érzetében, az efféle hitvány sárdobálásra csendes időben is feljajdulna; ez igen is férfiatlanság lenne. Akkor elmondathatnék az, mit Bezerédy barátunk említett, hogy e házra nézve a becsületesség azon palást, mely Őt az efféle nyomora támadásoknak nyilacskaítól híven megőrzi; de nem így áll ez most. A törvényhozás kimondotta, hogy ő az egyetlen konstituált hatalom Magyarországon, az utolsó kapocs, mely Magyarország álladalmi létét, mint egy abroncs megvédelmezi. Es előállanak: hogy az embereken, kik e hatalmat képezik, még csak becsületesség sincs, és hogy e kaputosok kijátszották a népet, mely őket megválasztotta s. a. t. Azt tartom, ha lehet izgatni a szolgaság javára, az, ki e hazában anarchiára izgat, egyformán bűnös amazzal. „Bocsássuk nyugalomra az országgyűlést!“ mondják e jó urak. Ez igen jó volna, különösen ha egy némely emberek kezei a titkos költségek köpenye alatt történetesen a nemzet zsebében feledtetnének. (Nevetés.) Hogy a most befejezni szándékolt országgyűlés után következő másoknak működése általuk szabályoztatnék. Derék dolog volna, ha akkor előállanának azok, kiket sokszor hallottunk a képviselőházban par excellence kereszteltetek népnek, s melynek nem volna egyéb gondolata, mint ráesküdni mesterrük szavára, mint a bécsi országgyűlésen, „tako jak pan Stadiont“. — És ez volna azután a tömegnek felemelése azon elemen, mely a szabadságnak védelmezője: nem volt soha, hanem fegyver volt mindig a

hatalom kezében. Tisztelt ház! Azok közé tartozom, kik az újabb időkben elhallgattak. Nem tömjéneztem a szolgaságnak, valamint nem tömjénezek a szabadság kelő sugarának sem, mert tömjénezés mindig a ravatal körül szokott történni; hanem tartoztam mindig azok közé, kik becsületes meggyőződésüket a fergetegben bátran oda dobhatták, mert tudták, hogy az elpendülhet a fergetegben, de ez magával el nem seperheti őket. Én nem akarok a képviselőháznak bókokat mondani, noha mondhatnék, mert ha felosztoznánk is azokban, a legatomszerűbb rész illetve engemet; de azt hiszem, ha volt valaha a földön testület, mely becsületes öntudatában, mint II. Fülöp a spanyoltól kívánta, hogy kevély legyen, kevély lehetett: igen is, e testület lehet az. Mert ha átnézzük a világtörténetnek évkönyveit, kérdem, mutathat-e valaki példát, hogy volt testület, mely forradalmi időkben elfojtotta lelkében az elágazó véleményt, melyben elhallgatott minden nézet, azért, hogy mint egy gyupontba sugározzák minden hatalom, melyből aztán újra keletkezzék a nemzet számára hamvadozni kezdő tüze a szabadságnak? Volt-e valaha testület ambitio nélkül s ambitio nélkül annyira, hogy elfojtotta magában a cselekvés erejét, azért mert érezte, hogy e téren a törvényhozó hatalomnak működése nincs, hanem egy végrehajtó karban kell azt összpontosítani, melyben legyen mint egy öldöklő fegyver azon nimbus, melyet az országgyűlés, mint kifolyása a nemzet közvéleményének, a hatalom ellenében azon karnak nyújthat? Volt-e valaha testület, mely annyira nem kívánta volna megragadni az alkalmat, hogy átlépjen azon térre, melyre szerencsétlen gondolatában Irányi barátunk lépteti, midőn azt mondja: „mi és ti!?” S miért? Mert e „mi és ti” egy hadüzenet; mi-helyt ezt elmondhatja valaki, ott a kibékítésnek, karöltésnek helye többé semmi esetre nem lehet. Az egy komoedia volna, véres komoedia melyben a régi tréfa játszatik el, melyben sokszor Pharaó hét sovány tehene a kövérebbeket elnyelé, de eljátszatik sokszor a cethalról is, mely Jónást elnyelé, Jónás pedig az urnák prófétája volt (Tetszés.) Azt mondotta továbbá az én becses barátom Irányi, — s az ilyeneket azért hozom fel, mert vannak eszmék, melyek mint a bolygófény, csak azért bocsáttatnak el, hogy az ösvényről, melyre a tanácskozás állíttatott, valaki, ki az ösvényt jól nem látja, eltévesztessék, — mint említém, azt mondotta igen' becses barátom Irányi, mikép ő igenis azon véleményben van, hogy ezen országgyűlés Constituante nem lehet, hogy ezen országgyűlésnek megjő mqd azon kora, midőn coute qui coute, fel fogja magát oszlatni, azért, hogy az qj politikának bajnoki lépjenek a táblabírák helyébe. Igenis van rá példa, és pedig több a történetben, hogy valamely testület érzé az idő parancsát hogy feloszlassa saját magát; de én azon politikának bölcseségét, mely mielőtt e kor elérkeznék, mielőtt ezen szükség nyilatkoznék, már előre kimondja hogy el kell jönnie, de sőt hogy itt van az idő; hogy egy törvényhozó testület magában nem lehet Constituante. az efféléket megérteni nem tudom. Így beszélnek a házon kívül is. És méltóztasanak a francia forradalom történetére visszapillantani. A Constituante után következett a convent is; ez mikor kezdte működését?

Mikor a népszerűség a hírlapokban dobraveretett, mikor jobbra balra pelen-gérezettek egyéniségek, s árulókul mondattak pedig az alattomoságnak azon köpönyege alatt, melyet megszellőztetni sem lehet, mert a hiúság, mint a levegő megfoghatatlan. És majd utánamondattak a conventben; mert a hiúság mindig megtenni gyümölcseit, megtenné a gondolatot is, a népszerűség ezen árverésében részt venni. A convent egyes tagjai követeltek, licitáltak a hírlapokban, mindig magasban, majd megállapodhatlanul, hogy egymást meghaladják; és el is jutottak azon térre mely sírja volt a Girondenak, sírja volt a Jakobinusoknak, de sírja volt egyszersmind a szabadságnak is. Hanem én azt hiszem, hogy e ház, mely a Habsburgok villámai ellenében megállt, nem hetvenkedve, hanem ama férfias nyugalommal, mit a törvényesség a becsületesség önérzete nyújt, eltévesztetni lépteit semmi áron nem engedi, miként romul otthagyni nem akarta a szabadság templomát: nem fog lelépni ezen térről most sem, hogy palotákat építhessen becses magának bárminemű irány. És ezt teheti kevély önérzettel; mert ezen országgyűlés megérdemelte a jelen s jövő kortól hogy ha megállt becsületesen a fergetegben, fentartsa egyszersmind szavát, azon kornak elintézésére, midőn munkáját bevégezdi az új teremtés. S valamint a zsarnokság előtt, mely jött a szolgaság pallosával, meg nem bajolt: úgy el nem fogadja a láncokat sem, melyeket cafrangul a szabadság nevében fognának reá vélni. (Éljenzés.)

Elnök: A ház általános többségének véleménye oda látszik hajolni, mikép méltóságán alul tartja a szőnyegen levő tárgyól valamit határozni s azért átmegy a napirendre.

G o r o v e: Én részemről nem kívánnám azon szavakat betéetni a jegyzőkönyvbe, hogy a ház méltóságán alulinak tartja a felforgó tárgy felett határozni; hanem méltóságán alulinak tartja a megtorlást a fennemlített cikkekért, azaz a szóba hozott cikkeket megvetéssel fogadja. Én tehát ezen formát indítványozom: „A képviselőház méltó indignatióval fogadván a felhozott cikkeket, napirendre tér át. (Helyes!)

Elnök: Minthogy a szőnyegen levő tárgy a kérdéses hírlapi cikkek voltak, s azok adtak alkalmat a tanácskozásra, azért gondoltam helyesen kimondhatni, mikép a ház méltóságán alulinak tartja azok felett határozni.

K a z i n c y: Ezen tárgyat mindenesetre nyomatékosabbnak vélem, mintsem, hogy oly könnyedén mehetne át rajta a ház, hogy a felmerült vitatkozásoknak még csak nyoma se legyen a jegyzőkönyvben. Én részemről nem vagyok ezen véleményben, mert a tanácskozás megtörtént, s azt a képviselőháznak a jövő előtt fel kell mutatnia, hogy ismerte azon urakat. (Felkiáltások: Szacsvai tegye fel a jegyzőkönyvet!)

E l n ö k: A tanácskozás mindenesetre érintve lesz jegyzőkönyvben.

Bezerédy: Kétféle napirend van, motivált és egyszerű. Azt tartom, minden bővebb discussio nélkül elismeri mindenki, hogy motivált napirend az, mire a háznak most átmennie kell, mert ha csak egyszerűen menne át a napirendre, ezt odamagyarázhatná valaki, hogy a ház a felhő-

zott indítványt elvetette; már pedig amidőn többen szóltak, s én is indítványt tettem, nem oly értelemben nyilatkoztunk, hogy a ház méltóságán alulinak tartja a szönyegen levő tárgyról határozni, hanem hogy a kérdéses cikkek ellen nem akarja használni a kezében levő hatalmat, hanem a megrovást a közvéleményre bízta. (Általános helyeslés.)

K a z i n c y: Mielőtt a napirendre térnénk át, nekem a tisztelt házhoz egy alázatos kéréssem, s a számoltató bizottmányhoz egy kérdésem van. A számoltató bizottmány tisztelt elnökéhez az a kérdésem: hogy a válaszmány mikor fogja benyújtani munkálatát? A házhoz pedig alázatos kéréssem az, hogy méltóztatnék a ház akkép rendelkezni, hogy a honv. bizottmány azon tagjai, kik a számoltató bizottmány munkálatának fölvetelénél kellő felvilágosításokat adhatnak, a bizottmány tanácskozása helyén megjelenni kötelességüknek ismerjék; s erre annyi-valis inkább kívántam a tisztelt házat felkérni, mert a számoltató bizottmányra méltóztattak egy oly ügyet is bízni, melyre nézve én tettem az interpellate, s azért közelebbről érdekel. (Helyes.)

K u b i n y i: Azt tartom, Zichy Ödön ingóságainak összeírását méltóztatik érteni. (K a z i n c y: Igen.) Miután ezen ingóságokra nézve a felvilágosítás a számoltató bizottmányra van bízva, ezen igen kellemetlen tárgyra nézve több kérdések fordulván elő, szükséges volt pótlólag is kihallgatni az egyéneket; s miután eljárásunk eredménye az illetőkkel, s Madarász László honv. bizottmányi taggal is, mint ki legjobban van érdekelve, közöltetett, tehát holnapután a számoltató bizottmány munkálatával kész leend, mihelyt pedig kész lesz, s Madarász László nyilatkozatát is kezéhez veendi, akkor azonnal a tisztelt ház elébe fogja terjeszteni munkálatának eredményét. Minthogy pedig több felvilágosítások lesznek szükségesek, én is részemről szükségesnek látom, hogy a ház megrendelje, mikép Madarász László tanácskozmányunkban megjelenjék; s minthogy jelenleg nincs itt, tehát kérek intézkedést tétetni, hogy Madarász László megjelenjék. (Helyes!)

Elnök: Tehát a ház meghagyja az elnökségnek, hogy ebbeli határozatát Madarász Lászlóval közölje, miszerint tudni illik, adandó alkalmal az illető helyen megjelenjék.

Besze: Miután Kállay követtársunk nevemet említve, parlamentalis modort, míveltséget, s más ilyeneket hozott elő: felszólítom a tisztelt házat, méltóztatnék kinyilatkoztatni, szükségesnek tartja-e, hogy feleljek? (Általános felkiáltások: Nem!) Ha a ház szükségesnek nem tartja, tehát nem felelek.

Elnök: Most későre haladván az idő, az ülés eloszlik.

Ezzel az ülés d. u. 1 órakor vége lön.

VIII-ik ülés a felsőházban

april 3-án.*)

Az eltávozásra engedelmet kapott Szentiványi Károly, helyébe jegyzőül b. Majthényi választatott. Az elnök bejelenti, miszerint gr. Eszterházy János Nagyváradon haldokié testvérének, idős b. Wesselényi Farkas pedig 6 hónap óta nem látott családja látogatása végett távozásra engedelmet kérnek. Elsőnek megadatik. B. Wesselényi Farkastól azonban részint azért, mivel az ellene támasztott vádak miatt rendőri felügyelet alatt van, mely alól őt feloldozni a háznak nincs hatalmában, részint mivel az ok, mellyel elmenetelét indokolja, nem vala elég nyomatékos, megtagadtatott. Végre olvastatott a képviselőháznak két határozata; egyik, mely szerint Bem újabb győzelmei méltánylásául altábornagynak kineveztetett, s az első osztályú érdemjellel díszesítette; másik, mely a honv. bizottmány elnöke által, ugyanezen fővezérhez intézett s a további teendőkre vonatkozó rendeleteket jóváhagyja. Mind két határozat észrevétel nélkül elfogadtatott.

XXXI-ik ülés a képviselőházban

april 3-án.**)

Olvastatik a felsőház határozata melynélfogva a képviselőházat felszólítja, hogy határozatait a felsőházzal időnként közölje.

Tudomásul vétetik.

Olvastatik a felsőház irata, melyben bejegyzését jelenti a képviselőház határozataiba a tetteges katonai szolgálatot tevő országgyűlési tagok iránt, továbbá a 10 frtos bankjegyek kibocsátása tárgyában. — Szinte tudomásul vétetik.

H o r v á t h igazoló bizottmányi jegyző olvassa:

„Az igazoló bizottmány 1849-dik évi mártius 28-án tartott ülésének jegyzőkönyve.

Időközben az országgyűlés székhelyén megjelent, s távol volta iga

*) Közlöny 1849., 268. lap.

***) Közlöny 1849., 268-270. lap.

zolása végett a bizottmány elé utalt Grefl József képviselő, beadott nyilatkozványában öngazolására következőket hoz fel:

Midőn a múlt év napjaiban, a gyászesemény, mely a fővárost ellenéges kezekre juttató, oly gyorsan mint váratlanul bekövetkezett, érezvén kettős kötelességét, mellyel mint képviselő a háznak, mint Pest város egyik főtisztviselője pedig városának tartozott, a kormány elnökétől volt utasítást kérendő az iránt: az összeütköző kötelességek közül, melyeknek feleljen meg? azonban dec. 31-iki éjjeli utolsó ülés után a már akkor eltávozott korm. elnököt nem találhatá. A főváros legnagyobb zavarban létezett; kormány nem volt, s minden arra mutatott; mikép e zavarban kellő intézkedések hiányoztak, vagy nem volt senki, ki azokat végrehajtsa. A később Pest városában megjelent Csányi László kormánybiztos, s vele az egész városi közönség, sőt a legnagyobb rendetlenségben bevonult hadseregünk is, a hatalom orgánumának távozását idő előtti futásnak hitték. Ily nehéz körülmények közt elvégre azon kötelesség teljesítésére határozá magát, mely akkoriban veszélyes volt t. i. városa balsorsában osztozni; mit tőle követelni látszott a közönségnek iránta folyvást tanúsított bizalma, de saját férfiassága, melynél fogva lelkére nem vehette, hogy a végveszély perceiben városát hűtlenül elhagyja. Bevárta tehát Pesten az eseményeket s hogy ezt sem az ellenség, sem önmaga érdekében nem tévé, hivatalából elmozdításán kívül két tényre hivatkozik; l-ször arra, hogy a tanácstól követelt feltétlen hódolatnak ő első mondott ellen, s az alkotmány fentartását az illető okiratba tétetni sürgette, mit azonban csak három tanácsstag pártolt; hivatkozik másodszer arra, hogy a kivetett ny adó ellen egyedül maga tett óvást, miről a jelen volt jegyzői kar, mert óvása jegyzőkönyvbe nem ment, tehetne tanúságot. Ily szerephez az ellenséges hadak közepette, szerinte nem kevesb elszántság kívántatott, mint követni Debrecenbe az országgyűlést, melynek egybejöveteléhez akkor úgyis semmi remény nem volt Egyébiránt megjegyzi: miként az ellenség bevonulása után hivatalát parancs következtében, tetteleg csak hat napig folytatta, azután jan. végéig ágyban fekvő beteg volt, miközben hivatalából elmozdított. A képviselőház határozatáról semmi tudomással nem bírt, s mártius 1-ig az ellenség által tett utazási akadályok miatt Debrecenben megjelenie lehetetlen vala.

V é l e m é n y .

A bizottmány magából e nyilatkozatból meríti azon okokat, melyeknél fogva Grefl Józsefet igazolt képviselőnek nem tekintheti. Ugyanis az érdekelt képviselő nyíltan bevallja: miszerint érezé követi és városbírói kettős állásának az akkori körülmények közt összeütköző természetét; érezé, miként az egyik kötelesség teljesítése a másik megtagadását vonja maga után, és bevallja: hogy elvégre is, városának balsorsában osztakozandó, de azon alább érintett utógondolatnál fogva is, mert az országgyűlés egybejövetele iránt reménye ele-

nyészett, városbírói kötelességének teljesítésére határozó el magát Ekkép tehát képviselői állásától saját vallomása szerint, tetteleg búcsút vett. És a képviselői kötelesség eme megtagadására a felhozott körülmények legkevésbé sem szolgálhattak helyeselhető alapul; mert a bizottmány meggyőződése szerint a képviselői állás oly magas, melynek minden más érdeket alárendelni kell. A városbírói hivatal megtartása a főváros érdekében történhetett ugyan, de a képviselői állás elhagyásával a haza érdeke lön oda vetve. A városbírói hivatal ideiglenes betöltése a főváros közönsége által könnyebben lett volna eszközölhető; míg az országgyűlési testület könnyelmű vagy gyáva szétfoslása okvetlenül a haza életébe került volna.

Továbbá megemlítvén az érdekelt képviselő azt, hogy a kivetett új adó ellen egyedül tett óvást; hogy a kívánt feltétlen hódolatnak ő első szegülvén ellene, az alkotmány fentartát az illető okiratba tétetni kívánta, melyre nézve azonban kevesebbségben maradt: ez által közvetve elismeri: mikép a feltétlen hódolatban elvégre mégis részt vett, sőt alább nyíltan elismeri, hogy a zsarnok katonai uralom alatt 6 napig tetteleg hivataloskodott. E tények magán emberre vagy hivatalnokra nézve menthetőkké válhatnak az erőszak kényszerítése által, de oly egyénre nézve, ki a zsarnokság erőszakát közel példáiból ismerhető, ki tudhatá, hogy meghódolva előtte, azon elvek szentségét tagadja meg, melyeket önmaga is, mint az egyedüli törvényes hatalom tagja, a közakarát tárgyaivá emelni segített, s ki mindemellett is inkább képviselői állását hagyá el: soha semmi körülmény által nem menthető.

A felhozott többi okok, különösen hogy a Pesten maradás az ellenséges hadak közepette több bátorságot igénylett, mint a Debrecenbe utazás, — miután az igazolásnak nem a személyes elszántság, hanem a képviselői kötelesség hű és szilárd teljesítésének vezérelvéből kell kiindulnia; úgy szinte, hogy a kérdésben forgó képviselő Pesten január végéig ágyban fekvő beteg volt, miről különben is kellő adatok hiányzanak; hogy a ház határozatáról értesülve nem volt; s végre, hogy az ellenség részéről tett utazási akadályok miatt márt 1-ig Debrecenbe meg nem jelenhetett, mi egyébiránt a fenébb emlegetett személyes bátorsággal nem áll öszhangzásban; — az igazolás mérlegébe a már elősoroltaknál fogva semmi érvényes súlyt nem vetnek.

Ezek nyomán a bizottmány véleménye az: miként Greffl József a képviselőház 867. számú határozatának 1-ső pontja értelmében lemondott tagul tekintendő. *

A ház a bizottmány véleményét közhelyesléssel fogadta.

Írány i olvassa a hadügyministernek következő jelentését.

Tisztelt képviselőházi elnök úr!

A képviselőház e hó 2-án tartott országos ülésének abbeli határozata következtében — miszerint: „mily bánásmódban és fizetésben részesülnek nálunk a hadi foglyok, s minő véleménye volna a honvédelmi

bizottmánynak azok további tartása és fizetése iránt“ — az országos honvédelmi bizottmány f. hó 10-én 3068. sz. a. felhívta a hadügy-ministeriumot, hogy az érintett tárgyban kellé értesítést s véleményt adjon.

Melyre nézve tehát, miután a hadügy ministerium e hó 11-én 5733. sz. a. a bizottmányhoz intézett jelentésében, hol a hadifoglyok eddigi bánásmódja iránt, már a Közlöny ez évi 43. számában kiadott, a ide másolatban % zárt hadügyministeri rendelet adván kellő tudomást — a hadi foglyok további tartása irányábani véleményét előterjeszt vén, azt a honv. bizottmány e hó 14-én 3287. sz. a. kiadott rendeletében helyeselve jóváhagyta volna, — felszólította a hadtgyministeriumot, hogy ezen általa Í9 helyeselt véleményét az országgyűlésnek jóváhagyás 8 megerősítés végett a hadügyministerium terjeszsze fel.

Ezek folytán a fenérintett tárgy iránt van szerencsém a tisztelt képviselőháznak a kormány javaslatát ezennel felterjeszteni.

A kérdéses fogoly tiszték, minden hadi testületkülönbőség nélkül: alhadnagytól alkapitányig bezárólag 30, főkapitány 40, őrnagy és alezredes 50, ezredes 60, tábornok 70 pengőforint havi díjat kapnak.

A legénység pedig az őrmestertől kezdve, hadi testületkülönbőség nélkül lefelé naponként 4 pkrajcárt és egy kenyérrészletet, — kivéve a tüzérséget, ha hogy ezek a lőszer készítésére alkalmaztatnak, mely esetben a tiszték, a fentebb kimutatott járandó illetményük felével többet húznak; az altiszték és közlegények pedig következő napizsoldot kapván, és ugyan: az Őrmester naponta 28, tizedes 20, főtüzér 10, altüzér 6 p. krajcárt.

Mi pedig ezen hadi foglyokkal bánásmódot illeti, ők valamint eddig, úgy ezentúl is hadi szokás, nemzetünk becsületéhez, s az emberiséghez illő módon tartandók lesznek.

A tüzérfoglyok pedig kellő szemmel tartás mellett, ágyú s fegyvertöltények készítésére használandók.

Továbbra pedig megjegyezvén még, miszerint a hadi közfoglyok tartása, s azok alkalmaztatása tárgyában, a Közlöny f. hó 16-án 54-dik számában B. 1359. sz. a. következő hadügyministeri rendelet adatott ki a törvényhatóságokhoz.

Addig is, míg az országgyűlés és kormány, a hadi foglyok iránt akként rendelkezhetnék, hogy az álladalomnak hasznára, ne pedig terhére legyenek, a honvédelmi bizottmány rendelete folytán ezennel felhivatnak minden törvényhatóságok, melyek kebelében hadifoglyok léteznek, miszerint ezek létszáma, miként ellátása felől a hadügyministeriumnak haladék nélkül jelentést tegyenek, egyszersmind felszólíttatván minden illető hatóságok, hogy miután a munkaidő máris beállott, s dolgozó kezekre mindenfelé szüksége leend, az oly magánosok közt, kik munkásokul kellő ellátás s méltányos díjazás mellett hadifoglyokat elvállalni készek, a foglyok célszerű kiosztását annál inkább eszközöljék, mivel ez által nem csak az egyes vállal-

kozók haszna, hanem az állad alom könnyebbsége is legcélszerűbb a legjobb móddal érthetik el.

Midőn végre ebbeli hivatalos jelentésemet van szerencsém felterjeszteni, felkérem a tisztelt házat, méltóztassék e tárgyat, ha lehet mielőbb megvizsgálván, elintézni, s azt a felsőháznak egyetértés végett át tenni, hogy így a ministerium a Közlöny 43-ik számában a hadifoglyok iránt már kiadott rendelete helyett, ezen előterjesztett határozatot, már április hónapban törvényszerűleg foganatba vehesse.

Kelt Debrecenben mártius 27-én 1849.

MÉSZÁROS LÁZÁR,
hadügyminister.

A fogolytisztek fizetése megállapítatván, a zavarok elkerülése végett, és a parancsnokok utasítására, ezennel közhírré tétetik, u. m.:

Gyalog-, sor-, határ-, vagy lovasságezredbeli.

Tábornok	havonként	167	pfrt.
Ezredes	"	73	"
Alezredes	"	54	"
Őrnagy	"	43	"
Százados	"	35	"
Alszázados	"	25	"
Főhadnagy	"	20	"
Alhadnagy	"	20	"

Tábornokari.

Ezredes	havonként	119	pfrt.
Alezredes	"	68	"
Őrnagy	"	55	"
Százados	"	45	"
Főhadnagy	"	20	"

Tüzérségi.

Ezredes	havonként	124	pfrt.
Alezredes	"	74	"
Őrnagy	"	58	"
Százados	"	38	"
Alszázados	"	26	"
Főhadnagy	"	20	"
Hadnagy	"	20	"

A legénységnek az őrmestertől, haditestületkülönbség nélkül, lefelé, naponként 4 kr., kivéven a tüzérséget, hogyha ezek egyénei a

lézerek elkészítésére alkalmaztatnak, akkor a tisztek, a kimutatott illetmény második felét is élvezik, az őrmester és hozzá hasonló rangnak naponta 28, tizedes 20, főtüzer 10, altüzér 6 p. kr.

MÉSZÁROS LÁZÁR,
hadügymmister. “

Mészáros hadügyminister: Kész köteles szolgálja minden változatoknak és változtatásoknak, itt állok ismét egy javaslattal, melyben a t. ház örömmel fogja szemlélni, hogy egy túlszigortól, melyet gyakran szememre lobbantottak, szerencsésen elálltam, egy hibából ismét kijózanodtam; és ezt házi uramnak köszönhetem, mert Pesten még a fiziologiának és chemiának dacára a tábornokok ruházatát sokkal többre becsültem; de azóta visszajöttem, és a dolgot úgy egyenlitem ki, hogy a fiatalabbnak többet adjak, az öregebbnek kevesebbet, mert agy is kevesebbre van szükségük. Hosszas lenni nem szokván, javaslatomat beadom; ajánlani nem merem, de védeni merni fogom. (Tetszés.)

Irányi: Miután a mai „Közlöny“ szerint a hadügyminister úr, illetőleg a honv. bizottmány arról értesíti a közönséget, hogy az ellenséges hadsereg vezérének tudtul adta a hadifoglyokkal! nem csak azon bánásmódot, melyet eddig követett; hanem hogy adja tudtál az ellenséges hadvezér a magyar kormánynak, miként bánik 6 a mi foglyainkkal, mert a mint ő bánik, fogunk bánni mi is; — én azt indítványozom, hogy a hadügyminister úrnak jelentése ezúttal tudomásul vétessék; egyébiránt a honvédelmi bizottmánynak azon intézkedését, hogy határidőtűzés mellett felszólította az ellenséges hadvezért a hadifoglyokkali bánásmód iránt — a ház helyeselje.

Nyár y: Vagy volt szükség arra, mi iránt a hadügyminister, illetőleg az egész honvédelmi bizottmány utasítást adott, vagy nem. Ha szükség volt reá, azon néhány nap is, a moly időhatáru tűzetett ki az ellenség vezérének a válaszra, a status pénztárából nagyobb mennyiségü pénzt vesz ki, kötelessége tehát a t. háznak rendelkezni az iránt, hogy a fogoly tisztek havi fizetése alább szállítassék, és azon elvből indulva, melyet a hadügyminister orvosától profitírozott, hogy az öreg embernek le lehet szállítani élelmezési díját; a fiatalabbnak pedig felebb kell emelni, elfogadhatnék a javaslatot azon hozzá tétellel, hogy azonnal éleibe léptessék. Szükségesnek nem tartom jelenteni meddig tűzetett ki a határidő, de addig is meglehetőssomma pénzt kímélhetnék meg. (Elfogadjuk!)

Irányi: Nem tudom, helytelenül fejezem-e ki magamat, legalább úgy akartam, hogy a mi a túlsó oldalon foglaltatik, pasztán tudomásul van előterjesztve. Én hadügyminister úr jelentéit nem csak tudomásul venni, de helyeselni is kívánom.

Ezután olvastatott as országos számadások vizsgálatával megbízott választmánynak jelentése a napi díjak és pótlék fizetések tárgyában.

A jelentés következő:

„Jelentése az országos számadásvizsgáló választmánynak, a honv. bizottmány által előterjesztet napidíj kimutatásokra.

Tekintve, miként a nemzetgyűlésnek alig lehet egy magasztosb feladata, mint ha a szigorú gazdálkodást a közállomány igazgatásának minden ágainál, s minden de főleg a mostani súlyos viszonyok közt szem előtt tartja, tekintve hogy a választmány elébe terjesztett kimutatások a nemzetgyűlésnek alkalmat nyújtanak — eme gazdálkodási elvet a közigazgatás főhelyén, és így épen ott valósítani, honnan az intő példaként, hogy a közélet minden alsóbb műszerére kihasson; a választmány eltérve a honv. bizottmány rendelkezéseitől a Pestről ide Debrecenbe átköltözött hivatalnokok fizetésjavításaira nézve következő véleményt terjeszt elő:

1-ször mind azon tisztviselők, kiknek fizetésük 1200 frton alul van, mint maximumot 2 f. pótléknapidíjat kapjanak. A 2 frton alóli napidíjazás azon mennyiségben marad meg, miként azt a honv. bizottmány elrendel.

2-szor. Az 1200 frtnyi, vagy azt meghaladó fizetéssel ellátott hivatalnokoknak, akár pótléknapidíjjal, akár pótlékfizetési a végzés elfogadása napjától számítva megszüntetnek, és a helybeli körülményeket tekintetbe vévén, az ily tisztviselők 30 frt havi lakbérben részesítetnek.

Debrecen apr. 3-án 1849. Gorove István választmányi előadó.’

Kinyomatni határozatok.

XXXII-ik ülés a képviselőházban

april 5-én.*)

Fridecky és Demeter képviselők eddigi elmaradásukat igazoló folyamodványai az igazoló választmányhoz tétettek át.

A számoltató választmány jelentése kinyomatni határozatott.

Napirenden volt a számoltató választmány jelentése a honvédelmi bizottmány által előterjesztett napidíj kimutatására. A jelentés 1-ső pontja miszerint mindazon tisztviselők, kiknek fizetésük 1200 frton alul van, mint maximumot 2 pft. pótlék napidíjt kapjanak. A két frton aluli napi díjazás azon mennyiségben marad meg, miként azt a honvédelmi bizottmány elrendel; határozattá vált. — A 2-ik pont, miszerint az 1200 frtnyi vagy azt meghaladó fizetéssel ellátott hivatalnokoknak akár pótléknapidíjai, akár pótlékfizetési a végzés elfogadása

*) Közlöny 1849., 272-274. lap.

napjától számítva megszüntetnek, B a helybeli körülményeket tekintetbe vévén, az ily tisztviselők 30 firt havi lakbérben részesíttetnek; oly módosítással fogadtatott el, miszerint ezen jótékonyság azon kormányi hivatalnokokra, kik egyszersmind képviselők, nem terjesztetik ki. — Szönyegre kerültek ezután Szalay és Kubinyi indítványai a képviselők kétszeres díjazásának ideiglenes megszüntetéséről. Az 1. pont miszerint azon képviselő, ki egyszersmind kormánybiztos, vagy a táborban tetteges katonai szolgálatban van, kormánybiztosi vagy katonai illetőségén felül képviselői fizetést nem hozhat, közakarrattal helybenhagyatott. A 2-ik pont, miszerint azon képviselő, ki katonai alkalmazásban van, de a körülmények miatt szolgálatot nem tehet, képviselői napidíjain felül katonai fizetést nem követelhet; oda módosított, hogy az oly képviselő, ki katonai alkalmazásban van, de szolgálatban nincs, a fizetéseknek általa választandó egyikét veheti. Ezen elv szerint módosított a 3-ik pont is, miszerint azon képviselő, ki egyszersmind kormányhivatalnok, de jelenleg hivatalos foglalkozása akadályozva van, mindaddig, míg hivatalának tetteges betöltését a körülmények meg nem engedik, csak képviselői napidíjakat kaphat. Végül megállapított, miszerint a katonai és polgári nyögés és érdemdíjak ezen rovat alá nem esnek. Kubinyi indítványa, hogy az országgyűlési képviselők számára a törvény által határozott napidíjnak csupán az országgyűlés székhelyén töltött időre járnak, az ajánlott minden módosítvánnyal együtt hajótörést szenvedett.

IX. ülés a felsőházban

ápril 5-én.*)

A hadügyministeriumnak a hadi foglyoknak mily bánásmódban és fizetésben részesülése tárgyábani értesítvény, és véleményére hozott képviselőházi határozat, mint ideiglenes, a felsőház által is elfogadtatott.

*) Közlöny 1849., 271-272. lap.

XXXIII-ik ülés a képviselőházban

april 7-én. *)

Nagyvárad kérvénye a kérvényi választmányhoz utasíttatik.

Zsembéri Imrének igazolási kérvénye; Fehér Jánosnak ideiglenes lemondása; úgyszinté a helyébe megválasztott Gábor Imre választási jegyzőkönyve az igazoló választmánynak adatnak ki.

Szacsvai olvassa a honvédelmi bizottmány elnökének Kosuth Lajosnak april 3-án Jászberényből kelt tudósítását, mely éljenzéssel fogadtatott.

Továbbá olvassa a honvédelmi bizottmány elnökének april 5-én reggeli 5 órakor Jászberényben kelt következő levelét:

»Jászberény apr. 5 ón reggel.

Tegnap Nagy-Káta és Tápió-Bicske táján ismét csatánk volt, mint leszen most már alkalmasint mindennap az eldöntő ütközetig.

Győztünk. Az ellenség meg van verve becsületesen.

A Tápió rakva ellenséges holtakkal. Az ellenség egész serege a vas vonaltól, honnan ellenünk nyomult, elvágatva Kóka Tóalmás felé szaladt. Az ut rakva van halottakkal. A csata részleteit s az eredmény kiterjedését még nem lehet tökéletesen megítélni. Annyi bizonyosnak látszik, hogy az üzőbe veit ellenség a Tápió mocsáraiba szorítva igen sokat veszített. Több száz fogoly s néhány ágya birtokunkba jutott.

A hazaáruló gróf Török gyűrűje egy huszár által Klapka tábornoknak meghozatván, úgy látszik érdemlett büntetését vévé, bár tekintve honárulását s Egerben elkövetett több mint szentelen személyes rablásait, nem érdemié, hogy a csatatéren haljon meg.

Sebő alezredes a császárhuszároktól, ki hüvelyk ujján erős sebet is kapott, gróf Biedeselt, az ellenséges sereg egyik kérkedő óriási termetű főúszjtjét személyesen vágta le s gyönyörű becses lovát magával hozta.

Kezdetben Klapka tábornok úr serege sokkal erősebb ellenségre találván mint gondolni lehetett, a túlnyomó erő el itt egy mocsár közötti szűk defiló kellemetlen állásán hátrálni kénytelenítettett, de Nagyállónál magát újra összeszedvén előrenyomult s Damjanich győzhetetleneitől is támogatva az ellenség csakhamar tökéletesen vissza- és megveretett. A jobb szárny (Görgei hadteste) Aulich tábornok vezérlete alatt már tegnap délután Aszódot és Bagót elfoglalta s e percben alkalmasint Gödöllőnél vagy csatázik, vagy azt elfoglalta. Damjanich serege tegnap éjjel Pándon, a hadközép Bics-

*) Közlöny 1849., 276. 277. lap.

kén állomásozott s győztes seregeink ma reggel Silly, Szócsó és Halmás felé nyomulnak.

Ennyit előlegesség kedves hír gyanánt. Ma este vagy holnap reggel többet s újabbat, de nem Jászberényből. — Kossuth Lajos, a honvédelmi bizottmány elnöke.“

Nyáry felhívja a házat, hogy a vezérek s hadsereg iránt méltánylását és elismerését jelentse ki, és különösen kiemelje altábornagy Kiss Ernő úrnak is működését, aki nem kötelességből, mert nem tartozik a hadi testhez, ha nem egyenesen hazaszeretetből együtt működik, s úgy működik ott altábornagy létére, mint közlegény. (Éljenzés.)

Elnök kimondja a ház méltánylását és elismerését.

Olvastatik Percei Mórnak Szent-Tamás bevételéről szóló ápril 2-án kelt jelentése.

Elnök: Bácsmegyének visszafoglalása azt hiszem oly nagy tett, hogy a ház kimondatni kívánja mind a tábornokra, mind a vitéz hadseregre nézve méltánylását és elismerését, mely szintűgy, mint az előbbieiek, tudtul fog adatni.

Simon: Az érdemjelek alapszabályai szerint az, aki várat foglal el, az elsőrendű érdemjelre érdemesítették, úgy hiszem, valamint Szeben elfoglalásáért Bem, úgyszinte Percel Szent-Tamás bevételéért, mint amely a rációk legnagyobb fészke volt, melynek eltörlésével az alvidék meg van mentve, szinte kiérdemlette az első rendű érdemjelet, miért őt érdemjellel óhajtanám feldíszíttetni.

Nyáry: Percei tábornok úr eljárása mindenesetre olyan, hogy a haza bálájára tette magát általa érdemessé. És azt hiszem, tábornok úr eljárása nagyon eredménydús és a haza jövője biztosítására egyik legfőbb tényező. A honvédelmi bizottmány és hadügyminister bizonyosan megtette Volna már mind magának a tábornok urnák, mind a többi e csatában résztvetteknek megjutalmazására a szükséges intézkedéseket; hanem úgy emlékszem, hogy abban a tudósításban az mondatik, hogy részletes tudósítás következik, a midőn elő kell sorolni az egészet. Egy várnak bevétele oly nevezetes, s annyi részletekből álló tárgy, hogy azt kell tadni egészen. És én azt gondolom, hogy amint pártolom előlegben is a tett indítványt, agy szükségesnek látom, hogy talán a legközelebbi gyűlés alkalmával előterjesztheti a ház, hogy megkapván a részletes tudósításokat, nemcsak magát a tábornok urat különösen, hanem mindazokat, kik ott részt vettek, mi módon jutalmazza meg. Ezen részletes tudósítást tehát be kell várni, s a honv. bizottmányt odautasítani, s a hadügyministert, hogy mindazokat, akik azon csatában részt vettek, jutalmazza meg.

Elnök: A ház a honvédelmi bizottmányt s hadügyministert utasítandja, hogy a részletes tudósítás megtételével a jutalmazást tegye meg.

Palócy: Én le be akarom zárni a részletes tudósítást, most előre jelentem, hogy Percel tábornok úr megjutalmazására egy indítványt leszek bátor tenni.

Elnök: Egyéb tárgy nem lévén, az ülést elosztatom.

Ülés vége d. e. 11 órákor.

XXXIV-ik ülés a képviselőházban

april 14-én.*)

Jegyzőkönyv hitelesítése után:

Dragos: Képviselők! A mai nap, úgy hiszem sokkal fontosabb, mintsem hogy annak jelentőségét kiemelni szükséges ne lenne. (Közbeszólások.) A mai ülés sokkal ünnepélyesebb, sokkal nagyszerűbb, mintsem hogy azt ily kis körben tartsuk meg, hol kevesen férnek el. — A dolog jelentősége tehát igényelvén, hogy a képviselőház a tárgyhoz méltó komolysággal intézkedjék, hogy láрма és tolakodás a teremnek szűk köre miatt ne történjék, miután a nép nagyobb része a nagy templomban van, kívánom határozatiig kimondatni, hogy a mai ülés ott tartassák.

Elnök: Ha a képviselőház kívánja, általmehetünk. (Maradjunk!) A mai ülés tárgyat kormányelnök úr fogja előadni, tehát beváljak őt (Szünet.)

Kossuth kormányelnök megérkezvén.

Besze: Képviselők! A nagy templomban több ezer ember van. A mik a mai ülésben mondatni fognak, ájtatos érzelemmel sóvárogja hallani a nép, melynek képviselői vagyunk; a mi ma itt történik, kívánatos, hogy minél több szájról szájra hangozzék szerte az országba; itt alig vagyunk egy pár százan; a karzatok üresek; oda át pedig a nagy templomban ezerek váraкоznak. Felszólítom tehát a képviselőket, menjünk által és hirdessük a valót ezerek e ezerek előtt. (Helyeslés.)

Elnök: A ház kívánsága következtében a mai ülést a reform, nagy templomba teszem által.

A képviselőház tagjai a nagy templomba átmenvén.

Elnök: A ház tisztviselőit felszólítom, hogy azon padokat, melyek itt előtől végig vonulnak, ürítsék ki a képviselő urak számára: míg ez nem történik, az ülést nem fogom megtartani; képviselő urakat pedig kérem, hogy mindannyian kijelölt helyeikre vonulni

*) Közlöny 1849., 296-298. lap.

méltóztassanak. (Megtörtént.) És most az ülést megnyitván, felszólítom a hallgatóságot, hogy a tárgy komolyságához képest, mely a kormányelnök úr által indítványoztatni fog, illő és kellő csendben lenni szíveskedjék, a minek megtartására, a mint kellend, bizonyosan intézkedni fogok. Már most kérem kormányelnök urat, méltóztassék előadni indítványát.

Kossuth: Részemről is csendet vagyok bátor kérni, mert e templom nagy, s én kissé rekedt vagyok, mellem fáj; nem fognak érteni különben.

Hazám képviselői! Méltóztattak velem parancsolni, hogy a mikor szükségét látom, a táborba menjek; voltam legközelebb, — s onnan visszaérkezvén, kötelességemnek ismerem, habár nem újak azok, minthogy már a honvédelmi bizottmány által közhírré vannak téve, itt a t. képviselőház előtt nyilvános ülésben hivatalosan megemlíteni egy pár szóval hadjáratunknak eddigi eredményeit.

Vetter altábornagy úr, ki a magyarországi hadseregek fővezérévé lőn kinevezve, mindjárt Tiszafüreden meghülés következtében veszélyesen, legalább súlyosan megbetegedvén, a magyar seregnek ideiglenes fővezérletéről intézkednem szükséges vala; mert bármennyire fájlaltuk is a tisztelt férfiúnak betegségét, de úgy vélekedtem, hogy a miatt a hadi munkálatokban fenakadást engedni nem lehet az ország kára nélkül; s azért az egyesült hadseregnek, mely Görgei, Damjanich, Klapka és Aulich tábornokok hadseregeinek osztályaiból állott fővezérletét ott a seregnél jelenlevő tábornokok rangbani legidősbikére Görgei tábornokra bízam, és szerencsésnek tartom magamat jelenthetni a t. képviselőház előtt, hogy a nevezett fővezér és a többi vezérek között valamint az ügy lelkétől, a hazának szent szeretetétől általihletett lelkesülés, úgy kölcsönös legjobb egyetértés és a munkálatokban ez által biztosított öszhangzás, a legjobb siker, melynek előmozdításában személyes jelenlétemmel is részt vehettem: a legörvendetesebb esemény, a melyet tudathatok örömmel a t. képviselőházzal. (Tetszés.) Általában a magyar hadsereg lelkesülve van; annak utosó tagjait is általhatotta az ügy szentségére, és az isteni gondviselésnek erre alapított biztos oltalmazó reményére fektetett meggyőződése a győzelemnek; s a mely sereg igaz ügyében, hazája mellett, istenben és vitéz karjaiban bízva a győzelemnek biztos hitével megyen az ütközetbe, az nem féli a halált, az a neki kijelölt pontot elfoglalja bizonyosan; és én láttam örömmel vérzeni el sokakat, kiknek még dülőfélben is utolsó szavok az volt: „Éljen a haza!“ Ily auspiciumok között, ily vezérek által, ily lelkesült hadsereg folytatván a maga munkálódását az ellenség ellenében, mely Galga völgyén Mácsától mintegy Fémsszaruiig erős, megerősített állomást vön, két úton folytattattak a munkálatok; az egyik hadsereg a gyöngyös-hatvani úton ment előre; a többi hadseregosztályok Jászberénynek kerülve, ott egyesültek, s a Zagyva és Tarna vizeni hídon általléptek, s ez által az ellenségnek oldalába jutottak szemközt Hatvannál. Görgei

mint fővezér a maga hadosztályának közvetlen parancsnokságát Gáspár akkori ezredesre bízván, Gáspár megütközött az ellenséggel Hatvannál, és annak elbizakodott vezérért Schlicket, ki magához hívatta volt embereit ebédre épen neve napján azon biztatással, hogy egyszersmind egy kis magyar nyálkergetést fognak majd látni, diadalmasan meg- és visszaverte, és Hatvant ostrommal foglalta el; mely tette által eddig is tapasztalt vitézségén kívül, hadvezért képességét bebizonyítván, és különben is a hadseregben az ezredeseknek egyik legüdvösbye lévén a reám bízott hatalomnál fogva őt tábornoknak neveztem ki. (Helyes.) A többi seregek Jászberény felé mozdulván éld, legelőször találkoztak az ellenséggel Tápió-Bicskénél Jelasich vezérlete alatt, és a positionak minden kedvezőtlenése mellett is, valamint szinte azon kis tévedés mellett, hogy a hírek melyek érkeztek, a falut üresnek mondták, míg az a kerítések mögött erős hadseregekkel a legjobb állásban meg volt rakva, s ez általa legelől nyomult seregeink pillanatig hátrálni voltak kénytelenek: a vezéreknek bátorítása és nj vitéz zászlóaljknak, különösen a 3-ik és 9-ik és azelőtt úgynevezett Schwarzenberg ezred 3-ik zászlóaljának megérkezése, és a csatábani résztvéte által a csata a legdiadalmasabban végződött, és Jellasichek egyesülve volt mintegy 18 ezernyi serege tökéletesen meg- és visszaveretett! A visszavert sereg Kóka felé vette visszavonulását azon célból, hogy a Windiechgrätz személyes vezérlete alatt és Schlick alatt levő sereggel egyesüljön, az irtózatos, és csaknem bevehetetlennek látszó positiókon, melyek Pestmegye azon részén Isaszeg vidékén vannak Rókától kezdve Gödöllőig; és csakugyan Isaszegnél, a legnehezebb positiókban, hol a lovasság erejét tökéletesen kifejtetni nem is lehetett, ott, a hol batteriákkal keresztül kasul megrakott erdős dombokat nyílt védtelen mellel, szuronysegezve kellett bevenni: vitéz hadseregünk az ellenségnek összes, egyesített erejét Windischgrätz, Schlick, és Jellasichek személyes vezérleteik alatt a legdicőségesebben megverték. (Éljen!) És e nehéz positiók elfoglaltatván, mikor egyszersmind combinative a hatvani útról Gáspár tábornok a maga hadosztályával előre nyomult, Gödöllőt a főhadiszállást, az ellenség által kiürítettetni kényszerítette úgy, hogy már Gödöllő maga ütközet nélkül vétetett be; és én a szabadságot védelmező istenfíának feltámadási ünnepén estve azon ágyba fektettem le fáradt fejemet, melyből reggel huszáraink Windischgrätzet kiriasztották. (Tetszés.) Innen folytatván további működéseiket vezéreink, nyomban mindjárt Kerepest, Cinkotát seregünk megszállotta; míg egy másik hadosztály a szolnoki vasút vonalon előnyomulva, azt mindenütt a nemzet hatalmába vette, és akkor Monorig, Üllőig előre nyomult; seregünknek jobb szárnya pedig Vácig terjedt el. A fővárosba nyomban minden haladék nélkül bemenni a legkisebb nehézség sem volt volna, mert egyrészről seregeink a folytonos három négyszeri győzelem által még inkább fellelkesülve, és a győzelem reményeiben megedzve, más részről pedig a legerősebb positióból kivert ellenség folytonos fárasztó marsok és hátrálások által üzetve, és morális erejében depotencirozva — úgy

állott egymásnak ellenében a két hadsereg, hogy legkisebbé sem lehetett volna kételkedni azon, hogy Pestre nyomban bemehetünk. Azonban én, és a vezérek számba vettük a körülményeket: ha az országnak kára, s nagy idővesztés nélkül a fővárost Budavár fokáróli veszélyétől, kárától és szenvedéseitől megmenteni lehet, ha egyszermind meglehet kímélni vitéz honvédeink becses vérét, a mely kiontandó vala, ha Budavára Pestet ostromlatok: abban állapodtunk meg, hogy oly módon intéztessenek a hadi munkálatok, miszerint, ha isten igazságos fegyvereinknek kedvez, kevés napok alatt a főváros a nélkül, hogy ágyúztatásokak volt volna kitéve, és kevesebb véráldozattal kerülhessen vissza a magyar nemzetnek birtokába, mely nem csak a fővárosban él ugyan, mert sincs hely az országban, mely magát a magyar nemzetnek mondhatná nagy, mint az ország maga összesen, de a mely mindenesetre egy igen drága, egy igen becses kincse Magyarországnak.

E szerint intéztetvén a hadimunkálatok, s az ellenség látván Vác felé nyomulásunkat, arra színteret küldött, és apr. 10-én Damjanics tábornok és vezér, a Götz tábornok vezérlete alatti ellenséges sereget megverte, és Vácot ostrommal bevette, maga a Götz az ellenséges vezér halálosan megsebesítve fogságunkba kerülvén.

Méltóztassanak megengedni a tisztelt képviselő urak, hogy a hadi munkálatoknak további tervezetét nyilvánossá ne tegyem míg függőben, míg kivitel alatt vannak; csak annyit mondok tehát: miként, valószínű lévén több adatoknál fogva az ellenségnek azon szándéka, hogy ha már seregeink által megveretnék is, legalább egy pár nagy tekintetű és fontosságú érés pontot biztosítson egy ideig magának Magyarországon, hogy onnan azután, ha mindent elvesztett, szőhesse ismeretes ármányainak fonalát, s annak birtokából intézhesse cselszövényeit arra, hogy a magyar nemzetesek megint vissza régi nagylelkűsége hibájába, miszerint annyiszor megcsalva nemzeti életének legbecsesebb erejében annyiszor megtámadtatva — ha kényszerítve volt is fegyvert fogni nemzeti létéért lenem igaztatott ugyan soha az ellenség fegyvere által, igazságos harcában; de mindig elvesztette harcának gyümölcsét túlfeszített nagylelkűsége által. (Igaz!)

Másrésztől tudva van a tisztelt képviselőház előtt, miként Percel tábornoknak a bácsi hadsereg vezérletére lett kiküldetése az általa eddig kivívott dicsőséges eredmények által annyira biztosítva, annyira igazolva van, hogy azt kell mondani, mikép az ő odavaló kiküldetése egyike volt azon szerencsés húzásoknak a sors urnájából, melyek körül a nemzet szabadságának megszerzése s biztosítása forog. (Igaz! Éljen Percel!) Pétervárad, mely már már Eszék sorsával volt az ellenség ármányai következtében fenyegetve, megmentve, biztosítva lőn. Szent-Tamás, mely a magyarnak annyi haszontalanul elpazarolt nemes vérébe került, mert az ott folyni kész nemes vért árulók vették volt körül, Percei tábornok által bevéve, s az ellenség a római sáncokból is, honnan a magyar és német falvak porrá égetve pusztítottak, s azon legszebb vidéken Magyarországnak a békés és iparos magyar faj földönfutó koldussá tétetett volt, ostrommal kiker-

getve, s maga az egész Csajkás kerület is már a térvénynek s magyar hatalomnak meghódolt. — Meg vannak téve az intézkedések, hogy Bánátra nézve legközelebb hasonló biztos sikerrel történjék meg ai, a mi a nemzetnek érdekében van, s Bánát az ellenségtől szintúgy kitisztítva s a nemzetnek visszaszerezve legyen.

Meglehet tisztelt képviselőház, hogy az ellenség nem elégelve meg azon szenvedéseket, miket a nemzet nyakára eddig háritott, új meg új invasiókkal fogja megkísérteni megélni a magyar nemzetet: de legyen nyugodt a nemzet, mert ha leéltük a múlt idők nehéz napjait, a midőn bennünket az ellenségnek kész hatalma, a saját keblünkben bujtogatott pártütéssel, fegyvertelenül, készületlenül, erő, pénz, katona, fegyver, lőszer, puskaapor, ágyú és minden nélkül talált, a mivel egy nemzet magát az igazságtalanul megtámadó ellen védelmezheti, s mégis most april havában úgy állunk, a mint elmondani szerencsém volt: tehát hiszem a magyar nemzetről, hogy nem lehet többé oly gyáva, miszerint arra, a mi még hátra van, ha tízszeres erővel akarnának is reánk rohanni, megmérkőzni elhatározott ne legyen, s elhatározott annyival inkább, mennyivel bizonyosabb, hogy már most készületlenek nem vagyunk, s ha imitt amott sorainkban megritkultunk is, de legyen áldva az isten érette, meg is tisztultunk. (Úgy van!)

A kormány kötelessége szerint, gyámolítva a tisztelt képviselőháznak rendíthetetlenül elhatározott resignativus hazaszeretete által, melynek tanúja valék utamban mindenütt, de melyet oly magas fokon nem találtam mégis sehol, mint épen azon vidékeken, melyek az ellenség nyomását érezték volt, — a kormány, mondom mindazoktól gyámolítva, nem fog semmit elmulasztani, hogy ha új meg új ellenség fenyegetné is az országot, azzal is diadalmasan megmérkőzhessünk, és én nem csak a hitnek szent hitével, hanem az észnek meggyőződésével mondom: elérkezett a perc, midőn Magyarországnak szabaddá, függetlenné kell lennie, — elérkezett a perc, midőn Magyarországnak s különösen a nemzet képviselőinek kötelessége isten, a világ, Europa, és a nép előtt kimondani, hogy szabadok, függetlenek lenni akarunk! (Leírhatlan lelkesedés, éljenzés és tapsolás.)

Uraim! ha én visszaemlékezem azokra, a mik épen most egy esztendeje történtek, és a mik közt az isteni gondviselésnek kiszámíthatatlan rendelete szerint én magam is az események által a szerénység porából, melyet örömezt vallottam magaménak, kiemelve, némi tevékeny részt vevék; ha visszaemlékezem azon hőségre, mellyel az idők viszontagságai alatt iparkodtam az ausztriai háznak trónusát megtartani segíteni; s ha végig tekintem az árulást, hitszegést, ha végig nézem azon hálátlanságot, mellyel ezen indulat, — mely indulata keblemnek közös volt a nemzet összességével, — az ausztriai ház által viszonzhatott! talán mentve volnék isten és emberek előtt, ha személyes boszuval, s a szenvedélynek némileg felingerült hangjával mondanám azt, hogy velem rendelkezhetik isten akár mint ez

életben, bocsáthat reám szenvedést bocsáthatja reám a vérpadot, bocsáthatja reám a bürökpoharat, vagy a száműzést: de egyet nem bocsáthat reám soha, azt nem, hogy én valaha az ausztriai háznak alattvalója legyek. (Átalános tetszés, lelkesedés!) Azt nem bocsáthatja reám isten sem, mert az embernek, ki el bírván határozva valamire, bár láncokba szoríttatnának minden tagjai, mindig marad elég ereje meghalni tudni, ha máskép nem mentheti meg magát. (Roppant hatás.) Hanem uraim! én mint egyike a nemzet azon képviselőinek, kiket a nép bizalma e nehéz időkben meghívott arra, hogy Magyarországot először megmentsék, azután újjá teremtsék, s tegyék jövődjét szabaddá, nagygyá, dicsővé, — én, mint a nemzet képviselője, a személyes ingerültség, a személyes indulat és szenvedély minden gondolatát esküm szerinti kötelességemnél fogva keblemből a nemzet nagy kérdéseinek megítélésénél száműzni kötelesnek vallom magamat: azért mindezt mellőzve, higgadtan, szárazon, nem akarva szólni az indulatokhoz, veszem fel röviden az eseményeket, mint előttünk állanak.

Az 1848-diki törvények erős meggyőződéseim szerint Magyarországon nem revolutio szüleménye. Az 1848-diki törvényekkel a magyar nemzet nem tett revolutiót, nem volt az semmi egyéb, mint biztosítása azon jogoknak, melyek papiroson, és ha királyok esküje a papiros malasztjánál több volt volna, a királyok esküjében és a velők kötött alkukötésben mindig sajátunk volt isten s világ előtt. Törvényeinkben ki volt mondva, hogy Magyarország szabad s független, és semmi más nemzetnek alávetve nincs; még az is, hogy a király távollétiben a királyi hatalom nagy részének gyakorlata a nádorra, mint helytartóra bízott az új törvények által, nem új s nem ismeretlen szerzemény történetünkben, mert a nádor ezer év óta mindig a királyok helytartója volt, és más változás nem történt a dologban, mint csupán az, hogy a mely szabadságot, függetlenséget, s önállást ennekelőtte a kormányzások, s különösen a magyar királyi ügynevezett helytartó tanács törvény szerint fentartani köteles lett volna, ez a törvényeknek fentartása, végrehajtása s biztosítása ministerekre, nem pedig egy collegialis tanácsra bízott. Ez volt az egész változás, a minő változásokat azok, kik a magyar históriát ismerik, többeket fognak feltalálni; mert hiszen maga a helytartó tanács is nem oly régi institutió, a múlt században hozott be csak. Hanem azon magában csekély változás, hogy az igazgatóságok helyett igazgatók, s a tanácsnokok gyűlése helyett ministerek állítottak, az országnak mégis egy nagy szerzemény volt, azon szerzemény t. i. mely által egyes emberek személyes felelőssége alá valának helyezve a törvények, s a nemzetnek azon jogai, melyeket a collegiumok, a collegialis administratiók nem őriztek meg, mert testület magában véve személyes felelőséggel praxisban nem bír; hanem épen az, hogy aministeriális kormányzat által a nemzetnek jogai, melyekhez tartozott, hogy a népnek vérével s pénzével az ausztriai ház s bécsi tanácsnokai kényök kedvök szerint ne rendelkezhessenek, mondom, épen ezen ministeri felelősség, mely azon jogokat biztosítandó vala, azt ragadta ki az ausztriai

zsarnok hatalomnak kezéből, mit mindeneknél nagyobbra becsült, t. i. az önkényes uralkodás lehetőségét az országon, és a hatalmat, hogy a magyar nép vérével s pénzével, nem saját hazánk javára, megmentésére, hanem önkényes céljaira kénye kedve szerint disponálhasson. S e szándékát valósította is 300 éven át; mert ha látjuk, hogy isten a jó létnék s boldogságnak minő elemeit adta e földnek, ha látjuk, mennyi erő, pénz, egészséges ifjú erő van e népben, s végig nézünk az országon: keserves fájdalommal kell elmerülni az embernek a múlt előtt, mily borzasztó végzet volt az, hogy a boldogság annyi elemeivel, e jobb sorsra érdemes népnek oly szegény, oly nyomorultnak kellett lennie, mert vérének az önkény támogatására, idegen nemzetnek rabigába fűzése végett kellett omlani, s keserves véres verejtekének az ausztriai udvar végetlen, s a népnek szabadságával ellenkező szükségeinek fedezésére kellett fordíttatni.“ (Igaz!) Azt pedig nem lehetett megengedni, hogy nálunk fejlődjék ki az erő s vagyonság, mert féltek, hogyha majd vagyonosabbak leszünk, nem fogunk akarni szolgák lenni, ez az 1848-ki törvényeknek nem mondom históriája, hanem belső lényege. Ezen törvényekre esküdött meg a király, V-ik Ferdinand, de alig mondotta ki azt, hogy megtartom, s mások által megtartatom: már nevezett Horvátországba egy bánt, a még akkor egészen meg nem alakított ministerium befolyása nélkül, azon megbízással, kezdjen Horvátországban lázadást, pártütést a magyar nemzet ellen; s csak hamar elkövetkezett a rácoknak fellázadása, a mely annyi borzasztóságokkal volt összekötve, minőket alig ismer az újabb korban a história. S a király és az ő házának tagjai az egyik nyilatkozványt a másik után küldöttek, hogy akként és ekként roszeják a pártütést, hogy parancsolják, térjenek vissza a törvény s magyar ministerium iránti engedelmességre; s még minekünk jó bolondoknak kik a minis tóriumban valánk akkoron, a port szemünkbe szórták; még mi lehetetlennek hittük az ámulás azon nemét, hogy midőn egy király és annak családja kárhoztat valamit s bűnnek mond, azt a bűnt tettekben minden hatalmával gyámolítsa: addig azon pártütőknek küldöttek fegyvert biztatták csókokkal, küldöttek pénzt, küldöttek ausztriai tiszteket, szóval mindent a magyar nemzet elleni háborúnak folytatására, miszerint a nemzet ereje önmaga keblében szerte szaggatva leendvén, ő aztán a maga császári seregével, mint a gyenge bárányra lecsapó sas, egyszerre semmivé tehesse e nemzetet! S e képmutatás annyira ment, hogy önöket magukat uraim, tisztelt képviselők, azon király a végett hívta össze, hogy teremtsenek katonai erőt s pénzerőt a kormánynak a végett, hogy azon lázadást és pártütést, melyet ő s királyi családja, meghatározottabban kárhoztatott, minél előbb legyőzzék, s Magyarországon a békét s a királyi esküvel szentesített törvények tekintélyét helyre állítsák, kés az az alapja önök együttlétének, de míg minket végett együvéhívtak, csak azt lesték, hogy érkezzék meg az idő, midőn biztosan betörhet Jellachich az országba, és nyomban a császári ótalom nyílt paizsa alá vette őt az ausztriai ház, a pártütő kedves emberré vált, sőt annak, kit honáruónak bélyegzett egy néhány nappal előbb, kezébe

akarta letenni a Magyarország feletti hatalmat s a magyar polgárok élete s vagyona feletti önkényes zsarnokoskodhatást. Mert azt gondolá, hogy ha mi a rácokkal nem tudunk elkészülni Szent-Tamásnál az ott fenforgott árulások miatt: a betört Jellachichal annál kevésbé fogunk megmérkőzhetni; mert nekünk minden kísérteteken keresztül kellett menni, s így keresztülmentünk Baját hazánkfiái árulásának kísértetem is, s maga azon vezér, kit a Drávához küldénk, hogy őrizze a magyar határt, már akkor cimboráit az ellenséggel, valamint most nyíltan küzd ellenünk, ha ugyan valahol meg nem lövetett. (Nevetés.) Bizott tehát az ausztriai hitszegén abban, hogy a magyar hadseregek rongai, melyek az országon imitt amott tengődtek volt, az ármádia egységének eszméjét magasabbra becsürendik, mint a hazaszeretetei, és nem fognak a sárgafekete zászlók ellen küzdeni, melyek alatt küzdöttek dicsőségesen, de fájdalom küzdöttek gyakran a szabadság ellen! Azonban e számításban megcsalatozott az ausztriai ház. A készületlen nép tömegestől állott fel, és 10—12 ezrével fogta el a fegyveres ellenséget, s míg Jellachich csak ' Buda alá vonult, már a sukorói partokon annyi ereje volt a magyarnak, hogy ezen erő által az ellenség megveretve, fegyverszünetet volt kénytelen koldulni, a mit nagylelkűen megadánk neki, s amit ő hiszegően megtört, s minden fegyverszünetnek azon feltétele ellenére, miszerint mind a két sereg előbbi posztójában szokott maradni, úgy nevezett Flankenbewegunggal kiszökött Bécs felé, seregeink utánna mentek; bár sebesebben nyomultak volna utánna! De Ausztriában nem csak le nem fegyvereztetek Jellachich, sőt inkább seregei Bécs szabadságának leigázására felhasználhatván, levették nyíltan az álarcot, s maga a császári fővezér, császári seregekkel jött Magyarországra azon partütést nem csak védeni és oltalmazni, melyet maga a császári ház szitogatott hanem Magyarország leigázását be is végezni, s megindította seregeit minden szomszéd ausztriai tartományokból s fellázasztott minden szenvedélyt, vadságot, embertelenséget, mi csak az országban feltalálható volt JS miután annyi erő ellenében akkor még készületlenek lévén, a fővárost megtartani nem tudtuk, hatalmában elbizakodván végre annyira ment, hogy Magyarországnak nemzeti léteit eltörlöttnek, és a magyar nemzetet a nemzetek sorából kitörlöttnek nyilatkoztatta ki mártius ö-ki manifestumában. De mielőtt ezt tette volna egy oly bünt is követett el, melynél nagyobbat, sehol a népek nem ismernek, azt t. L hogy saját flgye mellett, saját alattvalói ellen egy idegen hatalomnak az rosznak fegyveres segítségét használta fel a népnek legyilkolására, s midőn a magyar nemzetnek statuséletét eltörlöttnek mondotta ki, egyszersmind hazánknek területi épségét eldarabolá. Erdélyt, mely sokáig tőlünk elszakadva volt, de végre istennek hála, a két nemzet közös egyetértésével, 8 az akkori királynak hozzájárulásával visszacsatoltatott, a magyarnak keblétől elszakította, sőt Erdélyben is a szász földet közvetlen az ausztriai birodalomnak kiegészítő tartománya gyanánt nyilatkoztatta. A magyar koronától Horvátországát és Szlavóniát elszakította, s Magyarországra rác vajdaságot alakítván, Magyarországtól külön testté vál-

toztatta. — Ezek szárazon a tények, s merényletek, melyek ellenünk elkövetettek. Már most kérдем én, lehető-e az, hogy valaha legkisebb pietással viseltesék a nép egy olyan uralkodó ház iránt, mely a múltaknak sok bűnei után legközelebb ellenünk mind azokat követte el. Én azt uraim lehetetlennek tartom. (Általános felkiáltás: úgy van!) S azon véleményben vagyok, ha valaha még ezen ház Magyarország fölött uralkodnék, nem találkozhatnék bíró az országban, ki a gyilkost, a rablót, a tolvajt, a gyújtogatót büntetni merje, midőn a trónuson ül a rabló, gyújtogató, gyilkos és tolvaj. (Közhelyeslés.) Az ausztriai háznak Magyarország trónusán ülése nemcsak a jobbérzésnek, de az erkölcsiségnek szertetiprása volna az ember keblében. (Igaz.) S el kellene bomlani a morál minden kötelékének mely a statusban az országot összetartja, s Magyarországnak rablóke hazaárulók országává kellene változni. Ennek kitenni egy országot nem szabad, ennek kitenni a nemzetet a legnagyobb bűn volna, mely nemcsak határos az öngyilkolással, hanem mondhatni öngyilkolás! És kérдем én, ha oly méltányosok és mérsékletiek valánk, hogy nem léptünk ki a forradalmi térre, hanem védelmeztük magunkat az igazságtalan megtámadás ellen, s védelmünknel közbe jön minden a mi egy nemzet ellen bűn lehet, magának a nemzetnek az élők sorából ki törlése merénylete is, kérдем én, ha ezeknek ellenében a nép erejének érzetére felébredett, nem tartozunk-e mi a magyar szabadságharcban elhunyt testvéreink szent emléke iránt azon tartózással, hogy a miért ők elvérzettek, annak jutalmát vegyük el a nemzet számára, kérдем én, nem tartozunk-e mi nemzeti képviselők a nép iránt azon kötelességgel, hogy a nép, mely a kormány s az országgyűlés parancsára nemcsak örömet adja fiait a szabadságban elvérezni, nem csak örömet viseli a hadjáratnak minden terheit, hanem egyszersmind készséggel s örömmel teszi ezt, nem kötelességünk-e nekünk megtenni azon lépéseket, melyek magukban foglalják a biztosítást, hogy valamint az éretünk vérző vitéz hadsereg úgy az annyi áldozatokat hozott nép el fogja venni méltó gyümölcsét áldozatainak, s hogy a harcnak vége nem alku leszen egyesek javának vagy dicsvágyának számára, hanem győzelem, a szabadság győzelme a nép és nemzet számára. (Leírhatlan hatás.) Uraim! a magyar nemzetet mérsékelt és óvatos nemzetek sorába fogja iktatni e napokra nézve a história, mert mi mindekkoráig nem mondtuk ki a szót, mely szónak kimondásával, más nemzetek szabadság harcaikat kezdték, s akaratjukat nyilvánították, hogy többé rabszolgát lenni nem akarnak. De én azt gondolom, hogy ennek ideje már elkövetkezett A népnek határozottsága, seregeink győzelmes előhaladása, és a hazafiul és becsületbeli kötelességnek érzete azt sugallatja velem, hogy itt van az idő, midőn ki kell mondanunk, hogy az ausztriai ház által a köztünk és közötté fenállott kapocsnak elszakítását, a nemzet a maga népfelségi akaratával szentesíti (Közhelyeslés; lelkes éljenzés.) S hogy a magyar nemzet fellép az európai statuscsalád sorába, mint ön-álló független hatalom, mely készületlenül találtatván a múlt hónapok harcaiban ellenében azon hatalomnak, melyet Europa legnagyobb hatal-

masságai közé számítottak, annyi időn keresztül, nemesük meg tudta magát tartani a legnagyobb vészek közt, hanem elég erőt tudott kifejteni, hogy előtte fussonak az annyira elhíresztelt császári seregek; megmutatta, hogy a szabadságra méltó, hogy a szabadságra elég erős. Most Magyarországnak ki kell mondani, hogy akarata is van ezen erejét utolsó csepp vérig a szabadságra, melyre méltó, felhasználni. (Helyes!) Egyszersmind uraim ki kell ezt mondanunk azért is, hogy az európai statuscsalád, melytől magunkat elszakítottaknak semmi esetben nem tekinthetjük, tudja meg hányadán érez, miképen gondolkozik, s mit akar a magyar! Azért ki kell mondani, hogy az ausztriai ház árulása, hitszegése s a magyar nemzet ellen fegyverfogása által elszakítván, a közte és közöttünk fenálló kapcsolatot, Magyarország uralkodására méltatlannak nyilvánították, s örökre számkivettetik: úgy más részt meg kell mondani Europa népeinek, hogy midőn kényszerítve voltunk önvédelmünkért fegyvert fogni, s az annyi veszélyek közt vívott harcnak ezen gyümölcsét elidegeníthetlen természetes jogainknál fogva magunknak decretáljuk, Europa népei irányában a békét és barátságot óhajtjuk, s tisztelni fogjuk minden nemzetnek jogait, de megkívánjuk, hogy a miéinket is tiszteljék. (Helyes.) Mert némely hatalmasságok már ismét hozzá kezdenek nyúlni azon taktikához, melyet régóta szoktak követni, hogy elérjék diplomatai ármányok útján azt, a mit fegyverrel nem tudtak elérni; congressust részint kezdetek, részint tartani szándékoznak a végett, hogy az 1815-ki bécsi congressus alkalmával megállapított elvek alapján rendelkezhesse- nek a nemzetek fölött, melyek igazságos önvédelmökben vérzenek az önkény ellenében; akarnak rendelkezni a nemzetek fölött, mint rendelkezik a majoros a nyáj fölött, ide és amoda csapva darabolva és szakítva szét országokat, vagy kapcsolván össze elemeket, mintha a nemzetek semmik nem volnának, mint allodiumok, melyek felett a congressus osztozhatok, Nekünk uraim el kell foglalnunk Európában azon állást, hogy valahányszor az európai nemzetek hatalmának képviselői nem saját ügyök, hanem Europa ügyei fölött akarnak intézkedni, rólunk, nélkülünk senki ne intézkedjék, hanem szavunk legyen azon kapcsolatnak kérdésében, mely közöttünk és a civilisált Europa többi népei között fenáll, s melyet a jognak, méltányosságnak és barátságos békének alapján a civilisatio előmozdításával összekötve, fentartani legforróbban óhajtunk. (Helyes!)

Tehát mind a jog, mind a hazafiul kötelesség, mind a körülmények állása, mind a hadsereg iránti méltányosság, a mely hadsereg megkívánhatja már, hogy a nemzet egyszer mondja meg, hogy míg a hadsereg vérzik, biztos is lehet abban, hogy senki ő felette alkudni nem fog oly feltételek mellett, mely feltételek végett nem volt volna méltó vérét ontani; és a kötelesség a nép iránt, miszerint a nép tudja, hogy elveendi áldoz afaúuak gyümölcseit, mely a jólét, szabadság és boldogság; én mind ezen indokoknál fogva itt az isten templomában fölhívom önöket uraim nemzeti képviselők, hogy számot vetve isten, lelkiismeretük, s a haza iránti kötelességükkel vegyék bölcs tanácskozás és elhatározás alá indítványomat, melyet a következőkben van szerencsém előterjeszteni;

Mondassák ki a nemzet nevében határozatiig:

1-ör. Magyarország a vele törvényesen egyesült Erdélyvel és hozzá tartozó minden országokkal, részekkel és tartományokkal egyetemben szabad, önálló és független európai statusnak nyilvánítatik, és ezen egész status területi egység feloszthatatlannak s épsége elérhetetlennek kijelentetik.

2-or. A habsburg-lotharingiai ház a magyar nemzet elleni áru-lása, hitszegése és fegyvert fogása által, nem különben azon merény által, miszerint az ország területi épségének eldarabolását, Erdélynek és Horváthországnak Magyarországtól elszakítását, és az ország ön-álló statuséletének eltörlését fegyveres erőszakkal megkísérteni, s e végett idegen hatalom fegyveres erejét is a nemzet legyilkolására használni nem iszonyodott, saját kezeivel szaggatván szét, úgy a pragmatics sanctiót, mint általában azon kapcsolatot, mely kétoldalú kötések alapján közötte s Magyarország és tartományai között fen-állott; ezen hitszegő habsb.-lothar. ház Magyarország, a vele egyesült Erdély, és hozzá tartozó minden országok, részek és tartományok feletti uralkodásából ezennel a nemzet nevében örökre kizáratik, kirekesztetik, és az ország területéről, s minden polgári jogok élvezetéből számkivettetik. A minthogy ezennel trón vesztettnek, kirekesztettnek és száműzöttnek a nemzet nevében nyilvánítatik. (Szónok kezeit ég felé emelve mondja:) Úgy légyen. Ámen! (Az egész templom magasz-tos lelkesedéssel Ament visszahangzott.)

3-or. Midőn a magyar nemzet elidegeníthetlen természetes jo-gánál fogva az (európai statuscsaládba önálló s független szabad statusként belép, egyszersmind kinyilatkoztatja, hogy minden mis statusok irányában, ha saját jogai nem sértetnek, békét és barátságot tartani, s különösen azon népekkel, melyek ezelőtt velünk egy feje-delem alatt állottak, valamint a szomszéd török birodalmi és olasz tartományokkal jó szomszédságot alapítani s folytatni, s a kölcsönös érdekek alapján barátságos kötésekkel szövetkezni elhatározott akarata.

Mielőtt a még hátralévő indítványt megtenném, méltóztassanak megengedni, hogy az itt felolvasott indítványok nyomán a megteendőnek némi indokolására egy pár szót mondjak.

Ha ezen indítványokat a nemzet képviselői elfogadják, és a mit óhajtok, a kezökbe tett nemzeti hatalommal szentesítendik, úgy az új kormányrendszernek kérdése az, a mi ezután következik.

Kormányrendszereket kidolgozni minden részleteiben nem egy percnak, nem egy napnak feladata; és a nemzetnek kötelessége, midőn egy nemzet jövő kormányzatformái felett határoz, magát kellőleg tájékozni nemcsak bent, hanem tájékozni egyszersmind as európai nemzetek és conjuncturák irányában, miszerint mindenik felett olyat tegyen, a mi szabadságát és függetlenségét az országnak meg-óvja és biztosítja; s egyszersmind ezzel kapcsolatban tegyen olyat, tegyen annyi jót, a mennyi jót csak tenni a körülmények gondos megfontolása enged. Én a mondó vagyok, hogy e nemzetnek jö-

vendő kormányfomáit is senki más, mint csak a nemzet képviselői határozhatják meg. A mely percben Magyarországon akadna ember, a ki urává akarna lenni e nemzetnek, a ki bármely hatalmat mástól, mint e nemzet képviselői testületé kezéből akarna venni, ezen emberre uraim vigyázzanak önök, az egész nép, és soha semmi esetben ne tüijék, ne engedjék azt, hogy e nemzet felett más határozhasson valaki, mint e nemzet maga; (köztetszés) hanem addig, míg a nemzet képviselői a körülmények megfontolásával a jövő kormányzati rendszert minden részleteiben kidolgozandják, az országban kormányznak lenni kell, és mennél nagyobbak és nehezebbek a körülmények, annál inkább szükséges, hogy ezen kormány tagjai személyes felelősség mellett sáfárkodjanak a nemzetnek reájuk bízandó ügyével. Eddig a körülmények úgy hozták magokkal, hogy a honvédelmi bizottmány, melynek én is uraim önök parancsából tagja és elnöke vagyok, testületileg kormányozta az országot; hogy miként teljesítettük kötelességünket, ítéland felettünk a história, valamint ítélni joga van önöknek uraim! Hanem, mi a nemzet által alakítandó s a személyes felelősség hasására alapítandó új kormánytagok kezébe azon tiszta meggyőződéssel teendjük le azon sáfárkodást, mely eddig reánk bízva volt, hogy nehéz körülmények között tettünk legalább annyit, hogy a nemzet nemcsak nem veszett el, hanem hogy joggal, óvatossággal, méltányossággal elérhettük azon napot, melyre nekem nem mint kormányagnak, vagy elnöknek, hanem mint e nemzet egyik szolgájának s képviselőnek lelkiismeretemmel számot vetve kimondanom lehet: hogy én elérkezettnek látom az időt arra, hogy önöket felhívjam: kimondani Magyarország status életének önállóságát, függetlenségét s az ausztriai hitszegő háznak elkergetését. S hogy a körülményeket annyira legalább vezetni tudta a honvédelmi bizottmány, ez én nekem is, valamint tisztársaimnak, ha majd, a mit isten adjon reám nézve mihamarább visszatérendek a szerény és szegény magán életnek csendébe, hogy érezzem mint egyszerű polgár a törvények oltalmát és azon szabadság jótékonyságát, melynek megoltalmazásában magam is egyik csekély eszköz voltam a nemzet kezében, azon meggyőződést nyújtja nyugalmunk párnájául, hogy nem rontottuk el a nemzet ügyét, hanem segítettünk azon annyit, erejét nevelve, mennyire tehetségünk s a körülmények engedtek. (Közmegelekedés, éljenzés.) Hanem, itt az idő, a midőn a collegialis kormányzati rendszer többé a jelenkor egyszerű igényeinek meg nem felelhet; — itt az idő, a midőn nem oly kormány kell, a mely csak a háznak választmánya, hanem oly kormány, a mely egy kormánynak minden kellékeivel fel lévén ruházva, nagyobb körben, nagyobb hatalommal intézhesse a nemzet kormányzati ügyeit, de egyszersmind személyes felelősséggel is álljon az országgyűlés és az országgyűlés által a nemzet irányában, s ne fedezhesse magát azon palásttal, hogy ő egy választmány. Hogy ha másként tetszik az országgyűlésnek, másként határozhat, s azt mondhatja, hogy a collegialis kormányzatot akaija; — én nem! Midőn a

áldozatokat, akkor kell, hogy a kormány férfiai is fejeikkel játszanak; ha megtudnak feledkezni azon kötelességről, a mely kötelesség az ő hű kezökre bízatik: s azért, mert ily felelősségre szükség van, azt indítványozom uraim, hogy addig is míg a nemzet a fenebbi indítványok alapján az ország kormányzati rendszerének minden részleteit megállapítaná, méltóztassanak ideiglenesen egy a személyes felelősségre fektetett kormányról gondoskodni akként, hogy annak tagjai bírjanak a kellő hatósággal és hatalommal a nemzet javát eszközölni, de egyzersmind legyenek felelősek fejökkel minden cselekvéseikért a nemzetnek, és a mely kormány ne legyen úgy alakítva, hogy akár folio, akár duodez kiadásban valamely sine curista legyen közötté, de cselekedjék mindenki saját felelőssége mellett az elsőtől az utolsóig. (Közhelyeslés.) És ezért indítványom következő:

4- er. Az ország jövőendő kormányzati rendszerét minden részleteiben a nemzetgyűlés fogja megállapítani, addig pedig, míg ez a fentebbi alap elvek nyomán megállapíttatnék, az országot egyetemes kiterjedésében egy kormányzó elnök fogja a maga mellé veendő miniszterekkel úgy saját magának mint az általa kinevezendő minisztereknek személyes felelőssége és számadási kötelezettsége mellett kormányozni.

Méltóztassanak ezen indítványokat akként venni, hogy én itt elveket akartam csak kimondani, nem pedig az egész nyilatkozványt, melyet a netán ma hozandó határozatok nyomán kell formulázni, s ezért még szükségesnek látnám, hogy:

5- ör. Ezen határozatokban foglalt elveknek nyilatkozványba foglalása s fogalmazása három tagbóli bizottmányra bízassák.

Tisztelt képviselők! Előterjesztettem indítványaimat. E nap Magyarország történetében talán mind ekkoráig ólt napok között a legnevezetesebb leend, hogy ha én nem hibáztam felfogásában a körülményeknek, és ha nem hibáztam azon számításban, hogy mások is akként éreznek a haza irányában, a miut én érezni kötelességemnek ismerem. Én nem ajánlom önök pártfogásába uraim ezen indítványokat, sőt arra szólítom fel önöket, hogy félre tévén minden tekintet a világon, pusztán isten és önlelkiismeretöktől s a haza iránti kötelességüktől kérve számot, vegyék bírálat s ítélet alá ezen indítványokat, és ha úgy látandják, hogy ezen indítványok jók, tegyék le önök ma uraim Magyarország jövőendő szabadságának, jólétének, boldogságának alapját! (Általános lelkesedés, éljenzés!)

Elnök: Kíván-e valaki az előterjesztett indítványokhoz hozzá ezólni? (Elfogadjuk egészen.) Pontonként kívánják felvételni? (Igen.) Méltóztassanak tehát minden pontokra megegyezéseket felállással kijelenteni.

Írány i jegyző olvassa az indítvány 1. pontját:

(Felolvasása után a képviselők ünnepélyes felállással megegyezésüket kinyilatkoztatják.)

Elnök: A ház elfogadja az 1-ső indítványt, s a nemzet nevében ezennel kimondom, hogy Magyarország a hozzátartozó minden országokkal, részekkel és tartományokkal egyetemben szabad önálló s független európai statusnak kinyilatkoztatik, s területi egysége feloszthatlak, épsége sérhetetlennek kijelentetik. (Lelkes éljenzés, öröm.)

Olvastatik a 2-ik pont, mely hasonló lelkesedés s hazafiul erélyes elszántsággal elfogadtatott.

Elnök: Tehát a ház közös akarattal elfogadta azt, hogy a habsburg-lotharingiai ház trónvesztettnek tekintessék és örökre a nemzet nevében száműzessék! (Új helyeslés, s örömkifejezés.)

Olvastattak a 3-ik és 4-ik pontok, melyek hasonló általános többséggel és helyesléssel elfogadtattak. A 4-ik pontnál egyhangúlag felkiáltá a ház: Éljen Kossuth Lajos kormányzó elnök!

Elnök: A 3-ik és 4-ik pontok hasonlólag a t. ház által elfogadtattak.

Szász: Kétség kívül mint önök, úgy én is azt kívánom, hogy azon kormány mindazon tulajdonokkal bírjon, melyekkel egy erélyes kormánynak bírnia kell mindig, mindazáltal, a mostani körülmények között egy kivételnek kell lenni, t. i. az országgyűlés elosztását nem akarom azon kormányra bízni (zaj), hanem azon jogot a jelen körülmények között az országgyűlési testületnek kívánom feltartani, és kívánom, hogy ezen kivétel tételessék be, határozatba.

Bernáth: Az előttem szóló nézetében egyáltalában nem osztozok. Akárki lesz a kormányelnök, kit a ház bizalma megtisztel, első bizonyága volna az irántai bizalmatlanságnak, ha a felhozott indítványt elfogadnék. Azt hiszem, hogy a hallott ígék által, ha azok testté válnak, biztosítva van a nemzetgyűlés arról, hogy nem fog elosztani, ha az elosztás a nemzet kárára lenne; de ha a jövődőség netalán azt kívánná, hogy eloszoljunk, ugyan miért akarnánk nolle velle tovább is együtt maradni, akár bírjuk, akár nem a nemzet bizodalját: azért én felhozott indítványt egyáltalában mellőzendőnek tartom, mellőzendőnek annyival inkább, mert tisztelt kormányelnökünknek nyilvánításából megértettem, hogy az elvek tisztába hozatalára egy három tagú választmány fog kiküldetni; várjuk be tehát ennek eredményét, akkor aztán hozzászólhatunk a dologhoz alaposabban.

Elnök: Figyelmeztetem a házat arra, hogy akkor, midőn a kormány meg lesz alakítva, ezen országgyűlésnek mindig hatalmában leendő azt meghatározni, hogy azon kormány, hogy járjon el, mely felelős, mert a felelősség eszméjében rejlik a kormány jövődője, ha a kormányforma megállapítatik azt a jövő ülésen akármikor elővehetjük, és felette érdemlegesen mindig lehet határozni. (Helyes!)

Madarász L.: Nem tudom miként támadhat aggodalom bármely képviselőben is akkor, midőn épen a kormány megállapításának fő eszméje mondatik ki. A kormányra nézve elég kimondani azt, hogy bírjon mind azon tulajdonokkal, melyekkel kell Magyarország,

mint független európai statuskormánynak bírní; én ennél többet nem kívánnék, nem azért, mert azon tulajdonokat megszabják neki azon kormányzati határok, melyeket a nemzet képviselői szabnak mindig elébe, és ha a nemzet képviselői, bármely törvényt, vagy határozatot akarnak hozni, az mindig a nemzet képviselőinek hatalmában áll. Hanem engedjenek meg önök, hogy ünnepélyes óvást teszek, hogy itt a törvényhozás eltérve azon főeszmétől, melyben kormányzatot állít fel ideiglenesen, egyszersmind magát a végrehajtó hatalomnak körébe kívánja áthelyeztetni. (Zaj.) Méltóztassanak meggondolni, minden országban szükséges, 1-ör a törvényhozó, 2-or a bírói' hatóság, 3-or a végrehajtó hatalomnak szigorú és szoros elkülönzése. És ha önök e kérdést vagy mind a három hatalmat Magyarország törvényhozására akarják bízni, akkor azon eszmék zavarába jönnek, melyből kibontakozni nem lehet. Az nem lehet tanácskozás tárgya, mint a kormányelnöke is tegnap mondá, ugyanazon szavakkal élt, mint itt a szerkezetben vannak, és akkor elfogadta azt a ház egyhangúlag, miként a kormány bírjon mind azon kellékekkel, melyekkel bírnia kell minden kormánynak, és megmondá, hogy ne bírjon oly kellékekkel, melyekkel nem szabad bírnia; már szeretném tudni, ha egyet kivesznek önök, nem kellene-e százat oda tenni, hogy a nemzet jövődjé kivételekkel kockáztassék, mert minden kivétel megtörése a törvénynek. Kötelességem kimondani nézeteimet, midőn Magyarország ideiglenes megmentéséről van szó, (zaj) midőn Magyarország kormányzati formájáról legkisebb szó sem lehet, épen e kérdésben gördítünk elő oly nehézséget, melynél fogva nem bízunk abban, hogy azon kormány felelős lesz mindenkor a nemzetnek. (Felkiáltások: napi rend!) Ez sokkal komolyabb, mintsem napirendre utasítással elálljak képviselői jogomtól. (Felkiáltások: el áll, el áll!) Engedjenek meg, nem állottam el. A kérdés sokkal fontosabb, ha egyszer a kérdés s parlamentalis discussio terén elővételik, nem lehet a nélkül napirendre menni, hogy az egész kérdést napirendre áttegyük, ha úgy nyilatkoznak önök, hogy az egész tárgyat utasítsák napirendre, akkor elállók szavamtól.

Szunyogh: Megvallom uraim, én azért találom feleslegesnek ezen indítványt, mert én itt egy főbb hatalmat nem ismerek, mint a nemzet törvényhozását, s azon kormányt, melyet a nemzet törvényhozó testületé most kinevez, és annak elnöke által kinevezendő ministereket kifolyásának tekintem ezen háznak. Én azt hiszem, hogy ezen házat, mely most a souverain hatalmat viszi az országban, semmi más mint önmaga oszlathatja csak fel, mert ez a legfőbb hatalom, és a nemzet képviselőit csak a legfőbb hatalom képes eloszlatni. És én figyelmeztetem a házat egy itt Debrecenben tartott ülésre, melyben a honvédelmi bizottmány elnökének felhívására tették önök azon szent fogadást, hogy még Magyarország tökéletesen megmentve nincs, addig a ház együtt fog maradni, — ennél fogva feleslegesnek és szükségtelennek tartom azon indítványt, mert azt hiszem,

hogy ezen törvényhozás mely hittel fogadta, hogy még az ország — nem ideiglenesen mint Madarász László mondá, hanem — általánosan megmentve nincs, együtt marad.

Elnök: A ház elfogadta azt, hogy a collegialis rendszertől elállva szükségesnek látta a felelősség eszméjére állapítani a kormányt.

Olvastatik az 5-ik pont:

Elnök: Minthogy itt elvek vannak megállapítva, azokat szükséges formulázni, melynek megtételére ajánlom Kossuth L., Szacsvai Imre és Gorove István urakat. (Közhelyeslés.)

Madarász: A kormány eddigi elnöke Kossuth Lajosnak nyilatkozata szerint szükséges, hogy a hazában egy erős kormány legyen, önök elfogadták azt, miként a kormányzati forma Magyarországra nézve megváltozzék, azon percben, melyben kimondatik, hogy a honvédelmi bizottmány, mely eddig vezette a dolgokat megszűnt, szükséges arról gondoskodni, hogy egy más kormányzás állíttassák fel Magyarország ügyeinek vitelére. Én megteszem ekkép formulázva indítványomat. (Zaj: az egész ház Kossuthot élteti!) Addig is míg a nemzetgyűlés a kormányzási forma felett intézkednék, Kossuth Lajos képviselő, a nemzet képviselőinek összes akaratával a magyar áUadalom kormányzó elnökévé elválasztatik, s a kormány alakítására utasítatik.

Elnök: A t. ház elfogadta azon indítványt, hogy Kossuth Lajos kormányzó elnöke leend az álladalomnak. (Éljenzés.)

Kossuth: Azt gondolom, oly időket élünk, midőn valamint a túlbizakodásoknak, úgy a szerénységeknek sem lehet helye, hanem minden embernek kötelessége mind addig míg a veszély tart, és a nemzet tökéletesen megmentve nincs, megállani férfiasán, becsületesen azon helyen, hova őt a nemzet akarata állítja, nem válogatni a térben, nem válogatni a munkában, hanem egyedül követni hazafiul kötelessége, és a nemzet iránti engedelmesség ösztönét. Én uraim leéltem életemnek javát, és ha visszatekintek az életre, hosszas éveken keresztül nem volt egy napom, melyben azt mondhatni: nyugodt valék. Nekem csak akaratom nagy, tehetségeim csekélyek, s ha valamit életemben eszközöltem, vegyék azt, kik utánam következőeknek például arra, hogy az erős akarat, még a gyenge tehetséget is hasznossá teheti a nemzetnek! Hanem megvallom, és legyenek feljegyezve e szavak az isten ítélő könyvének lapjain: hogy én hazám boldogságának meleg óhajtásán kívül semmi más vágyat nem ismerek, mint azt, hogy legyen nekem szabad nyugodnom, hanem addig, míg a veszély tart, akárhova fog velem parancsolni a nemzet, és a veszélynek akármely állását bizandja rám, én engedelmesen fogom elfogadni, s tenni fogok mit lehet. (Lelkes éljenzés.) De előre lekötöm azon feltételt, hogyha eddigi életemben, és azt AZ isten talán megengedendi érnünk, kevés időnek mondhassam, mi még a nemzet tökéletes megmentéséből hátra van — valamit hazámnak javára eszközölni szerencsés voltam, vagy lehetek, a mint a veszély perce el-

múlik, szabad legyen nekem egy jutalmat kérnem, mely jutalom az, hogy engem bocsásson haza a nemzet, bocsásson vissza pihenni a magános polgárok körébe, élvezni hátra lévő napjaimban azon szabadságot, melyet mindnyájunk közös kincse gyanánt kivívni, mint mindnyájunk feladásunknak, úgy én önök bizodalmánál fogva legszen-
tebb kötelességemnek ismerem. És azért uraim, addig míg önök vagy mást választanak, mit bármikor tenni méltóztassanak, mihelyt csekély személyemet, vagy feleslegesnek, vagy pedig a körülmények kívánatához nem eléggé tehetségesnek és erősnek látandják, addig, míg elérkezik az idő, hogy a 3-ik vagy 4-ik pontbeli határozat értelmében a kormányrendszert állandóan minden részleteiben megállapítandják, vagy végre addig, míg ezen megállapodás mellett is nyílt homlokkal nem mondhatom el azt, hogy a nemzet már tökéletesen biztosítva van: addig én uraim, ha önök úgy parancsolják, leszek kormányzó elnök. (Zajos éljenzés.) De az örökké való istenre, önbecsületekre esküszöm, azon percen túl egy pillanatig sem, nem semmi egyéb, mint szerény és szegény magán polgár! (Kitörő éljenzések.)

Ezzel az ülés eloszlott.

X. ülés a felsőházban

ápril 14-én. *)

Elnök: A minapi ülés jegyzőkönyve fog mindenekelőtt felolvasatni.

Majthényi jegyző felolvassa a jegyzőkönyvet, mely észrevétel nélkül hitelesített.

Elnök: Tisztelt felsőház! Jelen voltak a tisztelt háznak érde-
mes tagjai, minthogy meghívtak rá, a képviselőháznak tanácsko-
mányában, úgyszinte a mai ülésben is jelen lévén, tanúi voltak azon
eseménynek, mely tegnap vitatás alá vétetvén, a képviselőháznak mai
ülésében határozattá emeltetett. Részemről mellőzhetlen kötelessé-
gemnek tartottam azon iparkodni, hogy a képviselőházban mai nap
előfordult tárgyalás minél előbb tudomására jusson a t. felsőháznak,
s minthogy a felsőház még jelenleg törvényeink szerint constituált
része az országgyűlésnek, a fölött minél előbb tanácskozhassál
Ugyanazért a képviselőház elnökével értekezvén s megemlékezvén a
t. felsőháznak azon akarataról s határozataról, mely már ezelőtt a
képviseelőházzal közöltetett, hogy ha t. i. rendkívüli esetek fordulnak

*) Közlöny, 1849., 298. lap.

elő, azok a felsőháznak is mindig jó eleve tudtára adassanak, hogy ülést tarthatván, rögtön intézkedhessék azok fölött, minthogy a felsőház úgy volt meggyőződve, hogy rendkívüli esetekben a nem lényeges formákat néha elhagyni szükség, — mondom, értekezvén a képviselőbáz elnökével, ámbár a mai határozat még hitelesítve nem volt, de a mint tanúi voltunk, miszerint Kossuth Lajos indítványa egyhangúlag s nagy lelkesedéssel fogadtatott el, az rövid úton általam a t. felsőháznak általtétetett. Ezt annyival inkább szükségesnek láttam a mai estvéli órákban tartandó ülésünkben felvételni, mert akik közülünk a képviselőház ülésében jelenvoltak, méltóztatnak emlékezui arra, hogy a határozat következtében az indítvány formulázására a a képviselőházból három tag küldetett ki. Hogy tehát a kiküldött választmányban s az indítvány formulázásában s a határozatnak elkészítésében a t. felsőház is részt vehessen, jónak véltem azt itten előterjeszteni, hogy választott tagjai által a felsőház is befolyást gyakoroljon e részben. Van szerencsém tehát a képviselőházban mai napon felolvasott indítványt bemutatni. — Előre kell bocsátanom, minthogy az indítvány csak az eszméket foglalja magában, röviden azon eseményeket, vagy inkább csak megemlíteni, melyek azon határozatnak előzményei voltak, s melyek szükségképen a képviselőháznak egyhangúlag s egy szívvel tett nyilatkozatát magok után vonták. Röviden említem meg hazánknak eseményeit. Mielőtt oly zavaros körülményekbe hozattunk, hogy a nemzet a maga védelmére fegyvert fogni kényszerítettett, miszerint nemzeti életét védje, azon tettek által, melyek mindnyájunknak tudomására hazánkban előfordultak, s melyek hazánknak romlására épen a dynastia részéről követték el, párosulva különböző eseményekkel, kellett szükségképen a legutóbbi nagyszerű eseménynek is kifejlődni. Ezt csak röviden említettem meg, mert az események mindnyájunknak tudomására vannak. Méltóztatassék jegyző úr az indítványokat felolvasni.

Majthényi: Felolvassa Kossuth Lajosnak a képviselőbáz mai ülésében tett s egyhangúlag elfogadott indítványait az ország függetlenségének kimondása, a habshurg-lotharingiai háznak tróntól! megfosztása és az ország kormányának újbóli alakíttatása iránt.

Elnök: Méltóztatassanak hozzászólni.

Újházy, sárosi főispán: Tisztelt felsőházi Bátor vagyok felszólítani a t. házai kövessük mi is a nemzetgyűlés képviselőinek hazafiúi példáját, s fogadjuk el az indítványokat addig is, míg ezen nagyszerű határozat formuláztatnék, minden további vonatkozás nélkül felkiáltás által, s mutassuk meg így a nemzet előtt az egyetértésnek és elszántságnak igaz példáját. (Felkelés és felkiáltás által elfogadtatik. Éljenzés és tapsolás.)

Hunkár főispán: Egy szívvel, egy lélekkel! nem merek többet hozzá szólam. (Éljenzés.)

Elnök: Sokszor volt szerencsém részesülni az országgyűlési tanácskozásokban, de ennél fontosabb tárgy még soha elő nem for-

dúlt s nagyobb örömemre nem szolgált semmi, midőn a hazai ügyekben résztvettem, mint ezen egyhangú nyilatkozata a felsőháznak, midőn a képviselőháznak határozatát teljes hazafiul érzettel egyhangúlag elfogadta. — Egy van még, amit ennek folytán megemlíteni kívánok, az t. i. hogy miután a dolog ily rövid úton hitelesítés előtt közöltetett velem, nem tartom szükségesnek ezt határozatiig kijelenteni, mert a nélkül is ennek következménye az fog lenni, hogy vegyesülésben fog felvételni a formulázott indítvány; hanem értesíteni kívánom a t. házat arról, hogy a képviselőház részéről a választmány, mely Kossuth L., Szacsvai és Gorove tagokból áll, még ma össze fog ülni; ha tehát méltóztatnak jóváhagyni, a t. ház részéről két tagot lehetne kiküldeni, s éu ajánlanám Horváth Mihály püspök s Hunkár főispán urakat. (Helyes!) — Arra kérem a t. urakat, méltóztassanak tüstént Kossuth Lajos úrhoz elmenni, kinél a választmány tüstént megkezdi munkálkodását. — Még egyet említek meg, de nem határozat képen kívánom kijelenteni, hanem csak a két érdemes tagnak figyelmeztetésül, hogy a formulázott indítványban Dalmátiáról nincsen említés, ámbár megengedem, hogy az általános kifejezésben benne foglaltathatók, de ha Erdély külön meg van említve, Dalmátiát is különösen meg kellene említeni. (Ott van az indítványban minden részek és tartományokkal együtt!)

Josipovich zágrábi főispán: Ha Dalmátia Magyarország részeihez tartozik, nem találom okát, miért kelljen megemlíteni, mert úgy minden magyar megyéről külön említést kellene tenni.

Elnök: Egy hiszem Erdélyt meg kellett említeni, mert eddig különálló volt s nem tartozott inter partes adnexas.

Hunkár: Fiume is önálló terület volts talán ez sem értetik inter partes adnexas.

Horváth püspök: Fiumének megemlítését annál szükségesebbnek látom, mert a horvátok jogot tartanak rá, holott Mária Terézia adományozásánál fogva az egyenesen Magyarországot illeti.

Josipovich: Horvátország sohasem tartott jogot Fiuméhez, csak az utolsó országgyűlésen s akkor is nem annyira Fiuméről, mint Buccariról beszélt.

Elnök: Csak azért hoztam ezt fel, hogy ha szükségesnek látjuk, ki ne maradjon a formulázásból.

U j h á z y: Méltóztassanak megbocsátani, hogy visszatérek a küldöttség tárgyára. Igen érdemes két tagot méltóztattak odarendelni, de én még bátor lennék ajánlani, hogy t. elnökünk is legyen szives a választmányban részt venni.

Elnök: Köszönettel fogadom a szives megemlékezést, hanem azt gondolom, hogy ha a képviselőház csak három tagot küldött ki, tőlünk elég lesz kettő. (Helyest) Egyébiránt a képviselőház elnökével értekezvén tudtomra adá, hogy amint elkészül a formulázott indítvány, először tanácskozmányt fog tartani, és pedig ha vegyes tanácskozmány leend, azt tudtomra adandja. Meglehet, hogy a tanácskoz-

mány holnap délután 5—6 órakor fog tartatni, nyílt ülés pedig későbbben, de valljon holnap-e, azt előre meghatározni nem lehet. Ezt a t. ház tagjainak tudtára adni kívánván, hogy az általam küldendő bejelentésekre ügyelni méltóztassanak, s rendelést tenni, hogy hamar tudomásukra jusson; annyit mondhatok, hogy a tanácskozmány és nyílt ülés közt nem sok időköz fog engedtetni. Egyébiránt megkérem a kiküldött két t. tagot, miszerint engem az iránt, mikor lesz kész a munka, értesíteni méltóztassanak. Van még egy, ami hivatalosan ugyan nem közöltetett velem, de hitelesen jelenthetem, hogy mikor a képviselőházban a határozat meghozatott, akkor kormányzóelnökül egyhangúlag Kossuth Lajos neveztetett ki. Méltóztatik a felső tábla is hozzájárulni? (Felkiáltás és éljenzés által a felsőház megegyezését nyilvánította.) Egyéb tárgy nem lévén, az ülés eloszlik.

XXXV-ik ülés a képviselőházban

ápril 15-én.*)

Bezerédy I.: Nekem egy csekély észrevételem van a jegyzőkönyvre. Mindenkor, de kivált a tegnapi tárgyban a legnagyobb pontossággal kell lennünk. Emlékeznek a t. képviselők, mielőtt Madarász László indítványát megtette Kossuth Lajosra nézve, midőn a kormányról szó volt, egyhangúlag Kossuth Lajos volt kormányzónak kikiáltva, és ez oly fontos dolog, hogy a haza lássa, miszerint a képviselő testület természetesnek és a dolgok mivoltából folyónak látja azt, hogy Kossuth legyen a kormányzó és nem is volt szükséges azt indítványozni, (igaz) annál fogva úgy kívánom ezt kifejeztetni, hogy a dolog teljes méltóságában álljon. (Helyes!)

Elnök: Én is úgy emlékezem, hogy azon pillanatban, midőn a jegyző felolvasta, midőn határozza el a ház, hogy egy kormány alakíttassék a személyes felelősség eszméjén, akkor egyhangúlag felkiáltatott, hogy Kossuth Lajos legyen a kormányzó elnök; tehát a jegyzőkönyv hitelessége végett bejőjjön-e Madarász László indítványa? (Nem kívül)

Irányi: Ha a t. ház meghatározta azt, hogy Madarász László indítványa egyáltalában a jegyzőkönyvben meg ne említették, akkor az kimarad.

Besze: Ha egész hitelességgel akarjuk szerkeszteni azt, hogy Madarász László mit mondott, abból egy szót sem lehetett oda tenni,

*) Közlöny, 1849., 800-802. lap.

mert a sok „Kossuth“ név kiáltozások miatt Madarász beszédéből egy szót sem lehetett hallani, (ügy van!) mert mindnyájan közakarattal kikiáltottuk Kossuthot, és akkor felesleges volt indítványt tennie. (Helyeslés.)

Bernáth: Tegnap Szász Károly indítványt tett, azt hiszem, hogy azon indítványra semmi határozat nem következett, és így arról említésnek sem kell lenni a jegyzőkönyvben.

Elnök: Végezzük be előbb az elsőt. Úgy hiszem, a ház úgy kívánja a jegyzőkönyvet kiigazítani, hogy akkor, mikor a 4-ik pont: t. i. a kormány változtatása felolvastatott és elfogadtatott a ház által, egyhangúlag, közakarattal Kossuth Lajos kormányzó elnöknek kikiáltott. (ügy van!) Most Szász Károly indítványára nézve méltóztassanak szólani.

Szász: Mint az elnök kijelentette, hogy azon indítványnak vagy akkor, midőn a jegyzőkönyv megállapíttatik, lesz az előhozásnak, pártolásnak vagy elvetésnek helye, vagy akármikor, én ahoz tartom magamat.

Elnök: Azt úgy érti a képviselő úr, hogy bemenjen a jegyzőkönyvbe? (Felkiáltások: nem szükséges!) Tehát a jegyzőkönyvből azon indítvány kimarad. És így kiigazítva a jegyzőkönyv megállapíthatott. A mai ülés jegyzőkönyvét Keller János fogja vinni.

Zeyk: Szász Károly által tegnap tett indítvány kimarad? (Kimarad!)

Szász: Tehát a formulázott jegyzőkönyv felolvasásakor bátor leszek az iránt szólani.

Mész ár o s, hadügyminister: Tisztelt ház! Huffeland híres orvos azt mondá: A ki 30-ik évében nem ismerte mi hasznos, mi káros organismusának, az nem érdemli meg az egészséget; — én meg azt mondom ki ősz szakállal, valamely ügynek élén áll és nem számíthatja ki azt, hogy mikor folyt le az ő ideje, az sok lehet, de aligha hazafi. És mivel én érzem, és hű polgára akarok maradni a hazának, már jóval ezelőtt újabban a híres kassai csata után, de legfőképp most elérkezettnek látom az időt, midőn virágokkal hintett hivatalomat ügyesebb kezekbe általadjam, és pedig áldásommal. (Éljenzés.) És mivel ok nélkül nem lehet semmit is tenni, tehát néhány okaimat előadom. A kormánynak erősnek kell lenni, hogy pedig erős legyen, azon vezéreszméhez minden tagjának úgy kell szegődni, hogy mindenkit egy lélek, egy szellem és egy akarat lengjen körül; — és mivel én oly szerencsétlen voltam és újabban látom, hogy némely ellentétben állok a mostani kormánynyal, tehát lehetlenné látom magamat; lehetlenné látom pedig magamat a seregre nézve is azért, mert oly szerencsétlen voltam, hogy huzamos ideig azon unalmas boszuságban nevelkedtem fel, mely a megholt ausztriai házat oly nagyon kitüntette; s míg én azon álmosságból ki akartam bontakozni addig azon sereg, melyet először a miuisterelnök, később az országos haditanács, azután a honvédelmi bizottmány, később a kormánybiztosok, meg sok megyei bizottmányok velem együtt compániában teremtettünk,

— sasként repült, és pedig annyira a csillagok felé, hogy engem szégyent elhagytak, hátrahagytak úgy, hogy most magamat roccocénak látom. (Tetszés.)

És mivel ezt úgy látom, azon perpetuus in Frakknóságommal, a hadügy élére oly alakot szeretek állítani, a ki maga is a fiatalabbakkal egy délceg paripán némelykor némely ablak előtt egyet szöktet, és a magyar kellékek szerint a hol kell vágat is, a ki feltétlen engedelmességet bír magának kivivői, — ha tud és ha lehet a feltétlen engedelmességet feljebb is adui, ha bír; — ki nemcsak törvényeket tud szabni, és kiadni, hanem azokat mások által is megtartatni bírja, röviden, ki a mostani rendet, takarékossgot, hasznosságot, csínt és a többit bixja kissé tágitani ée azt a vezéreszmével egy hangulatba hozni. Ma vasárnap van april 15-ike, holnap hétfő april 16; — tehát már ma 12 óraker éjfélt után bevégeztnék látom és tartom pályámat azért, hogy hétfőn april 16-án az új minister datálja mint a consulok az ő aeráját, mely nap a muszkáknak dies nefastus. (Tetszés.) Ezután nincs más kérésem a t. házhoz, mint hogy legyenek oly szívesek engemet mint egyszerű polgárt, és bajai követet körükben elfogadni, úgy mint én szívesen felkérem, és mint önök jónak találják. (Hangos és hosszas éljenzés.) Meghalt Mészáros az első, tűnődtem hogy talán parentátorom sem lesz, de reményiem, hogy egy veres sapkás a parentatiot meg fogja érni s jobban meg fogja érni mint egykor Mészáros, ki Egerben meghalt, midőn azt mondták: „Meghalt a Mészáros, hús nélkül hagyta a várost.“ (Tetszés.) És mivel ez úgy lőn, és reményilem nem fogok békében nyugodni, tehát éljen a jövőndő hadügyminister. (Szűnni nem akaró taps és éljenzés.)

Bezerédy: Igen tisztelt barátomnak férfias nyilatkozata olyan, hogy vétenék jelleme ellen, ha őt ittoppuguálnám, és szándékának megváltoztatására kényszeríteni akarnám; azt azonban érthette felkiáltásainkból, hogy a ház érzi, és elismeri, miként azon lelkiületet és jellemet¹ melyet kifejezett indokaiban, igen is elérti és látja, miként nj virágot tűz polgári érdemeinek koszorújába. A hadügyminister hogy vitte a dolgokat, nem kell más kommentár s próba, mint fegyvereink eredménye. Ez megfogja mutatni az utókornak, hogy minő hadügyminister volt Mészáros Lázár, ki alatt úgy szólván, Magyarországnak egy oly fegyveres ereje tudott lábra állani, és oly eredménnyel működni, hogy a régi magyar vitézség hírének és dicsőségének megfelel, és ellenségeinknek rettentő. (Igaz!) Én nem akarom bővebben fejteni, szólni fog arról a história, hanem azt hiszem, minden képviselőnek véleményét mondom ki: hogy a ház fejezze ki teljes, osztatlan elismerését, hazafiul becsülését, és őszinte hajlandóságát, s tiszteletét a mi igen kedves társunknak!

— (Zajos taps és éljenzés.)

Mészáros: Mielőtt barátomnak mondása végzésbe menne, kérem a házat el nem felejteni, bogyón a haza nélkül nem tehettem volna semmit is.

P a l ó c y: Mindazokban, miket Bezerédy István elmondott, én is, mint mindenki, osztozom; hanem én a háznak nagylelkűségére appel-

Iáivá Bezerédy indítványát tovább óhajtanám terjesztöm, ás határozni. Ugyanis meg lévén az ő érdeme ismerve méltányosan, uraim! nekünk kötelességünk nemcsak szóval köszönni, hanem mutassuk meg iránta tiszteletünket és hálánkat egy kissé bővebben is. Ugyanis az ő nemes lelke tiszta lelkiismerete mit eszközölt? tömérdek bajai, s gondjai voltak, és bár néha nem úgy ütöttek ki számításai, mint ő akarta volna, az a balsors, nem az ő hibája volt, de különben igen sokat tett a hazának, és miért? azért a nyomorult ministeri fizetésért! hány fiatalabb tiszték mint ő, előtte vannak rangban: ő mindig szerény és magát hátra tartó volt, akkor is midőn a hadi díszjelek kiosztattak, szerénységből visszahúzta magát; ezt közönyösen nézzük? Nem tehetünk többet? — azt a ház nemeslelkűsége nem engedheti meg. Indítványozom, hogy midőn hálánkat nyilvánítjuk, kiáltsuk ki őt egyhangúlag altábornagynak. (Átalános helyeslés, és éljenzés.)

Kazincy: A nemzet képviselői határozatából tegnap átlépte az alkotmányos élet egyik Rubiconát, a honnan visszatérés többé nincs, s a hol új szabad életet fog kivívni, s hiszem, hogy fog is okvetlen; és midőn a szabadság s nemzeti függetlenség terén az első lépést az első magyar független ministerium mutatta fel, s az első magyar független ministerium elporlott, mint ha az épületnek ivei egyenként szakodoznak el. Ezen kormányzati hatalomnak utolsó tagját, tisztelt lelépett hadügyminister úrnak személyében látom, mintegy megjelelni azt, hogy e nemzet megmaradt a törvény határozatához híven, rendületlenül mindaddig, míg az uralkodó ház önkénye le nem erőszakolta azon térről, melyet megvédeni akart; hanem azon állás egyszersmind az egyéni legszentebb tiszteletnek érzetét kell, hogy keltse azon férfiú iránt, kinek szavait imént halottuk. — A nemzetre jöhetnek borongó és szép idők; ha borongó idők lesznek, lehetlen, hogy emlékezete meg ne maradjon azon férfiak irányában, kik pályatörők voltak kezdetén nehéz munkáinknak; ha szép idők lesznek, lehetlen, hogy hálátlan legyen a nemzet azok iránt kik veszélyeztettek mindent azért, hogy a népet az ígélet földére eljuttassák. — A kezdett első lépés sok kísérletekkel, a kísérlet sok nehézségekkel jár, hanem az erő az, a mely a bajnok legnagyobb koszoruja. Tisztelt hadügyminister úrnak, ha valakinek e hazában, legnehezebb állása volt. A többi, a polgári hatalom, tért látott maga előtt, földet, a mely földnek megvoltak elemei, a hol csak a rendező elemnek volt feladása; hadügyminister úrnak nemcsak rendezni kellett hanem kellett teremteni is; és ha a teremtés munkája sok rommal és kísérlettel jár, az nem azon becsületes akaratnak, hanem a körülményeknek bűne vagy ezeknek mellőzhetlen ragasztéka. Én azt hiszem hogy a hadügyminister úrra nincs nagyobb magasztalás, mit felmutathatunk, mint az, hogy a kezdemény nehéz munkájában sokan zsibongták körül gyanúsításokkal és rágalmakkal azért, mert érezték saját magokban, hogy nem érdemesek lábszíjját megoldani, és zsibongták olyanok körül, a kik nem mertek felemelkedni addig, hova őt a nemzet köztisztelete helyeztette. És ha van valaki, a ki kevélyen állhat fel a jelen idők fergetegesben,

Mészáros Lázár az. (Igaz.) Mert ő ellenében a kisszerű gyávaság, a nyomorú ámtígatás, a gyáva mistificatió ellövöldözte minden fegyverét, de csak azért, hogy Mészáros Lázár felmutathassa a nemzetnek azt, hogy hogy gyémántszerű jellemén az ily fegyverek csorbát nem ejthetnek, és felmutathassa azon tiszta öntudatot, melynél tisztábbat társai közül mai napig senki nem tud felmutatni. Azt hiszem tehát, hogy a jelen időben tömjénezésnek ideje nincs; de jaj annak a nemzetnek, melynek a hála emlékezete nincs! Nemcsak jegyzőkönyvi magasztalásokban kell nyilatkozni a nemzetnek, nemcsak elzendülő igékben, hanem azt hiszem, hogy a ház becsülete parancsolja, és polgári kötelességét teljesíti akkor, hogy ha a közélet egyik legkitartóbb, de legszerényebb s legmagasztosabb jellemű bajnokának megadja azon kitüntetését - de hibásan mondtam, nem kitüntetését, rég megérdemlett hálát és elismerést, — melyet az előttem szóló Palócy László képviselő barátom indítványozott, és a mihez én vallásos elismeréssel járulok. (Éljenezés!)

Elnök: A ház elfogadja Palócy László képviselő úr indítványát? (Elfogadjuk! Éljen Mészáros Lázár altábornagy!) A jegyzőkönyvbe be fog menni hálás elismerése mind azon érdemeknek és hazafias tetteknek, melyeket Mészáros Lázár a ministerialis idő alatt oly kitűnőleg működve elkövetett; továbbá a kormány oda fog utasíttatni, hogy az altábornagyi címet neki adja meg. (Helyeslés.)

Kubinyi: Elismerésről lévén szó, azt tartom, szellemi tekintetben alig lehet nagyobb jutalom az elismerésnél; azt tartom, a midőn a kormány változott, s új aerának nézünk elébe, nem felejtkezhetünk meg honvédelmi bizottmányról is. (Igaz!) Azt hiszem, ha a honvédelmi bizottmány a vész perceiben nagy szolgálatokat tett, megérdemli, hogy teendőinek megszüntével, a ház hálás köszönetét és háláját jelentse ki a honvédelmi bizottmány irányában. Ez indítványom. (Közhelyeslés.)

Elnök: Ezen indítványt is elfogadja a képviselőház, minek következtében ez is jegyzőkönyvbe fog tétetni.

Nyáry: Engedje meg a ház nekem, hogy egy indítványt tehessek, a mi ugyan csak egyént illet, de mely a jelen pillanatban igen nagy fontosságú. Keserű a visszaemlékezés azon időkre, a midőn Magyarhonban az önkény uralkodott, a midőn lezárta a szót, le akarta láncolni a gondolatot; keserű a visszaemlékezés, mondom, azon időkre, hanem kellemetes, ha túl érzi magát azon veszélyes helyzeten az egyén, annyival inkább a nemzet. Ezen időből mutatok fel egy példát, Lovassy Lászlót; ismeri mindenki, sokat beszélni történetéről nem szükség, elég megemlíteni a háznak, s hogyha e pillanatban visszaemlékezve a múltakra, vissza nem adhatja is e ház ezen szerencsétlenül járt egyénnek azt, a mit tőle a zsarnokság elvett, legalább ismerje kötelességének a nemzet, hogy ne engedje utcai koldusnak és nevetség tárgyának kitéve lenni. Én most második levelet kaptam, a levél elegendő bizonyítvány, orvosi bizonyítványra nincs is szükség, felhívom a házat: rendeljen Lovassy Lászlónak pensiót. (Helyes.)

Elnök: Méltóztatnak talán nekem meghagyni, hogy a kormányt felhívjam, gondoskodjék Lovassy Lászlóról? (Helyeslés.)

Bemutatom a háznak Deáky Sámuel zilahvárosi képviselő megválasztásáról szóló jegyzőkönyvet. Nem különben Marchot János nyitrai megyei képviselő, a kinek maga igazolása végett 14 napi határidő adatott, bemutatja igazolására szolgáló okait; parancsolja a ház, hogy felolvastassék? (Az igazoló bizottmányhoz tétessenek át.) At fog tétetni.

Illyefalva város közönsége Gál Dániel képviselőjét, itt nem léte miatt igazoltatni kéri. Úgy szinte

Petricsevics Horváth Dániel magát igazolni kívánja. Ezek is az igazoló bizottmánynak kiadatnak. (Helyes.)

Félegyház közönsége kéri gyapoli pusztá tulajdonos Mandel Lajossal fenálló szerződésének könnyebbítését stb. Úgy szinte

a Debrecenben kinevezett hivatalnokok azon pótlék-díjakat, miket a Pesten kinevezett tisztviselőknek méltóztattak meghatározni, kéri magoknak is meghatározotatok

Miskolci Katalin, előbb Bogdán Lajosáé, ezelőtt Benkő Elekné gyermekei kérnek elvesztett úrbériségek kárpótlásáért előlegezést. (Kérvényi választmányhoz tétetik át.)

Mártonfy Károly bács megyei képviselő, egészsége helyre állítása tekintetéből, minthogy neki minden tavaszkor fürdőt kell használnia, 6 heti szabadságot kér. (Jól van.)

Bockó Károly békés megyei szarvasi képviselő, országgyűlés kezdete óta még otthon nem volt, kér négy hétre engedőimet. (Megadatik.)

Papfalvi Szilárd pedig szinte szabadságot kér azon oknál fogva, mert Kun Gothárd hunyad megyei főispán által fel van szólítva arra, hogy ő mint lelkész nagy befolyással lehet az oda való lakosságra, tehát ott a béke és csend helyreállítására működjék. (Helyes, megadatik.)

Még az igazoló választmánynak van jelenteni valója.

Dobolyi előadó olvassa az igazoló bizottmánynak Bereck választó közönsége újabb követválasztása tárgyában jegyzőkönyvet: Bereck városa teljes közönségének idei február 26-án kelt bizonyítványából az tetszik ki, hogy az említett választó közönségeidéi jan. közepén innét a ház engedelmével eltávozott előbbi képviselője Fejér János helyébe, ki házi terhes körülményei miatt képviselői tisztéről választó közönsége előtt lemondott, főjegyző Gábor Imrét újabb képviselőjének megválasztó Mely újabb választást a bizottmány igazolhatónak nem tekinti azon okból, mert az nem történt a képviselőháznak ily választásokat megelőzni kellett intézkedése nyomán. Mivel azonban Fejér János képviselő a házhoz Bereckről idei febr. 23. intézett, és ide később fel is hatott nyilatkozatában egy időre, miként maga kifejezi, képviselői állomásáról lemondott, a bizottmány ezen képviselőt nemcsak ideiglenesen, minek törvény szerint értelme nincs, hanem általában lemondottnak tekintvén, szükségesnek véli, hogy a ház

a berecki választó közönséget egy újabb követválasztásra szokott módon felszólítsa. (Helyes.)

Kovács: Nekem a felolvasott bizottmány! véleményre csapán egy kis észrevételem van, t. i. az, hogy nekünk a követ lemondására kimondott véleményt tovább magyarázni, a mint ő tette, nem lehet; ki ke-1 mondani azon követ irányában, hogy senkinek közülünk egy időre lemondani nem lehet. De ha Ő ezen tévedést tette, nem tartom helyesnek, hogy a ház oda magyarázza, mintha végkép lemondott volna. Meg kell mondani, hogy itt nem ismerünk egyebet el, hanem vagy végképi lemondást, vagy jöjjön ide. De miután lemondásában egyenesen azt mondja, az igazoló bizottmány véleménye szerint, hogy egyidőre mondott le, mi azt nem magyarázhatják oda, hogy végkép lemondott. Én e tekintetben nem tartom az igazoló bizottmány véleményét helyeselhetnek hanem mondjuk ki azon követnek, hogy az egyidőrei lemondásnak helye nincs, hanem vagy végkép mondjon le állásáról, vagy pedig teljesítse kötelességét.

Dobolyi: A bizottmány vélekedésében csak annyi van, hogy ezen ideiglenes lemondásnak törvény szerint nincs értelme, ezt ki kell mondani, tehát lemondottnak tekinti. Kovács Lajos képviselő indítványa szerint, hogy ha e háznak abba be kellene egyeledni, az következők, hogy ha a törvény ellen egy képviselő oda haza tartózkodik, a háznak akként kell intézkedni: ez nem áll, a törvény tiszta, lemond a képviselő, másként nem, mint általánosan.

Kazinczy: Tartsa meg a ház azon hatalmat, amelynek kezelését a törvény bízta reá, s ez abból áll, hogy tagjainak sorsa, állása felett csak ő maga és senki más nem rendelkezhetik. A képviselő az én értelmezésem szerint máshol, sem egy időre nem mondhat le, mint csak a képviselőház előtt. Az illető választókerület képviselőjének megválasztásához nem foghat másként, mint a háznak utasítása nyomán. Azon úri ember innen csak eltávozásra kért engedelmet; mit csinált választói előtt, egy időre mondott-e le vagy nem, az előttem teljesen nyomaték-talan dolog. A képviselőnek itt kell lemondania, vagy ha tol maradna azon időn, melyet a háztól nyert, s magát igazolni nem tudja, a háznak azon esetben szabadságában áll, hogy a képviselők számából kitörölje. Hanem azt hiszem, hogy itt a ház egyenesen hatalmáról fogna lemondani az igazoló bizottmány véleményének elfogadása által, és én magam is azokhoz járulok, a kik azt mondják, hogy mind addig ezen választás érvényességét elismerni nem lehet, míg a ház maga is az elválasztást meg nem rendeli.

Elnök: Az igazoló bizottmány azt mondta, hogy ezen választást helyeselni nem lehet, hanem utasítani kell a kerületet új választásra, s csak abban rejlik a különbség, hogy a bizottmány az ideiglenes lemondást úgy veszi, mint végképi lemondást. És még figyelmeztetem a házat arra, hogy ezen képviselő úr nem otthon mondott le, hanem itt, mert ideiglenes lemondását ide intézi; tehát a kérdés a körül forog, el akajja-e a ház a lemondást fogadni.

Zeyk: A háznak semmiben annyira óvatosnak nem kell lenni, mint épen abban, hogy a követi állás sérthetetlensége mindenesetre fentartassék, és minél inkább most egyedül a ház azon constituált hatalom az országban, a melynek az ország függetlenségét fentartani kötelessége, annál inkább minden egyes tagjai függetlenségét a legszigorúbban megóvni kötelessége mindenkinek. Itt a bizottmány előterjesztésében keltő mondatik; először az, hogy azon köret, a ki a lemondott követ helyett választatott, el nem fogadtatik, — és ebben osztom a bizottmány vélekedését; de megvallom a bizottmány második előterjesztésében egy logikai hibát látok rejleni. Azt mondja t. i. a bizottmány, hogy mintán törvénytelen és el nem fogadható az ideiglenes lemondás, ebből az következik, hogy tehát ezen ideiglenes lemondás, örökös lemondás. Ez nem áll. A logika helyes szabályai szerint az áll, hogy mintán az ideiglenes lemondás nem törvényes, tehát el nem fogadható, s az ily ideiglenes lemondott képviselő helyett mást választani nem lehet, hanem, ha akar, vagy mondjon le örökre, ha látja, hogy kötelességének nem tehet most eleget, vagy pedig tegye kötelességét; s ha örökre lemondott, s a ház a kerületet utasítani fogja más képviselő választására, csak akkor lehet más képviselőt választani. De honnan tudja meg ezen tévedésben levő követ azt, hogy ideiglenesen nem lehet lemondani. Azt hiszem azon tévedésért, hogy nem tudta azt miként ideiglenesen lemondani nem lehet: őt a képviselők sorából kitörölni nem lehet (Tovább!)

Elnökök: Kíván-e még valaki hozzá szólani? (Nem. Szavazzunk!) Tehát szavazás útján fogjuk eldönteni. Az első kérdés mindenesetre az lesz, hogy az igazoló bizottmány véleménye helyeseltetik-e vagy nem? a kik helyeslik álljanak fel. (Többség) A többség helyesli.

P a l o c y olvassa a kérvényi választmány jelentését a tiszagőzhajózási igazgatóság folyamodása iránt:

„Gróf Andrassy Gyula az első tiszagőzhajózási társaság alelnöke; annak előterjesztésével, hogy miután a mondott társaság Londonban, 8600 font sterlingért, egy „Debrecen“ nevezetű gőzhajót csináltatott, és annak alkuszerinti ára $\frac{3}{4}$ részét ki is fizetvén; Londonból bizonyos helyre már el is szállíttatta, a hátralevő $\frac{1}{4}$ rész kifizetésére, mint-hogy a részvényes társaknak kintlévő 100,480 pftokat, a haza és ennek polgárin mostani körülmények között be nem szedheti: a honvédelmi bizottmánytól 5% kamat fizetés mellett, hat hónapra 50 ezer forintot kért és 30 ezer forintot nyert is ugyan; de oly feltétellel, hogy a kötlevelet aláíró választmány tagjai, a kezességet, saját minden ingó és ingatlan javaik lekötése mellett, vállalják magukra, a honv. bizottmány előmutatott hátrati utasításából is a nemzeti képviselőház, előtt azért esedezik, hogy magában az említett jó erős és alkalmas gőzhajóban, és a részvényeseknél kint lévő és majdan beszedendő tetemes sommában, elegendő biztosítása lehetvén, a közálladalomnak, a kötlevelet aláírandó társasági választmány attól, hogy saját ingó és ingatlan minden javait is kösse le, mentessék fel.“

V é l e m é n y.

A kérvényi választmány a 771/1848. sz. a. kelt határozatából arra lévén utasítva, hogy az esedező gőzhajózási társaság kérelme tárgyában, a közlekedési ügyek vitelét, meghízott kormánytaggal előleg értekezvén, adjon a ház elébe jelentést, jelenti azon választmány, hogy az illető kormánytaggal előlegesen értekezvén, arról, az egész dolog hogy állásáról, magának teljes és hiteles ismeretet és tudást szerzett ugyan, minden okosság és előrenézés azonban okvetlenül azt kívánja, hogy egy abból csalhatlanul következő baj és kár kikerülése tekintetéből az említett gőzhajó, és annak holléte körülményei sem a képviselőház előtt, most még a nyilvánosságnak át ne adassanak, se majd a Közlöny útján köztudásra ne juttassanak; azért is:

A kérvényi választmány, arról ez úttal és e helyen egészen hallgatván és véleményét abban központosítja: hogy miután a folytató gőzhajózási társaságnak a „Debrecen“ nevű gőzhajó csináltatásában nem magán nyerekedés; hanem a közönség szembetűnő hasznának eszközlése a célja, s azon gőzhajót nem is egyedül maga akaratóból, hanem egyenesen a volt közlekedési minister gr. Széchenyi István tudtával, sőt felszólítására csináltatta, és így minden ne talán történhető balesetre, a közálladalom (legalább némi) kárpótlással a folyamodó gőzhajózási társaság részére még tartozónak is méltán tekintethetik — különben pedig van példa már arra, hogy a képviselőház kölcsön hasonló feltétel nélkül a vasúti társaságnak néhány százezer forintokat, Valerónak pedig magán gyári vállalata gyarapítására, nevezetesebb sommát előlegezietett az ország pénztárából, — s azoknál a folyamodó gőzhajózási társaság — tekintet alá nem esnék, végre magában a meglevő „Debrecen“ gőzhajóban és a részvényeseknél kinnlevő, de majdan beszédendő 100,480 firtban elegendő biztosítás mutatkozik — a kérelmi választmány az esedező gőzhajózási társaság kérelmét igen is elfogadhatónak, és így teljesítendőnek véli és ajánlja.

A kérelmi választmány nevében és végzéséből Palócy László m. k. választmányi elnök. (Helyben hagyatott.)

Olvassa továbbá a választmánynak, Gúth Károly pesti elsőbíróságú váltótörvényezési hivatalnoknak napi díjazása iránti véleményét:

„Gúth Károly pesti elsőbíróságú váltótörvényezési fizetések gya-kornok — a folyamodásában felhozva kifejtett okoknál fogva, azért esedezik, hogy neki is mint közálladalmi hivatalnoknak a többi közálladalmi hivatalnokuk fizetésekkel együtt járó napidíjak rendesen adassanak ki.“

V é l e m é n y.

Miután áll és igaz az: hogy minden Pesten székelő fő és főbb ítélőszékek — s közöttük a pesti első bíróságú váltótörvényezési is f. é. január 4-én kelt kormányi rendelet útján, parancsot kaptak arra, hogy Pestet elhagyván, bírói működéseik folytatása végett tüstént Debrecenbe

jöjjenek; de ők ottmaradva el nem jöttek. A folyamodó azonban, kellő időben akkor mindjárt Pestről idejött, és így: ő azért, hogy a törvényes felelősség parancsának hódolva engedelmeskedett; s Pestről Debrecenbe jött, sem nem büntethetik, sem kárt és -rövidséget igazságosan nem szenvedhet: sőt, ellenkezőleg azért lett volna méltányosan megrovandó, ha ő, azon váltótörvényszéket, melyhez tartozik, Debrecenben nem találván, az említett és Pesten önként az ellenség kezébe esett és maradt váltótörvényszékhez utazott volna Debrecenből Pestre vissza, e felett a folyamodót azon pénzügyministeriumi (ő előtte kimondott) elvnel fogva is, hogy ő itt Debrecenben nincs alkalmazásban, a napidíjaktól, a felebb felhozottakon kívül, elmozdítani még azért sem lehet, mivel ő alkalmaztatását, itt helyben váltig szorgalmazta, és hogy meg nem nyerhette, annak valamint ő nem oka, úgy a miatt is, méltán sem nem károsodhatik, sem nem büntethetik; a kérvényi választmány úgy vélekedik, hogy az esedező kérelme méltányos és igazságos lévén, ő is, és annál inkább, hogy számosabbig tagok alkalmaztattak közálladalmi hivatalokra, mint már ezelőtt is, álladalmi tisztviselő, általa betölthető valamely állásra alkalmaztassák; minden esetre pedig a közálladalmi hivatalnokok napi díjaik kiszolgáltatása iránt hozott képviselőházi határozatot a többiekkel egyaránt és egy értelemben kiterjeszteni kelltek.

A kérvényi választmány nevében és végzéséből Palócy László m. k. választmányi elnök.“

Elnök: Méltóztassanak megengedni, hogy vélekedésemet e tekintetben kimondjam. Én nem gondolom, nem hiszem, hogy a ház méltóságával megegyezhető volna, hogy a ház egyes folyamodó napidíjazása felett határozzon; hanem ha valami, hát bizonyára ez a kormány teendői közé tartozik. (Palócy közbeszól. A kormánynál már volt a folyamodás.) Annyival inkább, hogy a kormánynál volt, nem szükség a tiszt, képviselőháznak e részben határoznia; mert a kormánynak bizonyosan van oka, miért nem akarja a kérdéses napidíjakat megadni; s azt tartom, a kormány iránt létezni kellő bizalommal nem fér össze, hogy superrevisorium forum legyen a ház a kormánynak eljárása felett. Úgy vélekedem tehát, hogy az illető folyamodást a kormányhoz kell utasítani. (Több oldalról helyeslés. Egyes közbeszólások. Zaj.) Méltóztatnak tehát abban megnyugodni, hogy a kérdéses folyamodás a kormányhoz fog utasíttatni. Most egyéb tárgy nem lévén, az ülés eloszlik.

Eloszlott déli 12 óra tájban.

I. vegyes ülés

april 19-én, a ref. főtanodában. *)

Elnökök: A képviselőház folyó hó 14. tartott ülésében vezéreltetve Magyarország szabadságharcának kedvezőleg kifejtett körülményei által, érkezettnek tartotta azon percet, melyben határozatiig kimondja azt: hogy Magyarország a hozzátartozó minden országokkal, részekkel és tartományokkal egyetemben független, hogy az osztrák dynastiának uralkodása végképen megszüntetik, és ezen hazának territóriumáról örökre száműzetik; s ennek következtében kimondatni kívánta a képviselőház az európai statusok és szomszéd tartományokhoz! viszonyaink szükséges meghatározását, valamint az eddig követett collegialis kormányrendszer helyett egy újabb a felelősség eszméjére fektetett kormány-
nak alakítását. Ezen megállapított elveket a felsőház is közakarattal elfogadván a felső- és alsóház ezen elveknek formulázására tagokat küldött ki kebeléből, mely küldöttség a mai napon bemutatja foglalmazott munkálatát. Felszólítom tehát Szacsvai jegyző urat, méltóztassék a nyilatkozást felolvasni.

Szacsvai olvassa a nyilatkozványt:

A magyar nemzet függetlenségi nyilatkozata.

Mi a magyar álladalmat törvényesen képviselő nemzetgyűlés, midőn jelen ünnepélyes nyilatkozatunk által, Magyarországot elidegeníthetlen természetes jogaiba visszahelyezve minden hozzá tartozó részekkel és tartományokkal egyetemben, az önálló független európai statusok sorába igtatjuk, s a hitszegő habsburg-lothringi házat isten és világ előtt trónvesztettnek nyilatkoztatjuk: erkölcsi kötelességünknek ismerjük ezen elhatározásunk indokait nyilvánítani, miszerint tudva legyen az egész művelt világ előtt, hogy e lépésre a halálig üldözött magyar nemzetet nem túlzott elbizakodás s nem forradalmi viszketeg: hanem a türelem végső kimerültsége s az önfentartás kénytelensége vezeté.

Háromszáz esztendeje múlt, hogy a magyar nemzet szabad választás által az osztrák házat, kétoldalú kötéseik alapján a királyi székbe emelé.

És e három század nem egyéb, mint a folytonos szenvedés három százada.

Isten ez országot a jóllét és boldogság minden elemeivel megáldotta. Közel 6000 négyszögmértöldnyi területe sokszerű bőségben

*) Közlöny 1849., 314., 311—313. lap.

van elárasztva a felvirágzás forrásaival, tizenöt; milliónyi népe kebelében hordja az ifjú erőt, s fogékonyságot hogy Europa keletén a népszabadságnak és civilisációnak hatalmas tényezője, s Europa békéjének mint hajdan őre volt, úgy jövőjében biztosítója legyen.

Soha egy dynastiának háládatosabb feladat nem jutott az isteni gondviseléstől, mint jutott a habsburg-lothringi háznak Magyarországon.

Elég volt volna nem akadályoznia természetes kifejlődését, s most Magyarország a legvirágzóbb országok között állana.

Elég volt volna nem irigyelnie a mérsékelt alkotmányos szabadságot, melyet e nemzet egy ezredév viszontagságai között féltékeuyen megőriztetett, s királyai iránt a példátlan hűség kegyeletével azonosított; s a habsburg-lothringi ház a magyar nemzetben, trónusának rendithetlen támaszát még sok ideig feltalálhatná.

De ezen dynastia, mely egy uralkodót sem mutathat fel, ki népei szabadságának szentelte volna erejét és dicsőségét, a magyar nemzet irányában firól lira a hitszegés politikáját követé, s vagy nyílt erőszakkal azon dolgozott, hogy ez országot törvényes önállásától, s alkotmányos szabadságától megfosztva, a már előbb minden szabadságból kivetkezett császári tartományaival egy közös szolgaságba össze olvaszsa; vagy ha e részben a nemzet tűrhetlen vigyázata által magát gátolva érezte, minden igyekezetét oda fordítá, hogy Magyarország erejében elzsibbasztva, kifejlődésében feltartóztatva, a császári tartományoknak gyarmatul szolgáljon, miszerint azok Magyarországból, s annak rovására minél több hasznot húzhassanak, s haszon által képessé tétessék azon terhek elviselésére, melyekkel reájok az alkotmányaiktól megfosztottakra a pazar gazdálkodású császári uralkodás akadály nélkül nehezedett; a uehezedett nem alattvalóinak érdekében, hanem a korlátlan uralkodás europaszerte terjesztésének, s a népek szabadsága elnyomásának érdekében.

Több ízben történt, hogy e zsarnok rendszer ellenében, melynek minden lépését vagy nyílt erőszak, vagy bűnös ármány és cselszövény bélyegzé, a magyar nemzet önfentartása végett, fegyveres védelemhez volt nyúlni kénytelen.

És bár diadalmasan harcolta is az igazságos védelem harcait, erejéuek használatában mindig oly mérséklett, s a királyi szó iránti bitben mindig oly bizalkodó volt, hogy győzelmes fegyverét azonnal letette, mihelyt királyai a nemzet jogait és szabadságait egy újabb alkukötéssel, egy újabb esküvel biztosították.

De hiában volt minden újabb kötés; minden újabb királyi eskü az uralkodó ház ajkairól egy újabb hitszegés kezdete volt, s a magyar nemzet országos életének megsemmisítésére intézett politikája soha sem változott háromszáz éven át.

Hiába ontá véréet nemzetünk e házért, valahányszor az veszélyben forgott; hiában áldozott e dynastiának családi érdekeiért annyit,

mennél többet nemzet nem áldozott soha királyaiért; hiába felejtő túlzott nagylelkűséggel minden újabb ígéretnél a múltak sebeit; hiában ápolt kebelében oly törhetlen hűséget királyai iránt, mely még a szenvedések között is a valóságig emelkedett; a habsburgi s utóbb habsburg-lothringi ház uralkodása Magyarországon utódról utódra a folytonos hitszegés históriája maradt.

És a magyar nemzet mindemellett tiszteletben tartá a kapcsolatot, mely Bt kétoldalú kötésekkel ezen dynastiához kötötte, s ha most az önfentartásnak természetes köteletségénél fogva a hitszegé háznak trónvesztését és száműzetését elhatározza, ezen igazságos ítéletre csak azon tapasztalás által volt indítható, hogy a habsburg-lothringi ház kérlelhetlenül összeesküdött Magyarország statuséletének kiirtására, s önmaga tépte szét azon kötelékeket, melyek ét a magyar nemzethez csatolták, mit Europa előtt nyílt kérkedéssel be is vallott.

Több ok van, mely isten és világ előtt minden nemzetét feljogosít, hogy a felette uralkodott dynastiát trónjáról száműzze. Ilyenek:

ha az ország ellenségeivel, rablókkal, pártütőkkel a nemzet elnyomására szövetkezik;

ha az esküvel szentesített alkotmány, s országos statusélet eltörlésére fegyveres erőszakkal támadja meg alattvalóit, kik ellene fel nem lázadtak;

ha erőszakkal elrabolja, s megcsonkítja az ország területi épségét, melyet fentartani meg esküdött;

ha idegen fegyveres erőt használt saját alattvalóinak legyilkolására s törvényes szabadságuk elnyomására.

Minden egyes ok is elég bűn arra, hogy a dynastia a trónt elveszítse.

A habsburg-lothringi ház példátlan hitszegéssel mindezen bűnt, együtt és egyszerre követte el, s elkövette a magyar nemzet status élete eltörlésének határozott szándékából, elkövette annyi árulás, annyi rablás, gyújtogatás, öldöklés, kegyetlenség, a népjognak oly lábbal tapodása kíséretében: hogy e bűneinek históriája felett elborzad az emberiség.

Alkalmul ezen hitszegésre az osztrákháznak, azon törvények szolgáltak, melyek az ország alkotmányának biztosítására a múlt 1848-ki tavasszal hozattak.

Ezen törvények pedig a honpolgárok belső viszonyaira vonatkozó gyökeres reformokkal újra teremték ugyan az országot — mert eltörölték a hűbéri adózásokat, a papi tizedet, a népnek nyelvre s vallásra való tekintet nélkül képviselői jogot adtak az előbb aristokratikus szerkezetű országgyűlésen, letették alapját a jogegyenlőségnek s eltörölték az adómentességnek privilégiumát, visszaállították az erőszakkal elnyomott sajtószabadságot, s visszaéléseinek fékezésére esküdszéki institutiót alakítottak; de bár a februári francia forradalomnak csaknem minden tartománya forradalomban, s a dynastia

egészen gyámoltalan volt; a hű magyar nemzet nem igyekezett ezen körülményt arra felhasználni, hogy a király ellenében új meg új jogokat szerezzen a nemzetnek, hanem megelégedett azzal, hogy nemzeti szabadságát, önállását és függetlenségét a ministeri felelősségre alapított közigazgatási rendszer által, újabb meg újabb királyi hitelezések ellen biztosította.

De azon önállás és függetlenség, melyet ez által biztosított, nem volt új szerzemény, hanem régi, s törvény és királyi eskük által folytonosan fen tartott jog, mely még azon jogszerű viszonyon sem változtatott legkevesebbet is, melyben Magyarország az osztrák császári birodalom irányában állott.

Magyarország ugyanis minden egyéb hozzá tartozó részekkel, és tartományokkal az osztrák császári birodalomba soha bele nem olvadott; hanem mindig önálló, független, szabad ország volt, még azután is, hogy a *pragmatica sanctio* elfogadásával a magyar királyságra nézve szint azon örökösödési rendet állapította meg, mely az uralkodó háznak egyéb országaira és tartományaira nézve meg volt állapítva.

Világos bizonyosága ennek az, hogy a trónörökösök a *pragmatica sanctio* után is csak akkor lettek Magyarország törvényes királyai, ha a nemzettel koronázási alkukötésre léptek, s annak és az ország alkotmányának és törvényeinek megtartására megesküdvén ez. István koronájával megkoronáztattak.

A koronázási alkukötésben pedig mindig benfoglaltatik, hogy a trónörökösödési rend mellett Magyarországnak minden jogai, szabadságai, törvényei és egész alkotmánya fentartandók.

Egyetlen egy volt a *pragmatica sanctio* óta a habsburg-lothringi házból eredett trónörökösök között II. József, ki ezen alkukötést alá nem írta, az alkotmányra meg nem esküdött, s koronázatlanul halt meg! De épen azért a magyar királyok sorában meg sem jelenik, s minden tettei és rendeletei érvénytelenek.

Utóda II. Leopold csak ily koronázási alkukötés, eskü és koronázás mellett ülhetett a magyar királyi székre; mely alkalommal a királyi esküvel szentesített 1790 ki 10 ik törvényben újólág világosan kijelentetett, hogy Magyarország szabad ország, egész kormányformájára nézve független és semmi más országnak avagy népnek alá nem rendelt, hanem saját önállással és alkotmánnyal bíró s ennél fogva saját törvényei és szokásai szerint kormányzandó.

Így esküdött meg és lett királylyá 1790 után I. Ferenc is, ki midőn a római császárság megszűntével az osztrák császári címet felvette, tömérdek törvényszegései között, annyi tartózkodással mégis bírt, hogy nyíltan elismeré miként Magyarország a hozzá tartozó részekkel és tartományokkal az osztrák császárság részei közé nem tartozik: a minthogy amattól mindig külön vám vonal által el is volt és van különítve.

Így esküdött és lett királylyá végre azon V. Ferdinand is, ki a

múlt évi törvényeket a pozsonyi országgyűlésen szabad akaratból szentesítette, de esküjét mi hamar megszegvén, a magyar nemzetnek az önálló nemzetek sorából kioltására, családja többi tagjaival összeesküdött.

Pedig a magyar nemzet a hűségnek pietásával ragaszkodott e hitszegőhöz. A múlt évi mártiusi napokban is, midén császári birodalma felbomlásnak indult, midé a Olaszthonban fegyvereit egymást követé veszteség érte, midén császári lakában minden percben az elűzetéstől remegett, — a magyar e körülmények kedvezései között sem kívánt egyebet, mint hogy biztosítsák az alkotmány, és biztosítsanak azon és jogok, melyekre az osztrák házból 14 király és és maga is megesküdt, de mindannyian hitöket szegték.

És midőn e régi jogok új biztosítékául a ministeri felelősség törvényét szentesítette, és a magyar ministereket kinevezte, a magyar nemzet lelkesedéssel karolta körül ingadozó trónusát.

E vésznapokban is — mint már több ízben — az osztrák házat a magyar hűség mentette meg.

De még le sem röppent az eskü ajkairól, már összeesküdött családjával, s öröklött absolutismusi vágyai büntársaival a magyar nemzetet semmivé tenni.

Összeesküdött pedig főleg azért, mert ministeri felelősség institúciója mellett Magyarország önálló alkotmányos kormányzatát, a bécsi kabinetnek nullifikálnia többé nem lehetett.

Magyarországot előbb egy Budán székelő kormányzék igazgató, magyar királyi helytartó-tanács név alatt, melynek elnöke a nádor vala, — ennek is világos törvényekkel meghagyott kötelessége volt: a magyar alkotmányos önállást, és törvények szentségét megőriznie, — de mivel collegialis forma mellett a személyes felelősség semmivé leszen, ezen kormányzék kezéből a bécsi kabinet lassanként minden hatalmat kivón, s azt igazgató kormányzék állásából, a király nevével takaródzó udvari önkény postájává süllesztette.

Így történt aztán, hogy bár Magyarország törvény szerint önálló kormányzattal bírt, mégis az ország pénzével, s a nép vérével idegen célokra az absolutisticus bécsi kabinet rendelkezhetett, kereskedelmi érdekeinket a népeket kizsákmányoló császár érdekeinek egyoldalúlag alárendelte, elzárt a világforgalom érintkezéseitől s hazánkat gyarmati helyzetbe süllesztette.

Ez az, mit a ministerialis kormányformának behozatala jövődön meggátlandó, s a papiroson hervadó országos jogokat, s királyi esküt valóságga érlelendő vala.

Ez és különösen az ország pénzével s a nép vérével önkényes rendelkezhetne lehetlenítése volt az ok, miért hogy az uralkodó ház hitszegően elhatározó, hogy istentelen hajtogatásokkal Magyarországot vérbe lángba borítsa, s midőn a belső erő minden kötélékeit szétszaggatnia sikerülend, a belháborúban vérző országot fegyveres erőszakkal eldarabolja, a magyar nemzetet az élő nemzetek

sorból kitörölje, s az eldarabolt országot, önállásától megfosztva az osztrák birodalom statushalmazába beolvassza.

E céljának kivételét azzal kezdte meg, hogy a ministerium alakítása közben egy osztrák tábornokot, a törvény elleni pártütés zászlójának a magyar koronához tartozó Horvátországban feltűzése végett azon ország bánjává nevezett.

És pedig azért szemelte ki a pártütés kezdetül Horvátországot és Slavóniát, mert az oda tartozó határőrvidék] részek katonai szerkezeténél fogva, ott legtöbb kész fegyveres erőt vélt található; s azon vidékek lakosai, hossza idő óta minden polgári jogokból, az alkotmány ellenére kizárva, katonai szolgaságuk megszokása által a császár nevében legkönnyebben valának felbujtogathatók.

És kiszemelte a pártütés kezdetül Horvátországot és Slavóniát azért, mert az erőszakoskodás szándokából ott a magyar nemzet elleni gyűlölséget embertelen politikája már évek óta bujtogató, s azt a nemzetiségi szenvedelmeknek felizgatásával, s gyalázatos eszközökkel ápolásával egy pártnál a dühösségig ingerelnie sikerült, mindamellett hogy a magyar nemzet a horvát és slavon nemzetiséget nemcsak elnyomni soha nem akarta, sőt annak belkormányzatukban is szabad fejlődést engedett, polgári jogokban pedig horvát és slavon testvéreivel nemcsak testvériesen megosztzott, hanem nekik még saját jogainak megcsonkításával, különös kiváltságokat és szabadalmakat is engedett.

A bán tehát a császár nevében pártot ütött, s nyílt lázadást kezdett a magyar király ellen, ki ama császárral azon egy személy vala, e lázadását annyira vitte, hogy Horvátországnak és Slavóniának nyolc százados kapocs után Magyarországtól elszakasztását s az osztrák birodalomhoz csatolását decretáltatná.

Nemcsak a közvélemény, hanem kétségtelen adatok a pártütés megindításáról a király nagybátyját Lajos főherceget, Ferenc Károly főherceget a király öccsét, s különösen nejét Zsófia hercegnőt vádolák, s mert a bán, pártütésében egyenesen a császár iránti hűség leplét használta, a magyar ministerium megkérte az uralkodót, hogy nevének ezen szentségtelenítését, s a családjára vetett homályt egy ünnepélyes nyilatkozattal hájítsa el.

Akkor még az uralkodó hál ügyei Olaszthonban rosszul állottak, s azért az álarcot nyíltan levetni nem merte. Annálfogva a bán és párthíveit pártütőknek, felségsértőknek és lázadóknak nyilvánította 1848-ik esztendő június 16-ki rendeletében. De míg ezt nyíltan kijelentette, a pártütőt és cinkos társait császári udvaránál kegyelmekkel elhalmozá s pénzzel, ágyakkal, fegyverrel, lőszerrel segítette.

A magyar nemzet bízván a királyi nyilatkozatban, nem sietett a pártütőt saját fészkeiben megtámadni, hanem a polgárvérontást — ha csak lehet — elmellőzendő, a pártütés tovább terjedésének gátlására szorított.

Csakhamar hasonló módon felizgatva Magyarország délkeleti részein a szerb ajkú lakosok lázadtak fel.

A király ezt is lázadásnak nyilatkoztatá, de szintúgy mint amazokat, pénzzel, fegyverrel, ágyukkal, löszerekkel segítette, saját császári tisztei és tisztviselői gyűjtötték be a szomszéd Szerbiából szerb rabló csoportokat, a rác pártütők segítségére s a békés magyar és német lakosok legyilkolására vezértették, s az egész combinált horvát-rác lázadás intézése a pártütő horvát vezér kezeibe tétetett.

Következtek a rác lázadásban iszonyatosságok, melyeknek hallatára is elborzad az emberi szív. A békés lakosok legyilkoltattak, a kínzásoknak legirtózatosabb nemeivel, egész virágzó városok és falvak elpusztítottak, e gyilkosoktól menekült magyar saját hazájában földönfutó koldus lőn, s az országnak legvirágzóbb vidéke siralom völgyévé tétetett.

A magyar nemzet védelmezni vala kénytelen magát; de nemzeti seregeink nagyrészét az osztrák kabinet már előbb Olaszhonba küldé, a lombard velenceiek legyőzésére, s bár saját hazánk ezernyi sebekből vérzett, annak oltalmára haza nem eresztette.

A többi magyar seregek legnagyobb része az osztrák tartományokba volt a törvény ellenére elhelyezve, nálunk pedig az országban többnyire osztrák seregek tanyáztak, melyeknek legnagyobb része iokább a pártütésnek támasza, mint a törvény s belbéke oltalmazása vala.

Sürgettük ezen idegen katonaságnak az örökös tartományokban tanyázó magyar ezredekkel felcserélését. Részint megtagadtatott, részint minden úton késleltetett. S ha vitézeink a haza veszélyének hírére életveszéllyel csapatonként haza indultak, üldözőbe vétettek, s ha itt ott a nyomó erőnek engedni valának kénytelenek, nemcsak lefegyverezték, de halállal is büntették, mert hazájukat akarák a rablók és pártatúk ellen védeni.

A magyar ministerium sürgette a királyt, utasítaná törvény értelmében az országban minden hadsereg és várparancsnokságokat, hogy az alkotmány iránt hűséggel, a magyar ministeriumnak engedelmisséggel tartoznak. A parancs köröztetés végett István főherceg nádor és királyi helytartóhoz Budára leküldetett, a levelek megíratnak s postára tétettek, de a király öccse, a nádor királyi helytartó, annyira vetemedett, hogy a miniszerelnök által ellenjegyzett rendeleteket a postákról vissza csempészé a mint azok később, midőn ő az országból hűtlenül eltávozott, hátrahagyott irományai közt feltaláltattak.

A pártütő bán megtámadással fenyegette a magyar tengerpartot, az ország kormánya fegyveres erőt küldött a király megegyezésével Styria felé, Fiume megmentésére, s a fegyveres erő útközben Olaszországba menni kényszerítettetett — és Fiumét a pártütők erőszakkal elfoglalták s a magyar koronától elszakították.

És ezen gyalázatos ármányt a bécsi kabinet tévedésnek nyilatkoz-

tatta, mint tévedésnek mondá azt is, hogy a horvát pértütőknek fegyvert, pénzt, ágyukat és lőszert küldött.

Általában titkosan utasítva lettek úgy a pártütők, mint a katonai s várparancsnokok, hogy ha jön is roszaló, vagy a magyar ministerium iránt engedelmességet rendelő királyi parancs, annak ne engedelmeskedjenek, hanem az osztrák ministerium utasítékait kövessék.

Soha gyalázatosabb játék nemzettel nem üzetett.

A magyar nemzet e szerént pénz, fegyver hadsereg nélkül, az ellenállásra készületlenül, rendszeres ármánynyal és árulással körülhálózva; önkéntesekkel, nemzetőrökkel s gyakorlatlan fegyvertelen népfelkeléssel volt magát a kiirtás ellen kénytelen védelmezni, s magyar hadseregnek az országban maradt részeitől segítettve, nyílt csatákban mégis győzött mindenütt, de több absolut szellemű tisztek s vezéreknek ármánykodásai s árulásai miatt a sánc - erősségekbe vonult rá, szerb és határőr lázadást hirtelen le nem győzheté.

Új erő teremtésről kellett gondoskodni.

A király, színleg mindig engedve az elutasíthatlanl törvényes kívánságoknak 1848. júl. 2-ra országgyűlést hirdetett, s a nemzet képviselőit felszólította, hogy a horvát és rác lázadásnak legyőzésére, országos békéjének helyreállítására fegyveres erőről s pénzforrásokról gondoskodjanak, egyszersmind maga, s egész királyi családja nevében kinyilatkoztatta, hogy a horvát pártütést s a rác lázadást a legünnepélyesebben kárhoztatja.

Az országgyűlés gondoskodott. 20 0,000 emberben 8 42 millió forintban a szükséges erőt megszavazta, s törvényjavaslatait királyi szentesítés végett felterjesztette: egyszersmind példátlan hűséggel a királyt, ki akkoron Bécsből Innsbruckba szökött, felszólította, jöjjön Budára, segítsen jelentétével a pártütés lecsillapításában, s támaszkodjék a magyarok hűségére, mely Őt és trónusát meg fogja óvni minden veszélytől.

De ezen kérés hasztalan volt. Sőt időközben Radecky győzván Olaszországban, e győzelemben elbizakodva a habsburg-lothringi ház érkezettnek vélte az időt, hogy az álarcot levesse, s nyílt erőszakkal lépjen fel, a belháborúban vérző Magyarország elnyomására.

A horvát bánt, a pártütőt s ő maga a király által is pártütőnek nevezettet, most már kedves hívének nyilatkoztatta, pártütéseért megdicsérte, s kezdett ösvényének folytatására hívta fel.

Hasonlót nyilatkoztatott a vérben fürdő rác lázadók iránt.

Ez volt a jelszó, melyre a pártütő horvát bán időközben királyi pártfogás alatt gyűjtött seregeivel pusztítva, rabolva a Dráván áttört, s mire az országban volt osztrák seregek nagy része hozzá pártolt, az eszéki, aradi, temesvári, gyulafejérvári várparancsnokságok, s bánági és erdélyi hadparancsnokságok hűtelenül elárulták az országot; felső Magyarországra, egy a király által osztrák ezredessé emelt tót pap, a király szemei előtt Bécsben toborzott cseh rablókkal beütött, s a pártütő horvát

vezér azon elbizakodással haladt előre, a védetten országban a főváros felé, hogy ellene a magyar hadsereg nem fog küzdeni.

Az országgyűlés még most is bízott a királyi esküben, s a király felszólítottatott, hogy a pártütést szüntesse meg; de válaszul az osztrák ministerium egy nyilatkozmányára hivatkozást nyert, melyben az jelentik ki, hogy a magyar nemzet önálló kormányától, a magyar pénz-, had- és kereskedelmi ügyek kormányzatát elvonni elhatározott akarata, egyszersmind a király a fegyveres erő és hadi költség iránt, saját felhívására alkotott törvényektől a szentesítést megtagadta.

Erre a magyar ministerium leköszönt, de az új ministerium alkotására felszólított ministerelnök által előterjesztett ministerjelöltek meg nem erősítettettek.

Az országgyűlés a nemzet megmentésének kötelességétől ösztönözötve, a pénzforrásokat határozatilag elrendelő s katonaillesztést parancsolt.

A nemzet teljes készséggel engedelmeskedett.

A nemzet képviselői egyszersmind felhívták a király öcscsét István főherceg nádor királyi helytartót, szálljon eskü szerinti kötelezettségénél fogva táborba a pártütők ellen. Elment, nagy szavakban fogadott fényes ígéretekkel; de miután a pártütő horvát bánnal küldöttei által üzeneteket váltott, és már ütközetre kerülne a dolog, a tábornok titkon elhagyta, sőt az országból is hűtlenül eltávozott.

Irományai között pedig megtaláltatott az előre kikoholt terv, miként fog Magyarország Styriából, Ausztriából, Morvából, Sileziából, Galíciából és Erdély felől, egyszerre kilenc oldalról megtámadtatni.

És az osztrák hadügyminister felfogott levelezéseiből kisült, miként utasítottak a Magyarországot környező osztrák tartományok hadi parancsnokai, Magyarországra beütni, s combinált hadi munkálatokkal a pártütőket gyámolítani.

És megtörtént a beütés kilenc oldalról, míg ben a hazában a felizgatott népségek polgárháborúja dühöngött. Mindnyája között legkevesebb az erdélyi támadás, mert az által Erdélynek Magyarországgal tökéletes egyesülése, — mely 1791. oszt. óta sürgetett közohajtás volt, és a mely a múlt évben, előbb a magyar s csakhamar az erdélyi országgyűléseken hozott, s az uralkodó által szentesített törvényeknél fogva úgy lón valósággá, hogy az 1848-ki július 2-ki magyar nemzeti gyűlésen Erdélynek összes képviselői, s köztök a szászok is megjelentek, — erőszakosan felbontani megkísértetett, sőt Erdélyben a hitszegő osztrák vezérek nem elégték a rendes seregekkel hadviselést, hanem a pártütő szászok által gyámolítatva fellázították az oláh népességgel mely a törvény által neki ajándékozott szabadság ellen feltámadva, barbár vandalizmussal gyilkolta, kínoztá a védtelen magyar lakosokat, nem kímélve sem nőt, sem gyermeket, sem gyámoltalan öreget, s rommá égették és felprédálták a legvirágzóbb városokat s falvakat, s köztök N.-Enyedet, Erdélyben a tudományok egyik székhelyét.

De a magyar nemzet árulástól, erőszaktól, s veszélytől környezve, bár fegyvertelenül, készületlenül kétségbe nem esett jövődjé felett.

Önkénytesekkel s népfelkeléssel szaporítá csekély rendezett erejét, s az igazság érzetéből merített hazafiul lelkesedéssel pótolván a gyakorlat hiányát, a pártütő horvát tábornokot megverte, s miután vezérök az ütközet után nyert fegyverszünetet arra használta, hogy becsületszavát szegve, vert seregével az éj sötétében megszökött, az országból ki kergette. — Egy másik több mint 10,000 főnyi serege pedig körülkerítve, vezérestül együtt utolsó emberig elfogatott.

A vert sereg Bécs felé futamodott, s V. Ferdinand király annyira vetemedett az erkölcstelenségben, hogy annak vezérének a megvert, meg* futamlott pártütőt Magyarországon a királyi hatalom teljhatalma képviselőjévé nevezé, s magát a lázadás lecsillapítása végett egybehítt országgyűlést csak ministeri ellenjegyzés mellett, s így is, a következő évi költségvetés megállapítása után engedi feloszlatatni, jogtalanul elosztatottnak nyilvánítván, alkotmányt, és minden alkotmányos institutiokat, hatóságokat, törvényszékeket felfüggesztve, az egész országot hadi törvényszék alá, s a polgárok életét, vagyonát, becsületét azon pártütő zsarnok kényének s korlátlan hatalmának alája veté, ki, mint a haza ellensége, fegyveres kézzel támadta meg az országot, a törvényt és alkotmányi,

Sőt a hitszegő osztrákház még e borzasztó cselekedetnél sem állapodott meg.

A pártütő bánt a Bécsset ostromló seregeknek oltalma alá fogadta, s miután Bécsset egyesített erejük által ostrommal bevették, s meghódították, az egész egyesült sereget Magyarország meghódítására vezették.

A még mindig hű magyar nemzet parlamentert küldött az ellenséghez. Páriamentaire elfogatatott, börtönbe vettetett, s a magyar nemzet igazságos felkiáltása feleletre sem méltattatott, hanem mindenki a ki ártatlan hazáját védeni merné, akasztófával fenyegethetett.

Mielőtt azonban a zsarnok dynastia fő serege beütne Magyarországra, az olmtüzi palotában, családi revolutio eszközletett V. Ferdinand lemondott a trónusról, melyet annyi vérrel, annyi hitszegéssel megfertőzteték; a király testvéröccsének, az örökösödési jogról szintűgy lemondott Ferenc Károlynak fia, az ifjú Ferenc József főherceg kiáltotta ki magát osztrák császárnak s magyar királynak.

De a magyar nemzet alkotmányos trónjáról, a nemzet nélkül, családi pactumok által senki sem rendelkezhetik.

És még is, a magyar nemzet annyira nem óhajtott egyebet, mint törvényeink fentartását, s azoknak oltalma alatt a becsületes békét, hogy ha ezen trónváltozásra, a magyar nemzet megegyezése törvényes úton felkérétek s az ifjú herceg a magyar alkotmány fentartására esküt tenni ajánlkozik, a magyar nemzet semmit sem késett volna, őt, mielőtt kezét polgárvérbe mártotta, diplomatikai kötések alapján királyának fogadni, s szent István koronájával megkoronázni.

De Ő megtagadva mindezt, a mi isten s ember előtt szent, nem-

csak erre nem ajánlkozott, sőt inkább kivetközve az ifjú kebel romlatlanságából, első szavával kikiáltotta, hogy Magyarországot — melyet ő, a lázadó — lázadónak mert bélyegezni, fegyverrel hódítandja meg, s hogy élete feladatának ismeri, azt ezredév óta fentartott önállásából kivetkezve, az osztrák birodalomba beolvasztani.

És szavát a mennyire tehetete, igyekezett is rettenetesen beváltani. Reá küldte Magyarországra Windischgrätz teljhatalmú helyettesének vezérlete alatt álló seregét, s egyúttal Galicia és Styria felől az országot külön seregekkel megtámadtatá.

A magyar nemzet védelmezé magát a reá mért halál ellen. De mert ennyi ellenség ellenében, s benn az országban vandal lázadóktól zaklatva, még egész védelmi erejét ki nem fejthető, eleinte hátrálni vala kénytelen; s hogy a fővárost a prágai, s bécsihez hasonló ostrom szerencsétlenségétől megmentse, s e jobbra érdemes nemzet sorsát készületlenül egy ütközet kockájára ne tegye, elhagyta magát a fővárost is. g az országgyűlés és nemzeti kormány múlt január 1-én Debrecenbe tétetett át, az igazságos isten segedelmébe, s a nemzet erejébe vetett azon biztos reménnyel, hogy a főváros elhagyásával a nemzet nem fog elveszni

És, hála istennek nem veszett el 1

Azonban még akkor is megkísérté a békés kiegyenlítést: követekét küldött a hitszegő dynastia fővezéréhez; de Ő kevély elbizakodással az alkudozást elutasítá, a magyar nemzettől feltétlen megadást mert követelni, s az ország békekövetjeit az Olmützbe menetelben gátolva, letartóztatta; sőt azok egyikét a volt miniszerelnököt, fogságra vetette, s megszállván az elhagyott fővárost, ott a hóhér bárójával zsarnokoskodott, hadi foglyaink egyrészét legyilkoltatta, másrészét súlyos börtönre vetteté, s a többieket embertelen éhségre kárhuztatja, vagy az olaszországi seregekben szolgálatra kényszeríti.

S hogy semmi se hiányozzék az ausztriai ház bűneinek mértékéből, Erdélyben a vitéz magyar hadsereg által megveretve, az orosz cár segítségéhez folyamodott, s a szomszéd Oláhországból úgy a magas porta tiltakozása, mint az európai hatalmak bukaresti konszulinak ellenzései dacára, a népjog megsértésével, orosz seregeket hozott be Erdélybe, a magyar nemzet legyilkolására.

És végre hogy ennyi bűneinek gyümölcset biztosítsa, Ferenc József, ki magát magyar királynak meri nevezni, f. évi mártius 4-kei és 6-ka manitestumaiban nyíltan kimondja, hogy a magyar nemzetet kitorli az élő nemzetek sorából; területét öt részre feldarabolja: Erdélyt, Horvátországot, Slavoniát, Fiamét s a magyar tengerpartot Magyarországtól elválasztja; Magyarország belső területéből a rác rablók száman külön vajdaságot kiszakít, s általában az egész országot önállásától, törvényes függetlenségétől, s országos lételétől megfosztva, az osztrák birodalomba beolvasztja.

Íme elszámoltuk egyszerű históriai igazsággal a habsburg-lothringi ház példátlan bűneinek hosszú sorát, s az örökké való isten

ítéletére, s a világ közvéleményére hivatkozva mondjuk ki, hogy a hitszegő házzal a kibékülés lehetősége megszűnt s tartozunk isten törvényének, tartozunk hazánknak, tartozunk a jognak, tartozunk morálnak, becsületnek, Európának s a civilisatio érdekeinek, hogy e hitszegő dynastiát a magyar királyok trónjáról száműzve, adjuk át isten ítéletének, s a közvélemény, morál és becsület utálatának.

Tesszük pedig azt halálra sértett nemzetünk törhetlen ereje érzetében.

Íme három hónap óta szállotta meg hazánk fővárosát a hitszegő ellenség, és nemzetünket készületlenül lepte meg; de a magyar nemzet az élethalál harc közepette nőtt erejében, s diadalmas harcok közt szerzte magának azon meggyőződést, hogy hazáját meg fogja menteni.

Három hónap óta a zsarnok ellenség minden erejével, egy talpalatnyi földet sem nyert, sőt vesztett tért tér után, ütközetet ütközet után.

Három hónap előtt a Tiszáig valánk visszaszorítva, s most már igazságos fegyvereink egész Erdélyt visszaszerezték, Kolozsvárt, Nagyszebent, Brassót visszafoglalták, s az osztrák ház seregeit, egyrészt Bukovinába üzték, másrészt úgy őket mint a segítségükre jött orosz seregeket tökéletesen megverve, Erdélyből utolsó emberig kiűzve Oláhországba menekülni kényszerítették.

Felső Magyarország nagy részben megvan az ellenségtől tisztítva.

A rác lázadás megtörve, erőseik: Szent-Tamás és a római sáncok ostrommal bevéve, s a Tisza és Duna közti vidék, egész Bácsvár-megyével le egészen Titelig a nemzetnek visszaszerezve.

Maga a hitszegő osztrák ház fővezére pedig minden egyesült erejével öt egymásutáni ütközetben megverve, s a Dunáig, részint a Dunántúlra visszakergetve.

És azért mindezek alapján, az örökké való isten igazságára, s a műveit világ ítéletére hivatkozva, és nemzetünk természetes jogaira úgy, valamint nehéz szenvedések alatt tetteleg bebizonyított erejére támaszkodva, azon kötelességnél fogva, mely minden nemzetet az önfenntartására ösztönöz, ezennel az általunk törvényesen képviselt nemzet nevében kijelentjük és határozzuk, a mint következik:

1- ször. Magyarország a vele törvényesen egyesült Erdéllyel és hozzá tartozó minden részekkel és tartományokkal egyetemben, szabad, Önálló és független európai státusnak nyilvánítatik, s ezen egész status területi egysége feloszthatatlannak, s épsége sérthetetlennek kijelentetik.

2- or. A habeburg-lothringi ház, a magyar nemzet elleni árulása, hitszegése és fegyverfogása által, nemkülönbön azon merény által, miszerint az ország területi épségének eldarabolását, Erdélynek, Horvátországnak, Slavóniának, Fiumének és kerületének, Magyarországtól! elszakítását, s az ország önálló status életének eltörlését fegyveres erőszakkal megkísérteni, e végett idegen hatalom fegyveres erejét is a nemzet legyilkolására használni nem iszonyodott, saját kezeivel szakgatván szét úgy a pragmatica sanctiót, mint általában azon kapcsolatot, mely kétoldalú kötések alapján közötté s Magyarország között fenállott,

ezen hitszegő habsburgi később habsburg-lothringi ház, Magyarország e a vele egyesült Erdély és hozzá tartozó minden részek és tartományok feletti uralkodásból ezennel a nemzet nevében örökre kizáratik, kirekesztetik, a magyar koronához tartozó minden színnek használatától megfosztatik, s az ország területéről, s minden polgári jogok élvezetéből számkivettetik.

A minthogy ezennel trónvesztettnek, kirekesztettnek és száműzöttnek a nemzet nevében nyilvánítatik.

3- szor. Midőn a magyar nemzet elidegeníthetlen természetes jogainál fogva az európai statuscsaládba önálló és független statusként belép, egyszersmind kinyilatkoztatja: hogy azon népekkel, melyek vele ezelőtt egy fejedelem alatt állottak, békét s jó szomszédságokat alapítani s folytatni, és minden más nemzetekkel, barátságos kötésekkel szövetkezni, elhatározott akarata.

4- szer. Az ország jövendő kormányrendszerét minden részleteiben a nemzetgyűlés megállapítani, addig pedig, míg ez a főnebbi alapelvek nyomán megállapíttatnék, az országot egész egyetemes kiterjedésében a nemzeti gyűlés minden tagjainak egy ajkú felváltásával s közmegegyezésével kinevezett kormányzó elnök KOSSUTH LAJOS fogja a maga mellé veendő miniszterekkel, úgy saját magának, mint az általa nevezendő minisztereknek személyes felelősségük s számadási kötelezettségük mellett kormányozni.

És e határozatainkat adjuk tudtára a művelt világ minden népeinek, azon erős meggyőződéssel: hogy a magyar nemzetet, mint a független önálló nemzetek sorában egyik testvérüket, azon barátsággal és elismeréssel fogadandják, mely barátságot és elismerést a magyar nemzet nekik ezennel általunk feljárnál.

És adjuk tudtára Magyarország s a vele egyesült Erdély és hozzá tartozó minden részek és tartományok lakosainak azon kijelentéssel, hogy az említett egy és oszthatlan magyar álladalom minden hatóságai, községei, városai, kerületei, megyéi és polgárai, szóval minden egyesek s testületek, a trónvesztett habsburgi, s utóbb habsburg-lothringi ház iránti hűség s engedelmesség köteleiségei alól teljesen és tökéletesen feloldva vannak, sőt attól a nemzet nevében eltiltatnak, s mind az, ki a nevezett házból netalán a királyi hatalom bitorlójául fellépni merészkedő egyént, tanácscsal szóval, tettel gyámolítaná, honárulási bűnt kövei el.

Mely határozatainknak életbe léptetését s közhírré tételét a magyar álladalom kormányának meghagyatván, azt minden e végre szükséges törvényes hatósággal ezennel felruházzuk, s a rendeletéi és intézkedései iránti törvényes engedelmességre a nemzet nevében minden honpolgárt kötelezünk.

Kelt Debrecenben, 1849-iki april 19-ik napján tartatott nemzeti gyűlésünkben. A magyar nemzet törvényesen egybegyűlt főrendei s képviselői. B. Perényi Zsigmond, a felsőház másodelnöke. — Almássy Pál, a képviselőház alelnöke. — Szamai Imre, jegyző.

(A felolvasás után:)

Elnök: Van-e valakinek észrevétele a felolvasott szerkezetre? (Mindnyájan: Elfogadjuk!) Tehát a magyar nemzet vegyes ülésében Összegyűlt főrendek és képviselők a felolvasott nyilatkozványt közakarral elfogadták. Ennek következtében intézkedni fogok, hogy az kellő számú példányokban kinyomatván, az ország minden t. hatóságai, és lakosai közt kiosztassék. Egyéb tárgy nem lévén, vége az ülésnek 6 és fél órákor.

XXXVI-ik ülés a képviselőházban

april 20-án.*)

Elnök: Napirenden volna a számoltató bizottmány jelentése, mielőtt azonban erre átmennénk, Kubinyi képviselő urnák van némi előterjesztése, B az igazoló választmánynak is valami jelentése. (Halljuk!)

Kubinyi: Tisztelt képviselőház! A tegnapi napon hitelesítettett a függetlenségi oklevél. Miután tehát ezen függetlenségi oklevél szerint a hitszegő osztrák dynastia száműzetett, s e szerint a tirályi szék [megürült: azt tartom, hogy a felségi jogok egyenesen a nemzet birtokába estek vissza; s azon souveraini hatalomnál fogva, mellyel jelenleg bir a nemzet, s bír az országgyűlés: azt tartom, méltán követelheti, hogy addig is, míg kimondanék, ezen souveraini hatalomnál fogva minden felségi jogokat kíván-e maga az országgyűlés gyakorolni, vagy némelyeket a kormányra átruházni, addig is mondom, míg ez iránt intézkednék az országgyűlés, szükségesnek látnám, hogy morális, azaz erkölcsi tekintetbeni biztosítékokról gondoskodják az országgyűlés; mert valamint volt királyaitól követelheti a nemzet, s pedig méltán, hogy ünnepélyes fogadást vagy is esküt tegyenek le a nemzet kezébe: vélekedésem szerint az országgyűlés most szinte feljogosítva van, hogy az alakulandó kormánytól hasonló ünnepélyes fogadást követeljen s azt a nemzet kezébe tegye le. Ennélfogva alázatos indítványom oda megy ki, hogy azon esküformának kidolgozására bizottmány küldessék ki. És mindenesetre erkölcsi biztosítékot látok az eskü letételében, s a nemzet méltán megkövetelheti, hogy tétessük le nevében a leendő kormány által az esküt, mely szerint a törvényeket megtartani s mások által megtartatni kötelességének ismerje. Ezen nézetből kiindulva, ismétlem tehát indítványomat, méltóztassanak néhány tagból álló bizottmányt kiküldeni, mely az esküformát kidolgozza.

*) Közlöny 1849. 316-318, 320-322. lap.

Elnök: Azt hiszem, a képviselőház a követ árnak előterjesztését elvileg elfogadja; hanem talán elegendő volna, hogy a képviselő úr maga formulázza az indítványt, s terjeszse a ház elébe, — ez legalább a parlamenti praxis, (Úgy van, helyes.)

Kubinyi: Méltóztassanak kegyesen megengedni, mielőtt az elvire nézve tisztába jöttünk volna, eddig nem készíthettem el az esküformát; mert vélekedésem szerint ez alkalommal azon kérdés is megfontolandó, valljon a kormány elnöke köteles lesz-e szinte oly esküdt lenni mint a ministerek. — Minthogy azonban a t. képviselőház indítványomat elvileg elfogadja: már most kötelességemnek ismerem az esküformát elkészíteni s a ház elébe terjeszteni.

Bezerédy I.: A mint egyrésztől megegyezem az indítványban, egy másrésztől vagyok bátor hozzá tenni, hogy valamint helyesnek tartom azt, hogy a kormány megesküdjék, úgy ekmulaszthatlannak tartom, hogy a képviselőház is az alkotmányra az esküt ünnepélyesen letegye. (Közbeszólások, zaj.) Már engedelmet kérek, az esküről különbféle lehet a vélemény, hanem az bizonyos, hogy a mai világnak erkölcsi szokása s felfogása szerint, az ilyen új állapotokban az eskü a dolognak megszentelésére s nagyobb ünnepélyére igen hatályos szokott lenni. Megesküdött ennek előtte a király, megesküdtek az alattvalók; (felkiáltások, zaj) most tehát, midőn azon állapot, mely eddig fenállott, el van törölve, s így új foglalta el a réginek helyét: tehát azt hiszem, ugyanazon ünnepélyes szentesítésnek szintén helyet kell foglalnia. Azt gondolom, hogy ugyanakkor, mikor a kormányra nézve az esküforma megállapíttatik, állapíttatnék meg egyszersmind azon esküforma is, melyet az országgyűlés fogna letenni. (Zaj.)

Elnök: Én azt biszem, hogy a nemzet képviselői a nemzet nevében határoznak, s határozataiknak tudnak foganatot is szerezni; nem szükség, hogy a nemzet képviselői megesküdjének, a határozat, mely szerint minden törvényhatóság hazaárulási bűn terhe alatt tartozik engedelmeskedni, ez a sanctio. (Helyes, tovább!)

Szász: Én azt tartom, hogy Bezerédy követársunk indítványának nem most, hanem később lesz ideje, (felkiáltás: soha!) s akkor pártolni fogom; hanem most nem látom helyén lenni. (Többi szavai a keletkezett zaj miatt nem voltak hallhatók. Folytonosan hangzik: menjünk tovább!)

Elnök: Mielőtt tovább mennénk, szükséges Kubinyi Ferenc úr indítványára visszamenni s a fölött határozni, valljon egy bizottmány küldessék-e ki az alakítandó kormány által leteendő eskü formulázása végett, vagy ő maga tegye fel az eskü formát? (Általános felkiáltások: Ő maga!) Tehát a képviselő úr maga fogja indítványát s az esküt formulázni.

Halász: Csak egy rövid észrevételt kívánok tenni arra, mit Bezerédy képviselőársunk a többek közt felhozott (Felkiáltások: nem kell! menjünk tovább. Zaj.) Miután az, mit a képviselő úr mondott, belemegy a Közlönybe, nehogy a ház által helybenhagyottnak vétessék, nem állhatom meg, hogy ki ne mondjam, mikép azon állítása, hogy eddig

a királyok s a nép is esküt tettek le, nem áll; mert megesküdött igenis a király, és megkoronáztatott, és ennek következtében ismertetett el törvényes királynak, de a nép sohasem esküdött meg.

Elnök: Az igazoló választmány előadója kíván jelentést tenni.

Dobolyi olvassa az igazoló választmány véleményét Fridecky Lajos képviselő igazoltatása iránt, mely itt következik:

„Az országgyűlés székhelyén f. hó elején megjelent s távol volta igazolása végett a bizottmány elébe utalt Fridecky Lajos képviselő, a honvédelmi bizottmányhoz beadott, onnét azonban a képviselőházhoz ntaeittatott kérelme rendén maga igazolására a következőket sorolja elő:

A képviselőház által fővezér Görgei Arthur táborában leendő működésre kiküldetvén, a keserű provinciát, midőn előre bizonyos volt abban, hogy munkálkodása folyamán többször találkozandik a hazát dúló ellenséggel, azon elhatározottsággal vállalta el, mikép lelki nyugodtsággal s hidegen dacoland a halállal is, csakhogy azon öntudatot, hogy: hazájáért tett, mit tehetett, sértetlenül fentarthassa; s a mily nagy volta feladat, ép azon mértékben fájt kérelmesnek azon aljas rágalom, mintha ő magát Windischgrätznek eladva, ennek 10,000 pengő frtot átadott volna.

Ezen rágalom megcáfolására, s a veszélyes megbízatásbani hív. eljárása kimutatására kéréséhez eredetiben mellékel három darab nyugtatványokat, melyek közül az első szerint idei január 11-én 19,276 pfrtot és 38 krt szolgáltatott be a táborkari pénztárnok keze alá, s e tekintetben azt állítja, hogy ha ő e pénzbeszolgáltatást oly gyorsan nem teszi, a fővezér harmadnap múlva már nem lesz vala képes zászlóaljait fizet hetni. Ezenkívül, a beadott más két nyugtatvány szerint, az azokban feljegyzett számban nagy mennyiségű ruhaneműt, csizmát bakkancsot, bőrt, fegyvert szerzett össze és adott be, az akkori időben ruhátlan seregnek. Bevégezvén febr. vége felé munkálkodását, akkor a képviselőház székhelyéhez jöhetni, a minden utat elzárt ellenség tévé lehetetlenné. Ezen elszigetelt helyzetében küldé a kormányelnöknek bocskai százados Tersztyánszki Zsigmond által a kérelméhez 1-ső szám alatt mellékel levelet, melyben feltárja nem jöhetése okait, egyszersmind nyilvánítja, mikép mihelyt említett százados őt az út bátorságos volta felől értesítendi, ő is követni fogja a századost Debrecenbe. E levél azonban rendeltetése helyére bontatlanul a maga idejében nem jothata azon okból, mivel az azt vivő százados, a 4. % bizonyítása szerint, útlevéllal ellátva nem lévén, a burai hadibiztos felbontá az említett levelet, hogy abból meggyőződjék igazságos útjáról a századosnak, ki azt hasonló okból, későben a hadügyministeriumhoz is beadni kényteték, honnét aztán az még a bocskai lovas ezredhez is átküldetett. Alig szűnt meg az ellenséges csapatok folytonos cirkálása, midőn a kérelmes 73 éves öreg atyja azon hírre, hogy őt saját kifejezése szerint az ellenség megsemmisítette, Vácról a kérelmes lakhelyére siette, de a hideg időben tett utazás az elgyengült aggastyánt súlyos betegségbe ejté. És ő a terhes nyavalya által levert öregnek egyetlen fia, ki egyébiránt a kutató ellenség előtt saját lakát kerülni kénytetve barátainál keresse s

talála menedéket) megtudva atyja beteg voltát, hozzá siette, s azon meggyőződésben, hogy egy magával tehetlen öreg és beteg apa lelkiismeretes ápolása által polgári tisztét nem adja fel, debreceni útját atyja jobban léteig még elhalasztá, melynek bekövetkezte után nem is késett képviselő hely elfoglalására sietni.

Vélemény.

A bizottmány hallgatással nem mellőzheti el Fridecky Lajos képviselőnek abbéli elmulasztását, hogy három hónap alatt a képviselőházat egyetlen értesítésével is meg nem kérésé. A nehéz percekbeni megemlékezés, kötelesség teljesítése mellett, hű ragaszkodás jeléül tűnt volna fel. Azonban az említett képviselő által elősorolt s nagyobbára adatokkal támogatott körülményeket illő tekintetbe vevén a bizottmány, látja az I. II. III. alatti adatokból, melyek idei jan. 22-ig terjedő működésről bizonyítanak, hogy Fridecky Lajos, a haza legveszélyesebb napjaiban oly működést vállalt el, e mely által a hon megmentéséért elszántsággal küzdő sereg fentartására üdvösen folyt be, s mely működés egyszersmind a dühöngő ellenség által mint részéről vétkesnek címzett merény, a kézrekeríthetés esetében, halállal lesz vala büntetve. Az is igaz, hogy a Négrádból Debrecenbe vezető utak, idei két elsőb hónapokban az ellenség által elzárva tartatának. Mindamellet nem látván a bizottmány a beadott adatokból kimutatva Fridecky Lajosnak azon állítását, mely szerint: ő távolléte alatt nem szűnt vala meg mint kormánybiztos működni, felszólítá nevezett képviselőt, hogy e tekintetben, kezei közt levő minden adatait tárná fel a bizottmány előtt. E felszólítás eredménye lön, hogy Fridecky Lajos magán leveleiből, melyeket a bizottmánynak bemutató, kitetszett, mikép ő még febr. közepén intézkedett a sereg számára szükséges beszerzendők tárgyában. A kormányelnökhöz febr. végével írott levelet kapocsnak tekinti a bizottmány mely által igyekezett a képviselő, kormányelnökünkhez intézett nyilatkozata s ígérete által továbbra is fentartani a házhoz levő viszonyát. Továbbá, a kormányelnökhöz febr. végével írott levélből azt látja a bizottmány, mikép többször nevezett képviselő csak Tersztyánszki századosnak az ut minő barátságos volta iránti tudósítására várakozott, hogy aztán őt követhesse; e várakozás, az idő felszámítása szerint, a mártiusi napokra esvén, a bizottmány, adat nyomán úgy találja, hogy Fridecky Lajosban e nemzeti gyűlés székhelyére sietés szándéka az említett napokban sem hiányzott.

Mindezen körülmények kellő tekintetbe vétele mellett a bizottmány a képviselőház 367. ez. a. határozatát Fridecky Lajosra ki nem tejeszthetőnek, következőleg őt igazolt képviselőnek tekinti.“

Okolicsányi: Nekem, mint nógrádinak, szomszédtságban lakónak tudomásom van arról, hogy Fridecky képviselő csakugyan meg volt bízva Görgei tábornok által holmi ruhaneműek bevásárlására s pénzek beszédésére, s ezt ő teljesítette is; de hogy mintegy jan. 10-ke körül haza ment, s Nógrádban volt, erről szinte positiv tudomásom van, vala-

mint hallottam továbbá azt is, hogy a Nógrádban működő császári biztosnál magát jelentette, a mit egyébiránt nem tudok másként bizonyítani, mint hivatkozni oly emberekre s képviselőkre s különösen Szabadhegyi követtársunkra, kik azt velem többektől együtt hallották, s különösen a mai napon is érkezett ide Hontmegyéből valaki, ki újabban erősíti, hogy Fridecky Lajos magát a csász. biztosnál jelentette; de leginkább erősíthetem ezt azzal, hogy otthon mutatásom ideje alatt a csász. biztosnak levelét magam személyesen, saját szememmel olvastam, melyben hja, hogy a tegnapi napon Fridecky Lajos magát nála jelentette. Ezen oknál fogva felhívom a tisztelt házat, méltóztassék mindaddig, míg az előhozottakat a képviselőház bizonyossággal kitudhatja, a kérdésben levő követnek verificatióját felfüggeszteni. (Helyes!)

Szabadhegyi: Igenis bizonyíthatom, hogy Hont és Nógrádmegyéken keresztül utazván, szinte hallottam, hogy Fridecky Lajos Majthényi László csász. biztosnál magát jelentette.

Dobolyi: Azon hír, mely itt már most komolyabb alakban tűnik fel, a bizottmányhoz is eljutott, és a bizottmány e részben is megtette kötelességét, s Fridecky Lajos képv. mat e hírre nézve felszólította, mire a kérdésben levő képviselő úr azt nyilatkoztatta ki, hogy a hír valóságos aljas rágalom, s becsületszavát adta, hogy azt, mi róla mondatik, nem tette. (Felkiáltások: ez nem elég!) A bizottmány továbbá tekintetbe vette azt, hogy ily kósza hírral szemben oly tények állanak, melyek közül akármelyik került volna is Windischgrätz vagy más csász. biztos kezébe, bizonyosan sokkal fontosabbak, hogy sem veszedelem ne fenyegette volna az érintett képviselő urat, bármely declaratio után is; s tisztán áll az, hogy a legveszedelmesebb időben a leghasznosabb szolgálatot tette: e tekintetből tehát a bizottmány egy percig sem kételkedett az iránt, mikép a kósza híreket ítéletének mérlegébe nem vetheti, és azért az illető képviselő urat igazolandónak véleményezi

Boer: Noha az igazoló választmány előadója előterjesztette a háznak azt, hogy azon hírek a bizottmányhoz is eljutottak, de az adatok összevetéséből nem ítélte azokat olyanoknak, melyeken elindulhatott: mindazáltal azt tartom, hegy egy rövid helyesléssel nem mehetünk a bizottmánynak ebbeli véleményén keresztül, hanem ha csakugyan valami csekély scrupulus is van, tehát véleményem szerint a dolog átvizsgálását a bizottmányhoz kell utasítani, hogy mind azon egyének, kikre hivatkozás történik, kihallgathassanak; mert könnyen meglehet, hogy utoljára is az lesz a dolognak vége, hogy „én is hallottam, én is hallottam, és ekkor csupán hallomás általi ítélet által oly egyénnek becsülete sértetett volna, ki a legveszedelmesebb időben kész volt magát a hazáért feláldozni.

Kubinyi: Én szinte Nógráddal szomszéd vagyok, és a múlt hetekben otthon voltam, és miután az ellenség Nógrádban megfordult, sokakkal összekötetésbe jöttem, s általánosságban nem akadtam egyre is, ki az ellenséggel cimborálással ne vádolta volna Fridecky Lajost. Én őt elkárhóztatni nem akarom, mert hallomás után valakit elkárhóztatni

nagy bűn volna, hanem nem kívánom azt, hogy most a választmány véleménye elfogadtassák; hanem most már tisztán áll Nógrádmegye az ellenségtől tegyen a ház intézkedést, a vizsgálatot Nógrádban ellene rendelje el, és ha a vizsgálat megtétele után az eredmény tisztában lesz, akkor lehet Fridecki felett határozatot mondani. (Helyeslés.)

Buda: A ház méltóságával megegyezőnek nem találok, hogy határozatait hallomásra vagy hírekre építse. Tudjuk azt, hogy sok honfiak hazaárulás! hírekkel vádoltattak a sok kósza hírek miatt. Fridecky bebizonyította a bizottmány előtt, hogy ő kormánybiztosi minőségben működött egész martins hónapig, és az mint való áll, hogy az utak Nógrádtól Debrecenig elzárva voltak, ennél nagyobb okot nem hozhat fel senki, és az hogy a császári biztosnál tisztelgett volna, lehet való, lehet valótlan hír. Én nem kívánom, hogy visszautasításék, mert hírekre építeni semmit nem akarok, és őt pusztá hírekre képviselői minőségétől megfosztani a ház méltóságával egyezőnek és célszerűnek nem tartom.

Kazincy: Határozni a t. háznak olyat kell, mely sem tekintélyével, sem méltóságával egybe nem ütközik. Nekem először is azon felszólalt t. képviselőhöz egy kéréssem van; nem beszédek és hallomásokat mondanak-e? és pozitív adatoknak előállítását elvállalják-e vagy sem? vagyis Okolicsányi, Szabadhegyi és Kubinyi képviselő urak elvállalják-e a felelőséget azon hírek ténylegesítése iránt, melynek eddig semmi alapját nem látjuk, és azért semmi nyomatékkal nem bír. — (Zúgás.)

T a n á r k i: Tagadom, hogy egyes képviselőnek joga volna itt a másik képviselő előtt. (Zaj. Az elnök csönget)

Elnök: Csendet kérek, méltóztassanak egymást kihallgatni, és azután cáfolják meg a beszélőt.

Kazincy: A k. háznak méltósága alatt van, hogy szóbeszéddek után induljon el, bárkitől jöjjenek azok, csak aktákból lehet ítélni. Én pártolom a választmány véleményét, fenmaradván az illetőknek azon képviselő ellen a honárulási bünt felhozni, midőn a tény tisztában áll.

Szunyogh: Én ellenkező szempontból veszem fel a dolgot, mint Kaziney Gábor. Én azt tartom, hogy magának a vádolva levő Frideckynek és hasonlóképp a háznak roppant becsületében áll, hogy midőn tagja ellen tagjai által bár hír után is előterjesztések történnek, mik súlyosak és terhelők, azok vizsgáltassanak meg, azt óhajtom mindenkinek érdekében, hogy miután meg van tisztítva Nógrád az ellenségtől, a ház a vizsgálat frtot rendelkezzeék, mert Fridecky becsületét úgy tarthatja fen, ha azon vád alól tökéletesen felmentheti magát.

Keresztessy: Kazincy Gábor szavaira vagyok kénytelen néhány szót felelni. Múltkor midőn a verificationalis kérdés a hátramaradt képviselők iránt tárgyalatott, azon alkalommal néhány képviselőnek szóbeli jelentése, egy pár hónap óta betegségben sínyődő képviselő ellenében elégnék találtatott, most azonban ha 2—3 képviselő felállt azon indokok ellenében, melyek itt előadatnak a bizottmány jelentésének 1-ső

pontjában, hogy t. i. „három hónap óta nem volt ideje, a módja magát igazolni és megjeleni, vagy levél által a házat meg nem jelenhetéséről tudósítani, annak következtében az neki berovandó. Mindazáltal tekiütve rendületlen hazafiságát, és ragaszkodását mintán, három rendbeli oklevéllel magát igazolta, a háznak verificationalis bizottmánya meg egyezik abban, hogy ő képviselőnek tekintessék.“ Ha akkor két képviselőnek becstület szentségéről hivatkozása elég volt, miért provokáljuk most mi azon képviselőket, kiknek most nincs módjuk, s alkalmuk,— miután itt tárgyalatott a dolog — és fel sem szólítottak, hogy okadatokkal bizonyítsák azt be. Úgy volt az a régi köztörvénykezés szerint is, ha valamely tisztviselő bűnösnek nyilvánított meg volt azon morális kötelessége, hogy még magát tisztára nem mosta, nem fogadtatott el; a törvényhatóságoknak mindig volt oly morális hatalmuk a törvények értelmében, hogy hivatalától a tisztviselőt felfüggeszthették. Nézetem oda terjed ki, hogy azon képviselő mindaddig, míg magát tisztára nem mossa, ne igazoltassák.

Okolicsányi: Kazincy Gábornak akartam felelni, azon nem igen diplomatikus felszólítására, hogy én vállaljam magamra a felelősséget; megvallom, hogy az minden parlamentaris rendszer ellen van. Mit itt három képviselő előadott, arról általában minden ember beszél azon környéken, a hol Fridecky működött. Annyit azonban képes vagyok és akarok is bebizonyítani, hogy Fridecky csakugyan jelentette magát a császári biztosnál.

Elnök: Szavazás után fogjuk ezen dolgot eldönteni.

Martincsek: (Zaj.) Azon képviselők, kik itt felszólaltak, nem kötelesek azt bebizonyítani, hanem a háznak áll kötelességem, hogy a felett rendelkezék és nyomozást tétessen, hogy a dolog tisztában legyen. Nem kósza hír az, mit Okolicsányi előadott, mert nemcsak azt mondta, hogy sok embertől hallotta, hanem azt is mondta, hogy ő a császári biztosnak levelét is olvasta a maga szemével: hogy Fridecky jelentette magát nála; ez több mint kósza hír, és még ez megcáfolva nem lesz, nem pártolom az igazolást.

Elnök: Első kérdés az, hogy az igazoló bizottmány véleménye megáll-e vagy nem? Azok, kik azon véleményt pártolják álljanak fel. (Ketten állanak fel.) A többség nem pártolja a bizottmány véleményét. Most még két kérdés van. Kettő volt a vélemény; az egyik az: hogy adaseék vissza az igazoló válaszmánynak vizsgálat végett, másik vélemény az volt, hogy a ház határozzon vizsgálatot. Tehát első kérdés lesz hogy akajja-e a ház maga a vizsgálatot elrendelni? Azok, kik a ház által akarják elrendeltetni, álljanak fel. (Többség.) Tehát a mellett van a többség; ha méltóztatnak jóváhagyni, az ottani kormánybiztos és képviselő Repeckyre lehetne bízni a vizsgálatot.

B e s z e: Ismerjük Repecky képviselő urat, hanem azt hiszem, hogy nem odavaló egyént kellene oda küldeni, hanem egész részrehajlatlan egyént. (Felkiáltások: szavazzunk.)

Elnök: Tehát holnap cédulák által méltóztassanak beadni,

a kit választani méltóztatnak. (Helyes.) Most átmegyünk a napi-rendre) Szacsvai jegyző úr fel fogja olvasni a számoltató bizottmány jelentését.

S z a c s v a i olvassa a számoltató bizottmány jelentését gr. Zichy Odón féle ingóságok iránt (Lásd A. alatt.)

»Jelentés

a számoltató válaszmánytól gróf Zichy Ödön féle ingóságok iránt.

A n. képviselőház 905. sz. határozatára.

A számoltató bizottmány, a nemzeti képviselőháznak 905. számú határozata által, hazaárulást bűn miatt kivégeztetett gr. Zichy Ödön lefoglalt ingóságainak számbavétele, s erről teendő felvilágosítás végett küldetett ki. Minthogy pedig a kérdéses ingóságok egy része, némely ezüst s arany értéknek t. i. beolvasztatni, egy más része, — melyek a tartós alatt romlandóknak, és meg nem tartandóknak ítéltettek, — a honvédelmi bizottmány által elárvereztetni rendeltettek, szükségessé lön, az érintett rendeletek végrehajtásával foglalkozottakat oda utasítani:

1- ör. Hogy mind a beolvasztott, mind az elárvereztetek, mind végre a megmaradt ingóságok összeírásai újjólág készíttessenek el, hogy a számbavétel, a Budapesten maradt leltárrali összevetés során, annak idejében megtétethessék.

2- or. Hogy a kezelésbe részt vett egyének, miután több mulasztási s rendetlenségi hibák merültek fel, nyilatkozataikat mutassák be.

E nyilatkozatok be is adattak, nevezetesen I. és II. alatt álladalmi pénzügyi titkár Duschek Ferencé, — III. alatt honvédelmi bizottmányi tag Madarász Lászlóé, — IV. alatt a budapesteni összeíráson, s megbecsülésen jelen volt pénzügyi titoknok Fekete Lászlóé. Az elősorolt nyilatkozatokhoz vannak mellékelve a fentebb érintett új leltárak, s azon jelentések s rendeletek, melyek a beolvasztás s árvereztetés részletesb körülményeit tárgyzazzák.

Ez iratok egybevetése után a számoltató válaszmány következőleg jelent:

A kérdéses ingóságok, igazságügyi tanácsos Kiss Lajos, pénzügyi titoknok Fekete László, közvádoló Kocán József által, előbb Gorove István, később Bockó Dániel képviselő jelenlétében, Budán a díjazó hivatalban összeiratván, és szakértő egyének közbejöttével megbecsülteien, minden óvatossággal ládába tétettek, a ládák kulcsokkal kellőleg lezárva, s lepecsételve, a főpénztári hivatalnak, őrizés végett, általadattak, az összeírások az igazságügyi, a lepecsételt kulcsok pedig a pénzügyi ministerségnél tétettek le; megjegyeztetvén, hogy a ládák hátára egy papiroson a belső tartalom feljegyeztetett, és hogy az összeírásakor jelen volt museumi igazgató Kubinyi Ágoston és régiségek őre Érdi János által külön válogatott ingóságok, nehogy a többiekkel összevegyüljenek,

a gazdasági hivatalból hozott Verschlagba rakattak, s a Verschlag leszegeztetett.

M. é. december 31-én a kérdéses ládák honvédelmi bizottmányi tag Madarász Lászlónak átadatni, a honvédelmi bizottmánytól rendeltetvén, azok a főpénztári hivatal által, a nála levő átvételi nyugtató mellett, oly módon lezárva s lepecsételve, miként átvétettek, a lepecsételt kulcsokkal együtt, az e végre megbízott hivatalnoknak kézbesítettek. A budapesti eljövételkor a vaspálya udvarnál, néhány rendőri hivatalnok tizenegy ládával, melyek közt voltak a gróf Zichy Ödön féle ingóságokkal megrakottak is, az akkor induló álladalmi pénzügyi titkár Duschek Ferencet megkereste a végett, hogy ezen ládák a főpénztárral, és pénzjegy gyárral Szolnokra együtt szállíttassanak. A mi meg is történt. De miután Szolnokon a szóban forgó ládák után senki sem tudakozódott, a felebb nevezett titkár azokat Debrecenbe hozatta, és itt a rendőrség által visszakívántatván, annak lezárva, s az eredeti pecsétekkel ellátva kiszolgáltatta.

Debrecenben a többször említett ingóságok egyrésze a honvédelmi bizottmány rendelete folytán a rendőrségtől a pénzügyi ministerség által, erről vezetett jegyzék mellett, miként I-hez mellékeltekből kitetszik, átvétetett, s beolvasztatott, egyrésze pedig, miként a III-hoz kapcsoltakból kitűnik, a rendőrség által elárvereztetek.

És miután honvédelmi bizottmányi tag Madarász László önmaga akként nyilatkozik, hogy a kérdéses ingóságok iránti intézkedésre, a honvédelmi bizottmány által ő utasított, a pénzügyi ministeriumhoz pedig e végett ő általa Salamon Sándor küldetett, hogy a ládák a rendőrségi hivatal teremében már Pesten megvoltak, s azoknak Debrecen felé szállítása iránt a rendőrséget ő utasítá, hogy a ládák Debrecenben, mint a rendőrség címe alatt küldött holmik ismét a rendőrségi szobába tétettek; látnivaló, hogyha ezen ládákban volt ingóságok kezelésénél hibák és mulasztások történtek, ezen hibákért és mulasztásokért! felelet és kárpótlás terhe honv. bizottmányi tag Madarász Lászlóra, mint a honv. bizottmány által felhatalmazott intézkedőre, s illetőleg kiküldötteire háromlik.

A kezelésnél időközben elkövetett hibák, kiválólag ezek:

I-ör. Azon pontosság és gondoskodás, mely az álladalmi javakra nézve mulhatlanul igény éltetik, sem az átvételben, sem a debrecenijei szállításban a rendőrség által meg nem tartatott, miként ez a III-hoz 7-ik szám a att csatolt nyilatkozat több kitételeiből, jelesen: „ez esetre (t. i. a Zichy Ödön féle javaknak a rendőri hivatalhoz lett átküldésére) nézve épen semmi tudomásom sincs, hogy mikor és ki vitte oda, mikor, ki, és miképen vette által, valamint arról sem, hogy mi volt benne, hanem azon sürgős körülményben utasítám a rendőri biztosságot, hogy a vasúton szállíttassa Debrecen felé“ továbbá, „Debrecenben mint a rendőrség címe alatt küldött holmik a rendőrségnél szobába tétettek, s ott heverték“ elegendőleg kitetszik. Sőt miután Szolnokon ezen ládák után a Debrecen feléi szállításra utasított rendőri biztosság még csak nem is

tudakozódott, egyedül álladalmi titkár Duschek Ferenc gondossága eszközé, hogy a kérdéses ládák Debrecenbe szállítottak.

2- or. A kezelési hűség sem a holmik eltartásában, sem a hivatalos pecsétek kellő megőrzésében meg nem tartott, ugyan is az I. II. és III. alatti nyilatkozatok öszhangzó tartalmával igazoltatók, hogy a megbecsült s külön válogatott ingóságok minden óvatossággal ládákba tétettek, a ládák Budapesten lezárattak, a Verschlag pedig leszegeztetett, s mindenik körül kötve, az összeírók kettője által lepecsételtetett; s így lepecsételve a főpénztári hivatalba letéttetett; — a későbben érkezett koffer, s két szekrény, miként előbb a ládák, hasonlóan letartóztattak, s az átadás szinte azon módon történt meg, — továbbá hogy a főpénztári hivaltól a rendőrségnek a ládák, a lepecsételt kulcsokkal együtt oly módon lezárva és lepecsételve, miként átvétettek, adattak által, végre hogy a ládák Debrecenben is lezárva, s az eredeti pecsétekkel ellátva szolgáltatottak ki a rendőrségnek; mégis ezek ellenére, Fuchs Vilmos pénzügyi tanácsos nyilatkozata szerint, az elrendelt beolvasztás végetti megjelenéskor egy vasasláda kulcsos, két koffer pedig lakattal zárva találtatott, egy nagy láda fedele csak néhány szeggel volt leszegezve, három skatulya és két fiókos szekrény pedig egészen nyitva, és csak zsinórral bekötve valának. Lepecsételve nem volt egy sem, csak részint feltört, részint leszakasztott régibb pecséteket lehető rajtok látni, — a kinyitott ládákban régi ezüst edények, zsebórák, üvegedények, kardok, török, távcsövek, lószerszámok, szentségtartók stb. összevíssza hányva pakolatlanul heverték, s a legnagyobb rendetlenségben, részint össze is törve vagy megsérülve találtattak.“ — A III-hoz4. számú csatolmányból rendőri titoknok Nyíri Jóna előadásából ide vonatkozólag kiemelendő ezen kitétel, „ekkor felbontván a több apró pecsétekkel ellátott papirosomét, kivettük a kulcsokat, és a ládák felnyitásához fogtunk; úgy szintén ez: a ládák pecsétekkel voltak ellátva, de a pecsétek nagyobb részt töröttek találának.“

3- or. Hivatalos visszaélés volt az, miszerint a honvédelmi bizottmánynak a képviseleti házat megnyugtató, határozatán túl, oly vagyonok is eladattak, melyek eltarthatók valának, sőt a hazai művészet, s régiségtudomány tetemes kárával s lenézésével, számos régiségek, művészi drágaságok, s több ingóságok, melyek mint az összeírásakor a museum számára, museum igazgatója Kubinyi Ágoston és Érdy János által kiválasztattak, külön rakva voltak, Debrecenben elkótyavetyéltettek. Különben ezen árverésnél figyelmet érdemlő két eset az:

a) hogy midőn sok eltartható holmik eladattak, sok romlandók mint p. o. ruhaneműek megtartattak.

b) A 7. szám alatt említett két órára nézve sem az nem tűnik ki, hogy azok nyilvános árverésen adattak volna el sem az nem igazolattik, hogy azoknak ára, mikor és hova fizettetett

4- er. Fuchs Vilmos nyilatkozatának ezen kitételei „a feltűnő rendetlenség pedig, és a drágább ékszerek hüvelyekben szembeötlő hiányok“, — „kötelesnek érzi magát alólírt megemlíteni, hogy az ét-

eszközök hüvelyekben is több tárgyak, különösen pedig egyikben valamennyi kávékanál hiányzottak, mint azt az üres helyekről látni leheté“, továbbá Fekete László IV. alatti nyilatkozatának ezen kifejezése „hallám Mérey Mór tanácsostól s Nyíri Jósá titoknoktól, kik az egésze felügyelni látszattak, miként a pecsétek feltöretve lévén a gyémánt gombokról nem tudnak semmit, min annyival inkább megijedtem, mivel a tokban levő gyűrűknek mintegy fele hiányzott“. — Végre a III-hoz 15-ik szám alatt mellékelt leltár következő megjegyzései: „28. p. egy nagy bőrtokban, két osztályban magyar ruhára való ékszer igaz kövekkel, és gyöngyökkel kirakva, melynek egy része szétszedve találtatott, és az összeíró küldöttség által több hiányok miatt tökéletesen össze nem rakatható, a kiküldöttek pecsétjeivel azonnal lepecsételtetek megjegyeztetvén, miszerint a zárt az olvasztó hivatal zárkulcsa hiánya miatt múltkori alkalommal feltörni kénytetett, most azonban a kulcs a tok fogantyújára rákötve találtatott; — a 29. p. a egy nagyobb klysolit kövekkel kirakott nyaklánc, s egy kisebb, az egészből úgy látszik hiányzik egy broche, s a kisebb láncból 4 tag, melynek kövei 10 darabba összeszedve, helyeikre tétettek, az ezen ékszereket foglaló bőrtok lepecsételtetek; az összeírás végén“. — „A 28. ez. a. ékszerekre vonatkozólag az aláírás előtt Fekete László titoknok úr kijelentésére, ki a budai összeírásánál jelen volt, a kiküldöttség megjegyzeni kívánta, miszerint az említett sz. a. tokban foglalt tárgyakkal a szétszedett ékszerek, melyek Budán együvé tetettek nem a nevezett tokban, hanem külön csomóban összekötve találtak. — Továbbá, hogy az illető ládák, melyekbe az összes ingóság lezárva volt, csupán rendőri pecséttel volt lepecsételve“. — Mindezek ha nem bizonyítják is, de igen terhelőleg jelentik föl azon körülményt, miszerint a hanyagsági s visszaélési hibákhoz talán azon botrányos merénylet is járult, hogy a szóban forgó ingóságok némelyet elsikkasztattak. Minthogy azonban ily nagy, s közbotrány alapjául szolgáló ténynek, a legerősebb gyanú terhelésén is túl, világosan és kétségtelenül kell bizonyíttatnia, arra nézve hiányzik-e az ingóságokból valami, és mi? s a netalán megkísértett eltökélés, mikor s ki által vitétt véghez? csak akkor tétethetik határozott jelentés, ha a régi leltárnak az újabbali egybevetése s ennek folytán szükségelt célszerű nyomozások végrehajtottak.—Egyébiránt:

Óhajtott volna a számoltató választmány intézkedni, hogy _ azon ingóságok, melyek a museum számára kiválasztandók lennének, tétessenek külön, minthogy azonban a közbejött árverezés ezt már szükségtelessé, s sok tekintetben feleslegessé tette, az e részbeni intézkedéssel felhagyott.

A főnnebbiekéről jelentés azon megjegyzéssel mutattatik be, hogy az elárvereztetett ingóságokból bejött összeg 2995 frt 87 kr.p.p. III-hoz 21. ez. a. mellékelt nyugtatvány szerint a rendőrség által az álladalmi főpénztári fiókhivatalba befizettetett, a megmaradt többi ingóságok pedig, kft ládában, melyek kellően lezárva és az összeíró bizottmány négy tagjainak pecsétjeivel ellátva vannak, ugyanazon pénztári hivatalnál III-hoz

20. sz. alatt csatolt térítvény szerint letétettek. Debrecen april 6.1849. Kubinyi Ferenc, bizottmány! elnök. Szacsvai Imre, bizottmányi előadó.

Ma darász L.: A választmány 4 pontban adja éld e kérdésben, véleményét melyeket külön kell választani egymástól. Az 1-ső és 3-ik pont összevaló; ezek hivatali eljárásról szólanak, s a hivatali eljárásról felelni minden esetre kötelessége minden statushivatalnoknak; az eljárásról tehát kötelességemnek tartom annyival inkább feleim, mert osztom azon szabadságjogot, mely szerint a statushivatalnokok felelősségre vonathatók a képviselőkét által. A 2 -ik és 4-ik pentok egyenesen a bíróság elébe tartoznak, mit kívánni kell bárkinek is, hogy a tárgy lisztába hozattassék. Ha tehát ezen jelentésben csak annyi volna, hogy össze van írva ami beolvasztatott és ami elárvereztetek, és össze van írva mi maradt meg, és a három leltárt össze kell egyeztetni az eredeti leltárral, azután lehetővén megmondani, van-e hiány, vagy nincs, — ha csak ez volna a jelentésben, akkor szükségtelennek látnám szólni, de így szólanom kell, hogy a dolog felvilágosodjék és ne talánra, amint mondatik legyen építve, hanem hogy arról hiányzik-e valami vagy nem, felvilágosítás legyen, mely mutatóul szolgáljon a rendes hatalomnak; mert azt hiszem a törvényhozó hatalom a 3-ik és 4-ik pontra nézve nem fog decretalis lépés tenni, azaz nem fogja külön biliét meghatározni az eljárást, hanem azt fogja mondani: az országnak van e tekintetben törvénye, a szerint legyen eljárva. — Engedjék meg azonban a képviselők, hogy épen a kellő tiszteletből, mielőtt azon hivatalos visszaélésekre általmennék. melyekkel vádoltatik a rendőrség eljárása, azért tegyek csak észrevételeket, mert ezen aggodalmak a rendőri hivattal nem közöltéivé, csupán csak az $\cdot$ /. és $\cdot$ //. alatti jelentések lévén beküldve s az azok alatt levő csatolmányok, — természetes volt, hogy arra észrevételeket tenni nem lehetett. Nem akarom vádolni a jelentő bizottmányt, mert én is agy veszem fel a dolgot, hogy nem inquisitio volt a bizottmány feladása hanem azon magasztos kiküldetés, melyről ezen nemzeti gyűlés sohasem léphet vissza a régi vármegyéknek gyűlésére, hogy választmányokat küldjön a tárgyak nyomozására; sőt inkább azon magasztos feladata volt a bizottmánynak, hogy ő kezeli azon irományokat s a felmerülő aggodalmakat a háznak bejelenti. Tehát ezt nem szárt mondom, mintha hibáztatnám a bizottmány eljárását; de azért vagyok kénytelen előhozni önök élőit, hogy ha a bizottmány némely lépésekre, némely fel nem világosított adatokra nézve szíveskedett volna észrevételeit megtenni, azok iránt a rendőrség kétségtelenül a szükségeset megtenni azon percben kötelességének tartotta volna. — Azonban engedjenek meg önök, mivel ez már a nyilvánosság elébe jött, a másik után is kell felvilágosításnak történni. — A 2-ik pont azt tartja: „hogy a főpénztári hivattól a rendőrségnek a ládák, a lepecsételt kulcsokkal együtt, olymódon lezárva és lepecsételve miként átvétettek adattak által.“ Engedjenek meg, hogy ezen kitétel elfen óvást kell jelentenem; ez nem úgy van, sehol a világon senki bebizonyítani nem képes, hogy a rendőri hivatalnak ezen ládák valaha, va-

lahol, valaki által általadattak volna, miért? (zaj) mert azon egyén, ki e dologban az elnöki irodában megbízott, Salamon Sándor úr kinek oklevelét elolvashatom mert kinyomattam — — — (közbeszólások) Emlékeztettem e részben a honvédelmi bizottmányra hivatkozva kormányelnök urat is, s az sincs tisztába hozva, hogy ki rendelte meg az ingóságok átszállítását; nevezetesen kormányelnök úr a honvédelmi bizottmány jegyzőkönyvébe vétetni kívánta, miként ő úgy emlékszik, hogy ő rendelte meg, én pedig úgy emlékszem, hogy nála én rendeltem meg. — De menjünk a dolog valóságára. Salamon Sándor úr átküldetett dec. 31-én Budára — — — (zajos közbeszólók), méltóztassanak megengedni, egy kis türelmet kérek előadásomban, ítéljen azután a közvélemény; én nem bántok senkit, csak valóságot mondok. — Mikor tehát ezen hivatalnok általment Budára, úgy adja elő a dolgot c) alatti nyilatkozatában, hogy ő onnan bizonyos ládákat nem resignatorium mellett, hanem nyalábszámra, ennyi és ennyi darabot áttatott a rendőri hivatalba a Horváthházba, hol nem találván akkor senkit,—mert ne felejsük el, dec. 31. én történt — kénytelen volt a ládákat lerakni a nélkül, hogy áthaladta volna egyik hivataltól a másiknak; tehát ezen kitétel: hogy a ládák úgy adatá által, mint átvétettek a pénzügyministeriumnál, — melyen ha nem kételkedném is, olyan, mely nem bír semmi okadattal. — A másik előadás a kulcsokra nézve akként szél: hogy a lepecsételt kulcsokkal együtt oly módon lezárva és lepecsételve, miként átvétettek, adattak által; hogy Debrecenben is oly épségben adattak által, mint december 31-én. Erre nézve szinte kénytelen vagyok kijelenteni, hogy arról már positiv tudomásom van, hogy a 2-ik szám alatti oklevél minden kitételében nem is mondja, hogy jól emlékezik rá, csak tévedő emlékezés, és a valósággal általában ellenkezik; mert a kulcsokat Debrecenben nem bírta pénzügyministerium, a kulcsok Pesten maradtak a hivatalban, a melyek által voltak adva, pecsétek alatt őriztetvén, csak akkor kapta át a rendőri hivatal, mikor a jelentések nyomán a pénzügyi ministerium tisztviselőinek közbejöttével az arany- és ezüstbeváltó hivatalban a ládák kinyitattak. — Tehát figyelmeztetem a közvéleményt, hogy ott oly adatok vannak felhozva, melyek magával a valósággal ellenkeznek; de ez azon hibából történhetett, hogy az egész procedura nem volt írásbeli, míg az átvétel meg nem történt az olvasztó hivatalban. A következő pont már tovább megy. (Felolvassa.) Én utána kérdezősködtem és a hivatalos jelentés, melyre hivatkozni szíves volt a jelentő bizottmány, e tárgyat kétségessé teszi; ugyanis egyik jelentésében azt mondja Jávorczi, hogy a vasas láda egy lett volna kulccsal bezárva; és ez igen nevezetes kérdés, mert a titoknak úr jelentésében az van, hogy az nem kulccsal hanem nagy vexirlakkal becsukható csak; és mikor a jelentésben ily összeütközés van akkor csakugyan nagyobb figyelmet érdemel azon előadás, hogy a nagy láda fedele csak néhány szeggel volt beszegezve; úgy adatik elő, mintha másképen is lehetett volna, mert a láda a jelentés szerint nem egyéb, mint verslag, melyet megismer maga Fekete László úrnak is jelentése, miként ő a verslagot Pestről Budára hozatta által,

hogy a museum számára külön választandók belerakassanak. Tehát igen könnyen megfogható, — ha valaki méltóztatik fáradságot venni, megnézheti eredetileg — valljon mi volt azon kinyitott verslagban, melybe ezüst edények, zsebórák és üvegek úgy voltak összehányva, hogy össze is törhettek; igen egyszerű; mert a jelentés szerint bebizonyodik hogy annak egy harmada hézag volt, és hivatkozom Fekete úrnak szóbeli nálam tett jelentésére, kit sajnálom hogy e kérdés iránt nem lehet most megtalálni, mintán Debrecenből néhány napok óta eltávozott; pedig ha övegek vannak a verslagban, és azt Debrecenig szállítják Pestről az úton az üvegek könnyen eltörhetnek, erről nem kétkelhetnek senki, de leginkább fog e kérdés felett felvilágosításul szolgálhatni, hogy mik rakattak a verslagba és miként rakattak bele. — A 4-ik számú csatolvány továbbá úgy tűnik fel, hogy én az apró pecsétekkel el látott kulcsokat nem tudtam, mikor nyitattak fel, holott a hivatalos jelentésben egyenesen benn van, hogy jelen voltak kívülem Fuchs tanácsos, Jávorczi és egy rendőri titoknok; tehát ezeknek is jelenlétében bontatráa fel a többi papírcsomók, szükségesnek látom megjegyezni, hogy az a legnagyobb ünnepélyességgel történt, mikor mind együtt voltunk.

A 4-ik épen ilyen természetű. Úgy hiszem, a 4-ikre általlátja kiki, hogy belsőségeket tartalmaz: a 4-ik iránt felmerül azon aggodalom, hogy miként jöhetett a kulcs odakötte a toknak borítékára? — Igen egyszerűen. Ide nyomattam a g) alatti oklevelet, melyben előjön, hogy mikor ezen tárgyak egyik ládából a másikba átrakattak, az általrakó tisztek jelenlétében megtaláltatott azon kulcs, — melyet hogy nem találtak a pénzügyministeriumnál, mintán az csakugyan ellenőrizve bezárva tartatná; okát megfogni nem tudom; tehát hogy miképen jött oda? igen egyszerű mert az elárverezett holmik kitétek, a többik visszarakattak. Hogy pedig Fekete László úr az elárverezett darabok kirakásáról nem tudott semmit, arra is felvilágosítással szolgálhatnék, mintán tudomásomra van, hogy kitéve csak azon szerek voltak, melyek árverés alá akartak adatni; azon szerek, melyek nem voltak árverezendő, bezárva tartattak a ládáknban; aki tehát odament, nem látott egyebet, mint ami ki volt téve, de ebből azt következtetni, hogy mivel valaki semmitsem látott, tehát semmi sem is volt, oly túlzó következtetés melyet sehol sem fognak elfogadni. — Méltóztatassanak továbbá azon körülményt tekinteni, miként a jelentő bizottmány akként szól, hogy nem egészen talánra kell építeni, hanem valóságra; és e tekintetben kívánnám, hogy a tisztelt ház megtartaná mindenkor a törvény ösvényét, és határozná azt: hogy a három leltár, összehasonlítva az eredetivel, ha hiányok merülnének fel, azokra nézve kellő szigorú vizsgálat, a törvények értelmében eljárva, megrendelteik. — Már most mi a rendőri hivatal eljárását illeti, arra az 1-ső és 3-ik pont vonatkozik; az 1-ső pont nevezetesen vádol, mert a szerint azon pontosság és gondoskodás, mely az álladalmi javakra nézve multhatlanul igényeltetek, sem az átvételben, sem a Debrecenbei szállításban a rendőrség által meg nem tartatott,

mert Madarásznak arról semmi tudomása nincs, hogy mikor és ki vitte oda, mikor, ki, és miképen vette át, valamint hogy mi volt benne? — Ezek vannak mondva. Meglehet, hogy hiba, felteszem hogy hiba, ha én nem tudtam, mi volt benne; de hát kérдем, tudhatja-e akárki, aki nem látta, a kinek soha meg nem mutatták, kinek a holmikat soha át nem adták. Azt lehet mondani talán, hogy tartozott volna a rendőri hivatal e tekintetben az átvételi lelettárt elkészíteni. Megengedem, hogy ez áll rendes időkben; de ez kettőnek kötelessége, az általadónak és az általvevőnek; emlékezzünk meg, hogy itt ellentérvényre van szükség; a mely szigorúságot kellett volna követelni az általadótól, hogy lelettár szerint adja által; ugyanaz kellett volna követelni az átvevőtől is, hogy lelettár szerint vette-e által? Hivatkozom az akkori időre, melyben nem igen dicsekedhetni hazánkban, hogy nem történtek volna rendetlenségek; ha akkor sok dolgok ex aese számba vétetnek, csakugyan igen sok követelések lehettek volna; voltak bankópapírok, melyek félig készen voltak, és a sietségben ott maradtak Budán, de azért nem lehet valakit vétkesíteni, mert annyi sürgős teendők által voltunk megtámadva, miszerint nem lehet azt mondani, hogy azért mert ezek s ezek ott maradtak, valaki felelősséggel tartozik. — De ennél sokkal nevezetesebb a hivatalos visszaélés volt, hogy a honvédelmi bizottmánynak a házat megnyugtató határozatán túl oly vagyonok is eladattak, melyek eltarthatók valának. Méltóztassanak hívek lenni a végzéshez. A végzés akként szól: 1-ször. Madarász L. felelete szerint az árverési hirdetménybe ezen szó „ékszerek“ hibásan van beigtatva, mert Nyáry Pál előadására az összes honvédelmi bizottmány megállapodása folytán azon ingóságok fognak eladatni, melyeket a honvédelmi bizottmány romlandóknak, és meg nem tartandóknak Ítélvén, elárvereztetni határozott. — Már én akár kire hivatkozom, „megtartandó“ nem egészen más-e, mint „megtartható“? (Nevetnek.) így vettük az egész dolgot, nem csak én, hanem az egész honvédelmi bizottmány; hogy már mi legyen megtartandó, az egyenesen elhatározásától függött, valamint függött volna még az is, hogy mi lehessen a megtartható; és kire volt bizva ennek elhatározása? felelet: a honvédelmi bizottmányra. Már most az a kérdés, a honvédelmi bizottmány rendelkezett-e valamely módon? én hivatalos eljárásomban ignorálva a honv. bizottmány rendelkezéseit, e tárgyban rendelkeztem-e? és én ebben ismét felhívom a honvédelmi bizottmány emlékét, mikor e tárgyban a tanácskozás előfordult a honv. bizottmány ülésében, elhatározottan nyilatkoztam, hogy én az elárverezést nem akarom már most megtartani, s erre a honv. bizottmány azt határozta, hogy igenis meg kell tartani, és csak az ékszerek és drágaságok maradjanak, mi nem e kettő alá esik, Ítéletemre bízta, mit vélek megtartandónak. Már hogy én hibás voltam, megengedem, valamint hogy hibázhat akárki az executióban; de ezen hiba csak olyan, mely a végrehajtás körül forog; s miután a honv. bizottmánynak világos rendelete volt, nem tartozhatom többé felelősség alá azon tettért, mert a honvédelmi bizottmány rendelte meg az árverést. Engedje meg azonban a ház, hogy

e tárgyra figyelmüket épen azért hívjam fel, mivel az a) és b) alatt pontok figyelmet érdemlő két esemény. Először, hogy mikor sok eltartható holmik eladattak, sok romlandó megmaradt. Ez nevezetes kérdés volna, ha ennek oka az árverésben magában nem rejlenék, t. i. hogy némely ruhát nem vettek meg. Méltóztassék az utasítást megtekinteni. — Fekete László úr, ki befolyt az összeírásba, fel volt kérve hogy jelen legyen a becsültetésen, miszerint a kikiáltási ár kisebb ne legyen, mint a mire a tárgy becsülve volt, s ha nem adnák meg árát, azontúl ne legyen szabad eladni. Nem akarom mondani, mi maradt meg, mert vagy hét darab ruhát nem vettek meg, csak annyit mondom, hogy mivel némelyeket nem vettek meg, azt kívánom tulajdonítani az utasításnak, mely az árverés iránt kiadatott. Mi azt illeti — hogy b) a 17. sz. a. említett két órára nézve sem az nem tűnik ki, hogy azok nyilvános árverésen adattak volna el, Bem az nem igazoltatok, hogy azoknak ára mikor és hova fizettetett, — ha méltóztatott volna a számlatató bizottmány magát e tekintetben felvilágosíttatni, megtudhatta volna azon percben a levéltárban létező adatokból, hogy közárverés által adatott s annak ára a maga idejében talán épen március 5-kén a pénzügyministeriumnak be is szolgáltatott. Azonban épen azon eset, mert ezen órák épen úgy adatván be a rendőrségnek időközben, nem Zichyféle holmik közül vétettek ki, nem is tartoztak azokhoz, melyekről a jelentés szól; igen egyszerű okból tehát az oklevelet hozniok mellékelni szükségtelen volt. Tehát e részben a jelentő küldöttednek aggodalma nem lehet. Már most határozzanak önök e kérdésben, hogy ez hivatalos visszaélés volt; csak arra kérem önöket, hogy mikor ily komoly szót mondanak ki, ne felejtsek, miként a mire a kérdés állapíttatik, hogy amire a múzeumnak szüksége lett volna, más sok tárgy is adatott el, ezen kitétel constatirozva nincs, s talán semmin eem alapszik, mert azt sem tudjuk, mik voltak számára éltévé; és a másik kérdés az, megvannak-e azok vagy nincsenek? — Előre mondom, hogy az aggodalom feleslegessé tétetett annyival inkább akkor, midőn a ház határozata e tárgyakra szorítkozhatik, melyek megvannak, és így hiszem olyan, a mire ki kell mondani hogy nem bír többé azon eljárási kélekkel, mélyekkel, ha egyszerű elmarasztaló ítéletet mond valaki magának a művészetnek megvetésével, kell hogy bírjon. Kérem tehát a képviselő házat, hogy e két pontot elválasztva, magát az intézkedést a dolog érdemétől elkülöníteni méltóztassék, s elrendelni annak törvényes útoni tárgyalását, s megtudását annak, van-e rá ok, hogy ne csak egyes egyén legyen sújtva, hanem általában mindazok, kiknek oda befolyása volt, a maga rendes útján kihallgattassanak, s akkor Magyarországnak törvényes bírósága járjon el úgy, mint el kell járni e tárgyban.

Szacsvai: Óhajtható lenne t ház, hogy amidőn egy közhivatatonk magát védelmezi, védelmének okait, nem pedig állítólagos hibákat fedezzen fel. Én nem tudom, hol lehet tanulni az adminisztrációnak, akár a vádközlésnek azon módját, hogy egy országos bizottmány, mely

a t. háznak tartozik felelni, a maga jelentését a vádlottal közölje, A vádlottal közöltetnek minden vádiratok, de maga a vizsgálóié, vagy hogy úgy nevezzem a vádlóbíróóság előadása soha. (Úgy van!) Madarász Lászlóval közöltettek minden beadott nyilatkozatok. A hozott határozatnál fogva mi ki voltunk küldve, szedjük számba azon ingóságokat. Az elnök felszólította az illető szakok azon hivatalnokait, kik a beolvasztásnál foglalkoztak. Így adatott be álladalmi titkár Duschek Ferenc úr és pénzügyministeri tanácsos Fachs Vilmosnak nyilatkozata, akiknek jelentésükben olyan kitételek említették, mikben a küldöttség meg nem nyugodhatott, hanem kénytelen volt még felszólítani Fekete László titoknokot, ki a budapesti összeírásnál jelen volt, nyilatkozatának beadár sára. E nyilatkozatok önnel (Madarász Lászlóval) szóról szóra közöltettek. Hogy ön azon nyilatkozatokbani kifejezéseket semmibe sem vette, hanem csak a beadott III. alatti általános nyilatkozatában a mellékelt igen sok csatolmányokra, s különösen 7. sz. alattira híva fel a küldöttség figyelmét, ha védelmének okait elő nem terjesztette, egyedül önmagát okolhatja. Bátor vagyok már most figyelmeztetni a házat, hogy maga a bizottmány azon véleményben volt, hogy sehol senkire ítéletet ne mondjon, hanem kiküldetéséhez képest azon állásban fedezze fel a dolgot, amint a beadott hivatalos jelentések szerint találta; minden pontnál a hivatalos jelentésnek mind azon kifejezéseit, melyek terhelők, mind azokat, melyek mentségül szolgálhatnak, mindkét részről felhozta, s világosan megemlítette. Méltóztatásnak az 1-ső pontot megolvasni, ott az van mondva, hogy: „azon pontosság és gondoskodás, mely az álladalmi javakra nézve mulhatlannal igény éltetik, sem az átvételben, sem a debrecenbei szállításban a rendőrség által meg nem tartotta, és ez igaz, magának a rendelkezésre megbízott honvédelmi bizottmányi tag Madarász Lászlónak 7. sz. alatti nyilatkozatából, mert világosan kimondja, hogy a honv. bizottmány által volt utasítva arra, hogy azon ingóságok iránt az intézkedést tegye meg. És mindjárt utána teszi, hogy ezután a pénzügyministeriumot e végetti megkeresésre Salamon Sándor utasíthatott. Még is azt mondja, ugyanezen jelentésében hogy semmi tudomása nincs róla, holott ismét bejelenti, hogy a ládák ott voltak már Pesten a rendőri hivatalnál, s róluk az mondatott, hogy bennök a Zichy Ödönféle ingóságok vannak. De ez nem tesz annyi nyomatékot, mint az, ami az álladalmi titkár Duschek Ferenc 1. sz. alatti jelentésében világosan megemlítették, hogy azon holmik az azon módon, amint Pesten lepecsételve a pénzügyministeriumnak átadattak, a pénzügyministeri hivatal a honv. bizottmány rendeletére, ott azon módon amint átvette, átadta Madarász László honvédelmi bizottmányi tagnak; s Madarász László erre az egész nyilatkozatában sehol semmi észrevételt nem tett De még az 1-ső pont szerint nagyobb gondatlanság volt az, hogy Madarász László nyíltan megmondja, miszerint a rendőri hivatalt utasította, hogy azon holmik Debrecenfelé szállíttassanak Duschek; Ferenc álladalmi titkár jelentése szerint pedig csak azért volt megkeresve a rendőri hivatal egyénei által, hogy azon holmik Szolnokig szállíttassanak s Szolnok

már elveszhettek volna, s hogy el nem veszték, csak Duschek Ferenc titkár úr gondosságának tulajdonítható, mert a szállításra utasított rendőri biztosság csak még annyit sem telt Szolnokon, hogy megtudakozta volna: fognak-e azon ládák s holmik Debrecenfelé tovább szállíttatni.

A második pontnál felolvastattott az, „hogya egy vasas láda kulccsal, két koffer pedig lakattal bezárva találtatott, egy nagy láda fedele csak néhány szeggel volt beszegezve!“ Nem ez van vádként felhozva, hanem mert a textust nem lehet megszagatni, ez a mit így alább olvashatni, lepecsételve nem volt egy sem, csak részint feltört, részint leszakasztott régibb pecsétet lehet rajtuk látni.“ Ez volt azon kitétel, amely cáfolatot kívánt, de amely Madarász Lászlónak sem az eddig előadott nyilatkozatai, sem a mostani előadásával megcáfolva nincs. Az, mit Madarász László felhozott, hogy „a kulcsok kibontattak“, — épen azon célból említették fel Nyíri Józsa előadásából ezen kitétel, „ekkor felbontva a több apró pecséttekkel ellátott papircsomét, kivettük a kulcsokat, és a ládák felnyitásához fogtunk“, mert ezáltal már azon kulcsnak lepecsételtetése mintegy igazoltaték. S épen azért tartottak kiemelendőnek, hogy a ház figyelmét ki ne kerülje azon körülmény, hogy a kulcsok pecsét alól kerültek ki.

Ami a 3-ik pontot illeti, Fekete László előadásában benne van, hogy Budapesten az összeíráskor jelen voltak Kubinyi Ágoston a múzeum igazgatója és Érdy János urak, kik különválogatták azon holmikat, melyek a múzeum számára megtartandók voltak, tehát különválogatták szakértők; és hogy megkülönböztessék a többiektől, berakták egy a gazdasági hivataltól átvett Verschlagba. Midőn tehát így körülíratik, s a Verschlag tartalma — mert azt is tudni kell, hogy Fekete László előadása szerint, mely a Duschek Ferenc álladalmi titkárával egyezik, kitetszik, hogy a ládákban azok belső tartalma meg volt említve, de ha bem lett volna is megemlítve, még akkor is egyenesen a múzeum részére tétetvén le azon különzött Verschlag nem hibázott, a számoltató bizottmány ha azt állította, hogy „a hazai művészet s régiségtudomány tetemes kárával s megvetésével olyan holmik kótyavetyéltettek el, melyek a múzeum számára különválogatva rakattak el.“

Az, hogy a ruhaneműek miért nem adattak el, miután Madarász László nyilatkozatában semmi nem hozatott fel, hanem csak annyi, hogy azok, mik el nem adattak, az árverési leltárban megvannak, ebben pedig annak oka, hogy miért nem adattak el, kitéve nincs, okokat a számoltató bizottmány senki részére nem kereshet, azt mindenki a maga nyilatkozatában köteles előadni. Ha Madarász László ezt megtette volna, akkor a számoltató bizottmány az a) pontot mellőzte volna.

Mi a b) pontot illeti: hol a 17-ik sz. a., mely a III. alá mellékelve bemutatattik, melyben 2995. ft. 87. krok p. p befizettetni rendeltek, e egyszersmind azon utasítvány szövegében az van, hogy a már befizetett 243 f 30 kr. az elárverezettekkel számbavételessék, amidőn ez ugyanazon irat szövegében van, azt kell hinnünk, hogy ha nem onnan vetettek is, de azon ingóságok közé tartoznak, másodszer, midőn a

számbavétel megrendeltetik, okvetlen szükséges bebizonyítani azt is, hogy a kérdéses érák ára be is fizettetett. Ennek ugyan egy most később beadott nyugtatóval már elég van téve, de azon hibának, hogy miféle árverésen adatott el, még most sincs, mert ez nem tűnik ki sehonnan.

Mi a 4-ik pontot illeti: maga Madarász László is ugyanazon véleményben van, amiben minden igazságos embernek lenni kell, hogy t. i. a felidézett kifejezések a gyanú alapját támasztják fel, akárkinél. Azonban igazságos vélemény az lehet, hogy megkerítettvén az adatok, világosíttassék fel, valljon ezen gyanú tény-e, elsikkasztatott-e valami vagy sem? ehhez a régi lelettár szükséges. Itt is a küldöttség sommit egyebet nem tett, mint csak azt jelentette, mi neki előterjesztett, s ami a bejelentés kitételeivel próbáltatik. Egyébiránt a t. ház bölcsességétől függ, mit teend e tárgyban. Véleményem szerint azt, hiszen a házat bírói actus nehezen illeti. Ha ami legnagyobb véték t. i. az el sikkasztás, valósulni fog, annak bírói úton meg kell indíttatni Arra nézve pedig, kik által történtek ezen elősorolt hivatalos visszaélések, nyomozásra lesz szükség, mert szerintem is, maga a honv. bizottmány által megbízott tag nem kezelte, hanem a kezelésre másokat csak utasított, s hogy azon utasítottakat annak idejében kérdőre nem vont, s a részökre kiadott rendeletek teljesítése iránt őket nem számoltatta, az hiba volt; de ez a dolog nem ide tartozik. A pecsétek feltörése oly visszaélés, melyet megbocsátani nem lehet; azt tehát, hogy ki tette, és mikor s hol? a kormány általi nyomoztatás után lehet és kell megtudni. (Közhelyeslés.)

K u b i n y i: A történetíró alig fog matatni ma egy parlamentet, mely erkölcsi tekintetben tiszta hazafiúságának s ön megtagadásának oly dicső példáját adta volna mint e t. ház. És a i ház, amidőn a haza megmentése körüli intézkedések elébe terjesztettek, a honv. bizottmány által, azt tartom, hogy sok tekintetben engedékeny is volt, de szükséges is volt, mivel tekintélyét kellett fentartani. Volt is sikere, mert a nemzet bizalmát megnyerte. Azt tartom, ha eddig szükséges volt a nemzet bizalmát fentartani, ezentúl még inkább szükséges; s ezt csak úgy tarthatjuk fenn, ha a ház minden önzés, minden tekintetek félretételével egyedül a nemzet boldogságán fog munkálkodni és javai körül tisztán sáfárkodni.

Mi az előttünk levő tárgyat illeti: megvallom, sajnos egy részről, hogy közbejött; de más részről megvallom, nagy szerencse, hogy most jött közbe, mert így első zsengéjében még orvoslást szerezhet és jövődöre nézve el lehet hárítani a visszaéléseket. De midőn ezen iparkodunk, szükséges hogy igazságosak ugyan, de mindenesetre szigorúak legyünk. Véleményemet míg előteljeszteném, méltóztassék megengedni Madarász László képviselő úr, hogy azon irományokra, melyek élőkbe terjesztettek s magánlag olvastunk — mit ugyan mir Szacsvai előadó s képviselőtársunk megérintett — némelyeket röviden előadtak. Vádolja Madarász L. úr a számoltató küldöttséget, hogy vele az irományokat

sem közölte. Erre Szacsvai előadó úr megfelelt, mert a tudósítások természetével ellenkezik, hogy azok a vádlottal közöltessenek; azt azonban nem tagadhatja Madarász L., hogy a beadott nyilatkozatok vele közölve voltak; azok közöltettek, mit maga is elismer, s maga is hivatkozik azon levélre, mit én hozzá intéztem; ő azonban világosan nem felelt; sőt nem mondom, hogy talán megvetette a bizottmányt, hanem mindenesetre megvártuk volna, hogy némelyek iránt tett volna fetvüágosítást, mit ha tesz, a küldöttség bizonyosan akként intézkedik. Itt azon kifejezésére: „intézkedni nem annyi, mint kezelni“ bocsásson meg Madarász L., ha azt mondom, hogy ő nemcsak intézkedett, de kezelt is, mert az árverést maga intézte el, és a tárgyakat maga íratta össze. Van még másik kitétele is, mintha t. i. a bizottmány ellenszenvvel viseltetett volna iránta; kérdem, valljon az egész felolvasott tudósításban van-e valamely ellenszenv? Ítéljen a t. ház felette. Mi adatokat vettünk tekintetbe s ezek szerint igen természetes volt, hogy véleményeinket előterjesztettük, mert a ház tőlünk körülményes tudósítást kívánt (Helyes!)

Ami hivatkozását reám illeti: hogy t. i. én személyesen járultam hozzá és felszólítottam, hogy a kótyavetyét ne folytassa tovább, azt tartom, ezt talán épen a művészet s régiségtudomány érdekében tettem, és megvallom köszönettel tartozom, hogy azon vandalismust, melyet kezdett, tovább nem folytatta.

Mi az utolsót illeti: hogy t. i. „szükségtelenné lett az intézkedés“! mintán az előadásokból kitetszik, hogy a múzeum igazgatója Kubinyi Ágoston és Érdy János régiségőr által a múzeum számára elkülönöztettek a tárgyak, s az illető összeírók által le is pecsételtettek, azt tartom, szükségtelenné vált egy új intézkedés az elkülönítésre nézve.

Még az ezekből következhetőkre vagyok bátor a t. ház figyelmét míg véleményemet előadnám, felkérni, melyek a tudósításban nem foglaltatnak.

Ha vesszük a nyilatkozatokat, úgy Madarász Lászlóét, mint a többi beadott nyilatkozatokat, ezek egyáltalában öszhangzásban nincsenek. Méltóztassanak a combinációba megtenni, de meg fognak győződni, hogy beanők öszhangzás egyáltalában nincs.

Arra nézve, hogy t. i. szerinte „más intézkedni, más kezelni“, csak egyet érintek t. i. az árjegyzéket, mily rendetlenség merül föl ebben! Árjegyzék készül, ki által? azon hivatalnokok részéről talán, akik Budán befolytak az összeírásban? Nem! Hanem egyedül a rendőrség által. Ily esemény jövén közbe, kötelessége lett volna a rendőrségnek, felszólítani a honv. bizottmányt, hogy miután többen folytak be az első eredeti összeírásba, az árverés előtt a bizottmány által készítettett volna meg az összeírás. De ezt nem tette a rendőrség, hanem az árverési jegyzéket elkészíti, az árverést végrehajtja, és a jegyzékben becsár kitéve nincs. Most ki kezeskedik felőle, ha vajjon a becsáron alól nem adat-tak-e el némelyek?

És továbbá, ami igen nevezetes és fontos, t. i. Fekete László nyilatkozatából az tetszik ki, hogy az érc-, vagyis pénzgyűjtemény közös

nemcsak régi ezüst és rézpénzek találtattak, hanem arany is volt, s az a különös, hogy a végső összeírás megtétték s az aranyak nyomába jönni egyáltalában nem lehet, pedig, hogy megvolt, Fekete László nyilatkozatából kitetszik, a ki jelen volt Budapesten az összeíráskor.

Most már mi a véleményről illeti, osztom a bizottság véleményét, először a tisztiz nyomozást illetőleg, mert hiszen itt az, hogy drágaságok hiányzanak, az előadásokból kitűnik; és így lopás forog fenn, tehát criminalitae. (Közbeszólás.) Ki tette, nem tudom, hanem másként nem fejezhetem ki, mivel ami hiányzik, az eltulajdonított; ki által, nem tudom. Én senkit világosan nem vádolok, hanem én ténynek találom azt, hogy miután a jelentésben kitétték a hiányzás, természetesen valaki által eltulajdonított.

Mi a pecsétfeltörést illeti: itt is violatio követett el, ki által, azt nem tudom; és különös, hogy Madarász képviselő felvilágosítása szerint az egyik, melyben 19 gyémánt volt s 50,000 pfrtra becsültetett, visszakerült, midőn az utolsó összeíráskor nem volt lepecsételve, pedig hogy először elnöki pecséttel volt ellátva, az kérdést nem szenved.

Mi az álladalom kártalanítását illeti, azt tartom, a felelősség eszméje magában foglalja azt, hogy minden hivatalnok becsülete s hivatalával köteles jót állani azért, amit kezel. Annyi bizonyos, hogy banni hibák történtek is, hanem a határozatot képviselő úr nem tartotta meg, mert olyanokat adatott el, amiket nem lehetett volna; az arany és ezüst esek tartható, ez senki nem tagadhatja. Megvallom, nem örömet kívánom az ily kezelést fessegetni, miután megtörtént, s hogy kalamitás volt, hogy képviselő úr a rendőségnek igazgatója volt. (Közhelyeslés.) Személyre nem megyek, de azt tartom, hogy miután ily elmulasztások történtek, calamitásnak tartanám, ha folytatná hivatalát; nyíltan megmondom. Azt tartom, erre ügyelni is fog azon kormány, mely iránt birodalommal viseltetünk, és ezen kormány iránt csak addig lehet bizodalommal, általános szolok, viseltetni, míg igazságos lesz a jutalmazásban, és míg igazságos lesz a megfenyítésben, t. i. a hivatalokkall visszaélések megfenyítésében. (Helyeslés.) Emlékezni fognak a tisztelt képviselők, hogy mért nem volt az osztrák kormánynak hitele, mert az osztrák kormány igazságtalan volt; mind a megjutalmazásban, fukar és lenező, mind a megfenyítésben igazságtalan. Azt tartom kötelessége kormánynak erkölcsi hitelét fentartani, mit csak úgy tarthat meg, hogy ha igazságos lesz, úgy a megjutalmazásban, mint a hivatalokkall visszaélések s elmulasztások kellő megfenyítésében. Átalában tehát én csak oda szorítkozom, mellözve minden recriminációkat és minden keserőségeket, hogy erről a kormány elnöke bizonyosan intézkedni fog, hanem szükséges először, miután criminalitás és pecsét violatio forog fenn, hogy annak rendi és módja szerint nem is általunk, hanem a kormány által vizsgáltsák meg, és rögtön tétessék, és csak itt távozik el saját véleményem a bizottságyétól, és rögtön kívánom, s azt tartom, meglehet, nem tudjuk a körülmények hogy fejlődnek ki, nem lesz-e a ház kény-

telen azon túl intézkedni, a dolog eredményéről a kormány annak idejében a háznak referáljon. (Helyeslés.)

Szunyogh: Engedje meg a k ház, hogy igen szárazon és higgadtan ezen tárgyhoz hozzá szóljak, merítve okoskodásomat az élénkbe terjesztett irományokból; — el fogom mondani nézeteimet a felelősségről, szigorúbban mint az érdeklettnék inyére volna. Ne veszítsék el figyelmük elől a tisztelt képviselők, oly egyénről szólok, ki azt mondá hogy ő felelősséggel kormányoz és oly egyén iránt mondom ki véleményemet, ki felelősséget vállalt magára felelősséggel köteles. Azon irományokból melyek itt vannak, de saját magának Madarász Lászlónak itt előttünk elmondott hosszú okoskodásából világos az, hogy sem a kezelési hűség, sem a pontosság, mely követeltetek volna a status vagyona iránt, meg nem tartatott; mert midőn a rendőri főnök bevallja azt, hogy a rendőrségi hivatalnál több ideig heverték a ládák, és nem tud mit sem, hogy azokat mikor vitték oda, hogy itt pontosság nincs, azt aenkisem tagadhatja. Uraim, egy rendőri főnöknek mindent kellene tudni, és midőn saját irodájában nem tudja mikor jutottak a drágaságok hozzá, saját bevallása szerint is felelni köteles. Hogy a lehozatalban kevésbé tartatott meg a pontosság, azt mind Duschek Ferenc 1-ső szám alatti nyilatkozata, mind maga beszédében igazolja. Duschek azt mondta, megkerestetett a rendőrség által, hogy azon ládákat szállítsa Szolnokig, és azon rendőrség közül, melynek főnöke Madarász volt, bár 60 egyénekből állott, még is egynek sem jutott eszébe, hogy azon néhány ládáról gondoskodott volna. — Tovább megyek, uraim! nekem a felelősségről azon eszmém van, hogy a ki valamely hivatalnak főnöke, — felelős saját elismerése szerint minden a rendőrségnél elkövetett tényekért. Madarász László ő magát örökké a collegialis rendszerekben elkülönözte a honvédelmi bizottmány többi tagjaitól és saját neve alatt mind rendőr főnök intézkedett, s így minden visszaélésekért tisztán Madarász László felelős. Példát hozok fel: ha az eddigi életben a ki közpénzeket kezel, és a pénztárban bármiként és ki által hiány okoztatott, kit kellett számadásra vonni? nem mást mint a pénztárnokot, kinek kezelése alá volt bízva a pénz. Hasonló az eset Madarászéhoz, saját vallomása szerint is ő volt megbízva az álladalom ezen vagyonának kezelésével és midőn nemcsak rossz kezelés és hűség megtartása nem volt meg, de még elveszések és sikkasztások is történtek, midőn ez tudomására jött a háznak és az kinevezett egy bizottmányt, mit tett Madarász László? nem hogy tudta volna, magát kitisztítani, de Ő azt nem teszi, ekkor senki mást számolás és felelet terhével sújtani nem lehet, mint Madarász Lászlót, kinek kezelésére volt bízva mindaz, de pontosan azt nem teljesítette. Hátra van még a pecsétek feltörhetlenségének szentsége. A ládák Debrecenbe megérkeztek. Igen nagy tiszteletben áll mindnyájunk előtt Duschek Ferenc, és nincs senki, ki lelkiismeretes kötelesség teljesítését el ne ismerné, és ő nem is megbízás nyomán, hanem azért, mert tudta, hogy az álladalmi vagyon; és kötelességének érezte azon vagyont melyet 60 hivatalnok elhagyott, elhozatni Debrecenbe; és Duschek Ferenc

lepecsételve s bántatlanul adta át Madarásznak, mégis midőn a vizsgálat megtörténik, a pecséték feltörve és a ládák felnyitva vannak; ha itt van kezelési hűség, akkor nekem fogalmam nincs a hűségről, hanem igen is van a hűségtelenségről quantum satis. — Nekem az a véleményem, mi Kubinyi Ferencé, hogy ki kell mondani, hogy Madarásznak eddig a kormányban léte tisztán kalamitas volt; 2-szor ki kell mondani azt, miről megvagyok győződve, hogy ily egyének felelősséggel párosult hivatalba nem jöhetnek. (Zaj.) Engem mint képviselőt senki el nem tilthat attól, hogy ki ne mondjam véleményemet. 3-szor. Ezen tény bevégezve van, nincs más hátra mint hogy rendes ítélő bíró ítéljen ezen kérdésben, és én a kormányt oda utasítanám, hogy a rendes ítélő bíróság és bíró elébe terjeszsze ezen ügyet, és a per útján lesz alkalma igazolást és indokokat beadni, ha ugyan vannak, melyeket most már be kellett volna becsülete érdekében mutatni Madarász Lászlónak.

Elnök: Miután a vitatások hosszúra terjedhetnek, de azért is, hogy most komoly időket élünk, kérem a tiszt képviselő urakat, méltóztassanak a szólástól elállani; s ha ezen kérésem elfogadtatik, ki lehetne mondani, hogy a fenforgó ügyben, a hivatalos visszaélések iránti vizsgálat, úgy szintén a leltárok egybe vetéséből eredhető célszerű nyomozások megtételére a kormány utasítassék. (Helyes!) Ezen végzés a szoros igazsággal megegyez, az úgy be fejezve van. (Kazincy szólani akar.) Ha kérésemet nem méltóztatnak figyelembe venni, tehát Román képviselő úr következik. (Zaj. Román eláll.)

K a z i n c y: Követni fogom a tanácsot, a mit elnök úr ajánlott, s elnyomok mindent, (Zaj.) mi a szenvedélyesség színét legkevésbé is hordhatná magán, hanem kényteleníttem felszólalni magam igazolása végett is. Én tettem ez ügyben interpellatiót. Mikor tettem, mind azokról, a mik itt elmondattak, biztos tudomásom volt; és én nem nyilvános ülésben hoztam elő a dolgot, nem léptem elő mind vádló, hanem zárt ülést kértem, ott sem mondtam el mind a mit tudtam, hanem be akartam vágni az ügynek továbbá menetelét, mert azt a közvélemény szemében érdekünkre nézve veszedelmesnek tartottam. (Igaz.) Nem mondtam a kezeléstről semmit, az intézkedésről sem, hanem azt, hogy eddig az akasztott embernek hagyományában a hóhér osztozott, s most a szabadság harcot ne használjuk fel arra, hogy az ily hagyományban a haza osztozzék; mondtam azért, mert nem akartam elmondani, hogy ezen hagyománynak kezelésében, nem mondom ki által és miképen, de minden esetre hibák történtek. Én Madarász László által szenvedélyesen toroltatám meg; ő azt mondá, hogy e kérdést nem zárt ülésben, hanem nyíltan akarja tárgyalatni, hogy kitűnjön azon gyáva emberek személyeskedése, kik Pesten fel akarták adni a nemzet szabadságát. Feleletül, ezen adatok zsebemben voltak; és hallgattam, mert akkori körülményeink közt nem lehetett akarnom, hogy egy ügy oly világosságba jöjjön a közönség elébe, mint tudtam, hogy nyomozás után jönnie kell. Eltűrtém a Madarász László személyeskedését; mit inkább akartam a reámkent vádat azoknak szeméiben elviselni, kik

nem ismernek, mint adatokat szolgáltatni arra, mit rólunk jobbról balra terjesztettek ellenségeink. És e nézetben vagyok most ie; s bár mily alkalmam volna felmutatni, ha gyáva személyeskedés volt-e a mi felszólalni kényszerített; egyszerűen mondom ki: hogy a választmány véleményét pártolom. Midőn az alap, min e nemzet jövője állandó, van megtámadva: nem célszerű, hogy egyéniségek hozathassanak a közvélemény bírószéke elébe; nehogy a pártszenvédély, fegyvernek tekintse a szabadságot is, mit az ellenség kezében összetördelhet, s miután Irányi elmondá az ígét mi és ti, óvakodni kell még, nehogy személyi ügyek vonják meg köztünk a határvonalat. — Mind azért s mert végül akarom, hogy ne legyen valaha egy magyar Lamartinének alkalma, a magyar szabadságharcról is mondani hogy szép és tiszta benne csak az eszme volt, míg eszközeiben volt sok nem szép, nem tiszta is; pártolom az elnök intését, álljunk el az Agy további vitatásától, s a kellő intézkedéssel bízássék meg a végrehajtó hatalom«

B e r n á t h: Megvallom, hogy e tárgyhoz nem örömet szólok, de kötelességem szólani. (Zaj.) Mert én elmondhatom magamról, én nem szerénytelenkedve, nem pirulva, hogy igenis, harcoltam és küzdöttem, de soha személyért nem, hanem ügyért vérzettem (Zaj.)

Kik ezt nem tudják, Magyarország politikai históriájában tudatlanságukat árulják el (Nevetés.) Mióta szerencsém van az országgyűlés tagjának lenni, igyekeztem annak jelét adni, hogy igenis elveket, melyek meggyőződésemmel párosultak, pártolni kötelességemnek tartottam, de személyeket soha sem, s mihelyt az elvektől eltértek, jelét adtam, hogy a legkitűnőbb férfiak ellen is felléptem, s most is a személyt elválasztom az ügytől, és azért nem osztozom Kazincy Gábor elöteljesítésében, nem osztozom pedig azért, mert igenis elismerem, hogy elveknél a körülmények parancsánál fogva a haza érdeke úgy hozza magával, sokszor köteles az ember legyőzni gondolkodását és összefőzni, de magános ügynél és annak kezelésénél, hol a becsületesség szentsége forog fenn, ebben nem értek egyet Felszólalások és kijelentések történtek, melyeket nem ignorálhatunk; nem kérдем azt, hogy helyesek-e vagy nem, mert bíró lenni nem akarok, nem is lehetek, s azt hiszem, a ház ebben egyet ért velem, de a választmány is velem egyet ért, mert semmi pozitívumot nem mond s csak feltételezve gyanúsítva hozza ki azon combinációt, hogy talán sikkasztások történtek, s már mintegy bíróilag kíván mondva a sikkasztási eset is, holott az én véleményem szerint vizsgálatot kellett volna tenni pártatlant, valljon ki által történt a sikkasztás, de sokan ennek eredményét be sem várva Madarász Lászlónak hivatalátóli felfüggesztését hozzák szőnyegre. S én azt mondom, ha én lennék Madarász László, vagy az lettem volna, bár e tekintetben örülök, hogy nem annak neveznek (nevetés) megvallom, hogy ezen térre a vitatkozást, hivatalos állásomnál fogva jönni nem engedtem volna, mert ki a maga állását érzi s felfogja, nem mindig a bírói eljárás szigorúságától feltételezi tetteit, hanem van egy magasabb bíró is t. i. a közvélemény. A mint tapasztaltam volna, hogy hivataloskodásom ideje alatt a közvéleménnyel nem

találkozom, tovább nem folytattam volna hivatalomat, (helyes) és megmentettem volna a házat az ily kellemetlenségtől; mert engedjen meg nekem Madarász László úr, én tovább viszem a dolgot, s nem osztozom azon uraknak kijelentésében, mert ők meggyőződésük szerint anticipálták a dolgot. De ha a tények állanak, s jogosítva van a ház arra, hogy az indítvány tárgyalás alá jöjjön t. i. hogy Madarász Lászlónak a rendőri hivatalától! elmozdítására lépés tétessék, akkor én mást indítványozok, s itt eltérek Kazincy Gábortól, hogy t. i. akkor Madarász L. képviselő társam se lehessen.

Irányi: Úgy hiszem mikép az által sem én sem más, ki ezen vélemény színezeten vagy az ügyben fel nem szólaltunk, eléggé bebizonyítottuk, hogy a fenforgó kérdést egyáltalában nem pártkérdésnek tartjuk. Én szintúgy mint önök kívánom, hogy a kormány férfiaiban a tisztaság és hőség meglegyen; s ha visszaélés történt, arra nézve szigorra, de pártatlan vizsgálat teljesítessék; s azért igen csodálkozom, hogy t. barátait Kazincy Gábor, a mi és ti eszméket jónak látta itt felhozni, a minek itt helye épen nem volt. (Igaz.) Én azon véleményt a mit eddig vallottam, vallani fogom ezen túl is, és higye meg Kazincy G., hogy azon vélemény mellett a tiszta becsület és önzéstelen hazafiúság megállhat, vagy épen bűnösnek fog találtatni, a mi eddig még teljességgel nincs constatirozva, továbbá is azon oltár előtt fogunk áldozni, mely előtt áldozunk mostanáig, mert az oltár azért szent marad, hogy egy tisztátalan áldozott előtte. (Tetszés.)

Elnök: Nem lévén senki felírva, ha méltóztatnak helyben hagyni, kimondhatom végzésül, hogy a beadatott hivatalos jelentés következtében a hivatalos visszaélések iránti vizsgálat és a leltári egybevetések folytán szükséges célszerű eljárás megtételére a kormány megbíztatik. Mintán holnapra szózatolás van rendelve, kinyilatkoztatom, miszerint a szózatolás névsor szerint fog megtörténni, s a szerint fogják céduláikat beadni. Az ülés holnap 10 órakor.

XXXVII-ik ülés képviselőházban

april 21-én.*)

A Fridecky Lajos képviselő ellen emelt vádak megvizsgálására kiküldendő alsóházi tag titkos szavazattal megválasztatván, a választás eredménye a jövő ülésben jelentetik be.

*) Közlöny 1849. 824-826. lap.

Szivák Miklós betegsége miatt a követi pályáról lelépett, miért az illeti kerület új választásra fog felhívni.

Számos képviselőknél eltávozásra engedelem adatott.

Többeknek igazoló folyamodásaik a bizottmányhoz tétettek át.

Ágoston József kérelme, melyben hosszabb elmaradásának okát, melyek miatt képviselőszéke üresnek mondatott ki, a ház által méltányoltatni kéri, a kérvényi választmányhoz utasított.

Kubinyi olvassa a kormány által leteendő eskü iránti határozati javaslatát.

Határozati javaslat a kormány elnök s ministerek által leteendő eskü iránt.

A magyar nemzet a királyi széket függetlenségi nyilatkozatával megürültnek jelentvén ki, s az arra ruházva volt felségjogok gyakorlataiba magát mint a status hatalom egyedüli forrása vissza-helyezvén.

1. §. A nemzetet képviselő hongyülés által választott kormányt elnök, s a maga mellé veendő ministerek az esküt a nemzeti gyűlés színe előtt teszik le.

2. §. Az eskü következő:

„Esküszöm az élő istenre, hogy a nemzethez hűséggel, az alkotmány iránt hódolattal, a feoálló törvényekhez engedelmességgel fogok viseltetni; azokat megtartom, s mások által is megtartatom, Isten engem úgy segítjen!“ Kubinyi Ferenc m. k. nógrád-losonci képviselő.

Ki fog nyomtatni Még az igazoló választmánynak van jelen-teni valója.

Horváth (olvas): Demeter József szepsi-szentgyörgyi képviselőnek f. é. márt. 22. a honvédelmi bizottmányhoz intézett» innen pedig a házhoz áttett nyilatkozata következő tartalom.

Pestrőli eljövetele után csakhamar a legsúlyosabb körülmények nehezedvén Erdélyre, Háromszékben, Magyarhontól annyira el volt zárva, hogy kormánybiztosi működéséről onnan a honv. bizottmányhoz tudósítást sem küldhetett. Miután később a közlekedés valamennyire megnyílt, s helyébe Beöthy Ödön kormánybiztos által Németh László lett a dolgok élére állítva, ő ráhagyá a szükséges intézkedéseket, a csak az élmezőny vezetésével foglalkodott Most azonban Szében ée és Brassó seregeink által bevéve, s Erdély nagyrésze az ellenségtől megtisztítva lévén, értesíti a kormányt: miszerint Debrecenben minél előbb megjelenni kötelességének tartja.

Vélemény.

Demeter József képviselőt a ház azok sorába igtatá, kiknek a megjelenésre 15. nap volt felhagyva. — A távollét igazolására a bizottmány semmi okot nem talál. Mert bár a kérdéses képviselő, kormányi megbízatása következtében, múlt évi September 23-án a háztól

távolléti engedélyt nyert; de önkényt elismeri: miként biztosí működésétől, Beöthi Ödön kormánybiztos által a kormány nevében felmentett: s így a felmentés idejétől, mi december végére, vagy január elejére esik elmaradásnak minden oka megszűnt. Az eljövétel physical lehetőségét pedig magán, az nj kormánybiztosi kinevezésén kívül, azon körülmény is világosan bizonyítja, hogy Bem tábornok diadalmas seregei már január 20. körül Szeben alatt állottak, miáltal a közlekedés, Háromszék s a Királyhágón inneni részekkel nemcsak megnyílt, de biztosítva is volt.

Azon szempontból tehát, hogy Demeter József képviselő, kormánybiztosi működésének megszűnte s a közlekedés megnyílt után, s ekkép minden ok és további engedély nélkül több mint három hónapon át az országgyűlés székhelyén meg nem jelent s képviselői hivatásának meg nem felelt: a bizottmány őt, a 867. sz. határozat 3. pontja értelmében, kilépett tagnak tekinti. (Helyes.)

A választmány véleménye helybenhagyatott.

Horváth (olvas): Zsemberi Imre azok között állván, kiket a ház a nem igazoltak rovatából, az igazolás ígának és kötelességének főnhagyásával, kivett, beadott nyilatkozatában ezeket terjeszti elő:

Múlt évi november 22-én a háztól két heti távozási engedőimet nyervén, ezt december 28-án használta fel az elmenetelre. Január első napjaiban már ismét útban volt családjával együtt Pest-felé, s ekkor értesülvén Windischgräetz seregeinek Buda alatti létéről, családját útközben hagyva, január 4-én mint a távozásra nyert határidő utolsó napján egyedül ment be Pestre. Itt nem találva az országgyűlést s Görgei tábornok és Csányi László kormánybiztos vele az eseményeket közölvén, másnap családjához visszatért. Az osztrák had egy része Ipolyság felé Görgei táborát követte, a másik pedig Gyöngyösnek vonult, s így mind hontmegyei lakásától, mind Debrecentől elzárattott. De az útvonalok szabad állapota mellett sem lett volna képes az országgyűlés új székhelyén megjelenni, mert Pestről Romhányba nógrádmegyei helységbe érvén, itt megbetegült, s betegen feküdt akkor is, midőn az osztrák csapatok a helységen keresztül vonultak. Alig lábbaadt fel, testvéröcscsét, kivel egy házban volt, hat dzsidás elfogta, de az első katonai állomásról visszabocsátották; ő pedig menekült. A gyöngyösi vonal el lévén zárva, Losoncnak és Rimaszombatnak vette útját, azonban kénytelen volt Schlicknek Tornából erre vonuló seregei elől a gömörmegeyi üzőbe vett tisztviselőkkal együtt mintegy nyolc napig Gömör hegyes vidékein rejtőzni. Miután Schlick Pétervásár felé húzódott, a Tiszán akadálytalanul eljött, s a háznak reá vonatkozó határozatát a hivatalos lapból megtudva, Debrecenbe sietett. Igazolására vonatkozó orvosi vagy egyéb bizonyítványokat megszereznie, menekülésének sajtósági körülményei miatt nem lehetett.

Vélemény.

A bizottmány főleg két pontra függeszté figyelmét: először arra, hogy a kérdéses képviselő a november 21-én nyert távolléti engedélyt december 23-án használta a távozásra. Elvontan attól, hogy épen e napokban volt a haza veszélye legnagyobb, s volt leginkább szükség az országgyűlési testület együtt létére, a bizottmány azon elvet vallja: miként a ház engedelme csak a kitűzött határidőre áll, s azon túl elenyészik, különben a ház sohasem volna biztosítva az iránt: hogy tagjai érvényesen határozható számban együtt legyenek. Az érintett képviseld tehát, ki a nyert engedély határidejének elmúltával újabb engedélyért nem is folyamodva hagyja el az országgyűlés székhelyét, úgy tekintendő, mint ki engedély nélkül távozott el.

Másik szempont az: miszerint az említett képviseld jan. 4-ére Pestre bemenvén, s ott a történekről értesülvén, nem követé az országgyűlést, mi pedig még akkor kétségtelenül lehetséges volt, hanem alig elhagyott családjához ismét visszatért. A bizottmány tisztelettel hajol meg a családi érzőnek szentsége előtt; de mindenek fölé emeli a hazát, melynek érdeke az átélt rendkívüli körülmények közt rendkívüli áldozatokat követelt, melynek érdeke előtt a családi viszonyoknak is háttérbe kelle szorulniok, mert ha szabadságharcunk tényezőit nem az önmegtágadás lelkesíti, ha mindenki csak magán ügyeit vagy családjá biztosítását tartja vala szemei előtt, a haza eddig veszve van. A jelen országgyűlésnek, s az ebből kifolyó kormányának azon nehéz, de dicső hivatást jelelték ki az események, hogy legyen az egybefoglaló kapocs, mely a nemzet erőtöredékeit a megtámadt szabadság megóvásának közcéljára öszpontosítva tartsa; hogy el ne hagyja az elárult népet a küzdelem végcéljáig, de el ne hagyja hűtlenül a kétségbeesés vonaglásai közt sem; hogy megmentse minden áron a hazát, de ha elbuknék is, szilárd kitartása és nemes önfeláldozása által legalább oly emléket állítson sírja fölé, mely megmentse a nemzet becsületét az utókor előtt. — A kérdésben forgó képviselő az országgyűlés székhelyén meg nem jelenvén, holott megjelenhetett volna, sőt megjelenési hajlamának legkisebb jelét sem adván, akár mint e háznak, akár mint a honvédelmi bizottmánynak tagja, magasztos hivatásának teréről tettleg és önkénytelépett.

Mi a nyilatkozatban foglalt egyéb okait u. m. későbbi betegeskedését, az ellenség előtti bujdoklását, s a Debrecenbe utazás későbbi akadályait illeti, — részint mivel bebizonyítva nincsenek, részint azért, mert a fennebb taglalt döntő okok súlyát legkevésbé sem gyengítenék: az igazolás eredményére befolyással nem bírnak.

Ezek alapján Zseniben Imre a 867. számú határozat szigora alá esvén, a kilépett tagok sorába tartozik.

A többség az igazoló bizottmány véleményét elfogadta.

XXXVIII-ik ülés a képviselőházban

ápril 22-én. *)

Fridecky igazolási ügyében Darvas A. képviselő küldetik ki.

Zilah városa megválasztott képviselője Deáki S. igazoltatik.

Kossuth (kormányzó-elnök): Mielőtt alázatos indítványt tennék azon tárgyra nézve, mely végezt megkértem a t. elnök urat, hogy ma ülés tartassák, a most felolvasott jegyzőkönyv folytán bátor vagyok megjegyezni s a tisztelt ház figyelmébe ajánlani, hogy a Kubinyi képviselő úr által indítványozott esküformának tárgyalásánál méltóztassanak figyelemmel lenni a körülményekre, mert én részemről, s mind azok; kiket a rám bízott hatalomnál fogva ministerekké nevezek, kétségtelenül az esküt szent dolognak tartjuk, melyet a szó legszorosabb értelmében meg kell tartani; s ha most, midőn forradalmi időket élünk, arra akarnak minket kötelezni, hogy: Verbőci törvényeinek korlátai között mentjük meg a hazát, akkor bizony nem vállalom el ezen kötelezéseit. Mondottam a napokban is, hogy jöhetnek elő körülmények, s most is a csajkás kerületre nézve szükségesnek tartottam elhatározni, hogy annak katonai szerkezete megszüntetvén, Bácsmegyébe kebeleztessek. Sok ilyen eset adhatja magát elő, s a ki intézkedik ilyenekre nézve, felelni fog iránta az országgyűlésnek és a nemzetnek, hanem ha előlegesen megkötik az embert, hogy mindig nézze meg a corpus jurist, akkor bizony nem mentjük meg a hazát. Azt hiszem esküt kell tenni, és ha valaki tesz olyasmit, mi a hazára ártalmas, felelni kell neki, de én a felelősséget tágabb értelemben veszem, e azt tartom, hogy a körülményekre kell figyelmeztetni. — Én csak rövid motivatio mellett fogom előterjeszteni indítványomat, mert azon hazafiak, kikét a ministeriumok elvállalására felszólítottam, minthogy combinatiómmal egészen készen vagyok, többen közülök nemcsak távol, de hivatalos foglalkozásban is vannak, úgyhogy rögtön levelem vételével további rendelkezések nélkül helyeiket el nem hagyhatják, s így bizony még e percben is csak magam vagyok kénytelen a kormányzatról intézkedni, és sajnálom, hogy a törvényjavaslatot is magam vagyok kénytelen előterjeszteni; és nem fordíthattam reá nagy figyelmet sok dolgaim között. Azért kérem előlegesen a tisztelt házat, hogy csak meritumára nézve méltóztassanak azt indítványnak venni, nem pedig szerkezetére nézve, mert a szerkezetre nem fordíthattam annyi gondot, egészségemtől is akadályoztatva. Az egész az, hogy a függetlenségi nyilatkozat nyomán, mely által az ország a szabad európai statusok sorába van iktatva, azt hiszem, hogy a mi különben is a szükséghez tartozott volna, még inkább szükségessé vált,

*) Közlöny 1849., 828-329. lap.

t. i. az ország honvédelmi erejének szaporítása; mert minél inposantabb állást vesz a nemzet, annál kevesebb vérbe és áldozatba fog kerülni tőkés és megszilárdítása azon állapotnak, melyet a nemzetgyűlés ki-mondott. Ezt múlhatatlanul szükségesnek vélvén, egy kis törvényjavaslatot vagyok bátor előterjeszteni a háznak bölcs elhatározása alá, újólag kijelentvén, hogy annak csak meritumát méltóztassanak tekintetbe venni. (Felolvassa az indítványt)

Törvényjavaslat

A hadseregnek 50 ezer fővel szaporítása elrendeltetik.

A múlt évben elrendelt katonaaállításból netalán még hátralevő illetőségeknek kiállításán felül a hazát védelmező hadseregnek 50 ezer tővel szaporítása ezennel megrendeltetvén, ezen haderőnek kiállítása iránt következők határozatnak:

1. §. A törvényhatóságok közti kivetésben arányul azon kulcs fog szolgálni, mely szerint a múlt évi újoncállítás kivetve volt.

2. §. A törvényhatóságok a rájuk eső illetőséget községenként hasonlóképen a múlt évi arány szerint vetendik ki, s a községek a rájuk vetendő illetőséget mindenek előtt toborzás útján igyekezendnek kiállítani, úgy mindazonáltal, hogy ha azt a kiszabandó határidőig akként ki nem állítanak, a hiányzó számnak kiállítása sorshúzás útján történjék. A sorshúzás a 19 éveseken kezdetik, s ha ezekből a hiányzó szám ki nem telnék, a rendre egymásután veendő egy-egy éves korszakok szerint fogván folytatatni.

3. §. Foglalópénzül minden újonc számára 20 frt határoztatik, mit az illető községek fizetendnek; de az nekik országos adóba fog betadatni.

4. §. Ha mindazáltal valamely község illetőségét a kiszabandó határidő alatt ki nem állítaná, a hiánynak a hátramaradó község rovására kiállítását szintúgy kiszabandó határidő alatt az illető törvényhatósági tisztviselő fogja bármi áron eszközölni, mely ár ezen esetben a község adójába nem fog betadatni.

5. §. Ennek végrehajtásáért az illető tisztviselők akként felelősek, hogy ha azt pontosan eszközölni elmulasztanak, az illető törvényhatóság főbb tisztviselője hasonló felelősség terhe alatt, az ő költségekre tartozásaik a hiányt pótolni.

6. §. A szolgálati időszak ezúttal is négy évre határoztatik, s a kivételekre és helyettesítési engedélyre nézve a múlt évi ujoncállításnál szabályul szolgált határozatok ez alkalomra is szolgálnak.

7. §. A kormány a nemzet függetlenségi nyilatkozata alapján a katonaság számára nj esküformát fog megállapítani.

8. §. Ezen törvény végrehajtásáról az ország kormányzó elnöke, az illető ministeriumok útján gondoskodandik.”

Ennyiből áll indítványom, méltóztassanak azt kinyomatni s tanácskozás alá venni. Egyúttal, mert fordulnak elő esetek a mostani viszonyok közt, hol szinte kénytelenségben van a kormány valamit tenni

a mi szorosán a fenálló törvények korlátain túl terjed, hanem tenni felelősségre, épen azért azon esetről, a melyet említettem, szinte egy kis törvényjavaslatot terjeszték elő, mert úgy hiszem, ezután nem határozatok fognak hozatni, hanem törvények (Felolvassa indítványát a csajkás kerületnek Bácsmegyébe visszakebelezéséről.)

»Törvényjavaslat

A csajkás kerületnek Bácsmegyébe visszakebelezéséről.

1. §. Az ország kormányzó elnökének azon rendelete, miszerint a haza ellen fegyveres pártot ütött csajkás kerület katonai szerkezetét s kerületi állását megszüntetni, a csajkás zászlóaljat feloszlatni, ezen kerületet Bácsmegyébe visszakebelezni rendelte, ezennel helyeseitékén, törvénybe iktattatik, annak minden részleteiben és következeiseiben fogamatba vételére a kormány utasíttatik..

Ennyiből áll alázatos előtejesztésem, nem indokolván azt egyébbel, mint azzal, hogy minél imosantabb állásba teszi magát a nemzet, annál kevesebb vérbe és áldozatba kerül ezen állás megszilárdítása. (Igaz!) Igyekezni fogok megértetni a néppel, hogy az reá nézve nem teher, hanem újabb terheknek és szenvedéseknek az ő vállairól való levétele, ha most szaporíttatik a nemzetnek ereje. (Helyes!)

Egyszermind kötelességemnek tartom jelenteni, hogy felső Magyarországot, a mint a körülményeket látom, hazánk ellensége politikájává vette fel Galiciábóli folytonos beütésekkel háborítani; következőleg, részint intézkedtem, részint folytonosan intézkedni, és gondot fordítani fogok arra, nyíltan kimondom, hogy Magyarországon ezen invasiók, nemcsak hogy a történetek legyőzessenek, hanem hogy az ország azoknak lehetősége ellen is biztosíttassák; (tetszés) s e végett felső Magyarországon a szükséges erőknek összevonásáról s előteremtéséről gondoskodni kötelességei közé tartozik. Jelentem egyúttal, hogy felső Magyarországnak a Galiciából folytonosan fenyegető invasiók elleni biztosítás szempontjából működendő hadsereg fővezérévé Dembinszky van kinevezve. (Éljen!)

A főtábor már, istennek bála, oly szép tért nyert vissza, hogy az onnani tudósítások már nem épen oly színűek, mint a minőkhöz a múlt időkben szokva voltunk, hogy 12 óra alatt tudtuk, mi történik a hadseregnél; már most a kuríroknak egy kissé gyorsan kell járni, és sem éjjel sem nappal nem pihenni, hogy csak 3 nap alatt is meghozhassák a tudósítást; és nem minden kurír járván egyforma gyorsasággal, mert az utóbbi tudósítás is 5 nap alatt érkezett meg a táborból Gondolom örvendetes dolog, miként annyira vertük vissza az ellenséget, hogy 5 nap szükséges a tudósítás meghozására. (Tetszés.) Azon tudósítás a szerint hangzott, hogy hadseregeinknek azon része, a mely Vácnál egy részben ütköztvén, onnan egy kissé feljebb vette a maga útját, és már most minden kétség nélkül ki lehet mondani, legközelebb azon célból, hogy Komáromot a nemzet számára biztosítsa, s az ostrom alól felmentse; — ez már e percben minden valószínűség szerint végre van hajtva; az

utóbbi munkálatokat már nem lehet említenem; tehát 16-án ment által Betegünk azon egy része a Garam vizén, a hol Jablonovszkinak Vácnál megvert serege egy brigádával megerősítve, az általmenetelt akadályozni akarta; arról, ha valljon valósággal megakadályoztatta-e? nincs áldomásom a távolság miatt, de nem lehet, hogy akadályoztatta legyen, mert már ott igazán még csak vitézségre sem volt részünkről szükség, mintán ott seregünk túlnyomó erővel állott Elvágattak ezen hadi munkálatok által az ellenséges seregeknek azon detachírozott részei, melyek a bánya-városokban, Zólyomban, Selmecen, s másutt vannak, és a hadvezér intézkedett kellő erőnek detachírozása által, hogy azok a mint elvaunak vágva, le is győzessenek, és részint elfogassanak.

Tettem azon tudósítást is, hogy azon megyéknek, különösen Zólyom megyének, és Gömörmege felső részének népe megunván a zsamokoskodást, melyet az ellenség rajta elkövetett, valóban már nem várja pusztán a haza fegyveres erejétől a maga megmentését, hanem maga elannyira megmozdult, hogy a népnek ezen mozdulata, a mint az ellenséges ottani parancsnoknak elfogott leveleiből látszik, őket igen nagy aggodalomban tartja, hogy folytonosan segítségért könyörögnek fővezérüknél. Sajnos az egész dologban csak az, hogy ők segítséget nem kaphatván, a mint leveleiből látszik, talán még azon barbárságra vete-medhetnek, hogy a városok leégetésével fogják tetézni az ausztriai házbűneit, a mint fájdalommal kell kimondanom, — épen vevém a tudósítást, hogy die gute Stadt Neasohl különösen fenyegetik, mert ezen város, a mint tudósítatom, azon jó Besztercebánya város, melyről reményiem, — hogy azon lelkesedést, mely azt eddig éllette, fenn fogja ezen körülmények között is tartani; a minthogy a haza részéről a kormány is, ha a haza iránti hűség tekintetéből valamit szenvedne, szenvedéseit mielőbb enyhíteni, szent kötelességének fogja tartani. (Helyes.)

Aulich tábornok, a ki Pest előtt áll seregével, 17-én az ellenséget megtámadta, és igen tetemesen megverte, (éljen) úgy, hogy még a Rákosról is egészen be Pest falai közé szaladt vissza az ellenség. (Tetszés.) Most fejlődésben vannak ezen munkálatok; egyebet tehát most nem jelenthetvén, reményiem, hogy kevés idő alatt kedvező positiv eredményei lehetek szerencsés a tisztelt képviselőházat megörvendeztetni.

Ez az, mit előteijesztani kötelességemnek tartottam. Egyébiránt magamat szívességökbe ajánlom. (Éljenzés.)

Elnök: Kormányelnök úr jelentése következtében a bemutatott törvényjavaslatok ki fognak nyomatni, mintán a közelebbi ülésben szönyegre kerülendének. Egyéb tárgy nem lévén, az ülést befejezem.

Vége 12 érákor.

XI. ülés a felsőházban

április 23-án. *)

A képviselőház határozata a tisztviselők napidíjazása iránt elfogadtatott.

A távollévők megjelenésére kitűzött április 15-ike elmúlván, igazold választmány alakított. Tagjai lónek Hunkár, Ujházy, báró Majthényi, id. Bethlen János, Jozipovich.

XXXIX-ik ülés a képviselőházban

április 24-011.**)

Elnök: A mai ülés jegyzőkönyvét Hunfalvy Pál fogja vinni s a szólókat Gorove István jegyezni. Napirenden van a kormányzó elnök által beadott törvényjavaslat a hadseregnek 50,000 fővel szaporítása iránt, mielőtt arra átmennénk, van szerencsém bemutatni a t. háznak Mikó Mihály csikszéki képviselő s kormánybiztosnak folyamodását. Ő azok közé tartozik, kik a ház által ki vannak a képviselők közül törölve; de mivel ő Csányi Lászlónak eredetiben iderekesztett oklevelét bizonyosságul hozza fel, hogy ő febr. 6-án volt kinevezve Csikszékbe kormánybiztosnak, és ott 10,000 újoncot állított, annál fogva a hazának nagy szolgálatot tett; azt hiszem, minthogy azon kathegóriába esik és azon elvnél fogva, miszerint Frideckyt is kiadtak az igazoló bizottnánynak, mert kormánybiztos volt, tehát, ha helybenhagyja a ház, ezt is azon bizottnánynak kiadhatjuk. (Helyes!) Van itt még egy folyamodás, melyben igen hosszasan adja elő Paulovich Imre a nagyváradi nevelő-intézet igazgatója az ottani politia ellenébe panaszát; ez a kérelmi bizottnányhoz utasíthatatik. (Helyes!) Most átmehetnek a napirendre.

Hunfalvy jegyző olvassa a hadseregnek 50,000 fővel szaporítása tárgyában törvényjavaslatot.

Halász képviselő az egyenkénti helyettesítés ellen nyilatkozott Véleménye szerint a helyettesítés csak a gazdagoknak kedvezvén, a sze-

*) Közlöny 1849. 328. lap.

***) Közlöny 1849., 332-334. lap.

gényebb sorsúakban ez által rász vért okoz. Indítványát többen pártolák: Jelesül Omaszta Zs. azon okból szólta mellette, mert a helyettesítés leginkább a magyar legényekből történik, mi a magyar fajnak amúgy is gyér szaporodását csak gátolja. B e r n á t h pedig a helyettesítést valódi elszegényítési rendszernek tekinti, amennyire találkoznak a hon iránt kevésbé lelkesült szülők, kik túlfeszített érzelmeiknél fogva mindent feláldoznak, csakhogy fiaik honmaradhassanak. A többség azonban ezen okokra nem hajolva, annál inkább mivel most nem állandó katonai rendszer megállapítása forog fen, a szerkezet megtartása mellett szavazott

Ismét H a l á s z B. a 4. g-t feleslegesnek és veszélyesnek tartván, helyette azt indítványozá, hogy a községek csak a sorsot húzott szökevények helyét tartozzanak kipótolni, ezek és szüleik vagyona ellen viszkeresetek fenmaradván, s az ily szökevények azért a katonai szolgálattól nem mentetvén fel. Az indítvány el nem fogadtatott.

Berzeneey kérdést tön, ha valljon azon hatóságoknak, melyek a múltkori határozat folytán reájok kivetett illetőségen felül állítottak ifjuncokat, a felesleg be fog-e tudatni? P á l f f y J. e részben javasla, hogy az ily fölös számmal kiállított újuncok a mostani illetőségekbe betudasanak. E kérdést az elnök a kormány körébe tartozónak mondván, iránta semmi határozat nem keletkezett.

És így az egész törvényjavaslat megvitattatván, változatlanul helybenhagyatott.

II. vegyes ülés

ápril 24-én.*)

Az utolsó vegyes ülés jegyzőkönyve hitelesítettik.

*) Közlöny 1849., 384. lap.

XL-ik ülés a képviselőházban

ápril 25-én. *)

Hunfalvy olvassa a kormányzó következő levelét:

„Az ország kormányzó elnöke a képviselőház elnökének.

Nem akartam elmulasztani az ide rekesztett örvendetes hadi tudósításokat alelnök úrral azon kéréssel közölni, hogy azokat a képviselőháznak tudomására juttatni, egyszersmind arról is értesíteni szíveskedjék, hogy hazánk felső részeinek Galiciából invasiók elleni biztosítására Dembinszky altábornagy vezérlete alá immár néhány nap alatt 10,000 főnyi rendes sereget összegyűjtöttem (éljenzés) s annak folytonos szaporításában munkálkodom a nélkül, hogy az ellenséggel másutt szemben álló vitéz seregeink közül e célra csak egy ember is elvonatnék. (Öröm.) Fogadja ön hazafíúi üdvözetemet. Debrecen, ápril 25-én 1849. Kormányzó elnök Kossuth Lajos m. k.“ (Éljenzés.)

Ezután Szacsvai olvassa a következő haditudósításokat:

I. Bayer ezredes s Görgei hadvezér, táborvezérkari főnöknek tudósítása a nagyendrődi főhadiszállásról apr. 20. déli 12 órakor.

„A tegnapi nap fegyvereinkre nézve igen dicső nap vala. Az ellenséges hadsereg Wohlgemuth tábornok vezérlete alatt 22,000 főből álló hat dandár Esztergomból felfelé indula, hihetőleg azért, hogy a Garam folyóni átkelésünket meggátolja.

Az ellenség ápril 18. estéjén Nagy-Sarlóig ért s Fajkúrtig kiterjeszkedett.

Tegnap korán reggel haladék nélkül megtörtént az általános megtámadás, melyre következett a véres csata, mely reggeli tizedfél órától esti 6 óráig tartott. Az ütközet Damjanich hadtestének gyalogsága által N.-Sarlóra irányzott erős és háromszor ismételve megújított szuronytámadással kezdődék, melyet a szám szerint nagyobb s kedvezőbb helyzetben volt ellenség ki nem állott, s ezzel a helység elhagyására erőszakoltatok.

Az ellenség minden ponton megveretett, hadsorai szétvágattak és vad futásban Esztergom és Komárom felé kergettették.

Mind a három hadtestünk vetélkedett egymással bátorságban, hősieségben és magok kitüntetésében, s ily módon azon legfényesb sikert eredményezők, hogy hadi győzelmi jelül, amint eddig tudunkra esett, 1000-en felől lettek folyainkká, ezek közt számos tiszt; elfoglaltunk továbbá egy ágyút, igen sok fegyvert, két lő-, 20 szertárszekeret és 130 lovat.

*) Közlöny 1849., 335., 327, lap.

Veszteségünket pontosan nem tudhatom, több tiszteinkkel együtt mintegy 300 emberre tehetem azt.

Az ellenség kezdi, futása közben igen nagy szám vagdaltatott le, különösen az Olmützből épen akkor érkezett gránátosok tömegben estek el, kiknek holt testeikkel fedve van a harcmező.

Az ellenséges hadsereg két dandárt kapott Bécsen át megerősítésül B ezt az Esztergomban levő erejével vezette az ütközetre.

Az említett fővezéren kívül jelen voltak: Bamberg, Jablonovszky, Teissing s néhány más tábornokok.

Ezen fényes győzelmünkről részleteket még nem adhatok, mert az ütközet késő estig tartott, a hadtestek nagy kiterjedésben táboroztak, a most is épen előhaladnak s üzik az ellenséget.

Minden kitüntetések között Klapka hadtestének 17-ik bonv. zászlóalját említem, mely ritka hősiességgel vívott, valamint az összes tüzéség is megérdemli a dicséretet.

A Pesten levő ellenséges hadseregről legutóbb vett értesitésem az, hogy 18-án egy erős osztály indult ki Budáról, teljes tábori zenével Vörösvár felé. Kétségen kívüli, hogy az ellenség erejét ellenünk most már Esztergom vagy Komárom felé központosítja, hol még heves ütközetünk leend.

Görgei Hermann őrnagy hadtestével april 18-án Selmecet az ellenségtől megtisztították közülok 18-at ejtett foglyul.*

II. Kivonat Bem altábornagy hivatalos jelentéséből.

Karánsebes, april 17-én. Elnök úri Itt vagyok Karánsebesen, melyet épen most foglaltunk el, miután az ellenséget Vaiszlónál megvertük, ki miután mintegy 50 halottat vesztett s 2 ágyuját elvettük, futásnak eredt és elhagyta a várost, melyet mi aztán ellentállás nélkül foglaltunk el. Az ellenség ereje 2000 sorkatonaságból s 15 ágyúból állott.

Ezen foglalásnak hasznai igen nevezetesek, mert elvagtuk az egyenes összeköttetést Orsóvá és Temesvár közt 8 uraivá lettünk a ruszskabányai öntödéknek; ezek látták el csaknem egészen az ellenséget golyókkal, moét minket fognak ellátni naponkint több 100-ra menő mennyiségben.

Ami ezen expediciónál leginkább gyönyörködtet, az hogy tűzbe nem vezettem többet 9 század székely újoncnál, kik jóformán most voltak először tűzben, igen vitézül állták a sarat, s megverték az ellenség gyakorlott sorkatonáit.

A bánáti határörvidékiek tegnap közelítésünkkor elhagyták lakásaikat, de ma már seregestől jönnek vissza, bámulva kegyelmességünket, hódolatukat nyilvánítva; nem hiszem, hogy az osztrákok itt többé bolondokra akadjanak.

Lagos, april 19. Elnök úr! Lúgoson vagyok, fogadtatásunk, melyben itt részesülünk, tele van enthusiasmassal, ez annyira megyen, hogy a papság főnöke letérdelt az utcán szabadítóit ülvözölni. A Lúgost megszállva tartott ellenség közelgetésünkre futásnak eredt, én kergettettem lovasságom által mind a két úton Temesvár felé s biztosítom

elnök urat, hogy egy percet sem fogok elveszteni, miszerint az ellenséget összetörhessem, csak azt sajnálom, hogy az ellenség nem igen akar előttem megállani, most is szalad egész sietséggel Temesvár felé, és sajnálattal kell mondanom, hogy a futásban olyan nagy mester, hogy nem vagyok képes őt utólni.

Azonban gondoskodom, hogy két tűz közé kerüljön.“

III. Szintay korm.-biztos következő tudósítást küldött Beregből a kormányelnökhez.

„Podheringi tábor april 23-án.“

A vereckei betörés f. hó 19-én megtörténvén, a mennyiben az ellenség két gyalogzászlóaljából és egy osztály lovasságból állott, hátrászélen örökdő csapataink, melyeknek összes száma akkoron, mintegy 1000 főnyi volt, a nagyobb erőnek ellent nem állhatván, folyton apró csatázások közt Munkácshoz közel fekvő Podhering helységbe húzódtok s a Latorca hídjánál állomást vőn, a hegyoldalón és hídfőnél 4 ágyú állítatván föl részünkről, az ütközet tegnap reggel 9 órakor megkezdett s 4 óra hosszan tartott, kezdetben mindjárt jeles tűzereink az ellenségnek 1 ágyúját haszonvehetlenné tevék s kitűnő ügyességük által az ellenség soraiban tetemes bomlást okozván, az ellenség előnyomulása meggátoltatott s hátrálni kényszerülvén 10 szekeren vitte el halottait a csatatérről; főnyereményünk azon erkölcsi hatás, mely csapatunk soraiban az e napi győzelem által fogamzott, azon kívül néhány fogoly és fegyver esett birtokunkba; a csatát rendezte s vezényelte Martini őrnagy a 21. zászlóalj parancsnoka, kinek célszerű intézkedései és kitűntetett bátorsága közméltánylást igényel. A csapat minden egyéne vitézségének jeleit tanúsította, csak egy pár győzelmes csata, mely ifjú katonaságunkat megedzze, s a 21-ik zászlóalj legvitézebb zászlóaljaink sorába lépnd.

Az ellenség 1 és fél mértföldnyire vonult vissza, újabb támadásra készülve.

U. i. A kiküldött cirkálók épen most hozzák meg a jelentést, hogy az ellenség nemcsak Sz.-Miklósig, hanem egészen Párakéig visszavonult.“

IV. Szintay János kormánybiztos april 24-ről a kormányzó elnökhez következő tudósítást intézett:

„Folyó hó 22-ik napján Munkács városához közel fekvő Podhering helysége alatt történt ütközetbe a betört ellenség megverettetvén a legnagyobb sietséggel visszavonult Gácsországba, vívón magával számos sebesültjeit.

Az ellenség visszavonulásával bővebb tudomást nyerhetvén a csata részleteiről; hivatalosan jelenthetem: hogy a betört ellenség vezére b. Barkó tábornok, az ütközetben ezen különben magyar származású vezér lova ellövetett, ezredes gr. Bubna pedig halálosan megsebesíthetvén egy ágyúgolyó által, sebeiben néhány óra alatt elhalt.

Visszavonulásában az ellenség gróf Schönborn magyar érzelmű

derék tiszteit kirabolta, s hogy Gácsországban gyalázatos megverették szégyenét eltitkolják, gróf Schönborn egyik uradalmi tisztjétől elraboltak egy nemzeti zászlót, győzelmi jelül bemutatandót.

Ennyire ment az osztrák hadsereg elaljasodása.

Zabot és más szükségeseket a császár nevében nyugtatvány mellett vettek több helyeken.“

XLI-ik ülés a képviselőházban

ápril 26-án. *)

Kossuth Lajos kormányzó elnök: Tisztelt képviselőház! Mászor ugyan közönségesen a rász hírek könnyebben szoktak köztudomású jutni, és tért nyerni magoknak, hanem vannak a jó híreknek természetében olyan elharapódzó momentumok, melyeknek következtében könnyen szinte köztudomássá lesznek, úgy hogy csak némely részletekben fogok újat mondani a képviselőháznak. Hadi munkálatainknak legnagyobb nevezetű eredménye, hogy Budapest kezeinkben van, közönségesen már tudatik, (örömnnyilvánítás). Áldom az istent, hogy hadi munkálataink tervét, melynek megállapításánál a gödöllői táborban a fővárosnak az ágyúztatás szerencsétlenségétől megóvása nevezetes momentumul fordult élő, áldom az istent, hogy azon tervet az események igazolták, és a kivitel akként érlelte meg, hogy csakugyan amit óhajtottunk, a főváros s nemzet birtokába visszakerült a nélkül, hogy ágyúztatni kellett volna (tetszés). Nevelheti ezen dolog a nemzetnek a hadvezérek combinatiéja iránti elismerését, tiszteletét, háláját. (Éljenek.) Hogy a kivitel annyira igazolta azt. Valamint, mikor Tisza-Füreden a haditanácsban megkészítettük a tervet, és a hadvezérek azt mondák, ha a terv effectuáltatik Gödöllőről ki kell vonulni az ellenségnek csata nélkül; agy Gödöllőn megkérdeztek a hadvezérek, valljon helyezek-e politikai momentumot abba, ha a főváros ágyúztatás által szenvedni fogna, mert ha nem helyeznék, ők készek nyomban az isaszegi csata után egyenesen Pestre menni, és onnan venni be Budát; ha pedig momentumot helyezek benne, akkor más módon fognak operálni. Minthogy a hadjáratnak politikai iránya a reám ruházott hatalomnál fogva, egyenes eldöntésemtől függött, a hadvezéreknek azzal feleltem, hogy közöljék velem hadimunkálataik tervét, mert kijelentem, ha nem volna a főváros ágyúztatás nélkül bevehető, akkor tartozni gondolám a hazának azzal, hogy bár olyan nevezetes helynek szenvedését a haza megmentésének irányában eldöntő súlyának

*) Közlöny 1849., 886- 888. lap.

nem tekintem; de ha a hadi munkálatok reményt és biztosítást nyújtanak arra, hogy bár kis idővesztéssel az ellenséget kimanőverirozhatjuk a nélkül, hogy Pest bombáztatásnak lenne kitéve, akkor azt hiszem, hogy magamra vállalhatom a felelősséget, ha Pest városának öszerecsétlenségétől megóvására fogok közremunkálni. (Helyeslés). A hadvezérek közötték velem a tervet, s miután bízva egyszersmind hadseregeinknek úgy szólván győzhetetlen kitartásában, a tervnek valószínűségét beláttam, nyomban akkor egyenesen Pest felé nem mentünk. S én reménylem s a nemzet nevében megvárom a főváros lakosságától, hogy a nemzetnek ezen kegyességéről megemlékezzék, és rója le azon hálát, mellyel azért a nemzetnek tartozik, (ügy van.) Egyébiránt kétségtelenül kimondhatatlan súlyú és fontosságú a főváros birtoka; hanem a nemzet tiszteletében, hálájában és elismerésében nagyobb momentumnak kell tekinteni azon eldöntő csatát, mely ezen eredményt maga után vonta. Ilyen volt az apr. 19-ki csata s mondhatom a 20-ki és 21-ki, de ezt már nem mondhatni csatának, hanem a nyert csata következtében történt üldözésnek. A 19-ki csata — reménylem, hogy a jövőendő is igazolni fogja szavaimat — Magyarország jövőendő sorsának eldöntésében határozó csata volt. Azok után, miket tegnap szerencsém vala kijelenteni, utólagosan részleteket kaptam, részint égésién hitelesen a fővezértől, részint az ottan működő egyik képviselőtársunk és kormánybiztostól, a mi ha nem hivatalos is, de némely vonások vannak benne, melyeknek közlése úgy hiszem nem lesz érdektelen. A tudósításoknak nem nyilvánosságra való pontjait méltóztassanak elengedni, a többit ezennel van szerencsém felolvasni. A fővezérnek tudósítása következő. (Már közöltetett)

Ha jól emlékezem f. h. 22. megmondottam, a mit a hadi munkálatok kompromissiója nélkül mondani lehetett, t. i. hogy a munkálatoknak egyik célja, Komárom várának as ostrom alóli felmentése volt, s hogy ezen cél 22-én alkalmasint eléretett. Erre nézve kalkulussom csakugyan beteljesült, mert a fővezér tudatja, hogy holnap azaz 22-én Komáromban lesz. — Ludvig képviselő urnák, ki a táborban működik, leveléből némely érdekes egyes részleteket less szerencsém felolvasni. Így ír ő a többi között:

„Az exkirály születése napján ágyúink a nemzet határozatát s hatalmát hangosan hirdették. Ez már a független Magyarhon harea volt, és pedig a négy nap előtt elutazott Windischgrätz helyére jött Weiden hadterve elleni győzelmes harc.

Az ellenség vezérei, Wohlgemuth, Jablonovszky s Teissing, hátrálásuknak még csak lehetőségét sem tettár. Wohlgemuth, ki nem régen jött Olaszországból, a hátrálás lehetőségére figyelmeztetvén, e figyelmeztetést csak mosolygással fogadta, ők a magyar hadsereget a Garamba vélték fulaszthatni.

Kossuth és Pöltenberg az ellenségnek Esztergom felé vágta el útját

Foglyaink néma meghaladja az 1200-at. Van köztük Olmützből

csak e napokban jött Macuchelli ezredből is fogoly tiszt, úgy az István főherceg ezredből is.

Nagy-Sarlót az ellenség röppentyűivel több helyen felgyújtá.

A nép jó szellemét bizonyítja az, hogy a magyar hadsereg számára kenyeret süttetett s azt snittel is várta; de akadt gazember, ki azt elárulta, hogy egy magtárban van eldugva és az ellenség elrabolta s néhány egyént foglyává tett.

Ma (ápril 20-án) Endrődön egy asszonysággal beszéltem, ki csak tegnap érkezett Pozsonyból. A futó mágnások és nyugdíjas tisztek egész légiója van ott; az esztergomi kanonokok e társaságot növelték. Gondoskodni kell, hogy a madarak fészkeikbe vissza ne térhessenek.

A hadsereg bajnokul vív, s ez a határozatnak legjobb fogantatása.

Midőn a szétvert ellenséges had teljes felbomlásban szaladt, a tisztek, nehogy a népnek eszébe jusson a szaladókat, kik fegyvereiket elhányták, s mint szememmel láttam, a kamaschokat legombolták s elvetették, elfogni, azzal ijesztették, hogy a futó katonák kirabolni fogják, ha haza nem mennek ingóságaikat eldugni. S az együgyű nép a tanácsot követte.

Weldon a n.-sarlói csatában mint a fogoly tisztek beszélnek, jelen volt. A jászfalusi pap beszél, hogy a csata előtti recognoscírozás, után Wohlgemuth dicsekedve mondta, hogy 24,000 emberével miként fogja a magyar tábornok szétverni. Ily nagy szám hallatára a pap aggódva mondá, hogy a vidéket egy két nap alatt tökéletesen kifogja a sereg élni.

A büszke tábornok válasza volt: „mi nem állunk meg, hanem gyorsan haladunk.“

Más nap Wohlgemuth és Jablonovszky sebesen a falun keresztül nyargalván, a pap kint állott, és Wohlgemuthnak ily panaszát hallá: „es ist ja schrecklich wie die feigen Kerle laufen, sie sind ja nicht anfeuhalten“. Jablonovszky pedig meglegedve mondá; „ich kenne dies Laufen von Waitzen aus“.

Weiden olaszországi módjával kezdte meg fővezéri szerepét; a helységeket parancsainak teljesítésére felgyújtással s kiirtással fenyegeté. Így tett Szentendrével, melynek megíratta, hogy ha valamennyi csolnakot át nem szállítat, röppentyűkkel felgyújtja.

Az ellenségtől egy vet- és három más ágyú esett kezünkbe.. ,

Selmecebányán Görgői Ármin Ländlerer bányásztanácsost, ki a mult alkalommal már nehezen került el a kötelet, újabb árulásai miatt elfogatta. Ugyanott az ellenségből elfogatott 14 embert; 4. hálva maradt s 15 megsebesült. Az ellenséges had úgy szétfutott, hogy Körmöcre csak 48 ember érkezett meg. Zólyomba a lakosok, az ellenséget be nem eresztették, Besztercebányáról pedig Srenk. őrnagyot nem akarták elereszteni, de a polgármester letartóztatását akadályozák.

Az ellenségnek terve az volt, hogy a Garam vizén seregeink hidat verve átmenjenek, mert ha nyomban mindjárt egy folyón túl, melyen a sereg általkél, ütköznie kell, és a csata szerencsétlenül üt ki: a megvert ármádiának a rögtönözött hidakoni általvonulása nehézséggel van összekötve; ők tehát nem akadályozták a hídverést, hanem a folyón túl biztos erős állást vettek maguknak, hogy bekergethessék seregeinket a Garamba. De az isten másképen rendelkezett és a mi vitéz seregeink. (Tetszés.)

Pestről még azt is mondhatom, hogy az utóbbi hadjárat következtében Pestnek élmezése vidékről, mely rendesen tárházul szokott annak szolgálaiul, el lévén zárva, a szükség növekedni kezdett annyira, hogy 20 kr. volt egy zsemlének ára; de mindemellett, a mint az újabb operatiók következtében az ellenség a fővárosból kivonult, s nemzeti lobogók tűzettek ki fővárosaink házain, töméntelen tengerárban ezrenként jött ki a nép Pest környékén levő seregeinket megvendégelni. (Éljenek!)

Jelentem egyszersmind miként intézkedtem, hogy azon ágyúk, löszerek stb. miket gőzhajókon küldött lefelé az ellenség, kellő fogadtatással találkozzanak; s tegnap éjjel rendeletet bocsátottam mind Bem altábornagy, mind Vécsei tábornok urakhoz, mindkettőnek meghagyván, hogy az ellenségnek seregeink általi határozott megveretését s az ország fővárosának a nemzet kezéhez visszakerülését parlamentair által az aradi s temesvári várórségnek tudtul adják, azon kijelentéssel, hogy ha a parlamenter kijelentésétől számítandó 24 óra alatt megadják magukat, s a várakat visszabocsátják a nemzet törvényszerű birtokába, akkor kegyelmet ad a nemzet az őrségnek, de ha 24 óra alatt ezt nem teszik: akkor egytől egyig fognak über die Klinge springen. (Roppant tetszés.)

Egyébiránt még van szerencsém jelenteni azt is, mikép a vercekei passuson benyomult ellenség, mint a hirdetés jelentette, nemcsak hátranyomatott, hanem az országból ki is üzetett úgy, hogy Galíciába visszavonult. De a mint szerencsém volt jelenteni is, azt tartom, a nemzetnek nem lehet megelégnie azt, hogy ha bejön valaki az országba, visszavesse, s egész hadseregeket legyen kénytelen a határokon tartani: ugyanazért intézkedtem oly biztosítékok célbavételéről, melyek biztosítsák a nemzetet, hogy ez többé nem fog történhetni (Helyes! Éljen!) Számoljon jövendőjével azon hitszegő ház, mely Magyarországgal úgy bánt, hogy megérdemli, mikép talpalatnyi föld sem maradjon lába alatt. (Úgy van; helyes!)

Egyszersmind igen örvendetes tudósítást vettem arra nézve, hogy egyik képviselőtársunk közremunkálása következtében a legjobb remény, valószínűség, sőt csaknem bizonyosság áll előttünk, hogy az erdélyi oláh népfaj átlátva megcsalattatását, a fegyvert le fogja tenni, s a törvény iránti engedelmisségre visszatér. Ezt igen örvendetes tudósításnak mondom azért, mert semmi sem fájhat inkább az ember szívnek, mint egy hitszegő háznak zsarnok céljai miatt tömegekben

látni vérzeni a szegény elárult, legyilkolt népet; (igaz!) s nincs szomorúbb kénytelent ég — jó szerencsében is reánk nézve — mintha á kard élével s vérontással vagyunk kénytelenek megszerezni a hazának azon békét, mely béke alapján, a szabadság közös élvezetére, minden embert széles e Magyarországon, nyelv- s valláskülönbség nélkül, csak szeresse e hont, oly örömet karolt fel a magyar. (Hatás, éljenzés.)

Együttal van szerencsém bemutatni Asbóth ezredes úr jelentését, mely ki is van nyomtatva; s mily különös! már a gödöllői főhadi szálláson általánosan mondtuk, s íme igazolva van, hogy Asbóth lesz az első, ki Pestre be fog menni. (A jelentés már közöltetett.)

A jelent és felolvasása után:

Most csak azon egy kérést engedje még meg a tisztelt képviselőház, s vegyék e kérést magukhoz intézettnek mindnyájan, kik jelen vannak s a képviselői testülethez nem tartoznak, hogy valamint becsületes férfiu kiállítottuk a vésznek, a szerencsétlenségnek napjait; úgy mikor a szerencse igazságos ügyünknek kedvezni kezd, ne hagyjuk magunkat a világért sem elragadtatni, s a vitéz seregeink által eddig szerzett babérokon, hogy úgy mondjam, pihenésre elszenđerítettetni, s ne hagyjuk főkép magunkat arra vezetettetni, hogy talán azt gondoljuk, ideje van magunk közt némely viszátkodást előidézni. (Úgy van! helyes!) Ha valaha, most megfeszített igyekezet, kétszerezett erőkifejtés, áldozatkészség s egység kell, hogy biztosítva legyen az, mit vitéz hadseregünk annyi véráldozattal s egyszersmind oly példátlan elszántsággal megszerzett eddig is a nemzetnek. (Hatás.) Én remélem, hogy azon 50,000 újonc kiállításánál, melyeket a nemzet képviselőinek határozata kiállítani rendelt, most sem a kivített garantizozá felelősségekre, sem kényszerítésekre nem lesz szükség; hanem a hálás nemzet önkénytes akarata fog segíteni kezébe adni a kormánynak minél előbb azon erőt, mellyel oly imponant állást vegyünk, hogy istennek hálát mondassunk: megelégette a gondviselés a vért, melybe került Magyarország szabadsága. Kérem a t. képviselőket s mindenkit, hasson közre kiki a maga körében, s a szerencse által ne hagyja magát senki tétlenségre szenderítettetni. Ha valaha, most van ideje, sem nyugodni, sem aludni, hanem mindenkinek tette feszíteni erejét. (Igaz. Helyes. Hosszas éljenzés.)

Elnök; Tisztelt képviselőház! Azt hiszem, hogy a hazának ily nagyszerű s örvendetes napján nem lehet egyéb tárgy, mint a háznak örömnnyilvánítása s hálás elismerése mind a nemzet, mind a hadsereg mind a kormányelnök iránt. Éljen ő, éljen a hadsereg! éljen a hazat (Hosszantartó éljenzés!)

Kossuth; Alázatosan kérem az elnök urat, ha nem volna az újoncok kiállítása iránti törvényjavaslat átküldve a felsőházhoz, méltóztassék azt azon kéréssel átküldeni, hogy legyen szíves a felsőház e törvényjavaslatot minél előbb tárgyalás alá venni. Végre kérem a t. képviselőházat, adjuk e napok eseményeinek a vallásos ünnepélyesség-

get, (helyes!) történjék intézkedés „Te deum“ tartásán a 19-ki ütközést, s nyomban tartassák requiem azok emlékéért, kik azon ütközésben a hazáért elvéreztek. (Helyes!)

Elnök: Én pedig a t. képviselőház tagjait arra kérem, hogy holnap 9 órákor zárt ülésre méltóztassanak összegyűlni, hogy a haza jelen körülményei közt a teendőkről intézjedjünk. Most az ülés eloszlik.

Eloszlott dél felé.

XLII-ik ülés a képviselőházban

april 27-én.*)

Almássy Pál úrnak 14 napra távozási engedélyt nyervén, az elnökséget Palócy László korelnök vette át.

Az újoncállítási törvényjavaslat hitelesítettén a felsőházhoz átküldetett.

XII.-ik ülés a felsőházban

april 27-én.**)

A jegyzőkönyv hitelesítése után az alsóház elnöke által átküldött újoncállítási törvényjavaslat közakarattal elfogadtatott.

XIII. ülés a felsőtázban

april 28-án.***)

A ház több tagjai, jelesül b. Vay Alajos, b. Splényi Mihály, Horváth Mihály és b. Wenkheim Béla néhány napi távozásra kérvén engedelmet, az elsőtől megtagadták, az utóbbi háromnak megadatott.

*) Közlöny 1849., 338. Up.

***) Közlöny 1849., 338. lap.

***) Közlöny 1849., 341-312. lap.

XLII-ik ülés a képviselőházban

april 28-án.*)

Szentiványi Györgynek elmaradását igazoló folyamodványa az illető választmányhoz tétetett át.

Farkas Pál volt képviselő hasonértelmű levele egyszerűen mellőzhetett.

Több képviselő eltávozási engedélyt nyert.

Madarász László, mivel már 10 hónap, vagyis az országgyűlés kezdete óta sem jószágát, sem fiát nem látta, hogy dolgait rendezhesse, hat hétre engedelmet kér, miután azonban a ház már elhatározá, hogy a kormány Madarász László ügyében vizsgálatot rendeljen, az engedelem nem adatott meg.

Zilah városa levele, melyben a nemzeti függetlenség kimondását hazafiúilag üdvözli, örömmel fogadtatott.

A felsőháznak több határozatai felolvastatván, tudomásul vétettek.

Nagy Károly igazságügyi osztályfőnöknek a n.-kállói vésztörvényszék némely kérdéseire vonatkozó jelentése kinyomatni rendeltetett.

Horváth B. bizottmányi jegyző olvassa az igazoló bizottmány következő jelentéseit.

„Az igazoló bizottmány 1849. évi april 22-én tartott ülésének jegyzőkönyve.

Bohecel Sándor dobokamegyei képviselőt, további távolvoltának igazolása mellett a ház múlt hó 23-án tartott ülésében 15 nap alatti megjelenésre kötelezé. Erre az érdeklött képviselő benyújtott nyilatkozványában jelenti, miszerint a főnebbi határozatról kelt elnöki tudósítást f. hó 7-én kapván kezeihez, reá egy pár nappal terhes lázba esett, mely miatt csak 16-án indulhatott el Kolozsvárról s 18-án Debrecenbe megérkezett.

V é l e m é n y :

A nyilafkozványhoz B) alatt csatolt orvosi bizonyítványból a 15 nap alatti megjelenést gátló lázbetegség valósága kitűnván: a bizottmány a megjelent képviselő elmaradását igazolva látja. (Helyes!)

Lónyai Gábor képviselő a márt. 23-iki határozat következtében történt elnöki felszólításra hiteles orvosi bizonyítványt küld be, mely szerint febr. 24. óta Deregyőn folytonosan beteg volt s mely szerint betegségének természete még legalább két havi orvosi ápolást s a

*) Közlöny 1849., 842-843. lap.

gyógy befejezte után pedig hat heti nyugalmas rendes életmódot tesz szükségessé. Egyébiránt ismételve kijelenti, hogy azon esetre, ha ily hosszas elmaradása által küldőinek képviseleti jogát a ház csorbítva vélné, képviselői állásáról, bár nem örömmel, lemondani kész.

V é l e m é n y :

A bizottmány az orvosi bizonyítványnál fogva, nemcsak az eddigi elmaradást igazolva találja, de a további szükséges távolléti iránti engedélyt is megadhatónak véli. (Helyes!)

Pócsa Ferenc felsőfehérmegyei képviselő mint azok egyike, kiknek a megjelenésre s elmaradásuk igazolására 15 napi határidő tűzetett ki, e hó 16-án Debrecenbe megérkezvén, beadott nyilatkozatában előterjeszti:

Miszerint a ház határozata nyomán, a nép lelkesítésére s a honv. bizottmány engedőimével némely hivatalos számadásai bevégzésére múlt október hó végével haza távozott, de onnan a kiűtött oláh lázadás miatt a közel székelyföldre kénytelenült menekülni, hol köztudomás szerint az ország többi részeitől teljesen elzárva volt. Január végén a háromszéki tisztségtől az akkori katonai térparancsnok láttamozása mellett nyert útlevéllel Kolozsvár felé Debrecenbe indult, de Erdővidéken arról értesült, hogy Udvarhelyszék ismét ellenséges kezekbe esett s az átutazás lehetetlenné vált; minek következtében az erdővidéki térparancsnokságnál maradt márt elejéig, midőn már az utazás biztossága helyreállt. Ekkor a nélkül, hogy a ház február 28-iki határozatáról tudomása volt volna, mert a posták hiánya s az elzárt állapot miatt, azon vidéken a kormány hivatalos lapja sem volt kapható, — ismét megindult s Marosvásárhelyig el is jött, hol a «Közlöny»-ből határozatot olvasva, mely szerint a márt. 1-ig meg nem jelent képviselők kilépett tagokul tekintetnek, magát már elkésettnek vélte; s miután az igazoló bizottmány munkálatára s a ház további határozatára itt 12 napig hasztalanul várákozott, márt. 18-án lakhelyére visszatért. Folyó hó 8-án egy barátja Udvarhelyszékről közölte vele azon hírt, hogy megjelenésére april 15 tűzetett ki, mire rögtön útra kelt; azonban hivatalos úton semmi értesítést nem nyervén arról, hogy elmaradását okiratokkal igazolni köteles: ilyeket jelenleg föl nem is mutathat. Ugyanazért, ha e nyilatkozatát, s jelleme iránt erdélyi képviselőtársainak felvilágosításait a ház elegendőknek nem találná: szükséges igazolási adatok postai útoni megszerzésére kellő időt engedtetni kér.

V é l e m é n y :

A bizottmány e pusztá nyilatkozatot elégségesnek annál kevésbé veheti, mert a hozzámellékelt s Háromszék tisztségétől jan. 25-én kiadott útlevélben is, az utazás határpontjául nem Debrecen, hanem

csak Kolozsvár van felemlítve. Mivel azonban az érdekelt képviselő azon állításainak valósága iránt, hogy az országgyűlés székhelyén megjelenni elhatározott akarata volt, hogy e célból többször útra is indult és szándékának sikerét csak az utazási akadályok hiúsították meg, megszerzendő adatokra hivatkozik, melyeket eddig, hivatalos értésítés hiányában megszerezni szükségesnek nem tartott; nehogy az igazolásnak bármely útja előre elzárassék: a bizottmány újabb 15 napi határidőt javai részére kitflzetni.

Keller: Bátor vagyok ezen 15 napra azt mondani, hogy ezen levél a mostani rendezetlen posta-járásban bemenjen, és az illető képviselő némi bizonyítványokat is összeszedhessen és Erdélyből kijöj-jön, nem elég; és így ezen szempontból is a 15 napot nem tartom elégségesnek, sőt elvileg én azon képviselőt tökéletesen igazoltnak tekintem mert ha nincs is azon képviselő mellett bizonyítvány arra hogy Debrecenbe szándékozott jönni, de azt, hogy Kolozsvárig ellátá magát úti levéllel, elégségesnek látom arra, hogy igazoltnak tekintes-sék. Továbbá arra nézve, hogy ő miért nem indult meg hamarabb, bizonságul szolgál azon tekintet, hogy febr. 2-ig Udvarhelyszékből midőn a székelytábor megindult, nem lehetett jönni teljességgel, ő azután midőn megindult, a házunk be volt jelentve, de márt 1-ig el nem jöhetett, én tehát őt, azon 15 nap helyett, igazoltnak tekin-teném, mert akárhogy ütne ki ezen dolog, azon megye, honnan ő képviselő, nem létez, mert oly sajátságos helyzettel bír, hogy a szé-kely, magyar és szászfölden keresztülmenve, egyik fainja egyik, másik másik szék-, vagy megyéhez tartozik, mert azon bonyolódott napok-ban mindegyik törvényhatóság azon részt, mely kebelében volt, ma-gának elfoglalta és Felső-Fehérmegye nem létezik, és ott most szó sem lehet követválasztásról. Nem akarok azon képviselő jelleméről szólam, annyit mindazonáltal jelenthetek, hogy nem hiszem, hogy «alaki találkozzék, ki jelleme ellen valamit felhozni képes lehetne.

Elnök: Az a kérdés, hogy a bizottmány véleménye elfogad-tatik-e vagy nem? (Közfelkiáltás: adnak 30 napot!) Tehát a bizott-mányi vélemény azon módosítással fogadtatott el, hogy a 15 nap helyett 30 nap adatik. Épen most veszem a felsőház elnökének levelét, melyben jelenti, hogy a tegnap vele közlött 50,000 újoncróli törvényjavaslatot felvettette és a felsőház azt egyes akarattal általában elfogadta. Még a kérvényi bizottmánynak van két jelentése, a bizott-mány tagjai engemet bíztak meg, hogy tegyem fel véleményüket papirosra és adjam elő a t. háznak, most tehát azokat ezennel fel-olvasom:

„1-ször. Torontálmegyében fekvő Tamásfalva és Ohetény szerző-déses helységek magyar ajkú 1109 lakosai azért esedeznek, hogy miután ők hazájuk ügyéhez hívek maradvá, s annak kormánya pa-rancsainak állhatatosan engedelmeskedve, ezért utoljára f. évi január 22-én a szerb és rác rablócsoportok s a cs. dsidások által megtá-madtad án kipuráltattak, lakhelyeikről elűzettek, s azóta mint földön-

futók bolyonganak, részükre sorsuk lehető jobbra fordulásaig a nemzeti képviselőház valamely segítséget nyújtatni szíveskedjék.

V é l e m é n y :

A már előfordult hasonló szerencsétlen esetek és azok következtében tett képviselőházi előbbi határozatok nyomán ezen folyamodás is a kormányhoz utasíttatnék a végre, hogy: a balsorsra jutott s valóban közszánakozást érdemlő esedezők részére nyújtson az ő sanyarú-körülményeikhez, de egyszersmind az ország pénztára erejéhez is mérséklendő valamely érezhető segítséget. Kelt Debrecenben april 25. 1849. A kérvényi választmány nevében és végzetéből Palócy László m. k. választmányi elnök. (Helyes!)

2-szor. Ágoston József (mint magát kifejezi) sem panasszal, sem maga iránti részvétgerjesztéssel, sem nem azon szándokkal lépven fel, hogy magát a képviselői szék érdekében igazolja; hanem egyedüli kérése az lévén, hogy kihallgatást nyerve, hosszasabb távolléte okainak méltánylása mellett azon alaptalan s (mint szinte mondja) lelketlő gyanúsítások alól, mintha t. i. engedelem nélkül távozott volna el s már elmenetelekor a végkép kimaradás lett volna szándokában, mentnek és büntelennék ismertessék; ily célból a következőket terjeszti elő:

1-ször. A képviselőház múlt évi dec. utolsó napján hozott határozatának hódolva, s családját, testileg is szenvedő nejét és apró gyermekeit majdnem búcsúszó nélkül elhagyva Pestről egyenesen Debrecenbe utazott, s itt meg is jelenve néhány napokig mulatott.

2-szor. Itt Debrecenben azokról, kiket a természet kötött szívéhez, semmi hírt nem kaphatván, magában elhatározta, hogy Borsodba utazva élemedett anyját küldje onnét Pestre azért, hogy kedveseit a borsodi hegyek közé menekülésre bírja és segítse; e végre magát a korelnök előtt jelentvén, attól hat napi engedőimet, a rendőrségtől pedig szinte annyi napokra terjedő útlevelet nyert, f. évi jan. 17-ik napján.

3-szor. Igaz, hogy a hat nap még jan. 23-án lévén lefolyandó, öreg anyja pedig az akkori zordon időkben Pestre fel nem utazhatván, ő jan. 22-én Debrecenbe visszaindult, de Miskolcon megértvén azt, hogy a Debreceni út el van az ellenséges erőtől zárva, más választása nem maradt, mint a borsodi hegyek közt levő sáta lakába visszafordulni s az ut meguyilását ott várni. Azonban

4-szer. F. évi jan. 30-án oly (eredetileg be is mutatott) levelet kapván Pestről, melyből nejének veszedelmesen kétes állapotáról értesült, magában eltökélette, hogy, ha csak egy pár órára is, látogatását megkísértse, s ily célból a járásbeli főbírótól útlevelet váltva, Pestmegyébe érkezével pedig szabad úti levéllel ellátva volt Quodi Zsigmond barátjától önkérése folytában Pestre vitetvén, oda febr. 8-án meg is érkezett; s ott nejét már ugyan vszedelmen kívül, de mind csak az ágyat súlyosan nyomva találván, alig mulatott egy rövid órát, midőn a kir. biztos előtti megjelenésre köteleztetvén; a pillanattól kezdve erkölcsi fogoly volt.

5- ször. A kir. bizton által középponti bizottmányi elnök Trattner ezredeshez utasítottván s ott az említett ezredes által hozzá intézett ama három kérdésekre, hogy t. i. volt-e kormánybiztos? vett-e részt az ausztriai hadjáratban? s miért ment le Debrecenbe? adott rövid és könnyű feleletek után „szabadon“ elbocsáttatott ugyan, mindazáltal természetesen szemmel tartatván; Pestről távozni nem mert a nélkül, hogy családját a legveszélyesebb felelősségnek hagyja bátra; majd:

6- szor, Neje, mihelyt az út fáradalmaiból bírható (maga Pesten maradván) Debrecenből hírt hozni idejött s innét megvívén hozzá a ház határozatát (melyről — istenére esküszik — addig egy szót sem hallott) ő maga f. hé 4-ike estvéjén Debrecen felé indult, hogy a rágalmat és a híven megőrzött becsülete ellen támadott gyanúsításokat szétoszlassa, s íme itt van, és küldőinek nagy része is (mint előmutatott bizonyítványaik tanúsítják) elmaradását neki vétkül nem tulajdonítván, őt képviselőjüknek továbbá is megtartani kívánják.

7- szer. Bátran hivatkozik a képviselői testület bizonyágtételére, nem kételkedve, hogy kik polgári pályáján ismerték, képesnek nem tarthatják arra, hogy hazájának és nemzetének hálátlan fia lehessen, s nygy hiszi, hogy egyedüli bűne csakis az, hogy nem bírt elég resignatióval, kedvesei sorsát isten oltalmába ajánlva, bölcs gondviselésére bízni: mindezeknél fogva.

Azt híven, hogy lelkében bűn nem volt, s erről egyszerű leplezetlen előterjesztéséből a képviselőház is meg fog győződni, azért esedezik hogy a képviselőháznak abbéli meggyőződése nyilváníttassék, hosszabb kimaradása okai méltányoltassanak, s ez által lelke jobb fele, polgári existimatiója adassék vissza.

V é l e m é n y :

Annak előleges megjegyzésével, hogy az igazolási kérdések megrostálása és az irántoki véleményadás az igazolási választmányra lévén annak idejében bízva, mindazok ezen kérvényi választmány körébe sem nem tartoznak, sem nem tartozhatnak, és így azokba be sem bocsátkozik; a kérvényi választmány úgy vélekedik, hogy miután a képviselőház mindazokra (köztük nyilatkozó Ágoston Józsefre) nézve is, kik elmaradásuk okait annak idejében nem igazolták, már határozottan rendelkezett, a dolgot semmi újabb vitatkozások és határozatok terére visszavinni nem lehet; különösen pedig maga a folyamodó is nem képviselői volt állása visszaítéléseért esedezik, hanem azon képviselői állásától lett elmaradását okozott hosszabb távollétének alapjait kívánná nyilatkozatában méltányoltatni; ezen egész dolog a fenébb előrebocsáttott nyomán a képviselőház határozatának többé tárgya nem lehet. (Helyes!)

A kérvényi választmány véleménye helyeseltetvén elfogadtatott.

Olvastatik a csajkások kerületéről törvényjavaslat.

Kazinczy indítványa folytán a szerkezet ekkép módosíttatik: „a csajkás kerület katonai szerkezete és kerületi állása megszüntetik, a

csajkás zászlóalj feloszlatok, és ezen kerület Bácsme gyébe visszakebe-
leztetik.“

Következett ezután Kubinyi F. határozatjavaslata a kormányzó-
elnök és ministerek által leteendő eskü iránt. Ezen javaslatnak tárgya-
lása előtt azonban elhatározatott, miszerint az országgyűlési tanácsko-
zások szabályszerű tanácskozási modora, vagyis minden tárgynak előbb
osztályonkint felvétele újra gyakorlatba vétessék; minek folytán az
érdekl ett határozati javaslat is az osztályokhoz utasított.

A korelnök jelenti, hogy az april 19-iki csata következtében!
Tedeum és Requiem holnap fog megtartatni.

XLIV-ik ülés a képviselőházban

május 2-án.*)

Elnök: Jelentem a háznak, hogy a mai tanácskozásunk fő tárgya
egy hivatalos levél, mely az ország kormányzó elnökétől egyenesen
a nemzetgyűléshez van intézve. Ezen levelet felolvasás és tanácskozás
végett ezennel átadom a tisztelt háznak.

S z a c s v a i jegyző olvassa az ország kormányzó elnökének követ-
kező levelét:

„A nemzetgyűlésnek.

Kötelességemnek tartom jelenteni, miként a nemzetgyűlés által
reám ruházott hatóságnál fogva ministerekül következőket neve-
zem ki:

Belügyministerré, egyszersmind a ministeri tanács elnökévé: Sze-
mere Bertalan képviselőt.

Külügyministerré: gr. Batthyány Kázmér baranyai főispánt.

Pénzügyministerré: Duschek Ferenc pénzügyministeri status
titkárt.

Közlekedési ministerré: Csányi Lászlót.

Vallás s közoktatási ministerré: Vukovics Sebő képviselőt.

A hadügyminister iránt jelentésemet legközelebb megteendem.

A kereskedelmi ministerium vezetését az illető minister kinevez-
tetéseig ideiglenesen gr. Batthyány Kázmér külügyminister viendi.

A mi már a kormányzatnak organismusát illeti, ennek a designált
ministerium már itt levő tagjai közegyetértésével történt megállapítá-
sául két alapelv tartatott szem előtt:

*) Közlöny 1849., 350., 351. és 349. lap.

Egyik az: hogy midőn a nemzetgyűlés april 19-kén hozott függetlenségi határozatában az ország jövő kormányrendszerének minden részleteiben a nemzetgyűlés által történendő megállapításáig azt rendelé: hogy az országot egész egyetemes kiterjedésében a maga mellé veendő miniszterekkel, úgy saját magamnak, mint az általam nevezendő minisztereknek személyes felelőségünk, s számadási kötelezettségünk mellett kormányozzam, csak ideiglenes kormányt alapított; az alkotmányozás hatalmát pedig mint a függetlenségi nyilatkozat által a nemzetgyűlésre visszazállott népfeltség természetes corrolariumát, egyszersmind a kormányzat egész működése felett a felelősségre és számadásra vonás folytonos gyakorlásának jogát is magának tartotta fen. A miből természetesen következik, hogy a nemzetgyűlés hatóságára, működésére s működési körére, idejére s formáira nézve bármit is határozni, szóval a nemzetgyűlés iránt s felett rendelkezni az ideiglenes kormányzati organisatio köréhez nem tartozik, hanem mindez a dolog természeténél fogva magának a nemzetgyűlésnek van fentartva.

Következőleg az álladalom ideiglenes kormányának a nemzetgyűlés irányabani viszonya a folytonos felelőségbe, számadási köteletségben, s törvényei és határozatai iránti engedelmességben határozódván; csak arra van szükség, hogy a kormányzó és miniszterek közti kölcsönös viszony a szükséges egység, s öszhangzás végett fő vonásaiban kijelöltessék. S erre nézve alapul, második vezérelv gyanánt az vétetett fel: hogy ezen viszonyoknak akként kell meghatározatni, miszerint a nemzetgyűlés folytonos öröködésén kívül a nemzet a maga szabadságának és függetlenségének biztosítékát ebben is feltalálja.

Ezen elvből kiindulva az alkotmányos élet kelléke szerint a miniszterekkel abban állapotam meg:

1-ször. Hogy a kormányzó bármely rendeletei, parancsai, határozatai, kinevezései csak úgy érvényesek, ha a miniszterek egyike által is aláíratnak; következőleg

2-ször. Hogy a kormányzó csak a miniszterek által kormányozhat

8-szor. Hogy a kormányzónak valamint felelőssége, úgy hatósága is magasabb, úgy egyházi, mint világi és katonai hivatalok kinevezésén kívül, különösen az álladalom kormányzati politikájának meghatározására, s a rendezést és szabályozást meghatározó rendeleteknek megállapítására szorítkozik mikre nézve tehát, a miniszterek sem összesen nem egyenként a kormányzó megegyezése nélkül nem határozhatnak. Míg ellenben

4 szer. Az egyetértőleg megállapított kormányzati politika, 8 rendező szabályozó rendeletek végrehajtása körében, a közigazgatás minden ágaira nézve a miniszterek saját hatóságukkal és saját felelőségük mellett intézkednek. A miniszterek választása, következőleg ha felelősség érzetében azt elkerülhetlennek látná, részben vagy

egészben változtatása is, ezen ideiglenes kormány egész ideje alatt a nemzetgyűlés határozása értelmében természetesen a kormányzó hatóságához tartozván

5-ször. Oly rendelkezések, melyek az álladalom sorsának s jövődjének alakulására lényeges befolyással lehetnek, mint például: hadüzenet, béke- és szövetségkötés, teljes érvényességet csak a nemzetgyűlés helybenhagyásával nyerhetnek.

Ezek azon állapotások, miket a nemzetgyűlés helybenhagyása alá terjeszteni, valamint kötelességemnek, úgy elegendőnek is tartottam. — Minden egyebek az alkalmazási részletekhez, s az eljárás formáihoz lévén számíthatók.

Annyit mindazonáltal a kormányzati ügyek tárca szerinti felosztására nézve megemlíteni nem tartok feleslegesnek, hogy azon ministerium, mely az 1848.3. i. c. által a király személye mellé volt rendelve, a volt dynastia hitszegése s a nemzet függetlenségi nyilatkozata által magában elenyészvén, helyébe az álladalom külügyeinek igazgatása végett a külügyminister lép. Ellenben más egyéb azon megszüntetett ministerium köréhez számított ügyek, mint nevezetesen a katonai hivatalokrai kinevezések, az illető minister ellenjegyzési köréhez tartozandának.

A megkegyelmezési jognak gyakorlatára nézve pedig célszerűnek látszik egy kegyelmi széknek felállítása, mely 4 tagból álland, kiket a kormányzó nevez ki. Ezen kegyelmi szék fogván az igazságügyminister elnöksége alatt, minden megkegyelmezési ügyekben — de csak bírói ítélet után — határozni. A megkegyelmezési oklevél pedig az igazságügyminister ellenjegyzése mellett a kormányzó által a nemzet nevében fog aláíratni és kiadatni.

Ezen elvek alapján vélném úgy a kormányzó által a nemzetgyűlés előtt, mint a ministerek által a kormányzó előtt leteendő esküformát megállapítandónak, mely a jelen körülmények szerint alig volna többre terjeszthető, mint a nemzet függetlenségi nyilatkozatának minden következményeiben fentartására, s a nemzetgyűlés törvényei határozatai iránti engedelmisségre. Kelt Debrecenben máj. 1-én 1849, az ország kormányzó elnöke Kossuth Lajos m. k.

G o r o v e: Én egy csekély megjegyzést kívánok tenni, azt t. i. hogy ezen jelentés nem úgy mint a házhoz intézett egyéb jelentések csak kivonatban, hanem egész terjedelmében igttassék be a jegyzőkönyvbe; ezen beiktatás után pedig nyilatkoztassák ki a t. ház részéről az, hogy azon elveket, melyeket a kormányzó elnök a ház irányában megemlélt, a ház sajátjának tekinti egyfelől, — másfelől pedig azon viszonyokat, melyeket a kormányzó elnök a ministerium, és általában a kormányzatra nézve ezen kormányzói jelentésben megállapítandónak lát helyesléssel fogadja. (Közhelyeslés.)

Elnök: Nincs senki ki magát jelentette volna szólani, hanem mindnyájan közönségesen helyeslik Gorove István úr észrevételét, miszerint azon jelentés szerűi szóra a jegyzőkönyvbe iktattassék bé. 2-szor

kimondatik az a jegyzőkönyvben és megállapítatik, hogy mindazon elveket, melyeket a kormányzó elnök a képviselőhöz irányában kifejtett, a ház maga saját elvernek tekinti, és mindazon viszonyokat, melyek itt a kormányzó elnök által a minister him és kormányzatra nézve előterjesztettek, a ház a maga tekintélyével helyesli. A levél ki fog nyomatni.

Bethlen: A jegyzőkönyvbe azt kívánom iktattatni: hogy a ház azokat határozattá emeli.

Elnök: A mai ülés eredménye a felső házzal minél előbb közöltétől fog, azért a határozatot még a mai ülésben hitelesíteni lehetne.

Szem ere ministertanácsi elnök: Uraim! A ministerium semmi hosszú szóbeli programmal nem lép fel, nem lép fel pedig részint azért, mert a ministerek mindnyájan jelen nincsenek; nem másodsor azért, mert nem akar mondani sem sokat sem keveset.

Programmul szolgáljon az, hogy a ministermot a kormányzó elnök alatította, ki bírja a nemzet, bírja a ház, s bírja a hadsereg bizalmát. Programmul szolgáljon az, hogy az országgyűlésbe csaknem mindnyájan az élet és cselekvés teréről léptünk be, hol alkalmunk volt elveinket nemcsak bevallani, hanem kérlelhetlen szigorral gyakorolni is, nem a körülmények gyáva mérlegezése, hanem a haza megmentésének szüksége szerint. (Tetszés. Éljenzés.) Programmul szolgáljon végre, az elveket illetőleg, múltunk a jövőre nézve.

Mi nem igénylünk magunknak oly erőt, hogy az az országos chaosból, melybe a háború sodort, egy rendezett világot teremtsünk. Mi nem hisszük, hogy ennek ideje megérkezett; mi csak azt hisszük, hogy nincs a haza megmentésének műve bevégezve, és a haza szent területének földéről az utolsó ellenség is ki lenne irtva, hátra volna még megállapítani Európához viszonyunkat, miután az april 14-ki határozat a dynastia a ország közti kérdést európai kérdéssé tette. Ellenben igyekezetünk van, s elhatározott akaratunk van, a hazát megmenteni; a munka eredményének biztosítékát önök támogatásában szemléljük.

Hármat azonban szükségesnek látunk nyilvánítani. Először a ministerium magát forradalmi kormánynak vallja be. (Zajosan kitörő tetszés. Tapsolás.) Épen azért nem irtózik semmi eszköztől, mi a haza megmentésére megkívántatok, semmitől, saját felelősége alatt. (Éljenzés!) A mint a béke helyre áll megszűnik forradalmi kormány lenni; mert rendkívüli szabályokhoz végszükség nélkül nyalni, polgári bűn volna. (Helyeslés.) Másodsor: a ministerium magát republikái irányúnak vallja; (határtalan tetszés, éljenzés s tapsolás.) Minden törekvésnek ellene lesz, mi a monarchiára visszavezethetne; de ellene lesz minden republikának is, mely a községi rendszer, családi élet, s munkabizottságon tol, a tulajdon jogon, s ennek rovására alkottatnák. (Helyes.) Oly republikát akar, — ha isten megsegít, — mely inkább boldogítson, mint fényljk. — Harmadsor: a ministerium magát demokratiai irányúnak vallja, (zajos tetszés.) Demokratiai értelemben kíván és fog minden törvényeket formuláztatni. A népfelségnek elvét minden,

de minden következményeibe elfogadja. (Hosszantartó éljenzés.) A népszabadság rovására, mely minden hatalomnak, örök kútfeje, senkinek nem ád kezébe túl hatalmat, a mennyiben azt meggátolhatja; és ha a kormányzó és országgyűlés közti helyzetből ilyesmit venne észre: el fogja hagyni helyét; s ha szükség az országgyűlést, ha szükség a kormányzót, és ha szükség a nemzetet fogja felébreszteni. (Tetszés, helyeslés.)

Ezen alapelvek nyomán indulva, nem kérünk bizalmat, mert a bizalomnak önként kell származnia; de ha a ház bennünket bizalmával megajándékoz: tisztelettel elfogadjuk; kijelentvén hogy mi csak a nemzet, a ház akarata szerint tudunk s remélünk kormányozhatni; de kijelentvén egyszersmind azt is, hogy csak oly háznak kívánunk végrehajtó hatalma lenni, mely ház a demokratia tiszta alapjára rakja le határozatait. (Zajosan kitörő tetszés, a képviselők majdnem mindnyájan hely helybenhagyásukat felállással kijelentik. Minden oldalról hosszan tartó éljenzés.)

Elnök: Ezen nyilatkozat oly közönséges tetszéssel fogadtatott, miként a ház nevében azt merem felelni miniszerelnök úrnak, hogy a ház maga részéről is mindent el fog követni; hogy a mit előterjesztett, minél előbb testté váljék hazánk közboldogságára. Most pedig, hogy a képviselőház határozata annál hamarabb jusson el a felsőházhoz, méltóztassanak a mai ülésről szóló jegyzőkönyvet meghallgatni s hitelesíteni. (Halljuk.)

Szacsvai jegyző olvassa a jegyzőkönyvet.

Lónya y: A jegyzőkönyv szerkezetére nézve, miután a tisztelt ház méltóztatott elhatározni, hogy a kormányzó elnök úr felolvasott levele egészen a jegyzőkönyvbe iktattassék, s mi a ministerium és kormányzó elnök közti viszonyokra vonatkozik, azt határozatiig helybenhagyni méltóztatott, bátor vagyok azt indítványozni, hogy a jegyzőkönyvbe ne az tétessék, mikép a képviselőház a kormányzó elnök levelében foglaltakat helyesli, hanem, hogy országos határozat erejére emeli. (Jól van, helyes!)

Elnök: Tehát határozatképen fog a jegyzőkönyvbe iktattatni, és nincs egyéb hátra, mint a háznak határozatát végrehajtani. Egyébiránt e nagy napon több sétákkal nem terhelem a házat, de ha méltóztatnak helybenhagyni, hát holnap 10 órára fogok ülést hirdetni, annyival inkább, mert kormányzó elnök úr a vésetörvény magyarázatát különösen sürgeti. (Jól van, helyes!)

Ezzel az ülés déli 12 órakor eloszlott.

XIV. ülés a felsőházban

május 2-án.*)

Az utolsó ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után:

Elnök: A képviselőház átküldötte mai ülésben hozott határozatát, mely fel fog olvastatni.

B. Majthényi jegyző felolvassa a határozatot, mely a kormányzóelnök hivatalos levele következtében az ideiglenes kormány miképeni alakulása iránt keletkezett. A felolvasott határozat köz helyesléssel fogadtatott.

Jozipovich főispán: Úgy hiszem, hogy a tárgyhöz másképen szólani nem lehet, mint azt mondani: Éljen a kormányzóelnök, éljenek a ministerek! a kormányzóelnök újra bebizonyította, hogy ő az igazi szabadság embere, s hogy ő legnagyobb kincse Magyarországnak. E tárgyhöz tehát többet nem szólok, hanem mivel ma ki volt hirdetve, hogy vegyes ülés legyen, s ezen hirdetés minden szegleten ki volt ragasztva, és még sem tartatott meg, el nem hallgathatók néhány szót. Tisztelt felsőház! Ez annyit tesz, mintha a felsőház erővel akarta volna magát oda tolni, s hogy neki joga sem volna oda menni, ámbár már voltunk vegyes ülésben határozatot is hoztunk, és akkor nem szólalt fel senki: hanem most bizonyos egyén mivel látta, hogy a kormányzó elnök igen loyális levelet küldött, melyben nem lehet zavart csinálni, s mérgét ki nem önthette rajta, a szegény jámbor felsőházon eresztette ki mérgét. Hanem inkább mindenkor kész vagyok arra, miszerint elhatározottassék, hogy inkább szüljék meg a felsőház, minthogy velünk így bánjanak, mintha isten tudja mik volnánk. Ha egyszer összehívna bennünket, nem látom okát, miért ne tartassák meg a vegyes ülés.

Vukovich igazságügyi minister: Igen tisztelt felsőház! A kormány sokkal inkább meg van győződve ezen háznak a képviselőházzali öszhangzásáról, érzelmeiben és politikai irányában, sem hogy legkevésbé kételkednék arról, hogy azon nyilatkozata, mely ma a képviselőházban viszhangra talált, itt is rokonszenvvel találkozik.. Azért röviden ismételni fogom azon iránypontokat, melyeket ma teendői elébe szabott a ministerium s melyeket az alsóházi ülésben nyilvánított. Maga azon részvét, melyet az új kormánynak tagjai vettek a nemzetnek mozgalmában, eléggé tanúsítja, hogy a nemzet új életének ezentúl forradalmi irányt kívánnak adni, az az: soha oly lépéseket tenni nem fognak, melyek által a nemzet mozgalmi meg-

*) Közlöny, 1849., 364-866. lap.

állíttatnának, is nőm fognak megelégedni azon eszközökkel, melyek a közönséges életben elegendők, hanem nyúlni fognak olyanokhoz, melyeket normális állapotban béke idején választató nem szokás, de rendkívüli esetekben a nemzet érdekeinek felemelése igényli. (Helyeslés.) Ily állapotban lévén jelenleg a nemzet ügye, igen természetes, hogy a ministerium egyes javaslatainak előterjesztésében szűk nem lehet, mert nem egyes institutióknak megállapítása, hanem az összes nemzet életének megtartása lehet a törvényhozásnak és kormányának célja. Röviden tehát csak annyit említ meg a ministerium, hogy politikai működésének célja a respublica, az az a törvényhozás akaratának teljes épségben meghagyása mellett, munkálódásaiban igyekezni fog oly előkészületeket tenni, melyek által a nemzetnek a célra vezetése könnyíthető lesz. E mellett nyilvánítja azt is, hogy a nép embereiből alakulván érdekét is abban fogja találni, hogy mindenben a népjog és tiszta egyenlőség elvei legyenek a gyökerek, melyekre a nemzetnek majdan alkotandó institutiói alapíttassanak. Ezekben fekszik az irány, melyre nézve a kormány mielőtt megalakult, megegyezett s melynek pártolását teljesen elérni hiszi nem csak a képviselőháznál, hanem a tiszt. felsőháznál is; s ezen elvek pártolása mellett a bizodalját, mellyel mind itten, mint ottan találkozik, tartja oly támogatásnak, oly feltételnek, mely nélkül természetesen kormányozni pillanatig sem volna alkotmányiig szabad, de más részről kijelentheti, hogy az itt kijelentett elvek pártolása nélkül a bizodalját elfogadnia lehetetlen volna. Ezen Őszinte kijelentés mellett a ministerium magát a felsőház hazafító pártolásába ajánlja. (Éljenzés.)

Elnök: Mi Jozipovich főispán előterjesztését illeti: a vegyes ülésnek kihirdetése a képviselőház elnöke által történt, s azután adatott tudtomra a kormányzó elnöknek azon kívánata, miszerint annak hivatalos levele vegyes ülésben vétessék tanácskozás alá, és, ha lehet, vegyes Ülésben végeztessék be. Azonban, mintán indítva a történt és a képviselőház által egyhangúlag elfogadtatott, ámbár megbízatásom nem volt bátor valék külön ülést hirdetni. De úgy hiszem, hogy magok a felsőház tagjai is meg voltak arról győződve, miszerint a vegyes ülések, már most csaknem lehetetlenek, azonban ezt nem érthettem úgy, hogy közönségesen legyen kimondva, miszerint soha sem lesz vegyes ülés, mert voltak esetek, midőn azokat kikerülni nem lehetett. Csak egy példát mondok. Ha Pesten az utolsó napon vegyes ülés nem lett volna, a felsőház most bizonyára nem volna itten. Szinte vegyes ülésben történt a függetlenségi aktának elfogadása, s ugyan azért vegyes ülésben kellett a jegyzőkönyvet hitelesíteni. Ez úttal nem akarom vizsgálni, mi célból tétetett az indítvány, hanem úgy hiszem, hogy ez semmit sem derogál a felsőháznak; mert tudjuk azt, hogy míg rendezve nem leszünk, a vegyes ülések folytonosan nem tarthatók, és én mindig igyekezni fogok azon, hogy rögtön közöltessenek velünk a határozatok. Azért kár volna a dologban fenakadni, mert csakugyan anomalia van a vegyes-ülésekben. Azt gondolom, maradjon így a dolog mint van, és ha a kormány szükségesnek fogja a találni a vegyes ülést, felhívja rá az elnököt,

de hogy mindig vegyes ülés legyen, azt az elvet nem pártolom. — Mi a tárgyat illeti, méltóztatnak-e közönségesen osztani az előterjesztett elveket? Én úgy gondolom, hogy ezen elveknek részletei olyanok, melyek igen kívánatosak, és örvendetesek, a ministerium pedig a nélkül is bírja teljes bizalmunkat. (Helyeslés és éljenzés.)

Gr. Eszterházy M.: Az előadottakban tökéletesen megegyezem, csak egy megjegyzésem van. A hol szó van arról, hogy a kormányzó elnök egyik miniszternek ellenjegyzése mellett adhasson csak érvényes rendeletet, úgy gondolom, az volt a szándék, hogy az illető miniszter tegye az ellenjegyzést, nem pedig akár melyik miniszter. Az ilyesmi sokszor zavart okozhat.

Ujházy főispán: A tisztelt gróf megjegyzésére azt vagyok bátor mondani, hogy az a célja az ellenjegyzésnek, miszerint felelős legyen a ki aláírta, s lehetnek esetek, hogy az illető miniszter nincs jelen, s a rendeletét ki kell adni, akkor másnak kell ellenjegyezni, s a ki aláírja, legyen felelős.

Gr. Eszterházy M.: Én úgy hiszem, az volt a cél, hogy a miniszter legyen felelős a maga tárcájáról.

Elnök: Ebből az következne, hogy a legszükségesebb rendeleteket sokszor hónapokig nem lehetne kiadni, ha az illető miniszter például eltávoznék vagy beteg volna. Az egész nem egyéb, mint kontrolléria, hogy a kormányzó magától ne rendelkezze. — Lemét jöttek némely igazolási kérelmek, melyeket a jegyző úrnak általadtam. Egyébiránt felszólítottam a választmány által, hogy miután a nyomtatott névjegyzék igen hibás, Csányi biztos urat keresném meg, hogy az erdélyi regalisták lajstromát keresné meg a kolozsvári levéltárban; miután azonban Csányi már ide van hívva és helyébe Szentiványi Károly főispán van rendelve, tehát megkértem őt, hogy ezen kérést teljesítse. Egyéb tárgy most nincs.

Az ülésnek vége.

XLV-ik ülés a képviselőházban

május 3-án. *)

Több képviselő távozásra kér engedelmet.

Elnök: Krasznamegye közönsége azt adja elő, hogy a törvényben az van, miszerint Krasznamegye két követet választ, de úgy, hogy Zilah városával egybe válaszsza azon két képviselőt, s egyik

*) Közlöny 1840., 358-360 és 363.. 364. lap.

választó főhely Zilah városa. Azonban Krassómegeye kettőt, Zilahváros pedig külön egyet és így három képviselőt választott. Ez megfordult Pesten is, s elhatározott, hogy három képviselőt nem lehet választania, hanem a törvény szerint csak kettőt, a mi meg is történt. Ekkor beadtak egy folyamodást, melyben kérik, hogy a megye két, Zilahváros pedig külön egy képviselőt választhasson. Ez nekem jól jut eszembe, mint kérvényi bizottmányi tagnak, s akkor véleményünket be is adtuk az elnökségnek, de ezt mintegy 160 darab folyamodásokkal együtt az akkori elnök hova tette? nem tudom; ide nem került soha. Ismét azt kérik, hogy ez teljesíttessék; — a kérvényi bizottmány majd beadja iránta véleményét. (Kiadatik.)

Szeged város közönsége szintén mint Zilah város jelenti, hogy az april 14-iki országgyűlési határozatot, mint a mely hazánkat függetlenné nyilatkoztatja, kitörő örömmel fogadta, s hűséget esküdve köszöni a háznak a nemzettrőli gondoskodását. (Tetszés.)

Dobolyi bizottmányi előadó olvassa Mikó Mihály képviselő iránt a véleményt.

„Miké Mihály csikszéki képviselő Gyergyó-alfaluban f. évi april 8-án kelt nyilatkozványában meglepetését fejezi ki a fölött, hogy noha Csányi László teljhatalmú országos biztos által f. évi febr. 6-án csikszéki kormánybiztosnak lön kinevezve, s e téren azóta folytonosan a haza védelmi erejének gyarapításán működött, mégis az igazolási jegyzékben azok sorában áll, kik a vész napjaiban szolgálatukat a hazától megvonták. Egyúttal kijelenti, hogy ha e megbízatást megszünteti, s őtet az itteni megjelenésre kötelezni a ház jónak látná, e határozatoknak azonnal hazafiul készséggel hódolni fog.

V é l e m é n y :

Mikó Mihály képviselőt az igazoló bizottmány azért sorolá a nem igazoltak rovatába, mert kormánybiztosi szerepe a kormány által megszüntetnek jelentetett, önigazolási joga a ház által fenhagyatván. Miután tehát Csányi László országos biztosnak a fennebbi nyilatkozathoz csatolt eredeti leveléből kiviláglik, miként a kérdésben forgó képviselő kormánybiztosi pályájának folytatására február 6-tól újólág megbízva volt: eddigi elmaradásának okát a bizottmány érvényesnek találja s őtet igazoltnak tekinti. De mivel megbízatása eeak a körülmények kedvezőbb alakulásáig tejjedt s e szerencsés fordulat Erdély ügyeire már bekövetkezett: a bizottmány nevezett képviselőt felszólítandónak vélné, hogy nem szükségelt biztosi állását képviselő helyével 15 nap alatt felcserélje,

Mikó Mihály tehát az előadott okoknál fogva igazoltnak tekintetik..

Olvastatik Gál Dániel képviselő iránti vélemény.

„Illyefálva várostanácsa és közönsége f. évi márt. 20-ról a házhoz intézett iratában elősorolván Gál Dániel onnani képviselőnek

érdemeit, melyeket az örökre emlékezetes Háromszék hősies megvédésében, és székelyfegyver becsülete s követve a nemzeti közszabadság megóvásában, nemcsak a szék lelkesedésének emelése, s az ellenség ármányainak leleplezése, de a csatákban személyes részvéte által is, később pedig az újoncok gyors és számos kiállítására gyakorlott hatályos befolyásával, mint eme kedvező eredmények egyik fotényezője szerzett: — ezeknél fogva az ő hosszas elmaradását igazoltatni kéri.

V é l e m é n y :

A kérdéses képviselő úgy sem foglaltatván a nem igazoltak sorában, ötöt ezen okból, de a fennebbiek alapján is a bizottmány igazoltnak tekinti. Azonban mivel az erdélyi ügyek jelen helyzetében további elmaradása szükségtelemmé vált: megjelenésére 15 napi határidőt vélt a bizottmány kitűzendőnek.

Ez is úgy tekintetik mint a másik.

Dobolyi (olvassa.) Petrichevich Horváth Dániel, volt csikszerdahelyi képviselő két rendbeli hosszas nyilatkozatában részletesen leírván múlt évi október 20-dika ótai távollétének történetét, főleg azon állítást hozza fel öngazolása alapjául, miszerint az erdélyi nemzetközségnél mint őrnagy szolgált.

V é l e m é n y :

Miután a nevezett volt képviselő épen azért, mert állítólagos nemzetőrnyi működéséről semmi érvényes adat nem létezett, nemcsak az igazoló bizottmány, de a ház által is a kilépett tagok közé igttattott, és pedig öngazolási jogának további fenhagyása nélkül; sőt e határozat alapján az illető választó kerület már tagválasztásra a ház elnöke által fel is hivatott, a bizottmány azon véleményben állapodott meg: miszerint jelen esetben az igazolás érdemleges tárgyalásába nem bocsátkozhatik. (Helyeslés.)

«Markhot János nyitramegyei képviselő még a volt honvédelmi bizottmányhoz beküldött igazolványába! oly körülményeket említ fel, melyek saját méltányos kérelme nyomán s az igazoló bizottmány véleménye szerint is jelenleg meg nyilvánosságra nem hozhatók.

Ugyanazért a bizottmány célszerűnek találná a nevezett képviselő iránti igazolási eljárást 30 napig felfüggeszteni, ötöt azonban egyúttal felszólítani, hogy ez idő alatt igazolására vonatkozó minden adatait hiteles alakban egybegyűjtve múlhatlanul a ház bírálata alá terjessze. (Helyeslés.)

A választmány Petrichevich Horváth Dániel öngazoló folyamodásának tárgyalásába sem bocsátkozott, miután ő a ház határozata szerint lemondott képviselőnek tekintetik. Markhot János képviselőnek még 30 nap adatott igazolásának adatokkali támogatására.

Szacsvai jegyző olvassa Nagy Károly igazságügyi osztályfőnöknek előterjesztéseit a képviselőházhoz.

„Az igazságügyi ministeriumtól a képviselőház elnökének.

A rögtönítelő vegyes törvényszékek bíraskodása tárgyában % alatt ide zárt hivatalos előterjesztést a végett küldöm meg tisztelt elnök urnák, hogy azt a mélyen tisztelt képviselőház elébe adni, s annak a körülmények által sürgetett tárgyalását eszközölni szíveskedjék.

Kelt Debreczenben april-hó 24-én 1849. Nagy Károly m. k. igazságügyi osztályfőnök.“

„Mélyentisztelt képviselőház!

A rögtönítelő vegyes törvényszékek alakítása, s ítélete alá tartozó esetek tárgyában törvényhozásilag megállapított szabályrendeletek alkalmazására nézve, a Nagy-Kállóban felállított bíróság több észrevételei mellett, kérdést intézvén a honv. bizottmányhoz azon határvonal meghatározása végett, meddig a törvényszék bíraskodási köre kiterjedhessen, — a honvédelmi bizottmány, a Közlöny útján 5635. sz. a. f. hó 14-én kibocsátott rendeletével akként intézkedett, hogy „mindazon honárulási váddal terhelt egyének, kik a véstörvény meghozatala óta fogattak el, habár tetteik, a törvény keletkeztét megelőzte időre esnének is, ezen rögtönítelő bíróság eljárása alá tartoznak, s ép azért a törvényszéknek nem a tény mikori elkövetése, hanem a befogadás idejét kell mindig szem előtt tartani.“

Ezen rendelet — egyik rögtönítelő vegyes bíróságnál előfordult esetben — melyet a bírói szereptől különvált törvényhozás elébe részletesen terjeszteni szükségesnek nem láttam, — magyarázásokra s a bíraskodások felfüggesztésére szolgáltatott alkalmat. — Ugyanis

Egy honárulás vétkével súlyosan terhelt egyén — még a véstörvények keletkezése előtt fogatván el, reá fentérintett rendelet értelmében a véstörvények szigora alkalmazható nem lenne akkor, midőn véle egy időben és tán kisebb mértékben elkövetett honárulási büntettért később befogottak, a törvény súlya alá esnének.

Az ítélőszék azért, mert egyszerre elkövetett, s egyenlő bűnnel, két különböző eljárásnak helyét nem látta, további eljárását felfüggesztvén, kormányzó elnök úrhoz tett felterjesztésében sürgette ezen összeütközésnek kiegyenlítését, s maga alkalmazhatása végetti utasítását.

Kormányzó elnök úr sem a bírói függetlenséget kormányrendeletekkel korlátozni, — sem egyedül a törvényhozás körébe tartozó törvényt magyarázási jog gyakorlatába avatkozni nem kívánván: bártorkodom a fent előadott esetre nézve fenforgó elvkérdésnek eldöntését a mélyen tisztelt képviselőház bölcs intézkedése alá oly alázatos véleménynyel terjesztem; hogy

Miután a rögtönítelő vegyes törvényszékek eljárását szabályozó rendeletek 9-ik §-a a nélkül, hogy a befogadás idejére nézve különbséget tett volna, azt rendelé, hogy az, ott pontonként elősorolt vétségi

esetekben, csak jelen szabályok értelmében mondathatok ítélet, minél fogra azokra nézve minden más rendkívül felállított bíróságokat, s kiadott rendeleteket megszüntetett,

Miután továbbá azt, hogy egy nagyobb beszámítás alá eső vétke, csak azért mert előbb fogatott be, — a törvény súlya dőni mekedjék, a vele egy időben vétkezők, s tán kevésbé terheltek pedig azért, mert később fogattak be, egész szigorral sújtassanak — az osztó igazságot megegyeztetni nem lehetne; s a fenyítékre nézve mértékül maga a tény — nem pedig a befogatás ideje vétethetnék. — Végre

Figyelmet érdemelne azon körülmény is, mikép megtörténhetett, hogy egy vagy más helyen, a véstörvények hozatala előtt befogatókra nézve, a törvény szigora már végre is hajtatott.

Minden további félreértések és elmagyarázások kikerülése végett, szabályul megállapítandó, s a honvédelmi bizottmány f. évi ápril 14-én 5635. sz. a. kelt rendelete módosítandó ekkép lenne:

Mind azon egyének, kik a véstörvényekben elősorolt vétségi esetekkel terheltének, — bár tettük vagy befogatásuk, a törvény keletkeztét megelőzte időre esnek is, a rögtönítelő vegyes bíróság eljárása alá tartoznak.

Kelt Debrecenben ápril 24-én 1849. Nagy Károly m. k. igazságszolgálati osztályfőnök.

Szász: Én egyenesen kimondom, hogy egy véleményben az igazságszolgálati osztályfőnökkel nem lehetek. A törvényt magyarázás annyit tesz, mint kitalálni azt, mit akart érteni a törvény; és azt lehet tenni két úton. Vagy a dolog természetéből okoskodva, hogy mit akart érteni, vagy a tényekből okoskodva, mit ért. E két szempontból úgy vélem ellenkezőleg áll a dolog. Mi kik a törvényt javasoltuk, mit kell érteni, tudjuk; az igazságszolgálati abc-jéhez tartozik azon elv, hogy a törvény az azután elkövetett esetekre teljed ki.

De másodsor mit értett a ház, mikor azon törvényt hozta? Figyelmeztetem a házat, hogy én voltam, ki egy indítvánnyal léptem fel, azzal t. i. hogy a véstörvény a alkalmazása nem terjed ki oly tárgyakra, melyek megelőzték a véstörvények, felállítását; akkor a ház nem fogadta el azon indítványt, azt mondván, elég van téve az igazságnak és ölkényt értetik, hogy az nem fog kiterjedni az előbbi esetekre. Annál fogva mind a dolog természete, mind nyilvánított intézete a háznak azt hozza magával, hogy most is mondja azt hogy a véstörvény az azt megelőzőt esetekre ki ne terjedjen. Hallottam némelyektől azt, mis dolog a büntetés, más az eljárás. Itt tulajdonkép csak az eljárás az, mely a büntetés s az esetek melyekre a büntetés kimondott olyanok, melyek büntetés alá valók és nyilván áll, hogy a véstörvény nem hivatkozik más. törvényekre, nem mondja hogy az 1723-iki törvény értelmében már halál volt szabva, azon bűnökre, és nem hivatkozik hogy az 1723 t értelmében nem szabad ítélni, hanem

csak a jelen rendelet értelmiben. És ezek nyomán most is maradok véleményem mellett, az igazság kiszolgáltatásában az igazság elvét, melyet a művelt világ mindenütt fentartott, tartsuk fenn ezen esetben is, s a véstörvényszék által ne ítéltesse el más esetek, mint a melyek a véstörvények után elkövetettek.

Román: Nézetem az előttem szóló Szász Károly nézetétől eltér. Azt hiszem, hogy az én nézetem is jogelvből van merítve. Azt tartom hogy valamely büntetést valakire alkalmazzunk szükséges, hogy a tettes mielőtt a bünt elkövette volna tudja, hogy oly büntetés fog reá határozatni, mint a milyen reá alkalmaztatni céloztatik, és hogy rossz tette s bűnének szándékos elkövetése bűn legyen, szükség van előbb arra, hogy valamely büntetést reá alkalmazzunk. Ezen öntudat szükséges, hogy a társaság azon büntetést határozza reá, mely alá őt vetni akarja. De itt gondolatom szerint a büntetést nem a véstörvény határozza el, jól említette azt Szász Károly, hogy a büntetést a régi törvények elhatározták, mert mindenki tudja, hogy ki honáruló és az ellenséggel cimborái, halállal lakói; ez ellen kifogás nem lehet. Tudja minden hazafi azt is, hogy az ítélet rövid eljárás után kimondathatja. Az hogy ezen egyes törvényszéknél polgári és katonai egyének alkalmaztatnak, nem a bűn érdeme, hanem az eljárás s formáság kérdése. Más lenne az eset, ha a ház más büntetés nemét akarná valakire alkalmazni, mint a mely ezelőtt divatozott; például ha a véstörvény előtt a hazaáruló büntetése száműzés lett volna, és most halál mondatni szándékolatnók; de halált mondott azon vétekre a régi törvény, halált mond az új törvény, csak az eddigi törvénykezés rövidítettett a mostani véstörvény által. Anomáliára vezetne, ha azon elv állana, melyet Szász Károly mondott, mert akkor azok, kik később fogattak el, mint a véstörvény kihirdetett, megbüntethetnének, azok pedig kik hamarabb követték el a bünt, büntetés nélkül maradnának; mert a törvényben ki van téve az, hogy a többire nézve minden eddigi bíróságok megszüntetettnek és fen nem állónak nyilatkoztatnak; következőleg azok, bírói szék elébe nem vonatnának, és midőn a hasonló tettes büntetnének, azok nem büntetnének. A törvényhozásnak nem lehet az a gondolata, hogy csak azok büntetessenek, kik később fogattak el, hanem az, hogy azok is büntetessenek, kik a bünt elkövették; — ennél fogva járatok az igazságsügyi osztályfőnök véleményéhez. (Helyeslés.)

Bezerédy: Minél nagyobb s elhatározóbb azon hatalom, melyet gyakorlunk, annál inkább kötelességünkben áll, hogy minden oldalról felvegyük, azon eseteket, melyekre azon hatalmat alkalmazni fogjuk. Átlátom én, hogy azon állapot, mely fennforog nem egészen az angol export facto törvényt, melyet retroactionak szoktak nevezni, ellenkező elvek alá esik, mert mondhatnák némelyek, hogy itt eljárásról, és nem törvényről van szó; ámde ezen ellenvetés csak egy oldalra szolgál, és engem még sem tántorít el semmikép, hogy a volt kormány, t. i. h. v. bizottmány véleményét, vagy respective magyarázatát más okoknál fogva is ne helyeselem. Rövidség okáért csak például vegyük fel a közönséges

statarium eseteit, sokszor történik, hogy több rabló együtt követ el egy büntettet, kettő a folytonos üldözés alatt elfogatok, és statárium elébe, állíttatik, a fő bűnös elbúvik, s egy pár nap múlva fogják meg, ez statárium alá nem jő, hanem a rendes törvény útjára bocsáttatik. Mindenkor érezték azt, hogy a statárium féle eljárást szorosan kelle kiszabni és sz csak a legszigorúbb feltételek szerint alkalmazható. Felfogva a fennforgó esetet, nem érzik-e önök hogy abban valami összeütköző van, hogy a 3—4 hónappal előbb elkövetett büntett a közbátorságra nézve oly veszedelmes legyen, mely ellen a status a rögtön ítélő bíróságnak fegyverével élhet. Más indok pedig a statáriumot nem igazolja, valamint az inculcata tutela egyes embernek akkor ad just az őt megtámadót agyonütni, ha máskép nem védelmezheti magát, úgy a status is rendes bíróságtól azon esetben vonhatja el a büntettet, ha más módja nincs annak veszedelme ellen óvni a közbátorságot, ha pedig egy pár hónap elfolyt, ezen eset többé nem forog fenn. Én az elrettentés teoriáját nem osztom, s hibás elvnek tartom, ki a büntetést mint rettentő eszközt akarja használni, mert az az emberi auctonomia ellen vétkezik, de elrettentő teoriának követői is át fogják látni, hogy az elrettentés nem lesz csekélyebb, ha az új szabály a már elkövetett büntettekre nem is szolgál. Vegyük ezen véstörvényt, már maga a címe mondja, de egész foglalatja is világossá teszi, hogy az rögtönítélő, nem egyedül rendkívüli eljárás, hanem rögtöní ítélő bíróság, és így lehet követelni, hogy mind azon szabályok, feltételek és biztosítékok, melyek a polgárok élete biztosítására nézve a rögtönítélő székhez mindenütt csatolva vannak ide is csatoltassanak; ügyemet kérek továbbá irt a 9-dik g-ra melyben tendálja magát ezen tisztviselői vélemény, mely fenn forog t. i. „a fennebb elősorolt vétség! esetekben, csak jelen szabályok értelmében mondathatok ítélet, minélfogva azokra nézve minden más rendkívül felállított bíróságokat, s kiadott rendeleteket megszüntetett. Ha az lett volna a törvény akarata, hogy minden bíróság megszüntetik, nem volna itt a rendkívül szó, hanem azt mondaná, „minden más bíróság“ és így állana az indok; de miután a törvényhozás azt mondja „rendkívül“ szüntetik meg, világosan kimondotta, hogy a nem rendkívüli nem szüntetik meg. És ott hol a rögtönítélőszék nem alkalmaztalak, ezen törvények világos elmagyarázhattál tartalma szerint a rendes bíróság áll. Ezeket a dolog intrintecumából mondván, vegyük még méltó figyelembe, hogy agy szólván az első eset, melyben a jus majestaticumot egyik legkényesebb ágában, hol *tí.* a polgárok életéről van szó, gyakorolja a ház; a végrehajtóhatalom t. i. a volt honvédi bizottmány azon rendeletet hozta, hogy t. i. mindazon honárulási váddal terhelt egyének, kik a véstörvény meghozatala óta fogattak el, habár tetteik a törvény keletkeztét megelőzte időre esnének is, ezen rögtönítélő bíróság eljárása alá tartoznak, s ép azért a törvényszéknek, nem a tény mikori elkövetése hanem a befogatás idejét kell mindig tartani.“ Itt tehát a végrehajtó hatalom engesztelőbb értelemben veszi a törvényt, és eszel mintegy

kegyelmét hívja fel a souverainnek; és mi most azzal kezdjük, gyakorlatát a souverainitásnak e részben, hogy a végrehajtó hatalomnak nyilatkozata, véleménye és kiadott rendelete ellenére a szigorúbb módot választjuk: Én nem szeretném a háznak souverainitási életet ilyesmivel kezdeni meg a lenn forgó ágazatában, és azért nem terjeszkedem úgy a vésztörvény másféle taglalására vagy módosítására, de a honv. bizottmány említett rendelkezésénél szigorúbb lenni nem akarok, és azt tartom, hogy a ház — bár mi tekintet alatt vétessék le a dolog — igen helyesen főg cselekedni, ha annál nagyobb szigorot nem alkalmaztat.

B e s z e: Képviselők! a mint a vésztörvényeket meghoztuk, melyek hogy szigorúak legyenek, én is tehetségem szerint közremunkáltam, eszem ágában sem volt hogy azon törvényt a törvény előtti esőtekre is ki akartuk volna terjeszteni. Uraim az egész civilisált világban példát nem mutathatunk arra, hogy törvényt hoztak volna valaha a műit büneiért; mert ha ily törvényt hozni képes egy ország, úgy azon ország lakosainak jelene sohasem bizonyos, miután egy hónap múlva hozhatnak törvényeket, melyek büntetik azon tetteimet, melyek azon nap azon törvény szigorúsága alá nem tartoztak volna. Uraim a hazát meg kell menteni minden áron; de a háznak reputációját és becsületét, rendíthetlen részrehajlatlanságát és igazságát elveszteni nem szabad, mert ez nagyobb kár lenne, mint ha a harc még egy pár hónappal tovább folytattatnék. Azért véleményem az, hogy a törvény meghozatala utáni eseteket lehet csak ezen vésztörvény szerint megítélni, igaz, ugyan, hogy a törvényben elősorolt vétségi esetekre nézve minden más bíróságok megszüntettek; de az alapeszmére támaszkodva azt úgy kell érteni, hogy a törvény kihirdetése után elkövetendő vétségek ítéleti tárgyában szűnik meg minden más törvény, mert törvényt másként hozni nem lehet, mint meghozatala után alkalmazhatók

S z a c s v a i: Tisztelem a humanismust, de az igazságot azért soha feláldozni nem akarom; akármennyire szeretem a philantropiát, egy van előttem: büntetni a rosszat azért, hogy jutalmaztassák a jó. (Helyes.) És ezen elve volt a kormánynak azon időtől lógva, mikor a lázadás Magyarországon megkezdődött, s a régi kiadású statárium helyett, melynek szabályai Becsből jöttek, a rögtönítélő bíróságot azon alakban alkalmazták, melyet az előbbi kormány a múlt nyáron kiadott, mikor sok lázadót felakasztottak, még pedig nem ezen becsületesebb eljárás útján, hanem röviden a nélkül, hogy védelmezőt adtak volna neki, három óra alatt kivégeztek. Akkor a törvényhozás látván a maga hivatását, azt. mondotta: erre halál vára_kozik, mást tenni nem lehet; mert egyes ember rossz szándékának a köztársaságot oda dobni polgári vétek volna; de az eljárásban követelünk egy jobb módot, és felállította a mostani ítélő bíróságot. Úgy értette a kormányzó elnök úr is, hogy a tények elkövetésének idejére tekintettel nem kell lenni, s véleményem szerint nem lehet a befogatás idejére sem. Nem hivatkozom arra mit igazságügyi osztályfőnök úr helyesen megjegyez, hogy már a törvényszék elibe

állított több ember ezen törvény szerint elítéltetett; s hogy ily anomália fogna az lenni, ha ugyanegy állapotú emberek közül némelyek ezen, mások más törvény szerint fognának elítéltetni; hanem okoskodásom magából a törvényből, melyet a ház kihirdetett. — A 9-ik §. ezt mondja: „A fönnebb elősorolt vétségi esetekben csak a jelen szabályok értelmében mondathatik ítélet, minélfogva azokra nézve minden más rendkívül felállított bíróságok s kiadott rendeletek megszüntetnek.“ Ennek a philosophiája nem az, mit Bezeredy mondott, hanem az, hogy minden oly vétkek, melyet iránt a múlt évben adattak ki statarialis rendeletek más mód szerint voltak elítélendők, a ezen túl nem a szerént, hanem e szerént fognak elítéltetni. (Helyes.) Böngészhetünk össze, akármely philanthropicus argumentumokat, hozhatunk fel igen dicső mondásokat: de a törvénynek ezen értelmét a tények és a gyakorlat után kivetkeztethetni nem focink. Tehát az osztályfőnök által előterjesztett módosítást mind a törvények értelmével egybehangzólag, mind az igazsággal annyira megegyeztethetőnek találok, hogy másra nem szavazhatok. (Helyes.)

Kovács: Igen figyelmesen hallgattam az előttem szólók véleményét, s úgy hiszem, hogy még az ultima differentia kimondva nincs; s abban én is egyet értek, mert a háznak kiindulási pontja a véstörvény alakításában az volt, hogy a hazának különböző vidékein alkalmazandó rögtönítelő eljárást, s az ily esetek meghatározását egy bizonyos cynosurába kívánta önteni s az országban általánossá tenni, mind a bűntények, mind az eljárás formáját; s azt hiszem a statarialis hirdetményeknél sokkal szelidebb mind a bűntények meghatározása, mindaz eljárás, mind a bírósági garancia melyet a ház a véstörvényben felállított. Tehát nemcsak semmi veszély, nincs benne, sőt a philanthropies érzelmekkel inkább megegyez, ha sokkal szelidebb véstörvény alkalmaztatik a bűnnek büntetésére: Egyebütt van nézetem szerint az ultima differentia, s ez abban áll, mint Szacsvai vagy elhallgatott vagy elfelejtett, t. i. a kormány által kihirdetett ezen véstörvény, melyet a ház készített, nem ország törvénye, mely mindenre szól, hanem alkalmilag egyes vidékekre alkalmazandó; következőleg valamint kimondtuk, hogy ostrom állapotba az egész országot egyszerre helyezni nem lehet, úgy a véstörvénynek bizonyos vidékekre kell kihirdetni hogy erejébe lépjen. Tehát minden oly bűntényekre nézve, melyekre ezen bíróság felállítatott, elfogadom a véstörvény szerinti ítéletet, de a más vidékeken elkövetett tényekre nem akarom alkalmazni, melyek a rendes törvény alá tartoznak. S hogy testet adjak véleményemnek, bátor vagyok egy clausulát az előadott szerkezetbe ajánlani, azon túl semmi aggodalmam nem volna, t. i. Mindazon egyének, kik a véstörvényekben elősorolt vétségi esetekkel terheltetnek, bár tettük vagy befogatásuk a törvény keletkeztet megelőzte időre esnek is, ha azon a vidéken a rögtönítelő bíróság kihirdetve volt, a rögtönítelő vegyes bíróság eljárásé alá tartoznak.“

Csertán: Egyenesen kimondom véleményemet, hogy a véstörvényeket csak azon bűntények alá tartom tartozandóknak, melyek a

törvény hozatala és kihirdetése után elkövetettek. Bárki mit mondjon, forradalmunk fő erénye, fő dísze az, hogy szelídséggel s az igazság erejével győzünk; nem rettentés, nem kegyelmetlenség, hanem az igazság adta nekünk a győzelmet; és azon nagy férfiú is, ki bennünket, hogy úgy mondjam az ígéret földére vezetett, nem szorult rettentésre, és nem is annyira eszméinek nagyszerűségével, mint egyéni nemes érzésével emelte és ragadta magához a népet. Én tehát minden oly dolognak, mely eddigi eljárásunkat meghomályosítaná, határozottan ellene vagyok. Már pedig ha a véstörvényeket oly bűnökre is kiterjesztjük, melyek a törvény hozatala előtt követtek el, eljárásunk szigorúságát csak növeljük. Ennek ellene vagyok, mert a törvény alapelvénél fogva előbb nem kötelez, mint meghozatott, tehát visszaható ereje sincs; de továbbá nem is veszem olyannak a véstörvényt, mely a rendes eljárást minden részben megváltoztatná, hanem csak a szükségből eredett katonai törvénynek, mely sok eseteket büntet, melyek rendes időben büntetés alá vonandék nem volnának. A véstörvény alkalmazhatása iránt felhozott indokot alaposnak nem látom, mert a statáriális bíróságot az előbbeni időkben is csak rögtöni elfogadás vagy folytonos üldözés esetében lehetett alkalmazni, s ha ez állott a statáriumra, hogy ne állana azon törvényre nézve, melyet az országgyűlés a statárium helyébe mint szelídebb törvényt alkotott? Véleményem szerint tehát az eljárást még szigorúbbá tenni jogunkban nem áll; hanem szükséges hogy a törvényhozás megtartsa az igazságnak nagy elvét, s a törvényt a hozatala előtt elkövetett esetekre ne alkalmazza.

Nyáry: Az igazságügyi osztályfőnök a dolog érdemére nézve olyasmit javasol, a miben vele egyet értek, de a formára nézve vélekedésem szerint nagy fogalomzavar van abban. Azt mondja t. i. hogy esetek adták elő magukat a bírósághnál, s a kérdés az lett, váljon azok kik a határozat hozatala előtt fogattak el, azon bíróság alá tartoznak-e vagy sem, s arra úgy felel, — hogy módosítani akarja, vagy is javasolja a határozatot. Ez fogalomzavar, mert ha elfogadjak, ellenkezőt tettünk mit tenni akarunk, mert ha módosítjuk most a határozatot azzal kimondottuk, hogy az eddig tárgyalt esetek nem tartoznak a bíróság elébe. Azonban a dolog nem úgy van. Én nem értek egyet Kovács Lajossal, a ki azt mondja, hogy a véstörvényre egy bizonyos tér kell, csak egy bizonyos része az országnak létezhetik az alatt. Én úgy értem a véstörvényt: vagy területekre van kiterjesztve, vagy pedig esetekre: ha területre van kiterjesztve, csak azon területen lehet foganatban venni, ha pedig esetekre, valamennyi hasonló eset az alá esik. Midőn a határozatot tárgyaltuk, akkor tettem azon megkülönböztetést, hogy itt esetekről van szó, s felfüggesztéséről a rendes törvényes eljárásnak bizonyos meghatározott esetekre nézve. (Úgy van!) E szerint a kérdés legjobban megmagyarázható. Ha az állana, mit a követ úr mondott, akkor két bíróság állana fenn, a rendes és a rendkívüli bíróság, és akkor kérdés: következnek-e az belőle, ha történetesen a rendes bíróság elébe kerülne a dolog, hogy az ítélt-e felette vagy

nem? Én úgy hiszem, hogy nem, mert különben egy tényre nézve egy időben két különböző eljárás követtetnék, a mi botrány lenne, s a követ sem engedné meg. Én azt hiszem a nemzetgyűlésnek, ha a haza veszélyben van, joga van felfüggeszteni a kormányt, pedig annál inkább a hátságot egyik vagy másik esetre nézve, s miután határozatokat hoztunk a honárulási esetekre nézve, fel van függesztve a rendes bíróság eljárása. Azt gondolom hát, hogy hibásan van fogalmazva az előterjesztés, s azon szó helyett „módosítandó, azt kívánnám tételni: „értelmezendő,“ a szerkezet elébe pedig ezt kívánom tételni: „az országgyűlés határozata által az abban elősorolt hazaárulást vétségekre nézve a rendes bíróság eljárása felfüggesztve lévén, mind azon egyének, kik a véstörvényekben elősorolt esetekben, bár tettök vagy befogatásuk a törvény hozatalának idejét megelőzte is, a rögtönítélő vegyes bíróság alá tartoznak“. (Helyeslés.)

Halász: Ha Magyarországon nem létezett volna törvény a borárulásra, igazságosnak találnám, hogy a véstörvényeknek visszaható ereje ne legyen; de az előtt is sokan bűnhődtek a honárulás bűne végett, csak hogy rendetlenül, a mit látván a nemzeti gyűlés, rendet kívánt behozni s az eljárást szabályozta. Itt tehát visszahatásról beszélni sem lehet (Úgy van.) A kik azt mondják, hogy legyen rendes és rögtönítélő bíróság, nem tudom hogy fogják fel a dolgot A volt királyi tábla által nem akarok ítéltetni, mert forradalomban vagyunk, s ha rendes vágásba visszamegyünk, nem lesz szükség a véstörvényekre; hanem hogy forradalmi állapotban arról beszéljünk, hogy ne lehessen valakit rögtön elítélni, azt nem értem. Itt semmi visszahatásnak helye nincs. Azon okoskodás, mit Bezerédy István előhozott, épen ellene szél, épen azért, mert az addigi szabályt eltöröltük, nem lehet ezen vétségek fölött a rendes bíróságnak ítélni, mert a volt kir. tábla csak békében ítél. Egyébiránt a mi Nyáry szerkezetét illeti, azt tökéletesen elfogadom, mert nem áll az, hogy a honvédelmi bizottmánynak szabályát módosítani akarnék, mert a honvédelmi bizottmánynak joga sem volt a magyarázatba beleavatkozni. Itten csak azt lehet mondani, hogy a véstörvényekben elősorolt esetek azon törvények szerint lesznek elítélendők. Ezen módosítással pártolom a szerkezetet

V u k o v i c h, igazságügyi minister: részemről a közönséges élet pályáján örömmel követem Bezerédy István barátoméi s azon érzeteket osztom, melyeket ő előhozott; azonban hiszem, hogy rendkívüli időkben rendkívüli szükségek más érzeteknek adják a helyesség bélyegéi mint közönségesen történni szokott Azt hiszem, a mit máskor talán kegyetlenkedésnek nézünk, azt most kötelesek vagyunk igazságnak tekinteni. Legalább azt hiszem, midőn a véstörvényeket a képviselőhöz meghozta, tökéletesen megvolt arról győződve, hogy azok igazságosak, mert a mely percben megszűnnék a háznak ezen meggyőződése, azon percben a ház nem teljesítené kötelességéi ha ezen törvényeket rögtön el nem törölné, mert meghagyni a törvényt és azt igazságtalannak hinni, nem egyezne a törvényhozó hivatásával Tehát minden theoreti-

cus nézetek mellőzésével a törvénynek alapjára, melyet teljesen igazságosnak hiszek, állítva véleményemet, egyedül az igazságügyi osztályfőnök által előterjesztett javaslatra teszem észrevételeimet. Mindenek előtt azt mondom, hogy ezen törvénynek magyarázatába nem akarok bocsátkozni, mert alakításában részt nem vettem, azonban tisztán az elvek alapján az osztályfőnök javaslatának teljes logical következményeit támogatni kész vagyok. Azt gondolom, ha a véstörvények által valamely új bűntények kategóriája állítatott volna fel, mely azelőtt a hazaárulási vétkek sorába nem tartozott, akkor nem egyeznék meg az igazsággal, ha azt kívánnék, hogy a törvény hozatala előtt elkövetett vétkek, hasonló mérleggel büntetessenek, mint a törvény hozatala után elkövetettek; de világos, hogy azon tények, melyek a véstörvényekben elősoroltatnak, mindenkor honárulásnak tekintettek, s az új törvény egyéb változást nem hozott, mint az eljárást változtatta meg. (Igaz.) Én úgy tudom, hogy a visszahatásnak, nemcsak a büntető, de a polgári törvénykezés körében is a törvény lényegére nézve nincs helye azonban az eljárásnak megváltoztatása a múltra nézve is áll. (Helyeslés.) A polgári élet körében, ha az előtt valakinek nem volt joga valamihez, azt a múltból keresni nem lehetett; de mikor a jognak előbbeni állásában meghagyásával, csak az eljárás változtatik meg, örökségi jogát a polgár csak az új eljárás útján fogja keresni. (Helyeslés.) Egyáltalában az eljárásra nézve, az a különbség forog fenn a törvénykezésben, s a törvény lényegére nézve, hogy mikor új eljárás hozatik be, ez az előbb létezett eljárást megszünteti; mert nem tudok példát am, hogy valaha két eljárás hagyatott volna meg, és az egyik az új, a másik a régi eseteket bírálta volna! Én tehát helyeslem Nyáry Pálnak azon észrevételét, hogy itt nem módosításról kell szólni, mert ezen kitétel azt foglalná magában, hogy mondjuk ki ellenkezőjét annak, a mi mondva volt; hanem mivel a magyarázat a házat illeti, s ez nem egyéb, mint hogy a ház kimondja tisztán, a mit más nem értett, de ami már benne volt a törvényben, azt hiszem, hogy akkor akármely szerkezetben a háznak ki kell mondani, hogy a véstörvényben elősorolt bűntényeknek ezen eljárás általi megbüntetésére nézve sem az elkövetés, sem a befogadás ideje különbséget nem tesz, a mi a törvényben eddig érintve volt. Ily értelemben az előterjesztést pártolom. Mind a mellett lehetetlen meg nem érintenem, miszerint azt hiszem, hogy a képviselőháznak határozata a casuisticára, s egyes bíróságok által elkövetett hibák helyreigazítására nem terjeszkedhetik, és azon vádlottakra nézve, melyeknek állása a bíróság mulasztásából vagy tévedéséből más térre vezetett, általában zsinórmértékül nem szolgálhat, ha kimondatik is, hogy a törvénynek semmi tekintetben oly magyarázatot adni nem lehet, mint a honvédelmi bizottmány pótlékmagyarázatában adott; mert az előterjesztésben azt az egyet hibáztatom, hogy nem tisztán az elvek alapján kívántatott meghozatni a magyarázat, hanem a dolog a casuistica terére vitetett, és felfüggesztettek egyes eljárások, melyekben a bíróságoknak kötelessége lett volna követni azon, utat, melyet a

törvény elejébe szabott. Szóval, röviden azt akarom értetni a jelen magyarázat kijelentése után is, hogy akármely vészbíróság, míg a magyarázat kihirdettetni fog, valamit az elébe eddig szabott utasítások szerint véghezvitt, annak megváltoztatására a mostani magyarázat általában okul ne szolgáljon. Ha a t. ház világosabban olvassa az előterjesztést, s azon esetnek mely alapul szolgált az előterjesztésnek, közelebb körülményeibe avatva van, meg fog győződni arról, hogy ugyan egy véstörvényt ugyan azon esetben két különböző eljárást alkalmazott a vádlott ellen. Ez azért történt, mert a bíróság nem tartotta meg hivatásának kötelességét, s nem nézett a törvényre, hanem tudakozódott, s kételkedett, midőn a törvény előtte állott Ennélfogva tehát mint magyarázatot pártolom az igazságügyi főnök által előterjesztett; indítványt azon világos kitétel ajánlatával, hogy sem az elkövetés, sem az elfogatás idejére nézve különbség ne létezzen. (Helyeslés.)

Zeyk J.: Szacsvey képviselőnek vélekedését osztom, t. i. hogy nem philanthropicus nézetekből kell kiindulni, valamint azt is hiszem, hogy ez nem politikai kérdés, hanem bírói kérdés, melyet a törvénytudomány elvei szerint kell elhatározni. Én úgy vagyok meggyőződve, hogy a törvénynek visszaható ereje nem lehet. Itten csak az a kérdés: valljon akkor, midőn kimondjuk, hogy a jelen véstörvények szerint ítéltessék minden honárulási bűn, a törvénynek visszaható erejét mondjuk-e vagy nem?

Kik a véstörvény hozatala előtti esetekre is kívánják ezen törvényt alkalmazni, azt tartják, hogy a véstörvény csak procedurát határozott újabbat; e ennél fogva, minthogy az abban kijelölt bűntények már azelőtt is bűntények voltak, mielőtt e törvény meghozatott, s csak a bűntények mikénti megítéléséről van szó, tehát ha kimondják is a véstörvénynek ily esetekre alkalmazását, mégis nem látnak benne visszaható erőt. Hanem ez véleményem szerint nem áll; mert a véstörvénynek két része van, az egyik a bűntényeket sorolja elő és határozza meg; a másik az ily módon meghatározott bűntényekre nézve a procedurát határozza el. Én tehát azt gondolom, hogy miután a bűntények a véstörvényben meg vannak határozva, s kivan jelelve, hogy melyek a meghatározott procedura alá tartozó vétségek: tehát nem lehet mondani, hogy a véstörvény hozatalát megelőző esetek is a véstörvényben meghatározott bűnök közé sorozva, azon procedura által ítéltessenek el. S méltóztassanak visszaemlékezni arra is, mit a t. ház ezen tárgyra nézve, ha nem is határozatiig mondatott ki, hanem Szász Károly, mint maga is előhozta, azt indítványozta, hogy csupán csak akkor, s azon helyeken legyen a véstörvénynek helye, a hol ezen törvény előlegesen kihirdettetik. Erre a ház azt mondotta: ez nem áll, nem helyes; hanem a véstörvény egyáltalában az egész országra nézve erővel bír azon időtől fogva, melyben meghozatott. De a mint említém, ez nem határozatiig mondatott ki, hanem Szász Károly képviselő úr indítványa ezen declaratioval mellőztetett el. Egyébiránt tökéletesen igaz az, mit Bezeredy barátom felhozott, hogy ezen paragraphus, melyben az mondatik, hogy az elősorolt bűntényekre

nézve minden más rendkívüli törvényszékek megszüntetnek, magéban foglalja azt, hogy tehát a rendesek nem szüntetnek meg; mert különben nem kellett volna kitenni, hogy a rendkívüliek megszüntetnek.

De továbbá nem áll vélekedésem szerint semmi esetre az, mit Szacsvai képviselő társunk felhozott, hogy t. i. mert némely bűntények felett ítélet már hozatott, tehát ezen körülmény a mostani határozatunkat korlátozza. Én az tartom, hogy a bírónak, ki nem értette a törvényt, szükséges azon törvényt megmagyarázni. S továbbá agy hiszem, hogy mindenkor a törvényhozásnak célját kell szem előtt tartani, s itt egy kis figyelmet kérek. Nézzük, mi lehetett a törvényhozásnak célja a véstörvény hozatalakor? Az bizonyos, hogy a rendes s megfontolt törvényhozási mód igazságos ítélet hozatalára alkalmasabb, mint a rövid időre megállapított véstörvény. Nem lehetett tehát a törvényhozásnak a véstörvény hozatalakor egyéb célja, mint az, hogy a törvény hozatala után a bűntények elkövetését a büntetésnek rögtöni következtése által megszüntesse. Ez volt a cél, s már ha t. képviselőház e célt kívánta elérni: tehát kérdem én, miként lehetne az ekkép újabban hozott törvényt a már elkövetve volt bűntényekre alkalmazni? Nézetem az, hogy miután a véstörvény hozatalának célja nem kívánja, hogy a múltban elkövetett bűntényekre is alkalmazzuk e törvényt, hanem csak a törvény meghozatala után elkövetettek: tehát ne terjeszkedjünk tovább, mint meddig a törvény} hozatalakor a törvényhozás, célját elérendő, terjeszkedni óhajtott: ugyanazért a meghozott törvénynek visszható erőtt tulajdonítani nem kívánok.

Lónyay: Méltóztassanak megengedni, hogy a szőnyegen levő kérdésnek állását a magam véleménye szerint röviden elemezzem. Azt tartom, senki sem akajja oly értelemben venni valamely vélemény kijelentését, mint Szacsvai képviselő társunk felhozta, hogy az egyik bűntény büntetessék, a másik nem. (Zaj.)

Na jól fogtam fel, az egyik vélemény az, hogy a véstörvény szerint ítéltessenek minden abban elősorolt bűntények, akár előbb, akár később követték el; a másik vélemény pedig, melyben magam is osztozom, az, hogy csak a véstörvény meghozatala után elkövetett, bűntények ítéltessenek el a véstörvény szerint, az előbb elkövetettek pedig a rendes törvény szerint büntetessenek. (Zaj.) ügy értem, hogy a hazaárulási bűnökre kimondott régi törvény s leginkább procedura szerint ítéltessenek el, hiszen a régi törvény is halált mond az ily bűntényekre, az új is; csak a hírei eljárásban van különbség, hogy t. i. 24 vagy 3 óra alatt lőjék-e agyon, vagy végeznék ki a bűnöst az alkalmazandó törvény értelme szerint. (Zaj.) Már kérem, miután így áll a dolog, egy kérdést vagyok bátor a t. házhoz intézni. Bizonyosan senki sincs közöttünk, senki sincs a házban, senki a házában, ki csupa jókedvből, csak azért, hogy valakit hamarjában agyonlőjenek, csupán — mondom — ily passióból törvényt akarna hozatni. (Hosszan tartó zaj.) És kérem, az ilyen rögtöni procedúrák nem csupán arra valók-e, hogy a jövőnkben ne talán elkövetendő bűnöktől elret-

tentsenek? Ha rendes időkben élünk, bizonyosan minden egyes polgárnak meg kell adni azt, mi az igazságos ítélet hozatalára elkerülhetlen, t. i. az időt, hogy védhesse magát; csak a rendkívüli időkben alkalmaztalak gyorsabb procedúra, hogy ez által elrettentessék mindenki a jövőbeli bűntényektől. S kérdem, ha a véstörvény hozatala előtt elkövetett bűntényekre is alkalmaztatik az e törvényben megállapított törvénykezelési eljárás, valljon fog-e csak egyetlenegy bünténnyel is kevesebb elkövetetni? hiszen a jövőre nézve úgyis megvan a hozott törvénynek hatása, a múltra nézve pedig nem kívánja a status érdeke, hogy a bűntény elkövetésekor fenállott törvénykezelési eljárás mással cseréltessék fel. (Zaj. Felkiáltások: szavazzunk.)

A legnagyobb argumentum, mit Szacsvai képviselő társunk által felhozatni hallottam, az, hogy miután már jelenleg a bíróságok ítélték is, tehát ne semmítsük meg az ilyen ítéleteket. De ez nem argumentum, úgy tudom, alig hozatott még egykét ilyes ítélet, és azt hiszem, hogy ha egykét esetben igazságtalanul mondatott is ítélet, ebből még nem következik, hogy továbbá is igazságtalanul kellene ítélni. (Zaj; több oldalról felszólalások.) Nem azt akarom mondani, mintha az elítéltek nem érdemelték volna meg a halált, hiszen a régi törvények szerint is halálra ítéltettek volna; hanem csak azt akartam kifejezni, hogy nem szükséges, hogy jövődre nézve is megmaradjon a hiba. (Szavazzunk.)

H u n f a l v y: Én azt hiszem, a törvényhozó testületnek nem szabad magát pártnak, vagy félnek tekinteni e percben, hanem köteles magát általánosságban tartani, különben helyes törvényt nem fog alkothatni. Én t. ház, nem tudok e dologhoz másként szólni, mint magából az előttünk fekvő rögtönítelő törvényből. Minden dologban, s kivált a törvényhozásban, törvénykezésben, vannak bizonyos elvek, melyeken tultenni magát az embernek lehetetlen, ha csak nem akaijuk az önkénynek kitenni magunkat, melynek vége bizonyára nem a hazaüdve lesz.

Mikor a véstörvényt hoztuk, bizonyára senkinek sem jutott eszébe, hogy ezen törvénynek visszaható erőt tulajdonítson. A hazaárulási bűntények megbüntetése végett hozatott a véstörvény, az eljárás is bizonyosan csak azon esetekre értethetik tehát, melyek ezen törvény kihirdetése után adták magukat elő, és nem azon esetekre, melyek ezen törvény kihirdetése előtt már elkövetve voltak.

És kérem, ezen törvény kihirdetése előtt vagy el voltak már követve a bűntények, vagy nem. Ha nem: akkor mint a törvény kihirdetése után elkövetett bűntények, természetesen ezen törvény szerint ítéltetnek el; de ha már el voltak követve: akkor azt mondom, hogy ha a vádlott, ha az alperes kívánja, hogy azon törvény és eljárás szerint ítéltessék el, mely fennállott akkor, mikor tettét elkövette: ez esetben nincs hatalmában a háznak vádlottól ezen jogot megtagadni. Ez az igazság, más nem.

Azt hallottam felhozatni, hogy mind az ezelőtt fennállott, mind az újabb törvény halálbüntetést mond, s különbség csak az eljárásban van. De kérem a büntető törvénykezésében az eljárás lényeges dolog, s ha

azt tudja valaki bebizonyítani, hogy a véstörvény szerinti eljárás szabadabb s olyan mélynél fogva könnyebben tudja magát a vádlott védelmezni s ártatlanságát bebizonyítani: akkor igenis az következik, hogy az újabb eljárás szerint Ítéltessék el, s a vádlott maga is ezt fogja kívánni; de ha ezen törvény oly eljárást parancsol, mely nem létezett akkor, mikor a vádlott bűntettét elkövette: akkor lehetetlen tőle megtagadni, hogy a bűntette idejében fenállott törvény és eljárás szerint ítéltessék el.

Hanem van itt a kormánynak egy rendelete, mely ezen rendszabályra okot szolgáltatott. A kormány rendelete azt mondja, hogy mind azon honáruhási váddal terhelt egyének, kik a véstörvény meghozatala óta fogatattak el, habár tettök a törvény keletkezte előtti indöre esnék is, ezen rögtön ítélő bíróság eljárása alá tartoznak s azért a törvényszéknek nem a tény mikori elkövetését, hanem a vádlott befogatásának idejét kell szem előtt tartam. Itt a hiba. A kormánynak soha nem lesz joga a törvényt ekkép magyarázgatni; a procedúrában e vagy ama változtatást teheti, de a törvénynek akaratát nem változtathatja. Ezen törvény a jövendőre szól, a kormány pedig a múlttra vezette vissza. Itt az eredeti hiba, s ezen eredeti hibából következett az igazságügyi ministerium baja, melyből, azt hiszem, csak úgy szabadul ki, ha azon javaslatát, melynél fogva sem a bűntény, sem a befogatás ideje nem vétetnék tekintetbe, visszaveszi. Ilyen eljárás a civilisált világban sehol sem található. Ugyanazért, ha van fogyatkozás a törvényben úgy ezen fogyatkozás a 9-ik g-ban rejlik, melyben az mondatik, hogy: „Az elősorolt vétségi esetekben csak a jelen szabályok értelmében mondathatik ítélet, minélfogva azokra nézve minden más rendkívül felállított bíróságok s kiadott rendeletek megszüntetnek.“ Itt okvetlenül ki kellett volna mondani azt is, hogy a már elkövetett tettekre nézve fenmarad az előbbeni eljárás. Ennélfogva tehát alázatos véleményem oda megy ki, hogy ezen törvénynek semmi esetre visszaható erő ne tulajdoníttassék; hanem ha van benne fogyatkozás, segítsünk inkább a 9-ik g-nak megváltoztatásával, mintsem hogy az egész törvényt kiemeljük a mostani időből, s más korba helyezzük át. (Felkiáltások: szavazzunk!)

Fekete: Én csupán azon egy észrevételemet akarom megtenni, hogy miután a véstörvények hozatala által minden statarialis s más rendkívüli bíróságok megszüntettek, valljon már most a ház micsoda bírósághoz akarja utasítani a fenforgó esetet? azt hiszem, a t. ház nem csupán azért állította fel a véstörvényszékeket, mert találkoztak egy némelyek, kik képesek voltak hazájukat elárulni; hanem főleg azért, mert a nemzet kormányra Budapestről Debrecenbe kényszerülván jöni, a fő törvényszékek el nem jöttek. S már most kérdem: helyes lesz-e a jelenleg fenforgó esetet azon fő törvényszékekhez, t. i. a volt kir. és hétszemélyes táblához utasítani, melyeknek tagjairól azt sem tudjuk, hogy nem ellenkezőleg fogják-e a hon-

árulást értelmezni mint mi? én tehát már ennél fogva is elfogadhatónak vélem az igazságügyi ministerium osztályfőnökének előterjesztését azon módosítással, melyet Nyáry képviselőtársunk előadott. (Helyes!)

Mészáros: Megbocsásson a t. képviselőház, ez olyan probatio calami s oly téren, melyet a mostani világban úgy sem igen értek; azonban senkinek sem volna nagyobb elégtétele mint nekem, ha ezen törvényjavaslat keresztül nem menne: mert én kezdtem meg a vész-törvényt, s akkor a t. ház keményen kikelt ellene; tehát hogy következetes legyek, ezen törvényjavaslatnak ellene vagyok, ellene pedig azért, mert midőn látom, hogy a geológia megbuktatta a szent írást, s az úristeniftek hét napjait is eldisputálta, hát nem szeretném, ha Magyarország is a humanitással összeütköznék. Azonban a régi rendszernek egyik ügyvivője voltam, s itt az ügyészekről azt tapasztaltam, hogy mindenféleképp csak bűnösöket akartak szerezni, és találni, én pedig sok ártatlanokat szeretnék felkeresni; és mert ezt így képzelém magamnak, tehát félek attól, hogy a mint tegnap kimondatott, hogy forradalmi téren állunk, s a forradalomban a respublikának chemikusokra s historikusokra nem volt szüksége, tehát nekünk sem lesz talán kopasz fejekre és ősz szakállakra szükségünk, s akkor a kegyelmezősidicasteriumhoz, melyet felállítunk, még egy scontrodicasteriumot kellene felállítani, mely a hátralévő eseteket megvizsgálja és elítélje. És hogy ezt telhetőleg megközelítsük, szeretem, hogy Hezerédy István barátommal, kinek fejével külszínre nézve megegyezek, véleményre nézve is egyetértek. (Nevetés.)

Kazincy: Ha jól emlékezem, Voltair mondja, hogy az ágyú és szavazat egyformán dönti el a dolgot; mindaz által méltóztassanak megengedni, hogy motiváljam a magam véleményét.

Azok közé tartozom, kik a közügynek megmentését, s azon szabályokat, melyek arra elővitetnek, nem nézik az egyéni érdekek szempontjából; s azt hiszem továbbá, t ház, hogy vannak ismét bizonyos dolgok, bizonyos elvek, melyeket soha és semmi áron nem lehet megengedni a törvényhozásnak, ha csak nem akaija azt, hogy az erkölcsi alap, mely létezését fentartja egyszersmind össze ne ömöljék; azt hiszem, hogy gyarlóság volna ezen kényszerúséget, melybe bennünket — akár akaijak, akár nem — némelyek vinnének, a közbéke szempontjából nézni. Megengedem, hogy a beteg testből lehet egyes tagokat kivágni, hogy az egész megmentessék; de az elv, melyen a bírói igazságnak nyugodni kell, minden időben rendületlenül áldjon, hacsak nem akarjuk, hogy elmagyaráztassék erkölcsi létele a nemzetnek; s az abból áll, hogy a büntetés óva és megmegelőzve előre számítsa ki a ki a körülményeket, melyeken túl az egyéni szabadságnak nem szabad átlépni, a nélkül, hogy az egyetemi szabadság kárára ne volna. Azt hiszem, hogy az az öntudatom, hogy büntett öntudattal, s következményeiben belátva követtetett el, adja azon nyugodalmat a bírónak, melynél fogva kimondja sújtó ítéletét még akkor is, ha ezen bíró ítélet ellenkeznek egyéni véleményével. Miért? mert az ítélet

kimondása nem volt semmi más, mint az élő törvénynek ráolvasása a fenforgó esetre. S innen mi következik? Lássuk. Én a hibát, mely e téren előfordult, leelőször a honv. bizottmány által látom elkövetésnek, s nem bírom helyeselni azon rendeletét, mely általa kibocsátatott; miért? mert ez már azon törvényeknek oly visszaható erőt tulajdonított, mely visszaható erőt a honv. bizottmánynak nem lehetett nyújtani, s melyet politikailag s törvényhozóiig sem lehetett volna a törvényhozásnak adni. S ezen hiba következményéül látom azon fenakadást, melyből a szegény igazságügyi ministerial osztályfőnöke nem bírt kihatalni, s melybe a honv. bizottmány rendelete által belevitetett a nagy-kállói törvényszék is. Azt is hibának találok, hogy az illető törvényszék, miután a bűnöst a létező vésztörvények alapján el nem ítéltette, nem adta át azon rendes bíróságnak hová tartozik a t) betű rendeleténél fogva. (Felkiáltások: hová? Szónok felel: a kir. táblához.)

Átalában azt hiszem, hogy a törvényeket speciálításokra alkalmazni akarni, ellene van mind a tudomány természetének, mind a törvényhozás feladásának; mert oly labirintba fogna vezetni, a melyben a büntető igazság nem volna egyéb, mint pártfegyver, mit később a felekezetek féltékenysége s uralomvágya fogna kezelni. S azt hiszem, hogy a vésztörvények, akármennyire szaporítsuk, bizonyos tekintetben hasonlítanak azon rendszabályokhoz, melyeknél fogva Angliában az alkotmány felfüggesztése elrendeltetik; s váljon mióta a világ fenáll, volt-e valaha kérdés az iránt, hogy ezen rendszabályoknak visszaható erő tulajdoníttassék? (Felkiáltások: soha!)

Én tehát azt hiszem, hogy nemcsak pártolni nem lehet azon javaslatot, melyet az igazságügyi ministerium osztályfőnöke a ház elébe terjesztett, hanem a honvédelmi bizottmány rendeletét sem lehet helyeselni, s én kérem a t. képviselőházat, hogy ezen kérdéstől, melyet soha sem halottam parlament által pertractáltatni, méltóztassék elállani. (Szavazzunk.)

Berzencey: Igen rövid véleményem van a fenforgó kérdésre nézve. Ha vésztörvény elébe állítani valakit, azt tenné, hogy mindjárt felakasztalak: akkor igenis mondanám, hogy ne legyenek kegyetlenek; de miután nagyobb kegyetlenség, hogy ha az, ki ma áruló felakasztatik, a ki pedig tegnap volt áruló, nem akasztatik fel; tehát nem lehetek némely előttem szólottakkal egy véleményben. S Kazincy barátom azon szavaira, hogy nem kell a törvényt specialításokra, alkalmazni, azt felelem, mikép épen ő alkalmazgatja a törvényt speciálításokra, midőn arra, ki tegnap követte el büntettét, nem akajja alkalmazni a törvényt, arra pedig, ki ma követte el, alkalmazni akajja. Ez a speciálítás. És kérem, hogy az, ki a vésztörvényt kihirdetni nem hallotta, ne tartozzék alája, olyan állítás, melynélfogva valaki csak azért tartoznék áruló nem lenni, mert a törvényt kihirdetni hallotta, a ki pedig nem hallotta, annak szabad volna árulást elkövetni. Én azt tartom, a büntető törvény azért hozatik, hogy a vétkesek bűnhőd-

jenek, akár tegnap, akár ma követték el büntettüket, midőn én azon árulókat, kik a véstörvény kihirdetése előtt, — akkor tehát midőn fegyvertelen állottunk a zsarnoksággal szemben — bűnösebbnek tartom a későbbi vétkeknél. — Ennélfogva az előterjesztett javaslatot a felemlített módosítással helyeslendőnek vélem. Szavazzunk! (Zaj.)

Szüllő: Nem osztom azt, hogy a 9-ik §. által azon következőé származnék, melyet Besze és Bezeredy képviselő urak abból következtetnek; mert ha eddig volt valamely törvényszék rendkívüli, mely helyett a jelen vegyes bíróság felállított, akkor nem tudom micsoda philosophiát lehet abból kihúzni, mint némelyek akarják, hogy ezen bíróság alá csak az utóbb elkövetett vétségek tartozzanak, és azon előbbi honárulási vétkek nem, melyekre nézve ezen vészes időkbén a rögtönítelő bíróság állítatik fel. Ez most annak pótléka és nem tudom, mi módon lehetne ismét régi törvény elébe visszavinni ezen kérdést? Annálfogva azt kívánom egyszerűen, hogy mindazon tények tartozzanak azon véstörvény alá, melyek a jelen vészes időszakban elkövetettek. (Zaj.)

Elnök: Nincs senki felírva, a vélekedések nem egyformák, abban közönséges az egyese ég, hogy itt nem jól van kitéve; „hogy a honv. bizottmány rendelete módosítandó“, mert itt nem rendelet módosítandó, hanem a törvény értelmezendő. Kivált az eleinte szólották közül többen voltak, kik ezen szerkezetét és javaslatát az igazságügyi osztályfőnöknek, mint itt fekszik, hajlandók voltak elfogadni. Később voltak többen, kik Nyáry Fái indítványát fogadták el, mely, ha jól fogtam fel, abból áll: „hogy az országgyűlési határozat által az abban elősorolt, honárulási vétségekre nézve a rendes bíróság eljárása felfüggesztve lévén“ sat. a többi maradna. Voltak olyanok, kik azt akarták, hogy a véstörvény meghozása előtt elkövetett vétek véssenek ki. Erre a szavazat során majd átme gyünk. Most a ház szabályai szerint az a kérdés: hogy a kik, az igazságügyi osztályfőnök javaslatát, mint itt fekszik, minden legkisebb magyarázat nélkül el akarják fogadni, álljanak fel. (Felkiáltások: Nyáry Pálét fogadjuk el.) Tehát még egyszer felolvasom, Nyáry Pál úr így akarja szerkeszteni. (Felolvassa.) Tehát a kik azt pártolják, álljanak fel. (Többség.)

Török: Az van a szerkezetben, hogy a rendes bíróságok megszüntettek. Mielőtt a véstörvények keletkeztek volna, megvoltak a statariális bíróságok is, melyek rendkívüli bíróságok, mert a honárulásnak rendes bírósága a királyi tábla, itt tehát nem a rendes bíróság szüntetett meg csupán, hanem minden azelőtt létezett bíróság; megmondom miért, azért, mert okoskodásnak lényegét — azon okoskodásnak, miszerint a véstörvények előtt elkövetett vétek is ide tartoznak — és alapját oda fektetem, hogy t. i. a rendkívüli törvényszéket változtatta meg közvetlenül ezen törvényszék, mert a rendes törvényszéknél vagy a formában fekszik lényege a változásnak, vagy a büntetésben. Állításom az, hogy a bűntény megbüntetésében

nem fekszik ezen törvény változtatása, hanem fekszik csupán procedúra formájában. Hogy ha ön a rendes fórumot állítom fel, hogy a királyi tábla által ítéltessék meg. (Zaj, figyelmetlenség és kiáltások: a lényegre!) Épen azért szólalok fel, mert a szerkezet lényegéhez kívánok szólni: (zaj) Hunfalvy Pál ott vette fel a kérdést (hosszas zaj), tehát csak azt kívánom, hogy a rendkívüli is betéttessék.

Elnök: Még egyszer felszólítom a képviselő urakat, hogy a kikNyáry Pál indítványát akarják elfogadni, álljanak fel (nagy többség). A nagy többség elfogadta a Nyáry Pál indítványát. (Zaj, felkiáltások: fordítassék meg a kérdés.) Én azt tartom, és telkembe továbbá is meg vagyok győződve, hogy azon felállott képviselők, kik Nyáry Pál indítványát pártolták, a nagy többséget tették, Holnap az ülést kiragaszatom, hogy a végzést hitelesítve átküldhessük a felsőháznak.

Az ülés fél egy óraker eloszlott

XLVI-ik ülés a képviselőházban

május 4-én.*)

Elnök: A május 2-ki nevezetes ülésben meg volt határozva, hogy az ott megállapított elvek szerint s azok folytában kormányzó elnök úr a ház előtt, a ministerek pedig kormányzó elnök előtt tegyék le a hitet, azt hiszem, ez időhaladékot nem szenvedhet, és így a hitformát mielőbb el kell készíteni.

Halász: Ván szerencsém az épen e célra általam fogalmazott esküformát a t. ház előtt felolvasni, miután a Kubinyi Ferenc képviselő által már előbb beadott esküforma a mostani körülményekhez úgy sem illik. (Felolvassa.)

Kormányzó elnök esküje:

Én N. N. a nemzetgyűlés által választott kormányzó elnök az élő istenre esküszöm, hogy a reám bízott hivatal kötelességeit, személyes felelősségem mellett úgy fogom teljesítem, hogy Magyarország függetlensége, szabadsága s területi épsége megtartassák, és a nemzetgyűlés által hozott törvényeknek s határozatoknak foganat szereztessek. Isten engem úgy segítjen.“

*) Közlöny 1649., 306. 867. lap.

Ministerek esküje:

Én N. N. a ministertanács elnöke és belügyminister stb.

Kubinyi: Az általam e tekintetben tett indítvánnyal leginkább csak azt akartam utolérni, hogy a t. ház tetteleg gyakorolja a souverain hatalmat, s azt tartom hogy miután a körülmények változtak, változnia kell az esküformának is, ezért én az általam beadott esküt nem tartom elfogadhatónak. Miután tehát a körülmények változtak s tisztába jöttünk mind a souverain hatalom gyakorlatára nézve, mind a kormányzó és ministerium viszonyaira nézve, azt tartom hogy az eskünek is azon elvekhez képest kell változnia, a mi a nemzeti függetlenséget tartalmazó nyilatkozatban foglaltatik. És minthogy a Halász képviseld által felolvasott esküformában ki van merítve mindaz, a mi ott javasoltatik, részemről azon esküt elfogadom, s azt hiszem e felett tovább tanácskozni szükségtelen.

Halász javaslata előbb kinyomatni s azután tárgyaltatni határozatok.

Sillye: Hajdú-böszörményi képviselő és kormánybiztos a Hajdú kerületnek a szabadságharcban tett érdemeit sorolván el, Böszörményvárosának egy kérelmét tévé a ház asztalára, melyben a város felkéri a nemzetgyűlést, hogy a köztársaságot kiáltsa ki.

Górove olvassa: „Tisztelt képviselőházi Miután Magyarország a királysági igazgatásforma alatt különösen az osztrák házból a magyar trónon ült hitszegő királyok 800 éves kínos korszakában annyit szenvedett volna, hogy lehetetlen meg nem győződnie, miszerint az ország csak akkor lehet nyugodt és boldog, ha az igazgatási forma a népfölségen lesz alapítva; s miután pedig ez csak a királyságnak köztársasággá leendő átváltoztatása által lehetne elérhető: mi álólírottak kinyilatkoztatjuk, miszerint jövőre nézve Magyarországnak köztársasággá leendő átváltoztatását óhajtjuk, s ezen óhajtásunkat azon ünnepélyes nyilatkozattal kívánjuk a t. képviselőháznak tudtára adni, hogy ezen elv s kijelentett óhajtásunk mi előbbi életbe léptethetéseért a nemzetgyűlés és kormány felhívására életünkkel és vagyonunkkal is áldozni készek vagyunk.

Kelt H.-Böszörmény városában 1849-ik év april hónap 29-dik napján. — Hajdu-Böszörményváros közönsége és összes népe. (P. H.)

Tudomásul vétetett.

XV. ülés a felsőházban

május 5-én.*)

A csajkás kerületnek Bácsme gyébe visszakebleztetéséröli törvényjavaslat elfogadtatik.

Ezután olvastatik a képviselőháznak a véstörvényeket magyarázó határozata.

Elnök: Reménylem hogy a felsőház érde mes tagjai olvasták Nagy Károly igazságügyi osztályfőnök véleményét, méltóztassanak nyilatkozni, osztják-e a képviselőháznak abbeli nézetét, miszerint a honvédelmi bizottmá ny nak azon rendeletét, hogy az elfogatási idő vétessék hatá rul, el nem fogadja; vagy azon módosításhoz ragasz kodnak, hogy akármikor követhetett el a bűn, de ha azon pontok ellen vétett valaki, melyek a véstörvényekben elősorolva vannak, azok szerint büntetessék.

Ujházy főispán: Azon értelmezést, melyet a rögtönítelő törvényekre nézve a képviselőház elfogadott, részemről pedig igen szükségesnek tartottam; mert ha az nem történnék, könnyen bekövetkeznék az: mit a német példabeszéd mond: „Die kleinen Diebe hängt man auf, die Grossen lasst man laufen.“ (A kis bűnös fennakad; a nagy bűnös elszalad.) Én a véleményyt ekként értelmezem. Midőn a haza gyenge, készületien volt, és ezeroldalról megtámadtatok, s hazaárulók akadtak, kik a haza szabadságát meg akarták támadni, azok sokkal veszélyesebbek voltak a hazára nézve, mint a kik most lettek hazaárulókká. Ezek is hazaárulók minden esetre, de miután a haza megerősködött, és több módja van a veszélyt elháríthatni, vélekedésem szerint ezek nem annyira veszélyesek. Ennélfogva ha van különbség azok között, kik egy vagy két hónap óta lettek hazaárulókká azokhoz képest, kik mindjárt eleintén az árulás által meg akarták fosztani a hazát szabadságától, akkor csak azt kell mondanom, hogy ezek százszorta vétkesebbek amazoknál. Egy ok, mit talán látszólagosan a theoreticus doctrinák szerint az értelmezés ellen fel lehetne hozni, az volna, hogy semmi törvénynek visszaható erőt nem lehet adni. De tagadom, hogy itten valami visszaható erőt adnánk, mert a visszahatás lehetne lényegben vagy formában. Lényegben azért nincs visszahatás, mert előbbi törvényeink szerint is halállal bűnhődtek a hazaárulók, s ezen büntetés mindig ki volt mondva reájuk, mást nem is lehetett mondani. Mi a formát illeti: emlékezzünk vissza hogy mióta szabadságharcunk megkezdett, már akkor a ministeri rendeleteknél fogva minden honáru-

*) Közlöny 1849., 870. lap.

lád esetek, hajtogatások a véstörvény alá voltak helyezve, a magam is, mint főispán a múlt évi májas havában az iránt rendeletet kapván, hogy minden bujtogatót a rögtönítelő törvényszék elébe állítsak. Mintán tehát a királyi tábla nem létezik, s a mennyiben léteznék is, tőle el volt vonva a hatalom, hogy a hazaárulókat ítélhesse, hanem ezen hatalom más törvényszékre volt ruházva, ennél fogva valamint a lényegben, agy a formában is visszahatás nincs. Végre tisztelt ház! emlékezzünk vissza a ministeri programra, mely a legközelebbi napokban a nemzetgyűlésnek osztatlan helybenhagyását megnyerte. Nem elég nekünk ezen programot megéltenezni, hanem kötelességünk olyan eszközökhöz nyúlni, melyek a programot lehetővé teszik. Abban az foglaltatik, hogy a kormány, mely birodalmunkat teljesen bírja, magát forradalmi kormánynak bevallotta; nekünk tehát kötelességünk a kormánynak olyan eszközöket kezébe adni, hogy ezen hatalmat gyakorolhassa is, s ha ezt nem teszszük eltévesztettük a célt, s veszélybe juttaljuk a hazát, a mi legszomorúbb lenne, s oda mehetne a dolog, hogy utoljára maga a nép a legbűnösebb hazaárulókat ön hatalmával ítelné meg. Tehát megvagyok győződve ezen értelmezésnek valamint szükségéről úgy igazságáról is, s kívánom a határozatot a ház által elfogadtatni. (Helyes.)

El n ö k : A határozat tehát közönségesen elfogadtatik.

XLVII-ik ülés a képviselőházban

május 5-én.*)

Jendrasik Miksa Selmecebányái volt képviselő tisztelvén a határozatot, miszerint képviselői helye üresnek mondatott ki, elmaradásának okait terjesztő a ház elébe.

Id. Simonyi F. igazoló folyamodása, miután magát a kitűzött 15 nap alatt nem igazolta el mellőztetett.

Olvastatik Horváth Boldizsár javaslata a kormányzó elnök és ministerek esküje iránt.

Kazinczy: Van szerencsém egy módosítványt benyújtani, szerkesztve kormányzó elnök urnák saját szavaival: „Én a nemzetgyűlés által választott kormányzó elnök esküszöm, a nemzet függetlenségét nyilatkozatának minden következményeiben fentartására, s

*) Közlöny 1840., 870-871. lap.

engedelmességre a nemzetgyűlés tervényei, s határozatai iránt. Isten engem úgy segítjen⁴ (Helyeslés.)

Elnök: Én a kormányzó élnék nyilatkozatából leírtam a mint következik: „Ezen elvek alapján vélném úgy a kormányzó által a nemzetgyűlés előtt mint a ministerek által a kormányzó előtt leteendő esküformát megállapítandónak, mely a jelen körülmények szerint alig volna többre terjeszthető, mint a nemzet függetlenségi nyilatkozatának minden következményeiben fentartására, s a nemzetgyűlés tervényei s határozatai iránti engedelmességre.“

Kovács: Én bátor leszek főnebb szólott követtársam indítványát indokolni, s ahhoz még némi módosítást is adni. Halász úr által indítványozott esküforma engem nem elégít ki, ott csak Magyarország függetlensége s területi épségének fentartásáról van szó. En a május 2-iki nyilatkozatot, miután azt a ház határozat erejére emelte, az esküforma alapjának tekintem, mire nézve azon kifejezésben, „hogy az ország függetlenségi nyilatkozatát minden következményeiben fentartom“ sokkal nagyobb erőt látok mint ha csupán függetlenség, szabadság és területi épség mondatik ki, mert ott ki van mondva, maga a népfeltség is. Halász úr indítványában az áll: miszerint az elnök arra esküszik, hogy a nemzetgyűlés által hozott tervényeknek s határozatoknak fogamat szerzettessél. Én arra akarom megesküdtetni a hatalmat, hogy a tervények és határozatoknak engedelmeskedni fog; ezt tehát Halász úr indítványából ki lévén hagyva, világosan betétni kívánom. Továbbá kielégít engem az, ha betesszük: „és fogamatot szerzek.“ S e szerint a két indítvány összeállítva így lenne: Én a nemzetgyűlés által választott kormányzó elnök az élő istenre esküszöm: hogy a rám bízott hivatal kötelességeit, személyes felelősségem mellett úgy fogom teljesíteni, hogy (a nyilatkozat szavai után) a nemzet függetlenségi nyilatkozatát minden következményeiben fentartom a nemzetgyűlés tervényeinek és határozatainak engedelmeskedem, és azoknak fogamatot szerzek. Isten engem úgy segítjen!“

H a l á s z : Csak egy pár szó észrevételt teszek, azt t. i. hogy azon módosítványban egy betűvel sincs több mint az enyimben. (Némelyek: Van.) Valósággal nincs, mert ki van fejezve a nemzet függetlenségi e szabadsága és területi épsége, a függetlenségi nyilatkozatban épen az mondatik. Mi az engedelmességet illeti: az is ki van fejezve, mert midőn azt mondom, hogy a nemzetgyűlés által hozott tervényeknek s határozatoknak fogamatot szerezni tartozik, miből áll az engedelmesség? abból, hogy a ház határozatai és tervényei végrehajtassanak, és ezen szóban engedelmeség épen ez foglaltatik, annál fogva miután más szavakkal az épen azt teszi, nincs különbség a két szerkezet közt. Egyébiránt a többség határozza el, melyiket fogadja el.

Besze: Hajdan, midőn a királyok esküdtek, ben volt esküjükben: a tervényeket megtartjuk, és mások által is megtartatni kíván-

ják; ennél fogva azért, mert azt tenni mindenesetre kell, pártolom Kazincy módosítványát.

Elnök: Mégegyszer felolvasom Kazincy Gábor módosítványát, azért hogy szavazattal döntsük el, melyiket kívánja a ház elfogadni. (Felolvassa.) Tehát azok, kik Halász Boldizsár szerkezetét akarják megtartani, álljanak fel. (Kissebbség.) Most azok kik Kazincy szerkezetét fogadják el, áldanak fel. (Többség.) Igen nagy többséggel Kazincy Gábor módosítása fogadtatott el.

Luzsinszky hozzátevését az „megtartani és megtartatni.”

Kubinyi: Ezen módosítást szükségtelennek tartom, mert ha a kormányzó a törvények megtartására esküszik, magában értetik, hogy annak fogadatot kell szerezni.

Elnök: A ministeri eskü abban fog különbözni, hogy a ministerek a kormányzó elnök előtt teszik le az esküt, a kormányzó pedig a képviselőház előtt.

Kazincy: A ministeri esküformához tartom szükségesnek azon ragasztékot, melyet Kovács Lajos mondott, hogy fogadatot szereztessek, mert a ministerek végrehajtó hatalom, tehát azon ragasztók a ministeri esküformába tétessék be.

Dedinszky: Én azon észrevételt teszem, hogy a mit Kazincy Gábor a ministerekre ki akar terjeszteni, azt az elnökre nézve is szeretném betétni; mert a kormányzásba az elnöknek is befolyása van.

Halász: A ministerek által leteendő esküről lévén szó fontosnak tartom a katonaság által leteendő esküformát is, melyet az újabb viszonyokra kell alkalmazni. Mídön megszavaztuk az 50 ezer katonát, akkor abban az is ben foglaltatott, hogy a kormány a nemzet függetlensége alapján a katonaság számára új esküformát fog megállapítani. Azért indítványozom: szólíttatnék fel a kormány, hogy azt minél előbb mutassa be a háznak, mert a ház határozza el, hogy milyen legyen azon esküforma.

Elnök: Én azon törvényt, mely az 50 ezer újonc kiállítása iránt megerősített, a kormánynak elküldöttem, végrehajtás végett. Egyébiránt az esküforma elfogadtatván Kovács Lajos' hozzászólásával, most méltóztassanak az iránt rendelkezni, hogy azon eskü mikor tétessék le.

Kubinyi: Mi az eskü letételét illeti: engedjenek meg a t. képviselők, hogy arra nézve véleményemet kijelentsem. Az eskü a sonverain hatalom symboluma lévén, ha azt oly nagy pompával nem kívánjuk is tartatni, mivel most az egyszerűségnek vagyunk barátai, de annak végbemenetelére szükséges az, hogy minél nagyobb nyilvánossággal történjék. Azt tartom tehát, hogy az egyházban tartandó vegyes ülésben tétessék le azon eskü, mind a felső-, mind az alsóház tagjai jelenlétében, a ministerium által leteendő eskü a kormányzó elnök előtt fog megtörténni; de itt is nyilvánosságot óhajtának.

Elnök: árról akkor szóljunk, ha ezen dolog a felsőháztól vissza fog jönni, mi hétfőn megtörténhetik, és a végzés akkor meg fog hitelesíttetni. — Ha nincs senkinek egyéb jelentése, most más tárgy nincs.

XVI. ülés a felsőházban

május 6-án. *)

Olvastatott a képviselőháznak az ország kormányzó elnöke és a ministerek által leteendő esküforma iránt hozott határozata. Elnyomatása, s a következő ülésbeni tárgyalása határozottak.

XVII. ülés a felsőházban

május 7-én. **)

A képviselőház által megállapított kormányzói és ministeri esküforma elfogadtatott.

XLVIII-ik ülés a képviselőházban

május 8-án. ***)

ÉR-KESERÜ helység úrbéri panasza és Staut József nyugdíjas hadnagynak nyugdíja s pótpénze iránti kérvénye a kérvényi bizottmányhoz tételnek.

*) Közlöny, 1849., 870. lap.

**) Közlöny 1849., 874. Up.

***) Közlöny 1849., 874-876. lap.

Elnök: Madarász László azt terjeszti elő, hogy midőn ő a háztól hat héti engedelmet kért, azon oknál fogva, mivel 10 hónapig otthon nem volt, s jószágainak rendbeszedése megkívánja a hazamenetelt, ily okok előadása mellett több képviselők eltávoztatásra engedelmet nyertek, tőle pedig a ház megtagadta, nem volt egyéb mit tennie, mint vagy tüstént megjelenni, vagy végkép lemondani követségéről. Ő meg nem tagadhatván természeti indulatát, mely szívében van, miután öreg atyja, ki szemvilágtalan, az ellenség által elfogatott, jószága elpusztított, s miután még nem tökéletes korú fia ellenség közt van, arra határozta el magát, hogy miután míg a haza veszélyben volt, övéivel, jószágával semmitsem gondolt, most hadseregünk diadalmas előmenetelével képviselőállásáról végkép lemond. (Többen: fel kell olvasni az iratott) Ha parancsolja a ház, felolvastatok; de annyit előre mondhatok, hogy én híven elősoroltam tartalmát; különben jelenthetem, hogy benne semmi illetlenség nincs. (Felolvastatik.)

Elnök: Tudomásai vétetik s az illető kerület az elnökség által tudósíttatni, fog, hogy más képviselőt válaszszón.

Besze: Képviselők! Madarász László alternatívát mond, hogy miután neki a szabadság meg nem adatott, kettő közt kell választania; ez nem világos lemondás. Ebben benne van az, hogy ha még ő szabadságot kap a kívánt időre, le nem mond képviselői állásáról; mert kényszerítve van csak lemondani, hogy ha t. i. meg nem kapná a szabadságot. Uraim! legyünk igazságosak, gondosuk meg jól a dolgot, vannak kötelességek, melyeket elmulasztani egyáltalában nem szabad a nélkül, hogy legszentebb kötelességeinket ne sértsük. A haza után első a család; a haza annyira mennyire meg van mentve; s miután ő a veszély kezdetén nem tehetett otthon, s jelenleg akarja ezt tenni, családját, jószágát, s a t. láthatni, ily alapos okoknál fogva a ház száznak meg száznak adott engedőimet, hogy t. L családját láthassa; miért tagadhatná meg a ház épen Madarász Lászlótól. Uraim! Midőn itt Madarász László felszólal, nem mint policaj-főnök, hanem mint képviselőtársunk kér engedelmet. E szempontból kell a dolgot tekinteni, s minden személyes részrehajlatlanság nélkül megadni neki a kívánt engedelmet, s alkalmat nem nyújtani arra, hogy legszentebb kötelességeit teljesíteni akarólag inkább kénytelenítések lemondani képviselői állásáról, mely neki mindenképp felett kedves. Véleményem az, hogy én Madarász Lászlót itt akarom látni, itt mondjon el minden érdeket inkább, mint más helyütt Okaiban oly igazságot látok, hogy ha megtagadnék tőle a szabadságot, egyáltalában vele éreztetniük azon keserűséget, melyet senkivel még így nem éreztettünk.

Bezerédy: Igen helyes és okszerűnek találom Besze társunk felszólalását, és semmi következtetlenséget nem látnék a ház múltkori végzésében s abban, mit Besze társunk indítványozott, ha most ezen indítványt a ház elfogadná. Akkor még más körülmények forogtak fen a házra nézve; szükség volt fontos és döntő körülményekre nézve, hogy a ház teljes számmal legyen. (Zaj.) Nem azt mondom, hogy egyénre

volt szükség egy vagy más tárgyban, mert akkor még többen lehetnek távol akkori körülményeink miatt; de most ahol inkább inkább érkeznek meg képviselők, s körülményeink más alakot öltöttek, nem látom okát hogy azon indokoknál fogva, melyeket Madarász László élhöz és mely okokból több képviselőnek az engedelmet megadtuk, miért tagadnánk meg tőle: nem foghatna-e ez épen ellenkező hatást, mint aminőt a ház általa elérni akarna, sokaknál szülni? Én tehát először az előzményeknél fogva, másodsor azért is, mivel azon okok, melyek a házat néhány nappal előbb hozott végzés hozatalára bírták, most már nem állanak, Madarász Lászlónak a hat héti szabadságot megadandónak vélem.

Kazi n cy: Nem láttam abban soha az igazságot, nem célszerűséget, sem amint a t ház az engedelmekeket megtagadni szokta, vagy megadni. Sok eset volt még reá, hogy elég rokon - vagy ellenszenv nyilatkozott abban, t. i. számos példákat hozhatunk fel, a ki kívánságát épen úgy nem okadatolta, mint a másik, s reá egyik azt mondta helyes, másik hogy nem helyes; amint reá a legközelebbi ülésből is van töméntelen példa. — De azt hiszem, hogy az előttem szólók nem azon szempontból vették fel a dolgot, amiből kell felvenni. Madarász Lászlónak nem azért nem adatott meg az engedelem, mert a többségnek úgy tetszett; hanem felhívom mindenki emlékezetét, tessék a Közlönyből megolvasni, hogy az elnökség által az engedelem azért nem adatott meg, mert a bizottmány munkálata által szőnyegre hozott tárgyak kinyomozására Madarász László jelenléte szükséges. Ezen okok miatt nem adatott meg neki az engedelem, koránsem, hogy a ház a családi kötelekeket akarná szétrombolni. Én tisztelem és becsülöm a családi kötelekeket; hanem részemről a ház méltóságával nem tartanám megegyezőnek, ha kimondott határozatától a ház eltérne, midőn nem okadatolatik az ellenvélemény. Pártolom azok véleményét, kik az engedelmet megadni nem akarják. (Szavazzunk!)

Román: Megismerem annak igazságát, mit t. barátom Kazinczy Gábor mondott; mert hogy Madarász Lászlónak a távoztatási engedelem meg nem adatott, annak nem fő oka ugyan, mert nézetem szerint az főnek nem is tekinteték, de okainak egyike csakugyan azon sarkalott, hogy Madarász László a Zichyféle ügyben vizsgálat alatt áll. De miután a vizsgálat sőt azon egész kérdésben! eljárás a kormányra biztatott, az a kezébe letett hatalmat bizonynyal tudantja kellően használni és ha szükségét látandja, élend azon szabadsággal, hogy Madarász Lászlót akár maga elébe rendelje akár a netán szükségesnek találandó nyilatkozatok benyújtására felszólítsa. (Több oldalról helyeslés.) A ház előtt most felolvasott feltételes lemondásban új, a ház előtt még nem tárgyalt okok adatnak elő. Azok pedig fontos és a ház méltánylatát is megérdemlő okok. Madarász Lászlót, az ellentétbe jött indulatok közötti küzdés után azon lépésre, a kebelnek egyik legszentebb érzeménye, a fiúi kötelesség gyakorlásának kényszerúsége bírta reá, a mit a háznak is méltányolni kell. Nem találok tehát okot az engedelemnek megtagadására és én az engedelmet megadhatónak tartom annyival is inkább,

mert csakugyan is épen maga a lemondás által maradna siker nélkül azon egyik ok, mely a házat az engedelem megtagadásában vezérelte. Én tehát az előadottak nyomán, Madarász Lászlónak az első folyamodványban kért engedőimet a mostani nyilatkozványba foglalt alapoknál fogva megadnám.

Ben c e: A ház nemcsak most, de máskor sem tartozik cselekvéseit indokolni. Én az igazságtalansággal nem, de igenis a méltányossággal öszszegyeztethetőnek találom, hogy Madarász László irányában méltányosak legyünk most, midőn a haza veszélyen kívül van, ha ő a haza veszélyes napjaiban folyvást jelenvolt. Nem akarom én is Madarász Lászlónak honvéd, bizottmányt, vagy ministerialis eljárását képviselői állásával öszszezavarni, mint szintén Besze képviselőtársam, s e végett röviden csak annyit mondok, hogy ha méltányosak akarónk lenni, adjak meg az engedőimet.

Dedinszky: Én szintén azon véleményben vagyok, amiben Kazincy Gábor képviselő, hogy az eltávoztatási segedelemnek megadásában a pártok mindig fognak tudni személyes érdekek motiválására okokat találni; de én azt mondom, mit Bence képviselő barátom, hogy legyünk méltányosak, de nemcsak Madarász László, hanem minden ember irányában. Ha a Kazincy képviselő által felemlített okok fognak előfordulni, vagyis honv. bizottmány! tagsága iránt előforduló események követelik jelenlétét, akkor a kormány fog tudni rendelkezni felette, és a ház intézkedhetik. Részemről is méltányosság tekintetéből megadnám az engedelmet. (Szavazzunk.)

B á r c a y: Én nem voltam jelen azon ülésben, melyben a ház Madarász Lászlónak az elmenetelét megakadályoztatta, s neki az eltávoztatási szabadságot meg nem adta, tehát nem is tudom azon indokokat, minélfova tagadta meg; annyi azonban áll, hogy a ház az elmehtetését megtagadta. Most Madarász László folyamodik, s mintegy fenyegetőzik (zaj), hogy ha meg nem adja a ház neki a szabadságot, lemond képviselői állásáról. A t. ház megijed attól, hogy Madarász László leköszön, és most méltányosság tekintetéből a szabadságot neki meg akarja adni. Én sem azt nem mondom, hogy helyesen, sem azt hogy nem helyesen tett a ház, mikor az elmenetelt megtagadta; hanem megtette, és miután megtette, nem képzelem, hogy következetes maradjon akkor, ha méltányosság tekintetéből meg akaija adni most neki az engedelmet; tehát kívánom, hogy a ház előbbi határozatához maradjon következetes, s ne adja meg az engedelmet.

Szacsvai: Ha a lemondás értelme az volna, mit Besze képviselőtársunk mondott, szívesen hajlanék, de a lemondás határozott, mert abban ez van: most hazánk nincs többé veszélyben, vitéz hadseregünk fa. a megtört ellenséges erőt, és a ház nem érezte velem, midőn enge dőimét kértem, azt, mit másokkal kegyes volt éreztetni, és mivel ezen engedelmet mégsem adta meg, nem marad egyéb hátra, mint lemondani a képviselőségről, mit a fenebbi okoknál lógva ezennel tisztelettel teszek. Mikor ily határozott lemondás van; s ennek feltételül egyene-

sen az van felhozva, mert a folyamodó nem volt szerencsés megnyerni a ház engedelmet hogy elmaradhasson, hivatkozott bevégzett tényre s határozottan lemond. És mivel én a házat következetlenséggel vádoltatni s azon eventualitásnak kitenni nem akarom, hogy Madarász L. azt írja, hogy most már köszönöm az engedőimet, de nem fogadhatom el, mert lemondásom határozott — én a lemondást elfogadom. (Helyeslés.)

Elnök: Nem lévén senki felírva, tehát azok, a kik Bösze képviselő úr indítványát pártolva Madarász Lászlónak hat hétre engedőimet akarnak adni álljanak fel. (Zaj, nem lehet szavazni.)

Halász: Van eset, midőn a magyar azt szokta mondani, hogy „adtál uram isten esőt, de nincs köszönet benne.“ Azt tartom, midőn Madarász Lászlót vádlólag némelyek fellépnek, ily formán jó ki. — Madarász L. nem elmaradást időt kért, hanem Szacsvai barátunk szavai szerint határozott lemondást ad be. Van-e most már jogunk parancsolni, Madarász L. meddig maradhat el innen, ha lemondását beadva többé nem képviselő? Ha azon eset adhatná magát elő, mit Szacsvai barátunk felemlített, hogy a ház megadná az engedelmet és Madarász L. azt mondaná reá, hogy én nem kértem eltávozási engedelmet mert többé képviselő nem vagyok, — ezen lehetőségnek a házat kitenni nem akarom, azért, de különben is ha Madarász Lászlónak volnék, az ily engedelemnyerést meg nem köszönném, nincs egyéb hátra, mint elfogadni a lemondást és tudomásul venni. (Tovább!)

Elnök: Némelyek azt mondják; nem kell elfogadni a lemondást; mások azt, hogy tudomásul kell; venni akik tehát el akarják fogadni a lemondást, álljanak fel — (zaj; tovább!)

Kovács: A kérdést megvallom nem szeretném úgy feltéetni, hogy elfogadjuk-e a lemondást, vagy nem? Ez minden képviselőnek jogába vág ezt kérdés tárgyává tenni nem akarom; hanem itt csupán a felolvasott levél magyarázatáról van szó. Ha akarják szavaznunk kell; itt van Besze képviselőtársunk indítványa; ő másképp értelmezte a lemondást; ha úgy akarják értelmezni, hogy alternatíva van, ekkor szavaznunk kell, de csak erre; mert arra, hogy elfogásuk-e a lemondást vagy nem, nem lehet szavazni, mivel az egyéni joghoz tartozik.

Elnök: Határozott lemondást Besze képviselő nem látván benne, kik Besze képviselő úr értelmezését pártolják álljanak fel. (Néhányan felállanak.) Nagy kevesebbség lévén, a többség tudomásul veszi és e szerint az illető kerület fel fog szólíttatni s utasíttatni más képviselő választására,

Több képviselő kormányi megbízatás folytán eltávozási engedőimet kapott; jelesen: Hertelendi Miksa, Imrédi Lipót, Fülöp, Horváth István, Bohecel és Fatay József; Szabadhegyi Antal betegségének orvosolhatása végett eltávozási engedélyt nyert.

Szirmay Pál volt képviselő nov. 11-étől járó napidíja iránti kérvénye a kérvényi bizottmányhoz tétetett át.

Teleki Domokos képviselő az igazoló választmány véleménye folytán igazoltatik.

Ezután Dobolyi Sándor igazold választmányi előadó olvassa a következő jelentést:

„A beszercei választókerület idei april 15-ről választási elnök Poch Samu és jegyző Croner Károly aláírásuk alatt kiadott jegyzőkönyvből világosan áll, mikép az említett választókerület Wittstok Károly és Lang Danit választá el egyhangú kikiáltás által a folyamatban levő nemzetgyűlésre képviselőknek.

Ezen választási jegyzőkönyvnek tetemes hibája: hogy német nyelven van szerkesztve. De mivel a fenforgó választás egyébiránt a törvény által s tekintetben határozott s minden más kellékek szerint lön végrehajtva, azért a bizottmány ezúttal Wittstok Károlyt és Lang Danit igazolt képviselőknek tekinti; egyszersmind pedig szükségesnek véli, mikép a t. ház a kormány útján minden választókerületeknek s helységeknek szoros kötelességükké tétesse: választási jegyzőkönyveiknek a törvény által egyedül diplomaticus nyelvvé szentesített magyar nyelven leendő szerkesztését. “

B o é r: Valójában én noha szerencsés vagyok az igaz-dó bizottmánynak tagja lenni, de egyes véleményyt, melyet a többség ott el nem fogadott, mindig van jogom a ház elébe hozni. Azt gondolom, hogy van arról törvény, ami a magyar nyelvet a Ő méltóságába visszahelyezette; és ha nem lett volna arról törvény, azt gondolom, hogy a törvénynek ultima ratiója visszahelyeztette a magyar nyelvet az ő törvényességébe. Mit követtek el a szászok a magyar szabadság kivívása ellonében? ha azt nem követték volna el, talán nem lehetne oly érzelmemet kijelenteni; de mikor azt tudom, hogy a szászok, kik magukat szász nemzetnek neveznék, mindig ily visszavonásokat idéztik elő, s alattomos úton vitték dolgukat, hogy későbben nyíltan felléphessenek, mikor a szászok a magyar fegyver által vannak a magyar kormány uralma alá hajtva: hogy akkor tovább is merészeljék rugdalózásaikat tettelegesen bebizonyítani, azt a ház nem szenvedheti. Tehát bárminő törvényes legyen is azon választás ezen szempontból a választást el nem fogadhatom.

Pap: Nem akarom azt kenni a szász népre, hogy ezen tette ellenszenvből történt, de miután megtörtént, s Magyarország a honnak függetlenségéért s a közös szabadságért feláldozta vérének legjobbját, kívánom, hogy tartassanak meg mindenhol a törvényes formák; és a választási jegyzőkönyvet szerkeszték a szászok is magyar nyelven, annál inkább, mert az országgyűlés elején már egy jegyzőkönyvet elvetettünk, mivel nem volt magyar nyelven szerkesztve. (Helyes!)

Szacsvai: Nem akarok szenvedélyekhez szólam, nem is abból okoskodom, mit tettek a szászok, hanem onnan indulok ki, ha van törvény, mely a magyar nyelvet diplomatikai nyelvvé emelte, akkor az ilyen iratot bírálát alá sem lehet venni. (Helyes.) Óhajtottam volna, hogy ezen elvet a választmány vette volna először alkalmazásba, s monddta volna ki, mivel a jegyzőkönyv a törvénynek első kellékével nem bír, nem bocsátkozik a választásnak bírálátába. Tehát a tárgynak egyéb

érdeméhez nem szólok csak azt mondom, hogy idegen nyelven írott választási jegyzőkönyvet a ház el nem fogadhat, azt tehát visszaküldetni kívánom. (Helyes! — Szavazzunk!)

Szász: Megegyezem abban, mit Szacsvai barátom mondott, azon megjegyzéssel, hogy a jegyzőkönyv mondassék érvénytelennek ne pedig a választás, tehát nem azért küldjük vissza, hogy új választás történjék, hanem, hogy a jegyzőkönyv magyar nyelven szerkesztessék. (Helyes!)

E l n ö k: A többség világosnak látszik, de szavazzál lehet eldönteni. Mivel a kérdéses jegyzőkönyv nem diplomatikai magyar nyelven van szerkesztve, a nélkül, hogy a választás érvényességéhez szólanánk, a jegyzőkönyv visszaküldendő, hogy a törvény rendelete szerint magyar nyelven szerkesztessék. (Általános helyeslés.) Ez tehát határozattá emeltetvén, az elnök ennek értelmében fog intézkedni.

A felsőház válaszai, mely szerint a csajkáskerületnek Bács megyébe visszakebelezéséről javasolt törvényhez és a véstörvényeket értelmező határozathoz megegyezésével hozzájárul, tudomásul vétettek.

Vége a kormányzó elnök következő levele olvastatott:

„Az ország kormányzója a nemzetgyűlésnek. — Folyó évi május 1-től tett jelentésem folytán van szerencsém a nemzetgyűlést tudósítani: miként hadügyministerré Görgei Arthur tábornokot neveztem ki, mit azon hozzátétellel közlök, hogy míg fővezérlete alatt szerencsés folyamba vett hadi munkálatok a seregnéli személyes jelenlétét okvetlenül megkívánják a hadügyministeri ügyek igazgatását táborvezérkari főnök Klapka tábornok viendő, — a hadügyministeri ellenjegyzést Batthyány Kázmér külügyminister helyettesítvén. — Kelt Debrecenben 1849-iki május 7-én. — Az ország kormányzója Kossuth Lajos.“

Ezen jelentést a ház örömmel fogadta.

XVIII. ülés a felsőházban

május 11-én.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök bemutatja gr. Károlyi Ede s báró Orcy László által beküldött orvosi bizonyítványokat, melyekből kitűnik, hogy betegségük miatt nem jelenhetnek meg Debrecenben. Ezek alapján az elmaradhatási engedély mindkettőnek megadatott.

Több igazoló levél egyszerűen az igazoló választmányhoz utasítatván, az ülés eloszlott

* Közlöny 1849., 883. lap.

XLIX-ik ülés a képviselőházban

május 12-én.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után Hajdu-Nánás, Zemplénmegye és Arad városa hódolati nyilatkozatai, melyek közt H.-Nánás egyszersmind az iránti reményét is fejezi ki, hogy a nemzetgyűlés az ország függetlenségét a köztársasági alkotmánynyal biztosítani e megörökíteni sietend, örvendetes tudomásul vették. A képviselőház határozata folytán Csík-szereda Erős Eleket; Bereck pedig Gábor Imrét választá országgyűlési képviselőül. A választási jegyzőkönyvek az igazoló választmányhoz tétettek át Házmán Ferenc képviselőnek öngazolási joga fenhagyatván, öngazolási folyamodványát beadá, mely az igazoló bizottmányhoz utasított Nagy Károly kiskunszabadszállási és Kálócy győri képviselők eltávozási engedélyt nyertek. Olvastatott a felsőház válasza, miszerint a képviselőház által megállapított kormányzói és ministeri esküformát a felsőház is elfogadja. Ennek következtében elhatározatott, hogy az eskületétel jövő hétfőn május 14-én, azon szent helyen, hol a függetlenség kikiáltott, ünnepélyesen és nyilvánosan fog megtörténni. Gorove elhatározatni javaslá, hogy addig is, míg a nemzetgyűlés a törvények azutáni alkotási módjáról gondoskodnék, a meghozott törvények a Közlönyben kihirdetessenek és kötelező erejüket a kihirdetés napjától nyerjék. Szemere B. ministerelnök kijelenté, hogy a kormány ez iránt törvényjavaslatot fog benyújtani. Tóth L. az izraeliták teljes emancipatioja iránti indítványát jelenté be, mire Kállay Ödön az általa e részben már tett indítványra hivatkozván, T. L. indítványát módosítványnak tekinteni kívánta. Bezerédy István a ház szabályainak áttekintésére, s a módosítás iránti véleményadásra választmányt kiküldetni javasolt, de miután a szabályok módosítása iránti indítvány csak 30 híg bejelentésére tárgyaltathatik, az indítvány elmelőztetett. Végre az országos számadás-vizsgáló bizottmány véleménye nyomán a pótléknapi díjak iránti országos határozat a Debrecenben kinevezett alsóbb tisztviselőkre is kiterjesztetett.

*) Közlöny 1849., 896. lap.

L-ik ülés a képviselőházban

május 13-án. *)

A jegyzőkönyv hitelesítése után T ó t h L. visszavonván a zsidók emancipációja iránt tett indítványát, s Halász B. indítványára a ministerium fog e tárgyban törvényjavaslatot terjeszteni a ház elé. — Klapka tábornok követté választatása bejelentetett. Többen eltávozhatta engedélyt nyertek.

III. vegyes ülés

május 14-én, a ref. templomban. **)

Elnök Almásy Pál: Tisztelt nemzeti gyűlés! Azon csapáéok alatt, mikkel szegény hazánkat a hitszegő árulás sújtotta, egy volt, a mi maradt megtörhetlenül, sőt új életre viradt: e nemzet szabadságérzete.

A nemzet akarata, nemzetnek csak akarnia kell, hogy szabad legyen, s akarata testté lőn azon hős hadseregben, melynek zászlói a diadal, szabadság, s a magyar név dicsőségéért küzdöttek. — A nemzet akarata, hogy idegen érdekek bitorlása helyett önmaga legyen a mindenhatóság, mely előtt meghajoljon minden a hazában, hogy a népfelség szent uralma legyen azon egyház, melynek ívei alatt honoljon a szabadság. — S akarata testté lőn azon nyilatkozatban, mely april 15. új korszakot nyitott független hazánk európai életének.

A nemzetgyűlés átvette a nemzetből a reá ruházott felségi jogokat, s Magyarhon Ügyeinek élére kormányzó-elnökül azon férfiút állita, kinek neve egybefűrt szabadságharcunk szent érzetével, Kossuth Lajost. (Hosszas lelkes éljenzés.) És ő a nemzetgyűlés akaratából ma teendi le, mint Magyarhon első hivatalnoka, a nemzet kezeibe a hűség esküjét, a szabadság, nemzetiség és törvény iránt.

Nekem a souverain nemzetgyűlés egyik elnökének jutott a szerencse, hogy Kossuth Lajos kormányzó urat ez ünnepélyes tette fel-szólítsam.

*) Közlöny 1849., 896. lap.

**) Közlöny 1849., 895. lap.

Kossuth Lajos, Magyarhon kormányzója, az esküt Almásy Pál által előmondott következő szavakban tette le: „Én Kossuth Lajos, a nemzetgyűlés által választott kormányzó elnök, esküszöm: a nemzet függetlenségi nyilatkozatának minden következményeiben fentartására s engedelmességre a nemzetgyűlés törvényei s határozatai iránt. Isten engem úgy segédjen!* (Szünet nem akaró éljenzés.) Ezután imígy szólott a —

Kormányzó elnök: Uraim! az eskü, melyet letettem, a nemzet felsége elvét ünnepélyesen szentesíté.

Önök az esküvel, melyet előmbbe szabtának istent hívták fel bizonyosságul, hogy hazánkban minden hatalom csak a nemzettől eredhet, és hogy nincs, és nem is lehet hatalom, mely a nemzetnek felelőséggel nem tartoznék.

Legyünk örökké egyesek és egyetértők ezen elvnek fentartásában.

Legyen távol örökké e nemzettől a szerencsétlenség, hogy akár megrettenésből, akár szeretetből vagy ragaszkodásból ezen elvet legkisebb részben és feláldozná.

Egy nemzetnek nem halandó ember, de maga a mindenható isten sem adhat oly jótéteményt, mely megérdemlené, hogy érte árul szabadságát adjja.

A népfelség alapján kívül pedig nincsen szabadság.

Én önöknek, uraim, engedelmességet esküvém a törvények és határozatok iránt, miket a nemzettől vett hatalmuknál fogva alkotandanak.

De ezen engedelmességet isten színe előtt letett, esküm első pontja szerint maguk részéről is azon kötelességhez kötötték, hogy alkotandó törvényeik és határozataik csak a nemzet függetlenségének és szabadságának biztosítására leendenek irányozva. (Helyeslés.)

Önök hazafiúsága zálogul szolgál, hogy esküm két szakasza egymással ütközésbe soha sem jövend; a vésznek és kísértetnek bármely napjait is bocsássa ránk a gondviselés.

Önök hazafiúsága zálogai szolgál, hogy törvényeinknek engedelmeskedve a nemzet függetlenségét tartandom fen, és valósítandom.

Ha valaha e kettős kötelességem ellentétbe jöhetne, fogadást teszek önöknek, uraim, hogy önként teszem le kezeikbe a hatalmat, mellet reám ruháztak, miszerint magán polgár gyanánt közmunkásává szegődjem a nemzet függetlenségi épületének.

Önök rettenthetlen hazafiúságára támaszkodva fogadom, hogy ha majd — vagy mert a haza megmentésének munkája be lesz fejezve, vagy mert önök hamarább is úgy parancsolangyák — visszatérendek a magán polgári élet egyszerűségébe, melyre hő álhitattal vágyódom: a visszaélés vagy hatalomvágy szenyne nélkül adandóm vissza kezeikbe a hatóságot, melynek felelőségét gyenge, de hű vállaimra fektették. (Éljenzés.)

Minister urak! a nemzet parancsánál fogva tegyék le kezeimbe az esküt, melyet a nemzetgyűlés jegyzője elejökbe mondand.

Szemere Bertalan ministertanács-elnök és belügyminister.

Gr. Battyány Kázmér, külügyminister.

Vukovics Sebő igazságügyminister.

Horváth Mihály püspök, közoktatásügyminieter.

Duschek Ferenc, pénzügyminister.

Gorove István a képviselőház jegyzője által elmondott szavak után következőleg tevék le az esküt egyszerre: „Én (mindegyik minister saját nevét mondván és hivatala címét) esküszöm: a nemzet függetlenségi nyilatkozatának minden következményeiben fentartására s engedelmességre a nemzetgyűlés törvényei s határozatai iránt, és hogy azoknak fogamatot szerződnek. Isten engem úgy segítjen!“ (Tartós éljenzés.)

K o s s u t h kormányzó: Éljen a haza! (Éljenzés.)

E l n ö k : Az ülésnek vége.

XIX. a-ik ülés a felsőházban

május 16-án.*)

A jegyzőkönyv hitelesítése után az elnök jelenti: hogy a ház határozata következtében, Szentiványi Károly Erdélybe küldött kormánybiztos megküldött» az erdélyi regalisták névlajstromát: hogy Hunkár Antal mint kormánybiztos Veszprém megyébe kiküldve lévén, az igazolási választmány tagjául helyébe Bernáth Zsigmond neveztetett ki, végre: hogy gróf Kálnoki Dénes bemutatta igazolását orvosi bizonyítvánnyal igazolva. Kálnoki az igazoló választmány véleménye folytán igazoltatott, s ezzel az ülés eloszlott.

LI-ik ülés a képviselőházban

május 18-án.**)

Görgei hadügyminister Borsodban, Balásházy József pedig Zemplénben országgyűlési képviselőkül választattak el. A választási jegyzőkönyvek az igazoló választmányhoz tétettek át

*) Közlöny 1849., 400. lap.

***) Közlöny 1849., 409-411., 416-416. és 419., 430. lap.

Vári községnek a közlegelőt, Diószegnek pedig a korcsmáltatást érdeklő kérvényeik a kérvényi bizottmányhoz utasítottak. Demeter Józsefet a ház lemondott képviselőnek több ízben kijelentvén elmaradását, újólág okadatolta, s magát igazoltatni kérte. Kérvénye az igazoló választmánynak adatott ki. Dobai Hágó sárosi képviselő lemondottnak tekintetvén igazoló folyamodása elmellőztetett.

Angyal azon képviselőkre nézve, kiknek öngazolhatásukra 15 nap adatott, de ezen határidő már régen eltelt, a nélkül, hogy öngazolási jogaikat igénybe vették volna, indítványozá, miként lemondott képviselőkül jelentessenek ki. Ezen indítvány elfogadtatván az ily képviselők névjegyzéke elő fog terjesztetni. — Számos községek és törvényhatóságok hódolatai a függetlenség irányában tudomásul vették.

Halász a ház szabályainak módosítására irányzott javaslatát kinyomatni, s tárgyalásukat, minden más törvényjavaslat előtt, napirendre kitűzetni kívánta. A javaslatok kinyomatása elrendeltetvén, tárgyalatásuk előtt, elébb a pénzügyminister javaslata az adórendszerre nézve kerülend szőnyegre, mely az osztályokhoz utasított.

Komlósi az april 14-diki és május 14-iki nevezetes napokat Kiss Bálint akad. festész remek ecsete által kívánta örökíttetni, mely történeti képek a múzeumban tétetnének le. Ezen indítvány helyett köztetszést nyerőnek az elnök szavai, miszerint ezen dicső napokat lefesteni szükségtelen, miután emlékek minden magyar szívben örökre fog élni.

Az igazoló választmány jelentése tárgyalatván, Kemény Domokos igazoltatott: Szentiványi György ellen támadt honárulási vádak megvizsgálására a ház kebeléből biztos küldeték ki, igazolása a vizsgálat eredményétől függesztetvén fel; Erős Elek csikszerdai és Gábor Imre berecká új képviselők pedig igazoltattak Ezekre nézve a választmány azt véleményező, hogy miután elválasztatásuk nem az 1848-ki pozsonyi törvények értelmében történt, a választás érvénytelennek mondassék. A többség azonban azon alapból indulván, hogy a magyarországi választási törvények a királyhágóntúli kerületeket ez ideig nem kötelezik, miért a választásokat igazolta. Nehogy azonban az egyesült két testvérhonban különböző választási módok továbbá is létezzenek. Ab onyi I. ez érdemben indítványt tön, melynek formulázásával ő maga bízott meg.

LII-ik ülés a képviselőházban

május 22-én.*)

Elnök: Az ülés megnyílt. Belügyminister úrnak van előterjesztése.

Szemere belügyminister: Uraim! Az isteni gondviselés újabb és újabb áldásokkal kíséri fegyvereink szerencséjét Budavár be van véve, Budavár a nemzeté újólag. (Öröm, lelkesedés.) Az ágyuk még szólották, midőn e tudósítás írva volt; köteleységének ismerte a kormány azt, úgy mint kapta, felolvasni.

Olvassa Görgei fővezér s hadügyministernek 1849. május 21-én Budáról a kormányzóhoz küldött következő tudósítását:

„Budavár 3 s fél óranyi ostrom után seregeink által bevétetett ma, május 21-én 1849, 7 órákor reggel.

Az egész várórség fogva van tisztjeivel együtt

Hentzi tábornok halálos sebet kapott és haldoklik.

Az ellenség a győzedelmes ostromlás végperceiben még az utolsó cudarságot is elkövette s a lánchídon alkalmaztatott aknákat, (Mienen) esküttette.

De minthogy a magyar nemeslelkűségét még boszújában sem tagadhatja el, a fegyvertelen várórség többé nem bántatott.

Minden országos, főleg pedig a hadviselésre szükséges javakat azonnal rendesen összeiratok, s biztos tisztek felvigyázata alá helyezek.

A részletesb jelentés holnap fog beküldetni.

Ezen rövid jelentésnek átvívője Kmety ezredes, a ki ma is, mint mindig, kitünőleg viselte magát és úgy mint Leiningen, Mariassi, Friquel, Asboth, Cillich s a t. a legkétésebb körülmények között személyesen vezették embereiket a győzelemre. — Görgei Arthur m. k. tábornok. *

Útközben azonban volt szerencsém még egy más hivatalos levelet venni, mely Pesten május 21-én reggeli 11 órákor kelt s alá van írva Irányi Dániel kormánybiztos s Hajnik Pál rendőri osztályfőnök által.

Olvassa:

Az ország kormányzójának.

Pesten május 21-én reggel 6 órákor 1849.

Tegnap éjfél előtti 11 órától kezdve mostanig folyvást tart az ostromlás; ágyú kevés, de annál sűrűbben, sőt úgy szólván szakadatlanul puskaropogások hallatszanak. Mi eredménnyel, még nem tudom.

Épen e pillanatban hallom, hogy a nemzeti zászló látszik a Sándorházon. Isten segíts!

*) Közlöny 1849., 420. lap.

7 óraker. A Dunapartról jövök Hajnik Pál barátommal. A fegyvertár és Sándor háza között a háromszínű zászlót lobogtatják honvédöink. Az ágyúk már nem szólnak. Csak puskák ropognak. Fen a várban makacs utcahare foly. Csak a nádori kertben láttunk még két fehér szíjast, a többi várfokról elpusztultak. Len a pallisádák s a hídfő kezünkben. Nem sokára, úgy hisszük, teljesen urai lesznek a várnak a mieink.

Hogy ennyit megírassunk Debrecenbe, hazajöttünk a Dunapartról; most visszasietünk, hogy csakhamar visszajöhessünk, megírni a tökéletes diadalt. E tudósítást együtt írjuk alá, mert együtt akarunk lenni hírvívői Buda bevételének.

Reggeli 11 óraker. Budavára a miénk! 7 fél óraker teljes diadalt vívott ki a magyar. Átmentünk a várba, nem tudván, hogy állanak ott a dolgok; mert örökös puskalövések hallatszottak még, s íme örömlövöldözés volt. Hentzi sebesülten fekszik, az orvos 24 órai életet ígért neki. A hidat fel akarták vettetni, bizonyos Auer ezredesé a herostratusi dicsőség, de csak kevéssé rongálta meg s hamar helyre fog igazíttatni. Most is át lehet járni. Tömérdek halottat látunk az ellenségtől, a többi fogoly. Az ágyuk, munitio mind épen találtattak. A honvédek tombolnak örömben. Cucorhoz bementünk s áthíttuk Peetre. Mennyi a mi veszteségünk, nem tudjuk még. Csak most tudjuk mily feladat volt a várat ostrommal bevenni. Igen jól volt megerősítve. Budavárnak bevétele egyike a legdicsőbb hadi tetteknek. Éljen Görgei! Éljenek a honvédek! — Délután többet, most sietünk a futárt elindítani. Budapest, május 21-én 1849, reggeli 11 óraker. Irányi Dániel s. k. t. h. kormánybiztos. Hajnik Pál s. k. rendosztályfőnök. U. i. A valódi ostrom reggel 4 és egy fél óraker mondatik kezdettnek.“

Van még egy harmadik levél, mely bár nem hivatalos, de amennyiben az ostrom részleteire vonatkozik, a ház engedőiméből felolvasom.

Olvassa:

„Május 21. 1849, reggel 5 óra. Három zászlónk a várpalota új épülete mellett lobog.. A lajtorjákon honvédeink mint zergék szökdösnek a várba. A tört résen vitéz honvédeink nem állhatták ki az erős tüzelést, s visszahúzódtak, hogy lajtorjákon menjenek fel. Az ellenség 24 fontosai felett, egy hosszú póznán fehér lobogóval hajlongtak. A várból a piarista-kolostor tájékán nagy füst emelkedik.

Az ostromtüzelés a bécsi kapu felé 12 óraker kezdődött, reggeli 1 óraker eredt meg a várkapunál és a tört falrés irányában! plaenkírozás, és folyt egész virradtig, mikor a rohanás kezdődött. Honvédöinkre erősen puskáztak a bástyatornyokról és házak ablakaiból. Ki nem puskázott, köveket eresztettek le, de ez ostromló honvédöinket a rohamtól fel nem tartóztatta. A több százezer lövések, melyek honvédetekre irányoztatok, kevés embert ejtettek le, mit onnan merek állítani, mivel a várfal alját szorgosan vizsgálom, s igen kevés halottat veszek észre. De most az utcahare kezdődik, mely még sok hösünknek vérébe kerülhet.

A svábhegy felé levő bástyákról az ellenség fát, csak balra a fehérvári kaputól állnak néhány közemberek, honvédőink a tört falrészen csoportosan a várba felkapaszkodnak.

Ezen az oldalon mind az ágyú-, mind a puskalövés egészen megszűnt, csak a Pest felé levő oldalon foly erősen az apró fegyvertüzelés.

Fél hétre. Most egy puskaporraktár röppent légbe.

A várban ben, az utcán, a harc foly.

A megtámadás éjjel 12 órakor május 21-én tehát az osztrák uralkodás kezdete napján kezdődött.

7 órakor. A tüzelés megszűnt.

A vár be van véve.

Pest május 21. d. 12 órakor.

Nagy örömet írok, kezem reszket: Budavára mienk! s a testvérfőváros teljesen tiszta az osztrák cs. gatzól! Leírom röviden az ostrom menetét

Folyó hó 20-án esti 10 órakor megkezdék a mieink a Gellértről lövéseiket. Résztint gránát, résztint 6 fontos ágyukkal leginkább a palisádok ellen. A várbeliek sűrűen viszonozták. Hogy világot csinálnak maguknak, felgyújtanak egy házat a bécsi kapunál s az egész utca borzasztó tűzlángban állott — A mieink felségesen lőttek a Gellértről, az inneni Dunapartra hallatszott a palisádok recsegése és láttuk a legénység zavarodását. A Gellért vidékét a várbeliek minden igyekezetük mellett sem tudták meggyújtani.

12 órakor egyes puskalövések hallatszottak, legnagyobb volt a volt nádori kert oldalán, csekélyebb a bécsi kapunál.

2 órakor mindenütt sűrűbb lön a puskaropogás, néha ágyú szó kíséretében egészen körüljárta a várat.

3 órakor általános lett az ostrom, s iszonyú peleton és bataillon tűz kezdetett. Ekkor már a bécsi kapunál volt a legdühösebb tűz; s a várbeliek borzasztó tüzelést vittek végbe gránáttal s bombával a vár alsó környékére, hova a mieink előnyomultak.

$\frac{3}{4}$ 4-re szűnni kezdett a mieink puskázása, s minket a dunaparti szemlélőket félelem fogott el, hogy a mieink visszavonulni kénytelenek. De ekkor ismét a fehérvári kapu oldalán kezdetett meg az iszonyú tüzelés, mindkét oldalról. S a viadal vége az lett, hogy rettenhetlen honvédeink résztint a résen, résztint létrákon megmászta a sáncokat, s már 5 órakor kitűzték a nemzeti zászlót. — Innen hírszerint a Don Mignelek — a Sándorházig előnyomulván, a bástya alatti egyik nyári lakba menekült horvátokra tüzeltek s köztök iszonyú pusztítást tettek.

5 órakor a mieink a nyugoti oldalon levő palisádig előnyomnta s a résen résztint átkelve, résztint áttüzelve, az itteni legénység — alkalmasint olaszok — már fegyverét letette, fehér zászlót lobogtatott és pardont kért, mi nagyobb résznek meg is adatott. — Ekkor a mieink innen is felfelé nyomultak a várba, szinte a lánchíd alatti gőzhajóra is kitézetvén a nemzeti zászló, Szekulics ezredes seregével átkelt a pesti

oldalról. És mikor a lánchíd közepén volt, lobbant fel a túlparton aláasott puskapor. De ezer szerencsére, némelyek szerint, mert nem volt leszorítva, mások szerint, mert Clark vizet eresztett reá — semmi bajt nem okozott, s az explosio csak nagy füstöt csinált.

6 és 7 óra között a puskalövések mindinkább a felső várban hallatszottak, és a mieink minden oldalról elfoglalták a várat, nemzeti lobogók tűzettek ki a bástyafalakra, s vitéz honvédőink „éljen a magyar!” kiáltásokkal köszönték a Dunapartra ezrek számában kiállott népet. S ez őket riadva könnyes szemekkel üdvözlé, mint hazánk legdicsőbb fiait.

A harc egyes puskalövésekkel egész 11 óráig tartott. — Most már csend van, csak néha süti ki ujjongatva fegyverét örömjelül a honvéd.

Apróbb részletességet még nem lehet írni. Halottaink s halottaik számát még nem lehet tudni. Hentzi sebesülten fekszik a Generál-Commando épületében, sőt némelyek szerint hadi törvényszék elé állítatva agyon is lövetett, összevagdaltnak mondják Schütte tábornokot, s elesettnek az olaszok őrnagyját, nagyobb tiszt részünkről még nem hallatszik hogy elesett volna. Görgei maga már a várban van.

A pesti nép igen meg van lepelve az esemény által. — Legfőlebb 5—10 nap múlva hitte a ma történeteket öröme határtalan.

Az elzárt boltok nagyobb része már felnyitott. A nép visszaköltözése megkezdett. És Pest, mely a napokban oly puszta és életűnt öregnek mutatkozott, ma mint pajzán leányzó örül, és nem ismer határt kedvnyilvánításaiban.

Adja isten, mielőbb elmondhassuk: „Valamint Budavára, úgy egész hazánk ki van söpörve az osztrák császári gatzól.”

E szerint, mint az egyik tudósító megjegyezte, épen május 21-én omlott össze a habsburgok trónja Magyarországon végképen, amely napon ezelőtt 300 esztendővel azt I. Ferdinánd megszállotta. (Hálafohászok.) Ezeknek folytán a kormány szükségesnek vélte a következő határozatokat; s amennyiben a képviselőház hozzájárulása szükséges, felhívom ezennel azoknak támogatására.

Először: Hogy vitéz hadseregünknek, mely a szabadságnak erős oszlopa, mely nem ismer sem veszélyt, sem áldozatnagyságot, hanem Leonidásként teljesíti kötelességét: a nemzet nevében a legmelegebb, legőszintébb hála s köszönet szavazzassék. (Helyes! Éljenek!)

Másodsor: Hogy Görgei tábornok s fővezérnek, ki Hatvantól fogva diadalról diadalra sietett, s első hadjáratát azzal végezte, hogy a hazának fővárosát, a nemzetgyűlésnek s kormánynak székhelyét adta vissza, az altábornagyi rangon kívül, a katonai első érdemjel csillaga megadassák. (Közhelyeslés.) S hogy e tett minél ünnepélyesebb legyen: felkéri a kormány a képviselőházat, hogy megegyezésével épen a tettnek, Ünnepélyesítése végett, hozzájárulni méltóztassék; s kéri egyszersmind, hogy a kormány s nemzetgyűlés ezen határozata a hadseregnek s ko-

szorozott fővezérének, a nemzetgyűlés kebeléből választandó küldöttség által vitessenek meg. (Általános helyeslés.)

Mi pedig adjunk hálát istennek, ki nem hagyja el azon fegyvereket, melyek a szabadságért s igazságért küzdenek. Most már Budának büszke ormaira felléphetünk, mert: „él magyar, áll Buda még!“ (Lelkesedés.) S onnan körültekintve, ha látjuk, hogy egyrészt Bem vitéz hadserege Orsován van, s Puchner gyalázatos hadseregét másodszor is kiűzte az országból; s más részről látjuk, hogy egész Erdélyben nincs ellenség, s a Brassó körüli szorosokat vitéz seregeink tartják birtokukban; ha látják továbbá azt, hogy azon élő hegyekből formált falon belől, mely Erdélytől Árváig nyúlik, ellenség nincs; s látják, hogy hadseregünknek alig van már teendője, mint azon rónait, mely Pozsonytól Eszékig nyúlik, a gyalázatos Jellachich s az ausztriai hadseregtől megtisztítani: eljött az idő s kimondhatják bátran, hogy Magyarország szabad, és pedig szabad úgy, hogy midőn saját erejével szabadságát e függetlenségét kivívta, elég erővel s hatalommal bír közremunkálni, hogy azt Europa többi népeinek is biztosítsa. (Lelkesedés, hosszan tartó éljenzés.)

Elnök: A képviselőház, úgy látom, általános örömmel fogadta belügyminister úr előterjesztését, s vitéz hadseregünk iránt legmelegebb, legforróbb hálát szavaz Görgei tábornoknak pedig az altábornagya ranggal együtt a katonai érdemjel elsejét kebeléből választandó küldöttsége által megvitetni elhatározza. (Helyes.) Nem marad egyéb hátra, miut a küldöttek számát, s ezeknek holnap szózatolás útján megválasztását elrendelni. (Felkiáltások: sorshúzás által három tag!) Tehát sorshúzás által fognak a küldöttek kijeleltetni. (Helyes!) 8 minthogy a szabályok értelme szerint az adó tárgyában öt osztály már beadta véleményét, bátor vagyok felszólítani a többi osztályokat is, hogy végezzék be tanácskozásaikat s adják be véleményöket. S egyszersmind bátor vagyok holnap reggel 10 órára az előadó urakat a központi választmányra összehívni.

Ezzel az ülésnek d. u. 1¼ órákor vége Ion.

LIII-ik ülés a képviselőházban

május 23-án. *)

Győri János folyamodik a házhoz, hogy azon naponkinti 48 pengő-krajcárból, melyet itt Debrecenben kap, nem jöhet ki, kéri lakbérét 18 pfrt okban megállapítani. (Számoltató bizottmányhoz adatik.)

*) Közlöny 1849., 426., 427. Up.

Békási Imre, vasmegyei képviselő, bemutatja elmaradását igazoló okiratait. (Igazoló válaszmánynak kiadatik.)

Belső-Szolnokmegye az ápril 19-iki határozat iránt hódolatát nyilvánító iratát bemutatom.

Torontálmegyének hasonló hódolati nyilatkozata is itt van.

Nem különben Ugocsa megye hódolati nyilatkozata. (Tudomásul vétettek a „Közlöny“-ben kinyomatni határozottak.)

Bemutatom Popovics Zsigmond arad megyei Buttyán mezőváros képviselővé lett elválasztásáról szóló jegyzőkönyvet. (Igazoló bizottmányhoz adatik.)

Nyáry P. képviselő jelenti, hogy Pestmegye kormányzását most vevén át, míg a megyét elrendezheti, négy héti elmaradásra engedelmet kér. (Megadatik.)

Román Ferenc beregmunkácsi képviselő 15 napi eltávozásra engedelmet kér. (Megadatik.)

Szentiványi Márton liptó-szent-miklósi képviselő azt adja elő, hogy jószágai Árva- és Liptó megyében a császári seregek által szét-dulattak, megtekintése végett négyhéti eltávozásra engedőimet kér. (Megadatik.)

Rozsinka Axcent krassómegeyi képviselő, aki miudig itt volt, köz-tudomású lévén a megyéjébeni dűlás, haza kívánkozik, 6 hétre kér szabadságot. (Megadatik.)

Oltevári Gábor ungmegyei képviselő is haza kíván menni, szabadságot kér eltávozásra. (Megadatik.)

Szabó Sándor félegyházi képviselő is kér négy heti engedelmet. (Megadatik.)

Vlád Alajos krassómegeyi nagy-szelencéi képviselő május 22-étől négy heti engedelmet kér. (Megadatik.)

Karika János kecskeméti képviselő is három heti engedőimet kér. (Megadatik.)

A küldöttség tagjaiul, mely a hadseregnek és vezérének meg-vigye Budapestre a nemzet nevében a hálát és kitüntetést, Kazinczy Gábor, Bólya Gergely és Varga Sándor képviselők választattak.

XX. ülés a felsőházban

május 23-án.*)

Elnök: A képviselőháznak van a felsőházhoz egy tudósítása. Fel fog olvastatni.

Návai jegyző felolvassa a képviselőház határozatát Budavár visszavétele által kiérdemelt megjutalmaztatásáról Görgői fővezérnek és a magyar hadseregnek.

Elnök: Méltóztatnak kívánni a részletes tudósítások felolvasását is? (Felolvastatnak.) Már most méltóztassanak hozzá szólni.

B. J ó s i k a: Ehhez nem lehet nem egyebet szólni, minthogy egy szívvel lélekkel elfogadjuk a képviselőház határozatát, örömmel nyilvánítván az iránt, hogy Görgei ezen győzedelmet a nemzetnek kivívtá, s megegyezvén abban, hogy altábornagynak neveztessek ki; és a katonai első érdemjellel megtiszteltessék; a magyar vitéz hadseregnek pedig hálás köszönetét szavazzunk. (Helyeslés.)

Elnök: Ez tehát a felsőháznak is kívánsága. Jelentem, hogy értesültem arról, miként a képviselőház három tagot küld kebeléből a nemzetgyűlés fenebbi határozata fogatosításának eszközlése végett, megvivén altábornagy úrnak és a hadseregnek köszönetünket azon győzelemért, melyet kivívtak, úgy gondolom, a felsőház megegyez abban, hogy részéről legalább kettő küldessék, s hogy húszasok ne legyünk, bátor vagyok azon küldöttségbe Bemát Zsigmond unghi főispánt, és b. Horváth Jánost ajánlani (Helyes.)

Bernáth főispán: Megvallom, hogy kínos érzés egy oly testületnek, mint ezen felsőház, mely csupa lelkesedésből van a maga helyén, olyan tagjának lenni, mely a maga gyöngeségét érezi; de ennél még kínosabb az, midőn a közbizodalom pazarlóien hull valamely egyéniségre, és azon egyéniség azon pazarlólag reá hullott bizodalomnak erejénél fogva megfelelni nem képes. Épen ezen kínos érzelemben vagyok én; kénytelen lévén egész polgári köztársasághoz illő egyszerűséggel nyilvánítni, hogy a mily hódoló tisztelettel fogadom a tisztelt ház bizodalomát, ép oly csekélynek érzem magamat ezen feladás teljesítésére. Méltóztassanak tehát korom és tehetségem csekélysége tekintetéből felmenteni,

Gr. Eszterházy: Midőn az egész testületnek egyesült bizodalma nem találja nehéznek ezen feladást, az legnagyobb bizonyosága annak, hogy az, kit a közbizodalom ért, ama feladást teljesíteni is tudja. (Helyeslés.)

*) Közlöny 1849., 426. lap.

Bernáth: Ha méltóztatnak parancsolni, és fel nem mentenek, kötelességem engedelmeskedni

Gr. Eszterházy: Midőn Görgei fővezérnek és a magyar hadseregnek, vitézségekért hálás elismerést jeleltünk ki, ugyan akkor helyén látnám Görgei altábornagnak humanismusát is dicsérettel felemlíteni mellyel viseltetett egy oly ellenséges garnison iránt, mely megérdemelte volna, hogy egészen kardra hányassék. Görgei fővezér úr, emberies cselekedete által megmutatta, hogy a magyar nemzet nemcsak le tudja győzni az ellenséget, hanem egyszersmind a humanismusnak azon fokán áll, mely a nemzetek szabadságának fő tényezője gyanánt van elismerve Európában; a szabadság ügyét felkarolta, hogy azt nemcsak magának megállapítsa, hanem humánus eljárása által más nemzeteknek biztosítsa. Görgei ezen hivatását nemcsak vitézségénél fogva, hanem emberies érzőenél fogva is teljesítette. Azt kívánám tehát, hogy Görgőinek egy úttal ez is tudtára adassák.

B. Jósika: Méltánylom azt, mit gróf Eszterházy mondott, de szerintem még sem kellene ezen köszönetét nyilvánítani, mert a magyar nemzetnek természetében van a nagylelkűség; és ha ezt megköszönnénk, oly formán jönne ki, mintha mi valakit a nagylelkűségre buzdítani akaránk, s hogy mi különöst találunk abban, ha a magyar nagylelkűséget gyakorol, véleményem szerint, legszebb köszönet az lesz, ha ezen köszönetét kihagyjuk, mert Görgőitől eme nagylelkű eljárásnál egyebet nem várhattunk és nem is vártunk.

Bernáth: Bátor vagyok az előttem szóló észrevételéhez még egyet hozzátenni. Eszterházy urnák dicséretét helyesnek tartom, s úgy hiszem, senki sincs, ki abban ne osztoznék; hanem ezen felsőház különös utasítást a maga egyéneinek nem adhat; ha ezt tenni akarná, az legfeljebb vegyes ülésben történhetnék, a mi most nincs; következőleg a dolgot azon formából kivenni, melyben most van, nézetem szerint nem lehet.

Elnök: Úgy látszik, a felsőház osztozik a gróf úr érzetében, de nem látja helyén itt megemlíteni. S miután a dolgok állása szerint altábornagy urnák és a vitéz hadseregnek nem lesz igen ideje Budán mulatni, szükséges, hogy a küldöttség minél előbb elmehessen; s e végett természetes, hogy a jegyzőkönyvnek hitelesíttetni kell. Jegyző úr megpróbálta feltenni a határozatot; ha méltóztatnak meghallgatni, az ülés hitelesítése azonnal megtörténhetik, s azután mind a két ház üléséinek jegyzőkönyvei az elnökök által aláíratván, elküldhetők lesznek.

Ná v a i felolvasta a jegyzőkönyvet. — (Helyeseltetett.)

Elnök: Egyéb tárgy nincs.

Vége 1 órakor.

LIV-ik ülés a képviselőházban

május 24 én.*)

Elnök: Méltóztattak velem parancsolni, hogy mutassam be azon képviselők névsorát, kiknek bizonyos határidő, t. i. 15-nap engedtetett maguk igazolására. Ezeknek neveit van szerencsém ezennel bemutatni: Bezeredy László, Boreicki István, Festetics Miklós, Lukinics Mihály, Szerb Tivadar, Tarnóci Kázmér és Vitulai József március 24-én nyertek 15 napi határidőt maguk igazolására, miután ezen határidő eltelt: tehát most a nem igazoltak cathgoriájába esnek. — Markhót János május 3-án nyert 30 napi határidőt a maga igazolására. Pócsa Ferenc pedig apr. 28-án tehát ezen képviselők a kitörlöttek cathgoriájába még nem esnek. Pillér Gedeon képviselőtől pedig van szerencsém bemutatni egy levelet, melyben írja, mikép ő is először márc. 24-én kapott ugyan 15 napi határidőt, de a levelet csak május 5-én kapta kezéhez, s ezt a posta bizonyítványával igazolja s orvosi bizonyítvánnyal igazolja azt is hogy mind eddig beteg volt, sőt még most sem távozhatik el hazulról; ennek folytán kéri a t. képviselőházat, hogy neki két hónapi engedőimet adni méltóztatnék, kijelentvén egyszersmind, hogy ha ezt el nem érhetné, akkor képviselői állásáról lemondani kénytelen. Az egész ügy az igazoló választmányhoz utasítandó. (Helyes!)

A ngyal: A kitörlendő névsorából kimaradt még egy baranyai képviselő, id. Madarász József, kinek szinte 15 napi határidő volt engedve. (Felszólalások: ki van már törölve!) Csak azért szólaltam fel, mert az illető kerület választásra még nem utasított.

Elnök: Ha méltóztatnak parancsolni, tehát mindazon kerületek, melyeket az előbb felolvasottak képviseltek, de már most a kitörlöttek cathgoriájába Boroztattak, fel fognak szólíttatni új választásra. (Jól van! Helyes!) Egyébiránt Madarász Józsefnek bizonytalan idő van hagyva, mert méltóztatnak visszaemlékezni, hogy egy oly cathgoria is állíttatott fel, melybe azok soroztattak, kik a nem igazoltok rovatából önigazolásuk jogának s kötelességének fenhagyásával kivétettek. Ilyenek: Békási Imre, Házmán Ferenc, Klauzál Gábor, Kund Vince, Szalopek Lajos, Széchényi István, Teleki Domokos, Zombori Imre és ezek közé tartozik id. Madarász József is. Ez egészen más cathgoria.

A ngyal: Kénytelen vagyok felszólalni Madarász József ellen, ki pusztá gyávaságból maradt el. Mert valamint én eljöhöttem Baranyából, úgy ő is eljöhötett volna jan. 23-ig, mikor Nugent azon tájéket megszállotta. Ha még most is bizonytalan időre adatik neki engedetem, s

*) „Közöny“ 1849. 480-132 és 434-486 Ulap.

az illető kerület nem utasíttatik új választásra: úgy azon kerület igen hosszú ideig képviselet nélkül fog maradni. — (Úgy van! Helyes!)

Elnök: Ezen könnyen lehet segíteni ha méltóztatnak megnyugodni abban, hogy az elnök még egyszer szólítsa fel azokat, kik mindeddig magukat nem igazolták. Lehet ne engedni 30 napot (felkiáltások: ez sok!) tehát 15 napot s ha ezen idő alatt nem igazolják magukat: akkor méltóztasanak ezekre nézve is határozni. (Jól van!)

Horváth; A határszélek még ellenség kezében vannak, s többnyire azon képviselők vannak a rovatban, kik ott lagnak: azt tartom tehát, be kellene várni, míg a határszélekről is kiűzetik az ellenség. (Zaj.) Nekem tudomásom van hogy egy képviselő a határszéleken levő ellenség miatt nem jelenhetik meg.

Elnök: Méltóztassék megengedni, mindazon képviselők, kik az utóbb felolvasott rovatba tartoznak, mind megkaphatták az igazolásukra felszólító levelet, kivevén Széchenyi Istvánt, ki Bécsben van. Ha tehát méltóztatnak beleegyezni, 15 nap alatt tartoznak beadni igazolásukat, s akkor aztán határozni fog a ház. (Jól van, helyes!)

Most van szerencsém bemutatni Szathmármegye közönségének az april 14-iki határozat iránti hódolati nyilatkozatát, (örvendetes tudomásul vétetik.) A központi bizottmány az adó tárgyában befejezván a maga működését, véleményének kinyomatását tegnap elrendeltem, s azt hiszem, már a t. képviselők kezei közt is van. (Igen!) Mielőtt azonban tovább mennénk, bátor vagyok felemlíteni a ház azon szabályát, melyben mondatik, hogy a központi bizottmánynak jelentése rendkívüli eseteket kivéve, felolvasás előtt legalább három nappal szétosztassék, s a bizottmányi jelentés felolvasása után a ház az illető tárgyat vagy azonnal tanácskozás alá veszi, vagy időt határoz. Már most méltóztassanak elhatározni, hogy a szóban levő törvényjavaslat azonnal tárgyalás alá vétessék-e vagy nem? (Általános felkiáltások: azonnal!) Tehát azonnal tárgyalás alá fog vétetni. Mielőtt azonban erre átmennénk, az igazoló választmánynak lesz jelentése.

Dobolyi vál. előadó olvassa az ig. választmánynak itt következő véleményét:

Házmán Ferenc képviselő a háznak idei márc. 26-án hozott határozata nyomán azon képviselők közé lévén sorozva, kiknek az öngazolás iránti jog fenhagyott, ezen sorozat következtében maga igazolását irraigy adja elő:

Midőn a képviselőház az ellenség közeledése miatt elhatározd Pestről Debrecenbe átszállani, kérelmes akkor a 2. alatti bizonyítvány szerint betegen feküdt. Azonban el lévén határozva az országgyűlést követni, testvére segítségével betegen is Szolnokra indult, miként ezt a 8. alatti útlevél tanúsítja. Szolnokon, a 4. alatt bizonyító orvos határozott nyilatkozataiból meg lévén az iránt győződve, mikép az akkori dermesztő hidegben, minden ápolási kellék, — sőt szükség esetében megállapodhatás reménye nélkül, nyitott szekeren a debreceni utat élete kockáztatása nélkül meg nem teheti, elhatározd Gyöngyösre vonulni.

Erőben megtörve érkezett Gyöngyösre, hol nyugalom, s orvosi szerek használata által erejét visszaszerezni igyekezett, hogy aztán Debrecenbe siethessen. Mielőtt azonban elindulhatott volna, az ellenség a várost váratlanul megszállván, előőrsi intézkedései által kérelmes szándéka teljesedésbe vételét, 5. szerint lehetetlenítette. A biztosi fürkészetet kikerülendő, Gyöngyösről Aszódra menekült, hol a szabadulás és Debrecenbe indulhatást, 6. szerint, háromszor kísértette meg, de mindannyiszor siker nélkül, mert a magyar lapok s hirdetések terjesztése halálos büntetés terhe alatt tiltatván, de a közlekedés és értesülhetés egyéb útjai is el lévén zárva, csak gondolóra indulhatott, s így az ellenséges sereg csapataira akadva, előlök mindenkor menhelyére visszatérni kénytelenített.

Ily helyzetben kényszerítették, a 7-ik szerint is folytonosan veszélyeztetett személyes bátorsága iránti aggodalom következtében névtelenül tölteni napjait egy becsületes családnál, mely kérelmet verrokonának vallván, a gyakori vizsgálódások durva tolokodásai ellen biztosítani szíves volt, míg nem a császári sereg visszavonulása s honvédseregeink azonnali előnyomulása után Hajnik Pál képviselőtől hallá meg először a ház idézési határozatát, melyet bevárni, ha physice akadályozva nem lesz vala, szégyenek tartotta volna.

Vélemény.

A bizottmány Házmán Ferencnek hiteles adatokra alapított előterjesztése nyomán, az iránti meggyőződésre jutván, mikép említett előterjesztőt az országgyűlés székhelyére jöhetéstől, ily céllal többször tett kísérletei meghiúsításával, legyőzhetlen akadályok zárak el, ezen meggyőződés következtében Házmán Ferencet igazolt képviselőnek tekinti. (Helyes!)

Borsodmegye dédesi követválasztó kerületének idei május 9-én Máriáséi István Kálmán elnök, és Ujházy Károly jegyző aláírásuk alatt kelt jegyzőkönyvéből világosan kitűnik, mikép említett választókerület elnöki többször ismételt felszólítás után is, fővezér Görgei Arthur — akkor — tábornokot, szünni nem akaró éljenzés közt, egyhangúlag választá el újabb képviselőjéül. Mely választás a törvények által rendelt kellékek szerint lévén végrehajtva, ez okból az igazoló bizottmány Görgei Arthur altábornagyot igazolt képviselőnek tekinti. (Éljen!)

Borsodmegye szirmabesenyői választókerületének idei május 9-én Szepesi László elnök, s Kis József jegyző aláírásuk alatt kelt választási jegyzőkönyvéből tisztán kiviláglik, mikép az említett választókerület összes osztatlan akarata által újabb képviselőjéül Klapka György tábornok szünni nem akaró éljenzés közt lón elválasztva. Mely választás a törvényes kellékek szerint lévén végrehajtva, azért a bizottmány Klapka György tábornokot igazolt képviselőnek tekinti. (Éljen!)

Zemplénmegye helmei választókerületének idei május 7-én Katona Mihály elnök s Kádas László jegyző aláírásuk alatt kelt jegyzőkönyvéből

az tetszik ki, hogy az említett választókerület egyajkúlag és közmegegyezéssel Balásházi Józsefet választá meg újabb képviselőjének. Mely választásban ámbár azon hiányt fedezé fel a bizottmány, hogy annak végrehajtása alkalmával nem a központi választmány által, mikép azt az 1848-iki 5. t. c. 26-ik §-ra rendeli, hanem az elnök által lön kinézve, mivel azonban a fenforgó választás kikiáltás útján, s más tekintetben törvényes kellékek szerint történt: ez okból Balázsházi Józsefet a bizottmány igazolt képviselőnek tekinti.“ (Helyes!)

Fekete: Miután t. kormányzó elnökünk kormányzói székét elfoglalta s esküjét is letette: azt hiszem, képviselő többé nem lehet. Ugyanazért szükségesnek tartom, hogy a ház intézkedjék, mikép az illető kerület is új választásra utasíttassék.

Vukovics (igazságügyminister.): Azt gondolom, hogy azon attribútumokat, melyek a törvényhozó test által Kossuth Lajos megválasztásának alkalmával az országkormányzó hivatalhoz köttetek, tökéletesen kimeríti azon okirat, melyet az ország kormányzó elnöke úgy a közte s a törvényhozás közt, mint az ország kormányzója, s a ministerium közt fenforgó viszonyokra nézve, a képviselőháznak teljes helybenhagyásával előterjesztett; miután pedig abban semmi olyast nem találok, miből a tett indítványnak szükségét következtethetném: annálfogva bátor vagyok a t. házat felkérni, hogy a napirendre áttérni méltóztassék. (Helyes!)

Kovács: Ha a tett indítványra a képviselőház pusztán s egyszerűen a napirendre való áttérést határozta volna: úgy magam is arra fogtam volna szavazni, már csak azon oknál fogva is, mert ezen kérdést nem látom most a jelen körülmények közt szőnyegre hozandónak; de miután a ministerium részéről egyik minister e tárgyban nyilatkozott s nyilatkozata olyan, mely engemet meg nem nyugtathat, ha annak értelme arra is magyarázható, mintha az ország kormányzója, ki felségi jogokkal van felruházva, eházban jelen lehetne: tehát kötelességemnek tartom szinte nyilatkozni.

Én jelen voltam az e részbeni első tanácskozásoknál, s a t. ház emlékezni fog, mikép maga a kormányzóelnök, kitől jogkörének meghatározása eredett, maga mondotta ki, s bocsátotta előre a tannak elvitázhatlan szabályát, hogy ki felségi jogokat, gyakorol, az a képviselőháznak tagja többé nem lehet. Én ezt annyira axiómának tartottam, hogy ezen elv kimondását később szükségesnek sem találtam. Ha tehát előttem szólott minister úr nyilatkozatának értelme az, hogy ezt mint tényt tekinti: akkor nincs semmi hozzászólóm; de ha nem: akkor igenis, lesz észrevételem, s az indítvány szükséges consecarium gyanánt fog felütni. S én épen azért voltam bátor, sőt kötelességemnek is tartottam e részben felszólalni, mert nem akartam, hogy e kérdés még valaha vita tárgya lehessen. Amely egyénnek kezébe a képviselőház és a nemzet a felségi jogok gyakorlatát adta: az előtt, s annak részvételével a ház többé nem tanácskozhatok. Ez oly axióma, melyet soha, semmi tekintetnek nem akarok feláldozni, s melyet azért kell kimondani, nehogy az előttem

szólt minister úr nyilatkozata oda magyaráztassék, mintha a kimondott 9 pontokon felül, még kérdés tárgya lehetne, mit alkalmasint a képvisel oház is, de én bizonyára bevégett ténynek tekintetem.

V u k o v i c s (igazságügyiminister.): Az előttem szólt képviselő-társunk előadására röviden csak azt akarom mondani, hogy épen azért tartom a tett indítványnak felvételét szükségtelennek, mert mindazt, mi a kormányzó állására vonatkozik, vagy vonatkozhatik, tökéletesen kimerítve hiszem azon okiratban, melyre hivatkozás történt úgy általam, mint az előttem szólt képviselő által. És mert azon okiratban minden mi a kormányzó állására vonatkozik, ki van merítve: annál fogva szükségtelennek tartom most egyáltalában annak vitatását is, ha váljon a kormányzói jogoknak a kormányzó személyére ruházásából egyáltalában következik-e a követi állásnak a kormányzó állásávali összeférhetlek égé, vagy sem. Azt gondolom, maga az ő hivatalos állásának minősége is a képviselőház által — mint mondám — tökéletesen elfogadott nyilatkozat által el van döntve: ugyanazért a további hozzászólást, vagy pedig indítványok által annak új tárgyalását egyáltalában helyén nem látom, B ismétlem felszólításomat, hogy a ház napirendre áttérni méltóztassék. (Közhelyeslés.)

Elnök: Átmegyünk tehát a napirendre, melynek következtében Tanárki Gedeon képviselő urat mint a központi bizottmány előadóját felkérem, hogy a bizottmány véleményét előadni méltóztassék.

Tanárki előadó olvassa a ministeri jelentést a legközelebbi adó-kivetés és behajtás iránt:

„Ministeri jelentés
a legközelebbi adó-kivetés és behajtás iránt.

A rendkívüli idők viszáljai nem engedék, hogy a nemzet képviselői, az 1848-ik évi törvények által megállapított köztelherviselést és hazánkat annyi oldalról fenyegető megtámadás elleni védkészületek fedezésére megkívántató nagyobb statusszükségeknek megfelelő pénzügyi és adózási rendszer nagy munkájának első talp követ letegyék.

Mielőtt a nemzetgyűlés hazánk pénzügyi viszonyai rendezéséhez foghatott, adatok hiánya által támasztott rendkívüli nehézségeket mellőzhette volna, annál inkább pedig a kijelölt pénzforrások megnyithatása előtt: kénytelenített nemzetünk az önfentartás áldozat teljes harcát megvívni, s annak nagy költségét majdnem egyedül a nemzetgyűlés által megszavazott rendkívüli pénzforrásból fedezni, mert az egyenes adóból folyó jövedelmek egészen megszűntek, a közvetett adó nemekép pedig, valamint a másnemű álladalmi jövedelmeké a harc viszontagságai által, még az ellenségtől végkép meg nem hódított vidéken is, tetemesen csökkentek.

Feleslegesnek tartom mind azon tekintetek előszámlálását, melyek jelenleg, midőn hazánk területének legnagyobb részén rendezés munkája lehetségessé vált, az adó tárgyában mielőbbi rendelkezést a nemzetgyű-

lés első teendői közé sorozzák. Fő figyelmet érdemel ezek közt a papírpénznek kibocsátásában a pénzforgalomhoz illő, s a nemzet legnagyobb anyagi, úgymint szellemi kára nélkül soha át nem hágható aránynak megtartása, az ország hitelének biztos jövedelmi kútfők által lehető megszilárdítása és hazánk sajátságos nemzeti gazdasági viszonyainak megfelelő fináncrendszer előkészítéséhez megkívántaié adatok beszerzése.

Ily adatok nélkül bármely javaslat, melyet a t. képviselőháznak benyújtathatnék annál hiányosb volna, minél több részletekbe bocsátkoznék, a mellett; hogy tekintve az összeírás, kivetés és beszédre fenmaradó idő rövidségét, már e szempontból is a célt tévesztené.

Azért a pénzügyministerium legmagasztosabb feladatának ismerve egy részletes, hazánk minden viszonyai kellő megfontolásával, nemzetgazdasági körülményeinkhez alkalmazott, az állam évi rendes kiadásainak megfelelő gazdálkodás elvére alapított adó s pénzügyi rendszernek jövőre leendő kidolgozását, — a jelen évre mielőbb alkalmazható, de már az első kivitelben is biztos fináncadatok felismerésére vezető egyszerűsített törvény alkotására hívom fel tisztelettel a nemzetgyűlést.

Még a múlt évi november havában nyújtatott be a pénzügyministerium nevében egy ideiglenes adózást illető javaslat, mely ámbár mind a képviselő-, mind a felsőház által tárgyalás alá vétetett, törvényhozásilag mind eddig még be nem végeztetett. Ezen adótervet, némely a körülmények változása által igényelt módosítások mellett van szerencsém az % alatt a tisztelt háznak bemutatni.

A tett módosítások főképp következőkre terjednek. Az előbbi javaslat szerint az adó, a múlt év november és december, úgy a jelen év első felére szavaztatik meg.

Miután ezen 8 hónapok közül több mint 6 már jelenleg is eltelt, a leggyorsabb eljárás mellett is, a behajtás a 8-ik hó előtt alig lenne eszközölhető, továbbá a törvényhozás a hátra lévő rövid idő alatt, a másik fél évi rendszeres költségvetéssel összekötött adótervet alig tárgyalhatná. Ennél fogva az érintett javaslatban 8 hónapok helyett 14 hónapokra t. i. 1848. évi november havától, egész 1849. év végéig terveztetik az országos adónak megállapítása.

A pénzügyi év is az év végével zárván be, mind az adó rendes beszerzésére, mind 1849. évi költségvetéssel összekötött adótervnek kidolgozására elég idő lenne.

E szerint a 8 havi adójavaslatban adózási mennyiségül kimondott tisztajövedelem utáni 4 százalék 7 százalékra lenne emelendő.

Miután a személy adó, — mely ugyan behajtás és jövedelmezés tekintetében tagadhatlan előnyökkel bír, — minden adónemek között a legigazságtalanabb; mert a szegényebbeket aránytalanul terheli, sőt oly honpolgárokat sújt legaránytalanabban, kiktől vagyontalanságuknál fogva az állomány semmi különös adót igazságosan nem követelhetne; midőn a gazdagabbakra s vagyonosabbakra nézve alig érezhető adónemnek tekintendő; ennél fogva hogy mind a máskép személy adó fejében

bejöhethető tetemes jövedelem az állomány pénztárába befolyják, mind az aránytalanság s igazságtalanság kikerültessék; célszerűbb volna ha ezen adó-nem fejében mindenki jövedelme szerint felvett adó összegének arányához képest adóznék; p. o. ha mindenki összes adójának 10 százalékat személyadó fejében üzetné. Azonban mintán a személyadó fejében kivetendő adószázalék kiszámítása sok nehézségekkel járna, s törtszámokkal való kiszámításokat tenne szükségessé, javaslatba hozom: hogy az egyenlő személyadó elhagyatván, személyadó fejében mindenki tiszta jövedelme után még egy fél százalékkal adóztassék meg. — Hasonló felemelés alá jönnének, a ház, italmérés, pálinkaadó, és kézi munkásokra nézve megállapított összegek.

A személyadó fejében fizetendő egy fél százalék, a 7 százalékhoz számítottván, a meghatározott adókulcs ezen 14 havi adónál 7 egy fél százalékra emeltetni javaltatik.

Ezen felemelés alól kivételnének.

Először: a tisztviselők, és bérért szolgálók, kikre nézve javasoltatik: hogy évi fizetésök összes értékének egy harmad résznyi levonása után maradt két harmad része adóztassék meg, az adókulcsul megállapított 7 egy fél százaléknyi illetőség lefizetése által; azon okból, mert tisztviselőknek és szolgálóknak fizetések egészben és utolsó fillérig adózás alá jönnek, midőn a földművelő, gyáros, kereskedő, tőkepenzes stb. a legszigorúbb eljárás mellett is mindennemű jövedelmeiben egészen meg nem fog adóztathatni, sőt háztartásukra szükséges több tárgyak értéke, a tisztajövedelem kiszámításánál nem is fog valódi felvételhetni.

A második kivétel fordul elő a pálinka adónál.

Ha ezen adó még novemberben behozathatott volna egyszerre a vámfelemelési kedvezményvel, akkor feljebbemelése talán a többi adózási nemeknél felvett arányon túl is célszerű lenne.

Ezen adó könnyen elviselhetővé válik, ha a készítő a külföldi versenytől védve, készítményei eladásánál a fizetett adó mennyiségének nagyobb részét visszanyerheti.

Jelenleg az adó egész terhe leginkább csak az év utolsó hónapjaira terjedend, a jövő évre remélhető, hogy annak első napjaitól fogva egy célszerűen szabályzóit pálinkaadó fog már életbe léptethetni.

Hozzájárul, hogy a múltra nézve nehéz volna kimutatni, ki minő anyagból főzött, s e szerint melyik adóosztályba sorozandó.

Második lényeges eltérés, a kereskedők megadóztatását illeti.

Az első javaslat az évi üzlet mennyiségét veszi adókulcsul, s ezt tőkének tekintvén, utána 10 pct. tiszta hasznot számít.

Miután a kereskedési üzletek különböző természetéhez, a sebesebb vagy lazább tőke forgatáshoz képest igen nagy különbségek vannak, egy és más kereskedő évi forgalmi összegéből vett haszna között, — ezen kulcs szerinti adózás nagyon aránytalan lenne.

A pénztőzsér ki 100 ezrekre menő üzleteket tesz, s alig vesz egy száztóti hasznot, miután egy év alatt tőkét igen sokszor forgatja, ellen

ben azon kereskedő, kinek árai számos hónapokig hevernek, megoldatnának, forgalmi tőkéje után ez okból gyakran a rendes kamatnál is magasabb járulékot számít.

Az elsőévi az évi pénzforgalom kis tőkebirtok mellett is igen nagy számokat, de aránylag kis jövedelmet, a másikinál nagyobb tőke is kisebb forgalmi számokat, de aránylag nagyobb jövedelmet mutattandó elő.

Vége az előbbi javaslat szerinti eljárás múlhatlan megkívánja a kereskedői könyvek kimutatását, mi a mellett, hogy nagy nehézségekkel járna a kereskedésre, mely főképp személyes hitelen alapszik, igen káros hatást gyakorolna.

Az újabb javaslat nem állít helyébe egy tökéletesnek mondható adó-kulcsot, mert ezen tárgyat csak minden szükséges s most meg nem szerezhető adatok, s előmunkálatok nyomán lehetendően célszerűleg megoldani.

Ezen kereskedőket illető javaslat az önbevallás elvére van alapítva, a bevallott tiszta jövedelmek egyes tételei nagyobb kereskedési helyeken a hatóság elnökének előlülése alatt tanácskozándó, a kereskedői testületek által választott bírálók által, kisebb helyeken a tárgy-avatottak meghallgatása után a rónokok által fognának vizsgálat alá vétetni.

Az önbevallás, a kereskedők megadóztatásánál leginkább kivihető; mintán a kereskedő fő életterejét a hitel képezi, és ez feltételezhetik a személyes becsületességen kívül az illető kereskedő tőke nagyságától a kereskedési üzletben tanúsított ügyességétől, azaz a kereskedő tiszta jövedelmétől; bizonyosan mindenki óvakodni fog választott társai által megbírálandó oly adatot közzé tenni, mely kereskedői hitelét csökkenthetné. Tehát ezen eljárásnál remélhető: hogy az illetők a valódi tiszta jövedelmet bevallásukban kisebbíteni nem fogják, de egyébiránt is a bírálók oly egyének lesznek, kik az egyes kereskedők jövedelmeit illető körülményekkel eléggé ismeretesek.

Harmadik lényeges változás az italmérési adónál jön elő. Az előbbi javaslatban a városok osztályoztatok ugyan p. o. Pesten minden italmérő fizet 15 frtot, a külön képviselői joggal bíró k. városokban 10 frtot, a többiekben 3 frtot sat.; azonban arra legkisebb tekintet nincs, hogy ugyanegy városban annyira különböző jövedelmű korcsmák és fogadók léteznek. Ha Pesten a legutolsó italmérő 15 frtot fizet, miért ne fizetne a sokszorta nagyobb jövedelménél fogva az első vendéglős sokkal nagyobb adót? még nagyobb aránytalanság tűnik ki, ha tekintjük, hogy 6000 lakosságon felül lévő városokban az első italmérő is csak 3 frtot fizetne.

A javaslatban előadott mód egészen kielégítőnek s tökéletesnek nem mondható ugyan: egy jobb kulcs kidolgozása azonban a mostani körülmények között majdnem lehetetlen s a jövő adórendszer feladatai közé tartozandó.

Ezen ideiglenes adókulcsnál osztályok állapíttatnak meg, ellátva

alosztályzatokkal, Pestre külön, továbbá nagyobb és élénkebb forgalmú helyekre, s végre egy harmadik, a kisebb helységekre nézve.

Negyedszer változás javaltatik az iparúzők, művészek, s tudományos keresetű egyének adókulcsát illetőleg.

Az első javaslat szerint tiszta jövedelmük kiszámítása hagyatik meg; a helyett más alkalmasb kulcs híjával a szállásbér utáni adóztatás van javaslatba hozva, még pedig annak 10 pctje vétetik adózási illetékül, mi súlyos adónak nem tekinthető, mert mindenkinek legalább lesz még egyszer annyi jövedelme, mint mennyit szállásbér fejében fizet, s így nagyobb adót fizetni nem fog, mint más adózók.

Végre az adó beszédés az előbbi javaslat szerint hónaponkénti határidőkre terveztetik, az újabb javaslat a beszédési határidőknek kitűzését a pénzügyministeriumra bízatni véleményezi.

Ezen változásnak szükségét maga azon körülmény, hogy a 14 hónapnak, melyekre az adó megszavaztatnék, nagy része eltelt, eléggé igazolja. Hozzájárul, hogy hazánk különböző vidékein az ellenséges táborozások miatt, a körülményekhez mért különböző határidőket kitűzni lenne célszerű, végre a különböző adótárgyak különböző időszerinti behajtást kívánnak.

Ezek azon lényegesb módosítások, melyek szerint a fennmellékelt törvényjavaslat szerkesztetett, melynek mielőbbi tárgyalására vagyok bátor a tisztelt képviselőházat felkérni. A pénzügyministerium egyik legfontosabb s legsürgősb teendői közé számítván az 1848-ik évi XII. t. c. által meghagyott úrbéri javadalmak kárpótlásának mielőbbi életbe-léptetését; köteletségemnek ismerendem a kárpótlásnak pénzügyi tekintetben mikép leendő végrehajtása iránt rövid idő alatt egy részletes törvényjavaslatot a tisztelt képviselőház eléb terjeszteni. — Debrecen május 16. 1849. — Duschek Ferenc, pénzügyminister.“

Továbbá az 1848. nov. és dec. úgy 1849. egész évi adó tárgyábani törvényjavaslatot.

„ T ö r v é n y j a v a s l a t

az 1848. november és december, úgy 1849. egész évi adó tárgyában.

1. FEJEZET.

A legközelebbi adó kivetéséről és behajtásáról.

Addig is, míg a rendszeres adóterv és költségvetés végkép megálapíttatnék, az 1848.8. t. c. életbe léptetése végett elhatározotok.

1. §. Az 1848. óv november és december, úgy az 1849. évre fizetendő országos adó ezen törvény értelme szerint fog kivetetni és beszédetni.

2. §. Ezen adó kivetését és beszédését e törvényben foglalt

szabályok szerint a pénzügyministerium igazgatása és felfigyelése mellett az ország törvényhatóságai eszközölnék.

3. §. A pénzügyminister a törvényhatóságokat a kivetés és beszédés részleteit illető rendszabályokkal és utasításokkal ellátandja, melyeket a törvényhatóságok bizottmányai, agy minden egyes tisztviselői személyes felelősség és kártalanítás terhe alatt pontosan végrehajtani kötelesek.

4. §. A törvényhatóságok azonnal járasonként, illetőleg kerületenként kivetéssel foglalkozandó rónokokat neveznek, kik haladék nélkül munkálkodásaikat megkezdendik.

5. §. Az adó részletenként befizetésének határidejét, tekintettel az adó-tárgy és helybeli körülményekre vonatkozó egyéb viszonyokra a pénzügyi minister kiadandó rendeletében tűzendi ki. Az adó beszédését községenként a községi adóbeszedők — kik a község értékkel bíró egyénei közül választandók — teljesítendik.

6. §. A puszták adóbeszedési tekintetében, a rónok határozata szerint, a szomszéd helységek valamelyikéhez csatoltatnak, és azok birtokosai és lakói az adó beszédésre tett községi kiadáshoz aránylag járulni kötelesek.

7.§. A községtől beszedéssel s fölötti ellenörködéssel az illető törvényhatóságnak már e célra előbb is alkalmazott tisztviselői foglalkozandnak. A beszédett összegeket a hatósági főpénztárnokok, a ministerium által kijelölt helyre, a rendeletben határozott napokra beszolgáltatandják.

8.§. Az adó kivetésével és behajtásával foglalkozandó egyének díjazása iránt, a körülmények szerint, a hatóságok véleményezése nyomán, a pénzügyminister határozand.

9.§. A katonai értelmezést az álladalom álladalmi költségen teljesíti.

10.§. A katonai szállásolás és fuvarozás addig, míg az iránt okszerűbb rendszer életbeléptethetik, a kormány által megszabott járulékok és rendszer szerint, mindenki egyenlő terhe.

11. §. Az adó kivetését és behajtását illető panaszok felett első bíróságként az illető hatóság, a végzés felebbezése esetében a pénzügyministerium határozand.

12. §. A hatóságok házi adójukat a jelen törvényben megállapított országos adótárgyakra és kulcshoz aránylag vetendik ki s hajtassák be.

Az adózóktól már eddig behajtott összegek a kiszámításnál adóilletőségükbe betudandók.

13. §. A házi adó fejében eddig fizettetett összegek, s azoknak egyes tételei, csak a belügyministeriumtól vett megerősítés után emelthetnek fel.

A nem rendszeresítettek pedig ugyancsak annak előleges helybenhagyásával állapíttathatnak meg.

14. §. A házi adót a meghatározott kivetési kulcs szerint a kincstári javak is fizetendik.

15. §. A pénzügyminister nevezend kincstári biztosokat, kik különösen az adókivetés alkalmával a hatóságokban örködni fognak az országos határozat és ministeri utasítás pontos végrehajtása felett.

16. §. Az, ki az adó tárgyában eltitkolása által az álladalom jövedelmét csonkítaná, a tény világosságra jövelele esetére az ezáltal okozott különbséget kétszeresen fizetendi.

17. §. Azon törvényhatósági birtokosoknak, kik a hatóság határozatánál fogva az álladalmi szükségek fedezése végett rendkívüli adót fizettek, a már ekkép befizetett összegek ezen országos határozatnál fogva fizetendő adójukba betudandók, — ide nem értve azon önkényes adakozás fejében kivett s beszedett összegeket.

II. FEJEZET.

Földadóról.

1. §. Az 1848. évi november és december, és 1849. egész évre kiveteneő földadónál az egész évi tiszta jövedelem 7 és fél százaléka vétetik adózási kulcsul.

2. §. A törvényhatóságok által járasonként kiküldött rónokok a földbirtokból! tiszta jövedelem kiszámításánál alapul veendik:

a) a földek közép termésének, középár szerinti tisztajövedelmét.

b) A helyben vagy vidékben holdanként fizetni szokott évi földbér középtétéleit.

3. §. Azon birtokosoknak, kik birtokukat haszonbérbe adják, szabadságukban álland az adókivetésnél tiszta jövedelmeik kimutatásául haszonbéri szerződéseiket előmutatni. Ha ezen szerződések elég hí élességgel bírnak, a földjövedelem kiszámításánál tekintetbe veendők.

III. FEJEZET.

Házadóról.

1. §. Azon városokban, hol a házak és épületek állandón bérbe adhatók, minden házbirtokos hitelesen kimutatandó jövedelme után fog adózni, még pedig az egész jövedelemből egy 20-ad rész igazítási és fentartási költségek fejében előhúzatván, ekkép számított jövedelme 7 és fél százalékaival.

2. §. Azon házért és szállásért, melyben a tulajdonos lakik, vagy melyet maga számára fentart, azon jövedelem számíttatik, melyet azon ház vagy szállás, ha bérbe adatnék, behozhatna. Az illető birtokos ezután fizetendi az 1-ső §-ban meghatározott adót.

3. §. Mindazon volt k. városok, vagy külön képviseleti joggal felruházott mezővárosok, melyek az 1-ső §. rendelkezése alá nem

esnek, fizetnek minden egyes szobától, bolttól s üzleti rakhelytől 46 krajcárt.

4. §. Azon városok, melyek törvény által választó helyül jelöltették ki, vagy törvényhatósági székhelyek, vagy bár nem ilyenek is, de 6000 lélekre menő lakossággal bírnak; minden egyes szobától, bolttól és üzleti rakhelytől 28 krt.

5. §. Minden egyéb helyek, akár község, akár puszták, minden szobától, bolttól és üzleti rakhelytől 14 krt.

6. §. Házaadól kivétnak:

a) minden egyedül gazdasági célra használt épületek és helyiségek.

b) Közintézetek épületei, a mennyiben azok egészen vagy egészben bérbe nem adatnak.

IV. FEJEZET.

Keresetadóról.

1. §. Keresetadó fizettetik mindazon jövedelemágtól, melyek ház- vagy földadó cím alatt meg nem adóztattak; ilyenek: korcsma, mészárszék, serfőzés, malom, hid és révvám sat. utáni jövedelmek. — Ezentúl a tiszta jövedelem 7 és fél százalékát a tulajdonos fizeti.

2. §. Hivatalnokok, úgy egyéb köz és magán szolgálatban levők: fizetéseik összes értékéből egyharmadrész levonatván; a fenmaradt kétharmad-résznyi öszvegnak 7 és fél százalékától fognak megadóztatni.

3. §. Azok, kik pénzbeli fizetésen kívül szállásbérrel, ingyen szállással vagy ételmezési járulékkal láttatnak el, ezeknek értéke pénzbe számíttatván, és a pénzbeli fizetéshez adatván az ekkép számított összes járandóságaiknak kétharmada után fizetendik a 7 és fél százaléknyi adót

4. §. Haszonbérlok a haszonbérül fizetni kellő összegnek 3 százalóját fizetendik.

5. §. Kézi munkások ezen adófolyamra fizetnek:

a) Pesten	1 frt 55 kr.
b) Külön képvisellel bíró volt k. városokban — „	58 „
c) Többi volt kir. városokban s külön képvisellel bíró mezővárosokban	— „ 46 „
d) Azon városokban, melyek választó-kerületi főhelyekül a törvény által kijelöltettek, hatósági székhelyek, vagy 6000 lélekből álló lakossággal bírnak	— „ 30 „
e) egyéb más helyeken	— „ 15 „

6. §. Mesteremberek, és kézművesek, ha legény nélkül dolgoznak a 4-ik §. értelmé szerinti illetőséget kétszeresen, ha legény nyel, négyszeresen, s azon kívül minden legénytől kétszeresen fizetendik.

7. §. A kereskedők megadóztatására nézve is a tiszta jövedelem 7

és fél százaléka adózási kulcsul szolgálaticid. A tiszta jövedelem kiszámítását megbírálandó önbevallás alapján történik.

8. §. Ennélfogva a rónokok által köröztetendő ívben, minden egyes kereskedő, kereskedéséből bevett évi tiszta jövedelmét lelkiismeretesen bejegyezni köteles.

9. §. Ezen bevallások megbírálása végett, mindazon városokban melyekben kereskedői testületek léteznek, az illető kereskedői testületek, a testületek nagyobb vagy kisebb voltához képest 2—6 tagokat választandnak; kik azonnal a törvényhatóság elnöke vagy annak helyettesének előlülése alatt összeülvén, a bevallásokat bírálóat alá veendik.

10. Ott, hol kereskedőtestületek nem léteznek, a rónok, a körülményekkel ismeretes egyének meghallgatása után fogja a tételek bírálatait végrehajtani.

11. §. Ezen a bírálók s illetőleg a rónokok által megállapított összegek szerint fog a befizetés történni; az érdekletteknek fenhagyatván az I. fejezet 11. §. szerinti folyamodhatás.

12. §. A dohánnyal és szivarral kereskedők, ezen kereskedés neméből befolyó tiszta jövedelmek után, a többi kereskedési nemekre megállapított 7 és fél százalék helyett 15 százalékkal fognak megadóztatni.

13. §. Minden egyéb tudományos, művészeti, s iparüzlettel foglalkozók évi lakbérük 10 percentjének megfelelő adót fizetnek; ha lakbért nem fizetnek, a fizetendő adómennyiség III. fejezet 2-ik g-a szerint fog kiszámíttatni.

14. §. Az ingatlan javakon fekvő pénztőkék akként fognak adózni, hogy az adózók, kik egész értékük után adóztatnak meg, a kamatoknak 7 száztólíját lehúzzák.

V. FEJEZET.

Pálinkaadóról.

1. §. A közönséges pálinkás kazán, a kazán nagysága szerint akónként rovatik meg:

a) A mely kazánon törköly söprő vagy más gyümölcsből főzetik pálinka, 4 akó nagyságig fizet 1 frtot ezen felül minden akó 30 krt.

b) A mely kazánon kolompárból főzetik pálinka, minden akó ntán egy forint adó fizettetik.

c) Ha bárminemünk gabonából főzetik pálinka, a közönséges kazán minden egy akó tartaléka 3 frtot fizet

2. g. Gőzgépek a főzőedény (Blase) nagysága után rovatnak meg és pedig:

a) mely gépen gyümölcs vagy seprő főzetik, minden akó után egy forintot.

b) melyen gabonából főzetik, minden akó után 6 frtot fizet adó fejében.

3. §. Nem eladásra, hanem egyedül házi szükségre egy akósnál nem nagyobb kazánon fűző földművelők bármilyen anyagból főzzenek is, 1 firt adónál többet nem fizetendnek.

4. g. A külföldről behozandó pálinkának minden akójáért, behozatali vámkép 3 fit 12 kr. 'p. p. fog az 1849-ik évi junius első napjától fizettetni, a szesztől a fok emelkedése szerint a fizetendő vám arányag emelendő.

VI. FEJEZET.

Italmérési adóról.

1. §. Az italmérésért, az azzal foglalkozók a IV. fejezet értelmé szerinti rendes adón kívül italmérési adót fizetnek, még pedig :

a) Pestvárosában az illető vendéglősök és italmérők négy osztályba sorozandók.

1-ső osztályba sorozottak fizetnek	120 frtot.
2-ik " " " " " " " " " " " "	80 "
3-ik " " " " " " " " " " " "	40 "
4-ik " " " " " " " " " " " "	20 "

b) Városokban, nem különben főbb országutak mellett levő korcsmák és fogadók, úgy nyílt italmérési helyek négy sorozatba osztandók :

Az 1-ső sorozatbeliektől fizettetik	60 frt
2-ik " " " " " " " " " " " "	40 "
3-ik " " " " " " " " " " " "	20 "
4-ik " " " " " " " " " " " "	10 "

c) egyéb helyeken a nagyobb korcsmák után fizettetik 10 "
kisobbak után . . . . . 5 "

2. §. Az ország városainak s vidékeinek italmérési tekintetbeni osztályozata úgy az osztályok megállapítása, az illető hatóságok meghallgatása mellett, a pénzügyministerium teendőihez tartozand.

VII. FEJEZET.

Távolléti adóról.

1. g. Azok, kik egyesült Magyarorszáiban s a kapcsolt részekben már egy év óta fél évet nem töltöttek, azon mennyiségek, mely az adóból reájuk és birtokaikra vettetik háromszorosan tartoznak lefizetni.

2. §. A fentebbi háromszoros adózás terhe alól kivétnek:

a) Kik 24 éves korukig iskolai tanulásért tartózkodnak az ország mondott határain kívül.

b) Kik tapasztalás végett a kormány engedetnie mellett utaznak, ily okból akár egyszerre, akár ismételve két évi időszaknál többet nem fordítottak.

c) Kik közhivatalnál vagy kormány megbízásnál fogva tartózkodnak az ország határain túl, a míg illetén alkalmaztatásukéért.

d) Kik gyöngéledő egészségük helyreállítása miatt kormány engednie mellett az ország határain kívül tartózkodni kénytelenítettnek.

Végre olvassa az osztályok központi választmányának jelentését. „Az osztályok központi választmányának jelentése az 1848. november és decemberi, úgy 1849. egész évi adó tárgyában beadott pénzügyministeri törvényjavaslat felett.

A beadott törvényjavaslatot lényegében elfogadván, a szerkezetre nézve következő módosításokat ajánl a választmány:

Az I-ső fejezet 1. §-ban ezen szavak után „úgy az 1849.“ ezen szót kívánja iktatni: „egész“ —

A 6. §-usban a pusztáknak adóbeszedési tekintetben helységekhez csatolását célszerűbbnek látván az illető hatóságra, mint a rónokra bízati, ezen szó helyett „a rónok“ — tétetni ajánlja „az illető hatóság“ — A 12-ik §-ban megállapíttatni kívánja, hogy a községek is ezen törvény elvei szerint tartozzanak a községi adót kivetni, s ehhez képest a szerkezet ezen szavai után „a hatóságok házi“ ezen szavakat ajánlja beiktatni „s a községek községi adójukat“.

A 16. §-ban az eltitkolás által az álladalom jövedelmét csonkítókon, a tény világosságra hozatalára fordított költségeket is megvétetni kívánván, — a szerkezet ezen szavai után „az ez által okozott különbséget“ tétetni ajánlja „a költségeken felül“ —

A 17-ik §-nak ezen szavait „azon törvényhatósági birtokosoknak“ — ezen kifejezéssel ajánlja felcseréltetni „azon egyéneknek“ —

A III-ik fejezet 6-ik §-a b) pontjában „közintézetek épületjei“ helyett „középületeket kíván tétetni.

A IV. fejezet 1-ső §-ból ezen szavakat „ilyenek: korcsma, mészárszék, serfőzés, malom, híd és rév, vám sat.“ kihagyatni ajánlja; mert a törvénynek általánosnak, és határozottnak kell lenni, s a jövedelem ágak névszerinti elszámálása a ministeri utasításban bent fog foglaltatni.

A 2-ik §-ban a közszolgálatban levőkre vetett adó alól a hon jelen viszonyai közt a katonai szolgálatban levő altiszteket és közvitézeket kivételni óhajtván, a szerkezet ezen szavai után „köz- és magán-szolgalatban lévő“ következő toldalékot ajánl „az állandó fegyveres szolgálatot tevő altisztek, és közvitézek kivételével.“

A 14. §-ban a „kamatok“ szó eleibe tétetni kívánja „törvényes“ — Az V-ik fejezet 3-ik §-ában ezen szót „föld művelők“ kihagyatni, s „főzők“ kifejezéssel felcseréltetni ajánlja. — Debrecen, 1849, májas 28. Tanárki Gededeon az osztályok központi választmányának előadója.

Bezerédy I.: Egy elvre nézve vagyok bátor a t. ház figyelmét felhívni. Nem mintha kifejezését és alkalmazását azon elvnek igen tisztelt barátomtól, a pénzügyminister úrtól várhattam volna, mert természetesen találtam, hogy azon bázison maradt, melyet az országgyűlés ezen törvénynek a múlt ősszel adott, s így nem is a finansministeriu-

mot illetik észrevételeim, mint inkább a t. házat; hanem szólok azért, mert azt hiszem, hogy a háznak már consequentiájában van, hogy az adóprogressivitás elvét többé ne ignorálja s ne tartózkodjék életbe léptetni, ha csak ugyan a demokratikus irányt, melyet a kormány nyal együtt magáénak vallott, valósággal követni kívánja. Én adóprogressivitás nélkül valódi democraticus irányt, mely nem papiroson, hanem az életben legyen, nem ismerek; annál is inkább, mert ezt egyetlen módnak tekintem arra, hogy a demokratiának gonosz útjai bevágassanak, s a polgári társaságtól eltávoztassék azon szerencsétlenség, hogy a magát nyomva érező szegényebb osztály nem találván a polgári institutiókban oltalmat, oly eszközökhöz nyúljon, melyek végveszélyt hoznak a házára. Hogy ennek eleje bevágattassék, egyik főtényezőül a progressiv adót tekintem, melynél fogva kiki értékének azon mértékében járuljon, a status szükségének fedezéséhez, minél többel bír, s minél nagyobb jövedelmet élvez, annál nagyobb arányban segítse a status terheit viselni. Ezt kívánja az igazság, mert az igazság azt hozza magával, hogy kiki annyit tegyen, mennyit tehetsége szerint tenni képes. Már pedig az élet mutatja, hogy annak tehetsége, ki 100 ft. jövedelemmel bír, s annak, ki milliót vesz be évenként, nem oly arányban áll mint 1:1000 hanem ha az, ki 100 ft. jövedelemmel bír, jövedelmének századrészét adja oda: akkor mulhatatlanul szükséges, hogy ki millióval bír, sokkal többet adózzék jövedelmének százától. Ehez hozzájárul, hogy a személyes teherviselés aránylagosan mindenesetre több, mint az érték utáni adózás; már pedig ha milliókkal bír is valaki a haza oltárára személyét csak egy főben teheti, s ez csak annyi mit a szegényé, és nem nyom többet mint a szegénynek feláldozása, ámbár ezentúl sokkal nagyobb hasznot húz a status jóllétéből.

De továbbá gondoskodnia kell a törvényhozásnak mindenütt és kivált Magyarországon, hogy a nép valódilag és anyagilag tapasztalja, mikép az ő sorsának emelése a törvényhozás fő célja; és erre nézve az adó progressivitása, mely a szegény ember vagyonát szükség kép neveli, egyik legbizonyosabb mód. Azért bátor vagyok könyörögni, hogy itt mindjárt ezen progressivitás elvét vegyük fel, s a procentualis adózást a kisebb jövedelem tekintetében némileg szállítsuk le, a nagyobb jövedelemre nézve pedig emeljük fel. E szerint a status pénztárába pem fog kevesebb bejönni, a szegényebb pedig kisebb procentumot adózván, nagy könnyebbülést fog nyerni.

Az pedig nem ellenvetés, hogy csak rövid időre, csak 14 hónapra vettetik ki most az adó. Tizennégy hónap szép idő, eigen elég arra hogy a tapasztalás megmutassa, ha valljon akkor, midőn állandó adórendszer fog kidolgoztatni, ezen elv alkalmaztassék-e vagy sem? Az is bizonyos, hogy nehézségekkel jár a dolog, de azokkal mindig járni fog, s a törvényhozás ne akarjon ahhoz hasonlítani, kiről a költő mondja: expectat dum de fluitamnis.

Ha azt az időt várjuk, mikor majd nem fog nehézségekkel járul a dolog: úgy soha sem fogjuk elérni. De a nehézségekkel minél előbb meg kell küzdenünk, hogy annál előbb szüntessenek meg. Egyébiránt a leg-

nagyobb nehézségek, mik e részben előadhatják magukat, a capitalistákra nézve fognak fenforoghatni; de e tekintetben akkor leszek bátor nézetemet előterjeszteni, mikor az illető pont fog tanácskozás alatt lenni. Csupán arra kívánom újólag is at. ház figyelmét felhívni, mikép a bevallott demokratiai irány szoros és múlhatlan következményének tartom hogy az adóprogressivitas elvét a szegény nép javára s emelésére, már most alkalmazzuk.

S z a c s v a i: Nekem is van általánosán észrevételem, különösen az adókivetés, beszéd s az ezek körül előforduló panaszok iránt. Én is a demokratia azon elvét, hogy a hatósági jogok ne öszpontosítassanak a statusba, azaz, hogy a status a megyék s községek jogait magához ne ragadja, osztom, de osztom a demokratia azon második elvét is, hogy viszont a nemzetet illető ügyeket sem megye sem község fel ne darabolhassa. Innen kiindulva, midőn a rónokok kinevezési jogát törvényhatóságokra bízva látom, félek azon roszaktól, melyek az így kinevezett rónokok munkálataiból Magyarországon eddig tapasztalhatók voltak s alkalmasint jövőre is tapasztalhatók lesznek. — Azt hiszem magánál az adókivetésnél vannak bizonyos tulajdonok s elvek, melyeket meg kell tartani. Illysn először, hogy az adó igazságosan, aránylagosan s egyenlően vettessék ki: másodsor, hogy pontosan, és harmadsor, hogy gyorsan beszédessék és beszolgáltassák. Ha az adó meg volna határozva, például, hogy ez a törvényhatóság ennyit, ez pedig ennyit fizet, még akkor is veszedelmes volna, a hatóság rónokaira bízni az adókivetést; hát midőn ez meghatározva nincs, utat nyitni a sok provinciális érdekeknek a kivetés körüli hálózásoknak s minden eddig munkálkodott tényeknek, minélfogva tapasztaljuk azt, hogy a midőn az úrbériségeken lakó nemesek megadóztatását a törvényhatóságokra bíztuk, sok törvényhatóság azzal még mai napig is adós, s némely törvényhatóság több évekig is elmellőzte az ily nemesek összeírását. Ha pedig az adó határozatlan, azaz: midőn azon adómennyiség, mit egyik vagy másik törvényhatóság fizetni tartozik, számszerűit tudva nincs — előjő azon eset, hogy a becsületes törvényhatóság tisztviselői s tiszta lelkiismeretű polgárai mindenüket bevallják, terhesen megrovatnak, míg a másik törvényhatóság, tagadás, elpalástolás s hason nemű tények által, az adó tárgyának nagy részét ki fogja venni az adóztatás alól; és különösen megtörténhetik, hogy két külön törvényhatóság szomszéd helységeknek lakosai nagyon aránytalanul fognak megadóztatni, vagy is; ha az egyik sokkal nagyobb adót fog fizetni, mint a másik, mely pedig annál sokkal tehetősebb. — így az egyenlőség elvét, s a többi élszámlált tulajdonokat, melyek az adóban megkívántainak, ha a törvényhatóságok nevezik ki a rónokokat, kockáztatva látom. De továbbá azon felelősséget is kockáztatva látom; melyet a status minden hivatalnokainál, különösen azoknál, kik az adó-kezeléssel foglalkoznak, okvetlen szükségesnek tartok. — Ezen felelősség létesíthető volna a pénzügyminister által kiadott utasítások nyomán. De ha a törvényhatóságokra bízatik az adó kivetése, nagyon nagy kérdés, hogy a hatósági bizottmányok nem fognak-e magoknak venni mint eddig is vettek egy kis magyarázói jogot, és az utasítások ellenében más utasításokat nem

adnak-e a rónokoknak? És ha a rónok kérdőre vonatik, hosszabb kihallgatás után meg fogna talán történni, hogy feleletét beadja, s mentése a törvényhatóságtól kapott utasítás lesz. Kérem nem ismeri-e a t. ház, hogy collegiumot számoltatni nem lehet? különösen oly veszedelmes collegiumot, mint a mostani megyei bizottmány, a hol akár milyen nagy számmal legyenek is, a jegyzők száma felülmúlja az ülésben jelen levő tagok számát, úgy hogy a jegyzők száma 5—6 lévén, a bizottmány több tagjai a hallgatósággal egyben nem teszik ezen számot Ez a felelőséget lehetetlenné teszi? — Méltóztassanak továbbá felvenni azt, hogy a legfőbb tulajdon az adónál az, hogy a ministerium által utasításba adott adómennyiség kivette s a kitűzött határidőre beszédve legyen. Ha a felelősség így mellőzhető, ha annyi ezer akadályokat hozhatnak elő, mint eddig, kérem mért tűzetnek ki a határidők jnlius vagy akár mikorra is, a midőn a kivetés iránti panaszok s igazságtalanság miatt emelt szózatok még September vagy October hónapban is fognak előkerülni? Én ezen okoknál fogva 8 mert tökéletesen meg vagyok győződve a felől, hogy a függetlenségi nyilatkozatnak legszebb kifejezése és a nemzetnek erejét leginkább biztosító az, melyben mondatik, hogy Magyarország egy legyen — ha egy akar lenni, ezt nem geographiai situatiójában, hanem a nemzet egyesített erejében kell keresni. — Nincs a nemzetnek nagyobb s jelentékenyebb ereje, mint & pénzerő, mert pénzerő nélkül a többi erő semmi. Ha az ország maga határoz saját egyedül, magát érdeklő pénzeréjére nézve, ezen határozatok végrehajtását a határozatokat másként magyarázó hatóságokra és rónokokra nem bízhatja, provinciális érdekeknek oda nem dobhatja, mert ha a status őrizkedni akar a veszedelmek legnagyobbikától, hogy t. i. az országot illető ügyekben a status ereje fel ne bomljék — erre különösen vigyázni kell; mert a midőn más státusok akármi forma alatt vannak, az országot illető ügyekben az erő bennök annyira öszpontosittatik, hogy bár mi válalatnál a nemzeti erő egyszerre mozdulhat, minket nagyobb megtámadás esetére, a hol pénz és emberre lesz szükség, a tartományi érdekeknek oda lökött nemzetegység felbomlása veszélyezhet, egy szóval, az ország több részekreszakítás által legelső rohamnak áldozatai dobatik. Ennélfogva azon általános véleményben vagyok, hogy a rónokokat nevezze a pénzügyminister, nevezzen pedig kellő számban a törvényhatóságokba annyit, mennyit a körülmények megkívánnak. A községek és megyék ne tegyenek egyebet, mint az adó beszédése végett szükséges tisztviselőket kölcsönözzék oda a statusnak, mert ők a beszédésnél azon percben, míg foglalkoznak a községi s megyei tisztviselők, t. i. a status tisztviselőivé lettek. Így, ha a ministerium által kinevezett rónokok, kik adót kivetni kötelesek, személyesen tudatnak minden törvényhatóságoknál, a felelősség könnyen életbe léptethető, mert névszerint tudva lesznek, s könnyen feleletre vonhatók azon egyének, kik személyes felelősség mellett az adót kivetni és a kitűzött határidőre beszolgáltatni tartoznak. Ha ezen kötelességek vagy jogokból legkissebbet is választmányoknak adunk, elesik a személyes felelősség, és akkor az

adó az év folyama alatt sem lesz kivetve. Ugyan ezen elvből következik, hogy gazdálkodási szempontból is, a főispánok fő feladásának tartom, hogy mint az álladalomtól kinevezett biztosok, felügyeljenek azon hivatalnokokra, kik az illető helyeken a ministeri utasításokat teljesíteni kötelesek, ezért új biztosokat oda nem küldenék, hanem a főispánok kötelességébe tenném, örködni a felett, hogy mind a rónokok mind a községi megyei adószedők az elébök szabott kötelességnek eleget tegyenek. Ha panaszok fordulnak elő, akkor helye lesz, hogy főispáni elnöklet alatt a törvényhatóság részéről választandó két számvevő széki bíró az egyes panasz felett első bíróságként ítéljen, s ha fellebbezés történék, a pénzügy minister végkép határozzon.

Mit Bezeredy István képviselő mondott, a jelen körülmények között el nem fogadom, nem azért, mintha igazságát el nem ismerném, hanem mert az igazság sokszor maga azt kívánja, hogy az életbe kíméletesen vezetessék be. Nálunk volt a nemzetnek egy osztálya, mely eddigelé semmit sem fizetett, az a kérdés, hogy most egyszerre, geometriai progressiobani adóval-e vagy pedig arithmetical progressiobani adóval terheltessek meg? Az e felőli okoskodásokat veszedelmesnek tartom; mert sok okokat kellene az életből fölmentenem, a melyek létezését nem tagadhatni; s a melynek bővebb fejtegetése még sem tanácsos, ezért a pénzügyminister által ajánlott arithmetical progressiobani adóval csak azon kivétellel, hogy nem személyi adónak, hanem adójáruléknak neveztessek, ez időre megelégszem.

Elnök: A tanácskozási rendre nézve bátor vagyok a házat kérni, hogy legelőször Bezeredy indítványára a progressiv adóra nézve méltóztassanak nyilatkozni, általános lévén most a tanácskozás, (az nem kell) mert ha az elvettetik, akkor kerül az szőnyegre, mit Szacsvai Imre előterjesztett.

L ó n y a y: Bátor vágyók először is azon tárgyra nézve, mit Bezerédi megpendített, néhány észrevételt tenni. Részemről is azt tartom, hogy az általa felhozott progressio adó eszméjének Európában igen nagy jövője van. A jelen körülmények olyanok, melyeknél fogva Európában mindazon állományoknak, hol a túlnépesedés és a vagyoni viszonyoknál fogva igen nagy része a népességnek a szegényebbek osztályához tartozik, fő kötelessége: a szegényebbeket fölsegíteni, mi bizonyosan a progressiv adónak életbe léptetését huzza maga után. Egyébiránt egy oly nagy elvnek kimondása, mint melyet Bezeredy tagtársunk előadott, most alig lenne alkalmazható; először azon szempontból mert mint Szacsvai megjegyezte, ily javaslatnak életbeléptetésére, egy átmeneti korszakot kell képezni. Már hogy áll ezen javaslat hazánkra nézve? Itt a progressives nagyobb részét fizetnék azon birtokosok kik ezelőtt földbirtokosok voltak. Ezekre nézve először azon körülmény áll, hogy ők sokkal nagyobb mértékben fognak a 7 és fél százt. adó terhét viselni, miután a szegényebbek azon jövedelem után nem adóztatnak, mely a kézi munkában fekszik; ellenben a nagyobb földbirtokosoknak a természetmények előállítására a munkaköltség által mindig

terhesebbé válik. Továbbá a földbirtokos osztályra nézve azon körülmény is áll, hogy az adózás most kivettetik, de a kárpótlás iránt az állomány jelenleg nem intézkedhetik; ennél fogva ok tiszta jövedelmöknek nagyobb részét odaáldozni, progressivitás által nem volnának képesek. De ha felvesszük ezen adó-javaslatot, az agy van felállítva, hogy azon szegényebb osztálynak, kik nagyobb birtokot nem bírnak, igen kevésbé vannak megadóztatva; az, a kinek nincs földbirtoka, tehát kézi munkából ól, mindössze 15 krt fizet 14 hónap alatt; ha egy szobában lakik, fizet 30 krt; tehát egy ily embernek legfeljebb 1 ft. adója lesz. Ha veszünk egy egész telkes jobbágyat 30 holdra mehető birtokkal, a legjobb körülmények között rétet szántóföldeket összeszámítván, ha minden hold 3 pftot jövedelmez, akkor is 90—100 ft. jövedelemre számíthat, a mitől 7 ft. adót fizet; ha két szobája van, azért fizet 24 krt., és ha 2 munka képes embert tart 30 krt; következőleg egy ily vagyonosabb földmi velő fizet 14 hónap alatt 7 ft. 50 krt., mi, ha felvesszük az eddigi arányt, sok könnyűségére szolgál; ellenben a földbirtokos osztály, melyre nézve a progressivitás behozatnék, a mely előbb nem adózott, sokkal nagyobb arányban fog adózni, mert a földművelésre fordított munkát kész pénzzel tartozik megtéetni. Hozzá járni még az is, hogy, ha ily adórendszert akarunk behozni, azt egyenlően kell behozni; már pedig hogy lehetne azt annyira arányozni, hogy a szerint ne csak a földbirtokos osztály adózzék, hanem mindenki a hazában V A földbirtokost meg lehet adóztatni, mert jövödelmeit meg lehet tudni; de míg általában a tőkék és más értékek meg nem adóztatnak, egy ily állandó adónak felállítása bizonyosan azt következtetné, hogy azon osztály, melyre nézve az adó úgy is meglehetősen lesz, még inkább terheltetnek. Tehát azon indítvány, melyet Bezerédy előadott, ámbár Európában minden esetre nagy jövöndőre számíthat, szép szempontból tekinthető, és a törvényhozás figyelmét is igénybe fogja venni, most alig lenne alkalmazható. Egyébiránt azok, miket Szacsvai úr a rónokok iránt mondott, talán többnyire oly észrevételek, melyek egyes szerkezetre vonatkoznak; azt hiszem, azoknak tárgyalása legcélszerűbben eszközölhető, ha az illető szakaszoknál fognak előadatni.

Kovács: Bezerédy István által előadott indítványnak én nem látom idejét, hogy t. i. a progressiv adó most az adórendszerbe beillesztésé; annak sem látom idejét, hogy most, mikor a pénzügyministerium ezen adó-törvényt csak mint ideiglenest terjeszti elő, az elébünk adott adórendszer complexusának elvei iránt hosszas fejtegetéseket indítsunk meg. De engedjen meg a pénzügyministerium, hogy egy elvet, melyet ezen beadott munkálatban fel nem talállok, kénytelen vagyok figyelmébe ajánlani és arra a háznak is figyelmét felkérni. Keresztül menvén az egész adórendszeren, abban minden osztályok, az iparnak minden ága, és a keresetnek minden neme iránt fellelem a teherviselési kulcsot. A pénzügyministerium, csak egy osztályról feledkezett meg, melyről a t. javaslatban említés nincs, s mely osztály a törvény által azon helyzetbe jutott, hogy a régi mérték szerint a leg-

nyomasztóbb terheket ezentúl is fogná viselni. Ezen eljárással azon veszély is lenne összekötve, hogy azon osztály, melyet a törvényhozás soha sem bírt a magyar elem közé olvasztani, még ezután is kivételes állásra volna kárhozthatva. Hosszas nem akarván lenni, kijelentem, hogy a bányászatot értem. Nem akarom felhozni azon okokat, melyek megmutatnák, hogy a bányászat ezen országban ne tekintessék egyébnek, mint az ipar és kereset egyik ágának, és ha másnak akarná valaki tekinteni, akkor hoznék fel okokat elegendőket arra, hogy ne terheltessék, azok felett, sőt kedvezmények adassanak a bányászat számára, Kötelességemnek tartom ezt a ház előtt felhozni, ezen hazánkban legkifejlettebb iparnak érdekében. Elismerem én, hogy létezhetnek aggodalmak a pénzügyministeriumban ezen kérdés eldöntésének kapcsolatára nézve. Én kész volnék felvenni bármikor a kesztyűt azon állítás ellenében, hogy ezen kapcsolat nem létezik a bányavám 8 bányatörvény együtti tárgyalása közt, mely felemlítettett már másszor, és hogy a bányászati adó kérdése semmivel egyáltalában egybefüggésben nincs. Azonban kötelességem tekintetbe venni az idő kívánatait, s hogy a ministeriumnak mostani alakulásában alig volt annyi ideje, hogy az adórendszernek életet adhasson; s azért noha kötelességemnek tartom, miután már a ház ezen indítványt az 1848/9-iki adótárgyalásra utasította, e tekintetben indítványt tenni: mégis ha a pénzügyministerínm biztosít arról hogy az illetők megnyugtató végett a legrövidebb idő alatt törvényjavaslatot fog a ház elébe terjeszteni, mely által ezen anomália meg fog szüntettetni, azon esetre, ezen adó tárgyalásnál kész vagyok indítványommal visszalépni.

Szemere belügyminister. Bezerédy István úgy látszik, indítványának egyik fő okát abban keresi, hogy alapul tűztük ki a demokraciat, melyet a ministerium a maga elvének vallott. Én azt elfogadom, és elfogadom minden következményeiben egészen addig, míg következménye absurdummá nem fog válni. Egyébiránt kijelentem, hogy a progressiv adót helyesnek és igazságosnak találok, de most alkalmazhatónak nem vélem a következő négy okból.

1-ször. A ministerium minden áron épen az ország hitelének fentartása tekintetéből is szükségesnek látta, hogy adó folyj önbe az álladalmi pénztárba, de épen azért a képviselőház iránti tiszteletből is azon elveken, melyek még a múlt decemberben megállapítottak, változtatást tenni, amennyire kikerülhető volt, nem kívánt. Ez az egyik ok.

2-szor. A progressivadó a legnagyobb igazságosság, ha az világos és valóságos adatokon épül; de ha világos és valóságos adatok nincsenek, az a világon a legnagyobb igazságtalanság. Inkább akartunk lenni kevésbé igazságosak, mint igen nagyon igazságtalanok. Ez a 2-ik ok.

A 3-ik ok az, hogy ezen adótervnek, minél hamarább leendő behozatalára oly adatokat szerezzünk, minélfogva a nélkül, hogy valami nagy cataster rendszerre szert tehetnénk, a legközelebbi adó kivetés biztos adatokon alapuljon, tehát sietni kell, hogy ez minél

hamarább létre jöjjön, mert akkor foghatunk csak igazságos adórendszert kidolgozni. Ez a 3-ik ok.

4-er. A pénzügyministerium a maga javaslatában vigasztalólag emlékezteti azokat, kik a legújabb reformok folytában jövedelmüknek vagyonuknak egy részét elvesztették; t. i. épen azokra kellene alkalmazni nagy részben ezen progressiv adót, kik a rendes adót sem fogják fizetni tudni. — Ezek voltak észrevételeim a progressiv adóra nézve.

Azokra nézve, miket Szacsvai úr előadott, nem lehetek egy értelemben azon megjegyzéssel, mit Lónyai úr tett, hogy t. i. ez oly indítvány volna, melyet az egyes szakaszok tárgyalása alkalmával lehetne eldönteni. Azon indítvány olyan, melyet most kell elhatározni, mert ha a ház azt helyeselni találná, akkor az egész adó beszédési módnak változni kell. Készemről azonban nem járulhatok hozzá. Szacsvai úr két fő okát mondta annak, hogy mért kíván változtatást, 1-ör hogy a rónokokat maga nevezze a pénzügyminister, és 2-or hogy még a községenként! adó beszédésénél is némi változtatás történjék, a mennyiben avval a községi jegyzők bizatnának meg.

Erre nézve megjegyzem, hogy miután az adónak beszédése igen sürgős és kívánatos, legyen a ház annyi bizalommal, hogy a pénzügy ministerium, mikor az adó kivetésének alapját kiszámította, természet szerint azt saját felelőssége alatt tette. Megjegyzem még e tekintetben: hogy ha a törvényhatóságok fognak rónokokat kinevezni, mindenféle érdeknek lesz tér nyitva. De ha gyakorlatilag vesszük a dolgot; miképen nevezheti ki a pénzügyministerium a rónokokat? Vegyük p. o. a vésetörvényszéket; annak tagjait a kormány nevezte ki, de vagy az illető képviselőket, vagy a megyei lakosokat, vagy a törvényhatóságot kellett megkérdezni, s így csak a névben van a különbség; mert ha a megye saját felelőssége alatt nevez ki rónokokat, de az tőlem függ; vagy én nevezem ki, abban semmi különbség nincs. A felelősség a megye részéről mindig erősebb a pénzügyministerium irányában. S igen én emlékeztetem az illető képviselő urat, hogy mikor az országos összeírás volt, az országnak kettő között kellett választani, vagy a között, hogy írják össze a törvényhatóságok az adó tárgyakat, hanem akkor ki van téve annak, hogy az adó összeírók részrehajlók, vagy írják össze külmegyeiek, de akkor ki van téve annak, hogy az összeírók nem ismerik a megyei viszonyokat; s az országgyűlés azt választotta, hogy külmegyeiek írják össze az adó-tárgyakat, és a magyar törvényhozás terén a világon a legnagyobb monstrem származott

En tehát épen a mellett vagyok, hogy a rónokok választassanak, először: mert a 3-ik §-ban ki van mondva, hogy „a törvényhatóságok bizottmányai, úgy minden egyes tisztviselői személyes felelősség és kártalanítás terhe alatt pontosan végrehajtani kötelesek;“ 2-or azért, mivel tudjuk, hogy jelenleg a nyilvánosság mind a bizottmányi ülésekben, mind a sajtó által a legnagyobb fokra van emelve, és tudjuk, hogy a nép a maga erejét érezvén, többé nem engedi magát gyám-

ságra fordíthatni, hanem ha szükséges, a sajtó terén, ha szükséges a kormánynál, és ha szükséges, ide hozza ügyét a nemzeti gyűlés elébe. Ily garantíák között én sokkal nagyobb biztosságot látok.

Van azonban még egy tekintet t. i. naponként érezzük mind inkább azt, hogy reformokra van szükség. Helyes a képviselők úrnak észrevétele, ha jobbat akar a jónak helyére tenni, a hányszor indítvány fog tárgyalatni, mindig látjuk, hogy ez és ez jó s a harmadik rossz; de egyszerre nem lehet mindent megtenni tökéletesen. Hogy találtuk a meggyét? mint gépezetet, melyet kénytelenek voltunk felhasználni; ha csak a legkisebb rész az egészszel öszhangzásban nem lévén, benne változtatást teszünk, a következő az: hogy bár mi kis rugót változtatunk meg a mostani gépezetben, nem megy jól az egész.

Ilyen a kormánybiztosi intézkedés. A kormánybiztosoknak hasznát vettük, mert veszély idejében az a fő dolog, hogy a ki vezérli a dolgokat, abban legyen akarat, erő és öszhangzás; azért volt szükséges, hogy a törvényhatóságok kormánybiztosok által kormányoztassanak. De mi lett a következése? valósággal az, hogy ott, hol a kormánybiztos erélyes volt, a törvényhatóság nem állott. Azt csak például akartam felhozni, hogy bár mi nagyobb vagy kisebb gépnek beillesztése által az egész törvényhatósági intézkedés megsemmisítettik.

Véleményem tehát az, hogy: a progressiv adóra nézve el nem fogadhatom Bezeredy indítványát, ámbár azon meggyőződésben vagyok, hogy egykor ki kell mondani azon elvet, miszerint azon sommától, mely szükséges egy ember életének fentartására, adót rendelni nem szabad, a mi ezen összegben felül van, csak az tárgya az adónak, de nincs itt ennek ideje. De nem járulhatok azon változtatásokhoz sem, melyeket Szacsvai indítványozott, mert nincs a jónak nagyobb ellensége, mint a jobb, és én most nem jobbat akarok, hanem akarok adót minden áron. (Helyeslés.)

Duschek (pénzügyminister): Mi a bányászatot illeti, arra nézve fogok törvényjavaslatot előterjeszteni.

S z e m e r e (belügyminister): Én is akartam arra felelni, de azért nem tartottam azt ide tartozónak, mert az nem adó-tárgy, hanem a statusnak jövedelme; az később mint a só árának megváltoztatása is be fog következni. Lényegileg tekintve Kovács Lajos indítványát, azt fontosnak és igazságosnak tartom, és a ministeriumnak már van határozata e tekintetben könnyebbséget szerezni. (Helyes.)

Szacsvai: Engedjék meg a t. képviselők, hogy indítványom mellett röviden szóljak. Én azt tartom, a jónak ellensége nem a jobb hanem a rossz. (Zaj!) A szabályok nekem jogot adnak szólani, éne jogommal vissza nem éltem; ha a t. képviselők a szabályok ellenére a szót tőlem elveszik, akkor elhallgatok, de ha a szabályok szerint megadják, akkor szólok. Én a jó ellenségének a rosszat tartom. Én a biztortmányoknál sok rosszat tapasztaltam és bizton állíthatom, hogy a választmányok által nevezendő rónok nem jőne a felelősségnek azon

pontjára, mint azon rónok, kit a minister akár a bizottmány meghallgatása következtében is kinevez, mert azon rónok, kit a minister nevez ki, a m misterrel összefüggésben találja magát, és nincs remény arra, hogy azon érdekek által, melyek a bizottmánynál túlnyomósággal fognának bírni, legyeztessék. A 2-ik ok, mint belügyminister úr mondá, hogy azon kivetés, és összeírás adat akar lenni egy újabb adórendszer kidolgozására. Én azt hiszem, nekünk azon módot kell követnünk, mely legcélravezetőbbnek látszik. Én olyannak hiszem a ministerinn által nevezendő rónokot: ennélfogva vegyük figyelembe azon rosztat, mely az adó kivetésénél a törvényhatóságoktól származhat; azon veszedelemnek ne tegyük ki jövendőben az adót.

Elnök: Nem lévén senki felírva az általános tárgyalásra, tehát általmehetünk a részletekre, és ekkor a képviselő úr a maga rendében elő fogja adhatni észrevételeit és akkor fognak reá szavazni.

T a n á r k i a központi osztály előadója olvassa e törvényjavaslatot az 1848. november és decemberi, úgy az 1849. egész évi adó tárgyában.

Az 1-ső §. elfogadtatott.

A 2-ik §-ra nézve

Szacsvai: A 2-ik §-t ekkép kívánnám módosítani: „Ezen adó kivetését és beszédését a törvényben foglalt szabályok szerint, a pénzügyministerium igazgatása és felügyelése mellett, az adó-rónokok, és törvényhatóságok illető tisztviselői eszközözlendik.“

Elnök: A kérdés az, hogy a pénzügyminister úr által előadott szerkezet elfogadtatik-e vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak felállani. (Többség.) A többség pártolja; és így a szerkezet 2-ik §-a, megmarad úgy, mint van, s miután az elv megbukott, tovább szavazni szükségtelen.

A 6-ik §-ra nézve.

Elnök: Itt észrevétele van a központi választmánynak, t. i. hogy a rónok helyett az illető törvényhatóság tétessék.

Molnár: Ha a törvényhatóság rendeli el azt is, hogy a szomszéd pusztá hova csatoltassék, akkor vége nem lesz az adókivetésnek; jól jegyzetté meg Szacsvai Imre, hogy annyi időbe kerül az adókivetés, hogy nem tudjuk mikor lesz sikere, ha az ily apró kérdéseket a törvényhatóságok üléseire visszavezetjük, melyek hónapok múlva fognak történni, — akkor nem tudom, mikor fognak elintéztetni, én egyenesen a rónokokra bízám.

Bartal: Engedje meg a t. ház, hogy rövid okát adjam annak, hogy a pusztáknak úgy is administrationális tekintetből a szomszéd helységekhez kell csatoltatok Tudjuk, hogy a rónok megválasztásánál a rónok jelleme, körülmények ismerete, és földművelési ismerete kívánatik meg, de nem az egész megyebeli administrationális dolgokkal való ismeretség — és így a puszták ide vagy oda való csatolását lehetlen hatóságra nem bízni; a 2-ik ok az, hogy ezen működésnek már akkor

meg kell történni, midőn a rónok kineveztetik, hogy munkálatát elkezdhesse.

S z e m e r e (belügyminister): A ministeriumnak nincs ellenvetése a központi osztály javaslata ellen, annyival inkább, mert a pasztáknak administrate tekintetében kell valahova tartozni, de azon okból is, nehogy azon kellemetlenség következzen, hogy a rónok a megye határozata ellen csatolja egy más törvényhatósághoz. Én helyeslem a központi osztály előadását.

D u s c h e k (pénzügyminister): Én nem akartam változtatást behozni, de ha a t. ház úgy akaija nincs ellene észrevételem.

Elnök: A kik a központi osztály javaslatát pártolják, móltóztassanak felállani. (Többség.) A többség elfogadta a központi osztálynak a 6.ik §-ra tett javaslatát.

A 7-ik és 8-ik §-ra észrevétel nem volt.

A 9-ik és 10-ik §-ra nézve.

Szpeletics: Alig van teher, mely a nép vállait súlyosabban terhelte volna, mint a katonai szállásolás és élelmezés. Igaz, hogy a most olvasott g-ban intézkedés tétetett, hogy az jövendőben mindenkinek egyenlő terhe leszen; azonban egy ily általános elvvel, melynek test nem adatik ismét a régi teher jó vissza; ennélfogva óhajtánám részletebben kimondani, hogy a katonai szállásolás és fuvarozás mindenkinek egyenlő terhe, hanem „adójához aránylag“ ezt kívánnám hozzá tétetni.

Lónyai: Mi a katonai élelmezést és fuvarozást illeti: az a közel jövendő földadatai közé tartozik; a jelen körülmények közt célszerű rendezést nem tehet a törvényhozás mást, mint azon rendszabályokat, melyeket a kormány kiadott, ott az egyenlőség elve ki van mondva, azt a körülményekhez képest kell elintéznie.

Bezerédi: Azt gondolom, hogy a katonaszállásolás és fuvarozás teljes értéke meg lesz térítendő és megtérítettik, s miután a közadóból megtérítették, következtetésnek látom, hogy nefictitio calculo térítessék meg, hanem tökéletes érték szerint. Azért osztom azon elvet, de ben találom a szerkezetben és megnyugszom benne, feltétvén, hogy a valóságos értékes ár szerint lesz megtérítendő minden favar és szállásolás, és minden ingyen teher meg fog szüntetni. Ha ez így van, azt hiszem, miután hogy az adófundus mindent megfizet valóságos érték szerint, egyenlő teherré válik a szállásolás és fuvarozás.

Csiki: Én a szerkezetet pártolom; de azon elvet soha el nem fogadom, melyet előttem indítványozott Szpeletics képviselő úr felhozott, mert abban kivihetlenséget, és oly absurdomot látok, mely kivihetetlen valóságban. (Zaj.) Én sérteni nem akarok senkit, de annyi bizonyos, hogy kivihetetlen. Van p. o. egy embernek 10 ezer hold földje, másikonak van 50 hold, tehát a kinek 10 ezer hold földje van, annak 100 katonát, vagy többet is kellene tartani, de nincs oly háza, melyben képes lehessen 100 embernek szállást adni, azt tehát mint kivihetlent nem pártolom.

Martincsek: Én igenis helyesnek találom Szpeletics képviselő módosítványát, miként világosan téessék ki, hogy a terheket kiki adóaránylagosan viselje. Nála ok a fuvarzást és katonatartást akként osztották fel, hogy a fái telkes katonát tartott, az egész telkesnek két annyi ideig kellett tartani; de mivel az nem áll birtokmennyiség, hanem jövedelem után, akkor következetesnek találom, hogy azon teher is az adófizetés arányához képest viseltessék. Pártolom az indítványt.

Bartal: Igen röviden akarom megérinteni, mint a §-nak szerkezete is mutatja, hogy itt csapán csak elv van kimondva. E részben a pénzügyministeri törvényjavaslat nem is akart detail szerkezetbe bocsátkozni, mintán azt egykét §-sal elvégezni nem lehet, hanem arra nézve külön törvényjavaslatot fog a ministerium, ha az idő engedi, előadni. Most itt csak azon elvet lehet kimondani, hogy valamint a katonai szállásolás egy osztálynak volt eddig terhe, ezentúl közös legyen.

Szpeletics: Csak röviden szólok. Bezerédi Istvánnak azon ellenvetése volt, miszerint nem kívánja az általam tett indítványt életbe léptetni, mert a status mindenkinek megfizeti a nélkül is az illő árt fuvarért és szállásért, következőleg az által a nép terhelteni nem fog. Én megfordítva, azt mondom, hogy ha az beneficium, tehát tessék elfogadni az egész szállásolási és fuvarozási terhet, szívesen általam. Mi azon észrevételt illeti, melyet Csíki Sándor tett, hogy ő absurdumnak és életbe nem léptethetnek tartja az általam javasolt módot, hogy birtokaránylag történjék az élelmezési és szállásolási teher is, én arra azt mondom, hogy az absurdumok főabsurduma az, hogy midőn valaki nem aránylag adózik vagyonához, aránylag nem visel minden terhet. Egyébiránt én nem teoriából, hanem gyakorlatból beszélek. Meg voltam bízva egy vidéken, hogy a terhek igen súlyosak voltak, és annyira mentek, hogy a nép azt mondta, szívesen oda adja a beneficiumot, csak viselje más a terhet, és kénytelen voltam azon rendszert behozni, hogy mindenki 4 pfrtot fizetett fuvar helyett, és könnyebben ment a fuvarozás, a nép szívesebben teljesítette, és inkább adójához aránylag járult a teherhez. Ezt figyelemükbe ajánlom a képviselőknek.

Kubinyi: Azt tartom, hogy az egy rendszeres munka feladata leendő, és míg a ministerium részéről a részben javaslat előadva nincs, hozzászólani idő előtti dolog. Köviden csak azt mondom, hogy szinte absurdumnak tartom és kivihetetlennek p. o. 100 fuvar kell állítanom vagyonomhoz képest, de bár miként igyekezem, a katonának tovább kell menni; kérdem mi lesz következése? az, hogy nem lehet életbe léptetni. Azért a szerkezetet pártolom.

Palócy: A követ úr indítványával egy általános elvet ide vet, melyet nem értek, nem is érthetek, és célra nem alkalmazhatónak tartok. Azt mondja ugyanis: hogy a katonaszállásolást és fuvarzást vigye kiki aránylag adójához képest. Mit tehet? hogy fogja azt gyakorlatilag kivinni? Midőn egy zászlóalj katonaság elindul, az el nem tér egy vagy

mis felé, hogy minden emberhez beszállásodé magát, hanem megy a megírt statióra p. o. Kassáról elindult Pestre azon faluba áll meg és szállásoltatik be, mely ki van jelelve, és némely falu 20 évig sem lát katonát; és így gyakorlatban ki nem vihető. Ha most is katonai deperdita volna, igazsága volna at. képviselő urnák, de katonai deperditanem lesz, mert az álladalom fogja tartani a katonaságot. Én a gyakorlatban ki nem vihető indítványt, teoriában kívánom elvettetni. (Szavazzunk.)

Elnök: Tehát első kérdés az, hogy a pénzügyministerium által tett törvényjavaslat 10 g-a meg áll-β vagy nem? Azok kik azt pártolják, áldanak fel. (Többség.) Tehát a szerkezet marad úgy mint van.

A 13-ik §-ra.

Farkas: Ezen g. csak akkor tenné köteleességévé az illető hatóságoknak a házi adót a ministeriumnak felterjeszteni, a mikor a házi adó némely tételei felülmúlják azon adómennyiséget, mely ez előtti években volt. Ezen rendelet azt feltételezi, mintha a törvényhozás azt hinné, hogy a hatóságok eddig egyáltalában tökéletes takarékossgal jártak el az adókivetésében; mert azt mondja, hogy azon adó, melyet eddig kivetettek, ezentúl is anélkül lesz kivetendő, hogy a ministerium a mennyiség kivetését előlegeken megvizsgálná; pedig ha ez így állana, az adózók nem fognának ezen törvénnyel megelégedni, mit sok példával lehetne igazolni. Azt mondanám ezért az adózók megnyugtatására, hogy nem akkor tartoznak a hatóságok a házi-adó praeliminaris designatióját felterjeszteni, ha az előtti évi adómennyiség summáját meghaladja, hanem általános minden adó általános praeliminaris designatiója terjesztessék fel a pénzügyminister elébe, s csak akkor legyen a hatóságnak joga kivetni, ha a ministerium pecsétjét reá üti. Ennélfogva azt akarnám, hogy a házi-adó csak a belügyminister megerősítése után vettethetik ki.

D á n i e l: Én az egészt feleslegesnek tartom, s pedig azért, mert ez nem egy megállapított adó-rendszer, hanem csak ideiglenes adó-kivetés mely csak ezen 1849-ik évre szól, tehát abban, mely csak ideiglenes munkálat, nem lehet egy általános törvényt szabni.

Szemere belügyminister: Úgy látom, hogy képviselő úr ezen alkalommal csak aggodalmát fejezte ki azon körülmény iránt, váljon a belügyministernek van-e joga a már eddig szokásban levő — például a volt helytartótanács által rendszeresített — házi adó összegét átvizsgálni vagy nem? Ha én nyilvánításommal képviselő urat e részben megnyugtathatom, nyilvánítom, hogy az eddig rendszeresített adó-összegeket olyanoknak tekintem, melyek a belügyminister megvizsgálása alá nem csak esnek, hanem szükségkép megkívántainak, hogy megvizsgáltassanak. Ez declaratióm. Azonban ha képviselő úr még tisztábban kívánná magában a törvényben kifejezteni, a mit én egyébiránt szükségesnek nem, de nagyon feleslegesnek sem tartok, ellene nincs észrevételem.

Farkas: Megvallom, igen jól tudom, hogy a múlt kormányzati időszak alatt is a mennyiszor ki volt vetve az adó, a hatóságok tartoztak az akkori úgy nevezett consiliumnak a praeliminaris designatiót felküldeni; de itt úgy vettem észre, hogy ez nem így volna. Ha tehát ez a

rendszer most ie megmarad s megkívántatik, hogy a praelim. kivetés felküldessék, akkor indítványomtól elállók. Én ezt a nép megnyugtatására látom szükségesnek.

A 14-ik §-ra.

Szaploncai: Igazságos, hogy a kincstári javak ne csak a házi, hanem a községi adót is fizessék, ezért ezen §-t így kívánám módosítani „a házi és községi adót a meghatározott kivetési kulcs szerint a kincstári javak is fizetendik. (Elfogadtatik.)

A 15-ik § marad.

A 16-ik §-ra.

Tanársági előadó. Itt a központi bizottmánynak véleménye az, hogy ki az álladalom jövedelmét eltitkolás által csonkítaná, az ez által okozott különbséget a költségeken felül kétszeresen fizetendi; tehát csak ezen szavakat: „költségeken felül“ kívánja betétni. (Elfogadtatik.)

A 17-ik §-ra.

Szóke: Két kis módosítást vagyok bátor ajánlani. Itt a §. elején a „birtokosoknak“ szót „egyéneknek“ kifejezéssel felcserélni; s továbbá hol az országos határozatról tétetik említés, miután most törvényt alkotunk, így kívánám tétetni „a már ekép befizetett összegek ezen törvénynél fogva fizetendő adójukba betudandók“ sat. (Elfogadtatik.)

Olvastatik a II. fejezet 1. §-a.

Bezerédi L: Látván a nyilatkozatokból azt, hogy nem igen lehet reményem, miszerint indítványomnak szavazás által most sikert szerezzek, nyereséget látok abban, hogy a ház s kormány annak igazságos voltát elismeri, s hogy csak a miatt halasztja el mivel jelen körülmények közt annak Magyarországrai alkalmazása igen nehezé tétetnék. Bízva tehát abban, hogy majd a midőn a jövő évi adó-kulcs tárgyalása jő elő, ha itt leszek én, — ha nem lehetek, — más valaki — indítványom ismét előhossa, megelégedvén most igazsága elismerésével annak gyakorlati alkalmazására várakozni fogok. (Éljen.)

Olvastatik a 2-ik §.

Bezerédi I: Egy kérdést vagyok bátor a házhoz intézni. Hogy értetik a tiszta jövedelem s középtétel? Választás szerint fogják a rónokok alkalmazni, vagy pedig ki lesznek adva? (Dushek Ferenc pénzügyminister: utasítást fognak a rónokok kapni) Én oly bizodalommal vagyok a pénzügyminister iránt, hogy e részben végzést sem kívánok, bizonyos lévén abban, hogy nem arbitrium, hanem utasítás, zsinórmérték szerint fognak a módok megválasztani.

Farkas: Én is átlátom azt, hogy az ily törvénynél s ennek végrehajtásánál, ha a pénzügyminister utasítást fog adni, némely homályosságot el fog háritani; hanem ha mód van benne, hogy a törvény tisztán szerkesztessék, s ne legyen szükség ily utasításokra, azt hiszem, ezt tenni kötelességünk. Itt ez a törvény a föld-adónál a 7 százalékát veszi fel alapul a tiszta jövedelemnek. Arra nézve pedig, hogy meg lehessen tudni, mennyi jövedelmet hoz a föld, azt mondja, hogy kettő a mód, t. i. a földek közép termésének, közép ár szerinti tiszta jöve-

delme, és a helyben vidékekben holdanként fizetni szokott évi földbér középtételei. Hanem miután itt azt lehet következtetni, hogy a föld közép termésének tiszta jövedelme kutatásába beavatkozás történik, részemről tisztábbnak látom a helyben divatozó földárenda felvételét. És így a két pontot megcserélném, a B. pontot az A. helyére tenném, és hol ily esetek elő nem fordulnak, ott venném a föld közép termésének tiszta jövedelmét, mit a B. pont helyére tennék; mert hogy a jövedelem kiszámíttassék, e végett biztosabb és elsőbb a haszonbér megtudása, a közép ár kiszámítása a földnek p. o, szántás sat. igen hosszas. (Helyes.)

Tanársi: Ez által a rónokok önkényének sokkal kevesebb tér hagyatnék, ezt elfogadhatónak találok. (Elfogadtalak)

S i m o n y i: A mit mondandó vagyok, az leginkább a rónokok utasításához tartozik: de a mit mégis, az ezen 2. §-ban említettek mellett a törvényhozásnak érintetlenül hagyni nem jó volna. Mind a minisztériumnak, mind az országgyűlésnek törekvése bizonyára az, hogy jelenleg minél tökéletesebb adórendszert dolgozzon ki, azt pedig tudjuk, hogy legnevezetesebb ágát az adónak Magyarországon mindig a földbirtok fogja tenni. — Vannak vidékek, melyek tökéletesen fel vannak véve, s el vannak látva térképekkel, melyek szerint a határ kiterjedését egész bizonyossággal meg lehet tudni: valamint szinte a nevezetesebb puszták is többnyire olyanok, hogy kiterjedésök ismertetik. Vannak ellenben mások, melyek tökéletesen felvéve nincsenek, s ezért kívánnám itt érintetni, hogy midőn a rónok a jövedelmet felveszi, tegye jegyzékbe egyszersmind, hogy felmérés után vetette-e ki az adót, vagy nem? S e részben arra is szükség figyelmeztetni, mikép vannak vidékek, hol a hold 1200, mások, hol 1100, s ismét mások, hol 600 öllel számíttatik. Úgy gondolom mindezeket itt érinteni, nem lenne felesleges. (Zaj.)

Elnök: Engedőmet kérek, ha ily részletekre méltóztatnak bocsátkozni, így igen sokat lehetne felhozni, mit a rónoknak figyelembe kell venni, de az az utasításhoz tartozik, s nem törvénybe való, hogy bizonyos körülmények közt rónok mitévő legyen. (Helyes!)

A 8-ik §-ra.

Szacsvai: Ha méltóztatnak visszaemlékezni, mikor a haszonbéri szerződésekről volt szó, akkor az mondatott, hogy a birtokos csak azon etőtben fogná ezen szerződéseket előmutatni, ha az 1-ső §-ban kivett adómennyiség több lenne, mint a mennyinek jövedelme szerint reá kiveltetni kellett volna. Már én részemről, mikor bizonyos elvok szerint adót állapítunk úr eg, nem látom okát, hogy a magánosok között kötött szerződés a törvény általános elvét megronthatná. A hol a haszonbér össze van kötve interakciókkal s más egyébekkel, mennyi bajnak fog az alkalmul szolgálni, mi számíttassék le az épületekért beruházásokért sat. fizetendő haszonbér fejében, s mi marad fenn a földadó alapjául, minthogy tehát ezen valamint más földeknek is adóketési kulcsa meg van határozva a 2-ik g-ban: ennél fogva ezen 3-ik §-t kihagyatni indítványozom. (Helyes!)

Lónyai: Mi ezen 3-ik §-t illeti, méltóztatnak visszaemlékezni, hogy midőn ezen tárgy még a Pesten tartott ülésekben tárgyalatott, akkor is a törvényhozás azon szempontból indult ki, hogy a jövedelmet adóztassa meg, s vitatkozás támadt ezen szerkezet iránt, s már akkor méltóztattak elhatározni, hogy a haszonbéri szerződésnek bemutatása általános szabály gyanánt ne szolgáljon: hanem ha valaki az adókivetéskor részletesen ki akarná mutatni jövedelmét, akkor engedtessek meg ez neki. Az utasításban természetesen az iránt is fognak részletek foglaltatni, hogy micsoda szerződések tekintethetnek hiteleseknek. S egyébiránt ezen § csak megengedi, s nem általános szabályul tűz ki, hogy ki a haszonbért szerződéseket előmutatni akajja, ezt megtehesse. Természetes, hogy ha a kimutatások nem lesznek olyanok, melyekre biztosan építeni lehetne: akkor mind a rónok, mind a ministerium elfogja vetni az ily szerződési kimutatásokat, s az általános megállapított, szabályhoz nyúl.

Molnár: Én ezen §-t egészen feleslegesnek tartom. Ha valakire nagyobb adó vettetnék ki, mint a melyet jövedelme szerint reá kivetni kellett volna: akkor bizonyára minden módot el fog követni, s a haszonbéri szerződéseket is elő fogja mutatni hogy bebizonyíthassa mikép a reá kivetett adó nem igazságos, s ezt a rónok tartozik figyelembe venni. — Egyébiránt az adókivetés módjának ilyes részletei inkább utasításba, mint törvénybe valók: ugyanazért az egész §-t kihagyandónak vélem.

Szem ere (belügyminister): Ha ezen § törvénybe menne, minden esetre szükségesnek látnám azon elvet kimondani, melynélfogva a haszonbéri szerződésnek hitelességére nézve legfőbb criteriomul tekintethetik az, ha az előmutatott haszonbéri szerződésekből kivilágló és a szomszéd birtokosok jövedelmei közt arány és hasonlatosság van; különben a legnagyobb csalások történhetnének. Egyébiránt miután a finansministeriumnak különben is többeket utasításba kell adnia: megegyezem, hogy az egész g-ban foglalt szabály utasításba adassék, s a törvényből kimaradjon. (Helyes!)

Elnök: Méltóztatnak tehát beleegyezni, hogy ezen 3-ik §. kimaradjon, s inkább utasításba adassék? (Igen.) Tehát ki fog maradni, — következik a III. fejezet.

Tan árki bizottmányi előadó: olvassa a III. fejezet 1-ső és 2-ik §-át, mely mindkettő észrevétel nélkül elfogadtatott.

A 3-ik §-ra:

Bezerédi I.: Egy csekélynek látszó, de sok szegény embernek könnyebbülést nyújtó észrevételt kívánok tenni. A szobaszám szerinti adózás világosan a palotáknak kedvez, a viskókat pedig terheli; sokkal jobbnak és könnyebben kivethetőnek tartanám, e részben tehát, ha az épületek négyszeg ölei vétetnének az adó alapjául. (Zaj.) Engedőimet kérek, sokkal könnyebb egy háznak hosszát és szélét megmérni, s innen a négyszögleteket kiszámítani, mint a szobákat összeszámlálni. E szerint kívánnám tehát az adót kivettetni. (Maradjon a szerkezet.)

E l n ö k: úgy tetszik, a ház a szerkezetet megtartani kívánja. (Meg)

A 4-ik §-ra.

Kubinyi: Vannak helyek, melyek választási helyül vannak ugyan kitűzve, de alig számlálnak 900—1000 embert, s így alig van egyéb előnyük, mint a titulus, hogy választási helyek; ezekre nézve nem tartom jól alkalmazottnak ezen 4-ik §-t.

Elnök: Méltóztassék megengedni, csak az 1848-ki törvény által kijelelt helyek értetnek itt, melyek követeket küldenek, nem pedig a törvényhatóságok által kijelelt választási helyek. (Úgy van, maradjon a szerkezet.) Tehát marad a szerkezet.

Az 5- és 6-ik §§. a központi bizottmány által javasolt módosítással észrevétel nélkül elfogadtattak.

Elnök: Most következnek a IV. fejezet, de későre haladván az idő, az ülést eloszlatom.

Eloszlott délutáni 1 órakor.

LV-ik ülés a képviselőházban

május 25-én. *)

Szacsvai jegyző olvassa a múlt ülés jegyzőkönyvét, melyre semmi észrevétel nem történt, — meghitelesített.

Elnök: Van szerencsém bemutatni a tegnapi szózatolás eredményét, melynélfogva Szentiványi György képviselő elleni vádak megvizsgálására Molnár György képviselő választatott el 69 szavazattal.

Oláhfalvi képviselő Gál János lemondása következtében a ház újjaválasztást rendelt, mely alkalommal Bot Ferenc választatott képviselőnek, a választásról szóló jegyzőkönyvet bemutatom, mely ki fog adatni az igazoló bizottmánynak.

Puky Miklós, hevesi képviselő 4 hétre engedőimet kér, — ő egész télen Komárom várába volt zárva, és nem kis szolgálatot tett a hazának, s midőn Komáromot veszély többé nem fenyegető, önkényt lemondván ottani hivataláról, sietett visszajönni részt venni a törvényhozásban, (Helyeslés.)

Szentiványi György szinte kér engedőimet, mit neki nem lehet megtagadni, hogy magát igazolhassa. — A mai ülés jegyzőkönyvét ismét Szacsvai Imre viendi.

Berzencei: Az elnök azt mondá, hogy Szentiványi nincs

*) Közlöny 1849., 438-439. lap.

igazolva, de elvetve since, mert még képviselő. Én az elnöknek ezen lejelentését nem tartom helyesnek, mert a ki nincs igazolva, az nem képviselő. (Tovább.)

Tanár ki központi választmányi előadó, olvassa az adótárgyán báni törvényjavaslatnak IV. fejezetét.

Az 1-ső §-ra nézve.

Korbuly: Az 1-ső §-hoz, hol a korcsma, mézárszék sat. előfordul, szeretném e következő módosítást tétetni: „ha csak a tulajdonos és bérlő közti szerződés az ellenkezőt nem foglalja magában.* Ha ezt nem kapcsoljuk hozzá, csak civakodásra nyújtunk alkalmat a felek között, és bírói közbejövételt idézünk elő. (Tovább, marad a szerkezet.)

A 2-ik §-ra nézve tett központi osztály módosítását illetőleg.

Palócy: A ministerium által benyújtott törvényjavaslat szerkezetének 2-ik §-ba csak általánosan van téve, hogy a hivatalnokok, úgy egyéb köz és magán szolgálatban lévők sat. Én a ministeri tanácsban jelen nem lévén, nemcsak annak gondolatát s szándékát nem tudom, de szabad legyen azon véleményben lennem, hogy a ministerium csak a polgári egyénekre értette, és nem a katonákra is. Itt látom a katonákat a központi osztály véleményében. Ne nézzük most, mi a szoros igazság, hanem mi tanácsos a nemzet javára. Én indítványba teszem azt, hogy a fegyver alatt álló katonákat egyáltalában hagyjuk ki. Megmondom okaimat. Hogy a polgár köz és magán szolgálatban levő hivatalnokokat és szolgálókat megadóztatja a ház, a haza szükségére, jól teszi, mert egészen más a közálladalmat tollal ésszel, és képzelt szolgáltni, mint midőn a katonának azt parancsolják: rohanj ennyi és ennyi ellenséges erő közé, s gyilkold le, és megy, hol ezer puska eső néz szeme közé, és életét, tagjainak épségét veti mérlegbe a hazának, azon kis fizetésért. Nézzük legközelebb mit tett a katonaság! küldötteink elmentek azért, hogy vigyék meg a nemzet nevében a hadseregnek szíves fáradozásáért és buzgóságáért miszerint győzelemről győzelemre repül, és Budavárát visszavette az ellenségtől, a nemzet képviselőinek köszönetét és háláját, ily jutalmat és hálát nyilvánítani a seregnek igen fényes, dicső dolog. Angliában is legtöbb katonai jutalom, és legfőbb kitüntetés az, midőn a parlament köszönetét szavaz az ármádiának vagy flottának; ezt érezni fogja a nemzeti hadsereg. De mikor szép szavakkal megköszönjük buzgalmát, akkor azt is végezzük, hogy fizessen 7 és fél pfrtot gagejától? Hogy az nem fog jó vért csinálni, mindenki tudhatja: mit annál kevésbé lehet tenni, mivel a ministeri javaslat ki-mondta, hogy ezen törvény csak 14 hónapra szól. Most háború van, a legvitézesebb embernek is sokszor oda vesz podgy ásza, tehát még adóval is terhéljük? Ez nem jó vért csinálna a hadseregben. Most hagyjuk ki a katonákat és fogadjuk el a ministeri törvényjavaslatot. (Helyes.)

D u s c h e k: Én csak polgári hivatalnokokra értettem, és a ministerium is úgy értette; osztozom tökéletesen Palócy László előadásában.

Boér: A tárgyhoz akartam szólani, de miután elfogadtattott Palócy László előterjesztése, csak azon hozzáadni valóm van, hogy a nyugdíjazott tisztek nem jöhetnek a fegyverben álló tisztekkel egy sorba. (Helyes.)

Szacsvai: Azt hiszem, nevezzük meg egyenesen a szerkezetben világos szóval az elfogadott elv szerint azokat, kiket ki akarunk venni, és tegyük azt oda, hogy „magán és állandó szolgálatban levő fegyveres honvédek kivételével.“ (Katonák kivételével.)

Elnök: Tehát a szerkezetéről van szó, mert az elv el van fogadva, hogy a katonákat a ház ki akajja venni és annak nyilvánosan szerkezetbe kell menni, de úgy, hogy nem honvédek, hanem „állandó szolgálatban lévő katonák kivételnek“. (Helyes.)

Martincsek: Nekem egy más észrevételem van a 2-ik §-ra. Én nem találom ezen §-t az igazsággal összeférhetőnek. Az mondatik itt, hogy a hivatalnokok fizetések összes értékének egy harmad levonása után adóznak, más §-ban pedig az mondatik: hogy a szegény gazdának egész tiszta jövedelmét kitudják annyira, hogy talán nem is marad neki egy garasa is, melyet eltitkolhatna, és egész tiszta jövedelme után adót tartozik fizetni. Az mondatik a javaslatban, hogy ez azért történik így, mert a hivatalnokok csak tiszta fizetés után adóznak. Hogy valaki jövedelmét eltitkolja, az csak a gazdagoknál történhetik, de a szegénynek a szomszédja is tudja minden jövedelmét. (Zaj.) Én tehát óhajtóm, hogy a hivatalnokok egész fizetések után adóztassanak meg. Ha többséget nem tudnék szerezni, legalább arra kérem a házat, hogy az egy harmad részt legalább egy negyed részre szállítsa le. (Tovább, tovább.)

A 4-ik g-ra nézve.

Korbuly: Ha jól fogtam fel ezen g. értelmét, úgy veszem észre, hogy itt az adózás elve egy más bázisra, k i. nem a jövedelemre, hanem a tőkére van fektetve; nem látom okát, miért térünk el azon elvtől. Én jobbnak látom, ha itt is megtartjuk azon elvet, hogy jövedelem után fiztessék az adó, és így látnám jónak módosítani ezen §-t „a haszonbérlok a haszonbér jövedelmének 3 száztoliját fizetendik“, mert nem lehet a tőkét megadóztatni, hanem a jövedelmet.

B a tornai: Magam is azon nézetben vagyok, hogy miután a birtokos már az egész jószág jövedelmétől fizeti az adót, tehát azon pont, mit a haszonbérlok fizet, azon felül lenne, és azon jószágtól Összesen 10 és fél pct. lenne fizetendő. Ez által csak a tulajdonos terhelhetnék, mert a haszonbérlok 8 pctel kevesebb árendát fogna adni. Én tehát azt óhajtóm, hogy a haszonbérlok haszonbéri nyereségétől adóztassák meg.

Bezerédy I: Ezen §-t én sem tartom célszerűnek, mert az adózásban arány nincs, például két egyenlő jószágnak egyikétől 7 és fél, a másiktól 10 és fél pct. adó fizettetik, miáltal az árendási systema hátrafelé megy, holott Magyarorszában haszonbéri systema sok tekintetben kívánatos, még több kárt tesz a nemzeti gazdálkodásban, ha az árendási systemától visszaretenti a népet, mint azon néhány forint haszon, mely a kamat felemelésével az ország pénztárba foly. Ez a status-oeconomia elvével nem egyező, és az igazságos arányba ütköző tett csaknem másfél annyira emelné az árendába lévő jószágot, mint az, a ki maga kezeli. — De ki is játszható, ée előre láthatni, hogy ha ezen törvény így áll meg, esztendő múlva az árendást tisztartónak fogják hívni. Ezen két ok elég arra, hogy ezen §-t megváltoztassuk, és legfeljebb 1 és fél százalékot tegyünk az árendásokra.

Palócy: Én ezen §-t megtartani óhajtóm. Nem dicsérem a volt adórendszert, de az mindig meg volt, hogy az árenda után fizettek adót az árendások, csak az a rász volt, a régi rendszerben, hogy a fizető csak a nem nemes volt; de most fog fizetni a nemes is. Ha azon indok állana, hogy a tulajdonos fizeti a 7 és fél kamatot, az nem volna igazság; mert legkönnyebben megy a tulajdonos kezébe az a rend, és nem kell neki tisztet tartani, holott annak fizetni kell a jövedelemtől, haszontól. Ha ezen indok áll, akkor hagyjuk ki minden gyárost és kereskedőt mert az is más pénzét kezeli, és így a statusnak nem fizetne. A szerkezetet megtartani kívánom, agy, mint van.

Simonyi: Figyelmeztetem a házat, miszerint köztudomásra van, hogy sok községek vannak, melyeknek lakói életmódul árendás birtokot használnak; ilyen község több van Pestmegyében. Ha azok nem azon mód szerint adóztatnak, mint a ki saját földén lakik, sokkal rosszabb lesz sorsuk. Az olyan árendás fizethet, ki nyereség végett vesz ki valamely jószágot, de az oly község, mely élete fentartására árendál, nagy mértékben lesz terhelve, mi az igazsággal nem egyezik meg.

Szacsvai: Azt hiszem, a haszonbérleket teljesen kihagyni nem lehet; de ha a haszonbéreknek összege úgy vétetik fel, hogy a haszonbért sommát fogjuk tekinteni jövedelemnek, úgy szerfelett meg lesznek terhelve a haszonbérleők. Én azon módot ajánlanám, miszerint azon összeg, melyet a haszonbérleők a haszonbérben fizetnek, tőkének tekintessék, s ezen tőkének kamatja kiszámítatván, fizessék a kamatnak 7 és fél százalékát, úgy mint a hitelezőkre nézve az adósok fizetni fognak; a mi így lenne szerkezetben „a haszonbérül fizetni kellő összeg tőkének tekintvén, ezen tőke kiszámított kamatainak 7 és fél százalékát fizetondik.“

Lónyai: Az előadott javaslatra nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy az árendások e szerint igen kevésbé adóznak, p. o. ha valamely árendás 1000 ftt haszonbért fizet, annak 5%-a tesz

50 frtot, a javasolt mód szerint annak 7 és fél l $\frac{1}{2}$ -a közel 3 és fél forintot. Egyébiránt azt hiszem, mintán a törvényhozás már decemberi ülésekben 2 százalékot vett fel 4 hónapra, ha ezen arányt megtartottuk volna, legalább négyet kellene határozni; a háznak határozata már akkor is ilyen modorban hozatott. Most valami n $\frac{1}{2}$ kitalálni igen nehéz volna. Ha felveszszük— az itt megállított adó a kis árendásokra nem sok, mert p. o. az 500 frtos árendás, ha 15 frtot fizet, nincs igen megadóztatva, bár, a ki nagyobb árendát fizet, 10, 20 ezret, arra nézve sok; de most ideiglenes adót hozunk be, előleges adatok nélkül, s újat teremteni idő nincs, kivált olyat, mely mindenkit tökéletesen kielégítene. Legcélszerűbb változtatás lenne, ha a 3 százalék adó még lejjebb szállíttatnék.

Szaplonecai: Szacsvai által előterjesztett módosítást részemről el nem fogadhatom azon oknál fogva, minthogy a tőke sehol megadóztatva nincs (közbeszólások: megvan az), A kapitalisták nincsenek megadóztatva, csak a földbirtokosok. Egyébiránt az árendásokra megállapított adót nem látom oly nagy sommának. Ha veszszük a földbirtokosokat, ők, ha természetényeiket el akarják adni, tekintetbe kell venniük azt, hogy Ők a terméstől egyszersmind adót fizetnek jövedelmi adó gyanánt; az árendás ellenben, ki attól semmi adót nem fog fizetni, ezen teher rajta nem lévéná concurrentiára nézve is a földbirtokosok irányában olcsóságot hoz be, és a földbirtokosok károsodnak. Az árendásokra nézve tehát ezen kevés százalékot, annál inkább, minthogy az az új árendákban semmi változást tenni nem fog, az csak 1849-re szólván, megtartandónak vélem.

Hunfalvy: Ha nem tetszik Szacsvai indítványát elfogadni, méltóztassék meggondolni, hogy az árenda-sommától az árendást megadóztatni igen terhes volna, p. o. a haszonbérlő, ki 1000 forint árendát fizet, és 200 forint tiszta jövedelme van, nem 200 frt után adóznék, hanem 1000 frtól, ami aránylag mégis sok lenne. Most tehát, a mint Szacsvai szerint a haszonbérlők adózása igen csekély, úgy más részről a javaslatban levő kétségen túl nagy volna, bármily nehéz is a haszonbérlők jövedelmét kiszámítani, következetesek maradunk, ha azt állapítjuk meg, hogy a tiszta haszontól fizessenek.

Duschek pónzügyminister; A haszonbérlők jövedelmeit gyakorlatik g nem lehet kiszámítani. Méltóztassanak figyelembe venni, hogy Pesten már 2 százalék volt elhatározva; most is e szerint kellett volna procedálni, de azt soknak találván, három százalékot javasoltam, a mit soknak nem tartok. A nem nemes árendások eddig is többet fizettek két százaléknál minden megyében; most a különbség a lesz, hogy a nem nemes és a nemes is egyaránt fog fizetni. (Helyes.)

Elnökök: Méltóztatnak megnyugodni ezen nyilatkozatban? (Helyeslés.)

Olvastatik az 5., 6. és 7. §. Ez utósóra nézve:

Simai: Nekem e §. ra van észrevételem. Egyáltalában nem

osztom a pénzügyministeri javaslat azon elvét, melyre a kereskedők megadóztatását basírozta, nem pedig azért, mert ha ezen osztályt az ön bevallás igen kellemetlen kötelességével terhelnék, legkényesebb érdekeit bolygatnék fel; de ezen intézkedés szükségtelen, és felesleges is akkor, midőn a bevallásnak különben is tökéletes hitel nem adatván, azt még bírálat követné, s az ilyen bírálat következtében megállapítandó összeget fizetnék az illetők. Miután tehát semmi sem igényli azt, miszerint a kereskedők bevallás megelőzésével adóztassanak meg, s illetőleg a szerkezet 8-ik §-a értelme szerint a rónokok által köröztetendő ívbe kereskedésüktől volt évi tiszta jövedelmüket bejegyezni, s ekép igen sokszor hitelüknek romlásával kereskedői állásokat feltárni s a nyilvánosságnak átadni köteleztessenek: megadóztatásukra nézve azon módot látnám legcélszerűbb és kíméletesebbnek, ha hogy ott, hol kereskedői testületek léteznek, mint a javaslat 9-ik §-a ajánlja, a törvényhatósági elnök, vagy helyettese közbejöttével azok által, hol pedig ilyen testületek nem lennének, a helyi körülményekkel ismeretesebb egyének meghallgatása után az illető rónok által állapíttatnék meg minden egyes kereskedőnek adóösszege, fenmaradván minden esetre a folyamodhatás azok részére, kik magukat megszabott adójukkal túlterhelve éreznék. (Marad a szerkezet.)

A 12-ik §. ra:

Bezerédi I.: Előadá, miként helyesli a célt, ha a dohány nagyobb adó alá vettetik, de nem tudja, célt érünk-e? mert ha dohánygyártás által nagyobb lesz is a kereskedő tiszta jövedelme, neki mindegy, akármiből veszi be, s ez nem a dohányra, hanem a kereskedőre nézve terhelő. — (Szóló többi szavait a növekedő zaj miatt feljegyezni nem lehetet.)

A 14-ik §-ra nézve:

Szacsvai: Nem látom okát annak, hogy miért épen csak azok adózzanak, a kiknek adósságaik bevannak táblázva? Én csak azt tenném: „a pénztőkék akként fognak adózni“ s kihagynám e szavakat: az ingatlan javakon fekvő.

Bartal: „Az ingatlan javakon fekvő“ szavakat igazolják a később előforduló szavak, t. i. „azon adósok, kik egész értékök után adóztatnak meg.“ Ezen kitétel csupán csak a földbirtokosokról áll, mert a többi adózók mindenütt tiszta jövedelmük, és így adósságuk levonása után — mint a kereskedők, bevallott tiszta jövedelmektől adóztatnak. Ezen kitétel csak a birtokosokra vonatkozik, kikről nincs tudomásunk, mennyi adósság fekszik javaikon, melyeknek tiszta jövedelme után adóznak. Ennél fogva nem is annyira adóztatás, mint kiegyenlítése azon elvnek, hogy mindenütt tiszta jövedelme után adóztassák minden egyén. Ezt az igazság is megkívánja, mert a kereskedőknél és egyéb adósoknál a 7 és egy fél százaléknak levonása csak annyiban igazságos, a mennyiben az adós valóban adót fizet,

és mert azon összegezen túl, mely a birtok értékét meghaladja, a 7 és egy fél százalék levonása nem igazságos.

T a n á r k i: Ezt én nem tartom igazságosnak, mert vagy akarjuk a pénztőkét adóztatni, és akkor nem lehet az adómentességet bármily pénztökére kimondani, vagy nem akaijuk adóztatni, hanem kémélni az adózókat p. o. földbirtokosoknál. De kérdem, miért nem kéméljük a sem nem földbirtokosokat, sem nem mesterembereket, sem nem kereskedőket, p. o. a hivatalnokokat, kik hivataluk után eléggé meg vannak terhelve: s el nem tagadhatnak semmit jövedelmükből? Én ismerek akárhányat, kik nem földbirtokosok, sem kereskedők, de tetemes összeggel adóssak; s kérdem, miért ne adjak meg nekik azon jótéteményt, ha jótétemény, hogy ők is levonhassák a hitelezőktől a 7 és egy fél száztólit? Véleményem szerint minden esetre nagy nehézséggel fog járni a tőkepénzesek megadóztatása, s míg a stempelt be nem hozzuk, az csak illusio fog maradni; de legalább adómentseket, kiváltságosokat ne tegyünk. Én a 14-ik §-nak a következő szerkezetet ajánlom. „A pénztökek aként fognak adózni, hogy az adósok a kamatoknak 7 és egy fél száztőlóját lehúzzák.“

Lónyai: Azon szempont, melyet Tanárki képviselő előadott, való, ezen § értelménél fogva lesznek tőkék, melyek meg nem fognak adóztatni, azonban itt a törvény nem annyira az, hogy minden tőkék megadóztassanak, mi még eddig gyakorlatilag egészen sehol nem hozathatott be, — mint inkább az, hogy a földbirtokosok, kik egész földbirtoki jövedelmük után adóztatnak meg, nem tekintve arra, hogy mennyi adósság fekszik rajta, s így jövedelméből mennyit kénytelenek kamatkép fizetni, az adó terhét némiképp osszák meg a hypothekára adó tőkepénzesekkel. Adózási járulékot nem fizetnének, tehát csupán az oly tőkék melyek kereskedőknek nem adatnak ki, ezt megadóztatni, a tőkék nagy folyósságnknál fogva alig lenne lehetséges, az ily tőkék hetekre hónapokra kölcsönöztenek, hogyan lehet tehát az adó levonást eszközözni, és minő elvnel fogva húzhatná le a kereskedő, midőn a jövedelme kiszámításánál, mely szerint adózik, úgy is levonja a kölcsönözött tőke utáni kamatokat A ki tisztviselőnek, kinek fizetésénél egyebe nincs kölcsönözött gyakran nagy adót fizethet, mert tőkéje nem biztos alapon nyugszik, de ily tőkék úgyis az egész hazába nem mennek nagy összegre.

Róth: Az adóztatás fő elvéül azt kívánom tekinteni, hogyne legyen senki, ki adót ne fizessen. Épen ezen törvényjavaslat által azt látom, hogy találkoznak egyének, kik az adóztatás alól törvényesen bújnának ki, mit annyival inkább sérelmesnek tartanék, mert midőn egy neme az adósoknak megadóztatnék, az, ki ingatlan vagyona adott kölcsönt, semmi tekintetben nem adóztatnék meg. Elismerem nehézségét a tőkék megadóztatásának, minden esetre nem kívánom azt, hogy legyen egy törvényes ok, melynel fogva egy része a vagyonosoknak, a hitelezők — az adó alól kibúvhasson. Fő elvül ki van mondva, hogy mindenki jövedelme után adóztassák meg, de nem azon elv szerint, mely szerint minden egyes egyén adózni tartozik. Ha csak azon hitelező adóztatnék meg, ki fekvő vagyona adott valamely kölcsönt, akkor igazság-

tabunak látom azon elvet, melynél fogva nem adóztatnék meg az, ki ingókra adott kölcsönt. És ezen okoknál fogva, ne hogy törvényesen ismertessék el azon jog, melynélfogva egyik vagy másik az adó alól kibúvik, azt minden nehézsége mellet is elháríttatni kívánom. (Tovább tovább!)

Elnök: A 14-ik § ollen ezen módosítás van beadva, „pénztökéktől akként fognak adózni, hogy az adósok, kik egész értékük után adóztatnak meg, a kamatoknak 7 és fél száztőlját lehúzzák.“ Az első kérdés az, hogy a ministeri szerkezet megmarad-e vagy sem? Kik azt pártolják álljanak fel. (Többség.) A többség meghagyja a szerkezetet (Felkiáltások: meg kell fordítani a kérdést!) Tehát azok, kik a beadott módosítást pártolják álljanak fel. (Kissebbség.) Most is úgy látom, mint elébb kimondám, hogy a többség a pénzügyministeri szerkezetet fogadta el.

A g a f i: Ezen IV-ik fejezetet egy §-sal óhajtanám megtoldani. Ha a szivar és dohány megérdemli a nagyobb megrovást, még inkább a kártya. Indítványom tehát az, hogy a kártya-játék egy külön g-ban adó alá vonattassók. — (Elhangzott.)

Qlvastatik az V-ik fejezet, melynek 3-ik g-ára a központi választmány által tett azon észrevétel, hogy ezen szó „földművelők“ helyett „főzők“ kifejezés tetessék — elfogadtatott.

A VI-ik fejezet minden észrevétel nélkül elfogadtatott.

A VII-ik fejezet 1-ső §-ára.

Fekete: Ezen fejezet 1-ső §-ának elején álló ezen kifejezéseket „azok, kik egyesült Magyarorszában és a kapcsolt részekben“ most már feleslegesnek látom ezen szavakkal meghagyni, hanem vagy „magyar álladalom, vagy tisztán Magyarország“ cím alá foglalni. E szerint így állana ezen § kezdete. „Azok, kik Magyarorszában már egy év óta fél évet nem töltöttek sat.“ (Elfogadtatik.)

Ezen fejezet többi pontjaira észrevétel nem volt.

Angyal: Én meg egy VIII-ik fejezet vagyok bátor ajánlani, mely az adó rovataiból kimaradt, pedig az igazsággal nagyon meg-egyeztethetőnek találom, hogy ez is megrovattassék. Vélekedésem szerint lenne ez, ha bár némelyek előtt nevetségesnek látszanék is, a nőtlenségi adó (tartós zaj.) Nem akarva hosszas lenni, ezért azon számtalan okok közül, melyek a nőtlenségi adó mellett harcolnak, csak keveset említtek meg. Maga a status egy család társaság, melynek családi fentartása s jólétéről múlhatlan gondoskodni kell. Itt is szintén mint egyes családtyának, a status jövődő polgárai, családi tagjairól, ezek nevelése s fentartásáról gondoskodni szükséges. Látjuk, hogy míg ugyanazon egysorsú két honpolgárok egyik e tekintetben a status irányában! kötelességét leróvja és a statusnak polgárokat nevel fel, addig a másik a nőtlenség gyönyöreit élvezi pusztán. Ha ily két hasonló sorsú honpolgárokat tekintetbe veszünk s azt, hogy egyik családos s ez által a status irányabani kötelességnek eleget tett, a másik ugyan ezen kötelesség rovatában a nőtlenséget élvezve semmit nem cselekedett, s a status család fentartását múlhatlan igénylő honpolgár

szaporítási életkérdésnek meg nem felelt, csak saját nőtlenségben tespedni szerető egyénisége javára s élte fentartására fordítja jövedelmét, mégis az adó rovatban mindkettő egyenlő adót fizet, az osztó igazsággal megegyeztethetőnek látom, hogy az ily nőtlenségben élni szerető egyének kettős adó alá essenek. De továbbá ha a IV-ik fejezet 13-ik f-át vesszük, a hol a tudományos művészeti és iparüzlettel foglalkozók évi lakbértük 100%-jének megfelelő adót fizetnek, midőn a nőtelen egyetlen szobában is képes megvonni magát, s ezen egy szobáért évi haszonbért 100 pftot fizetve csak 10 pftot fizet adóba, ekkor ugyan annyi jövedelemmel bíró művész például, vagy más tudományos dolgokkal foglalkozó egyén, kinek szükségkép nem elég egy, hanem 8 4 5 szoba is kell, ha ezért évi haszonbérül 500 pftot fizet, 40—50 pftot fog adóba fizetni, mely nagyon természetesen az igazsággal meg nem egyeztethető. Mondhatnák talán némelyek, hogy a nőszülésben ez által mintegy morális kényszerűség van. Megengedem, de az csak annyiban áll, mennyiben a VII-ik fejezete távollévőkre kiterjed. Mert, ha a távollévőket a távolléti adóval megróvjuk, vagy kényszerítjük az országban maradásra, ez is a kényszerítés színét hordja magán, de azért az igazsággal igen megegyezik törvényt szabni reájuk, hogy ha tetszik nekik külföldön lakni s magyarhoni jövedelmeiket máshol elkölteni, tessék egyszersmind adót is fizetni; úgy az illető honpolgároknak is saját önkényüktől fog függeni, akarnak-e tovább is a nőtlenség kényelmeivel élni. De hogy hosszas ne legyek mellőzőm a még e mellett harcoló számtalan okok felemlítésit. Indítványom szerint az új VIII-ik fejezet így állana: (felolvassa.)

Elnök: A mint látszik az indítvány pártoltatik.

Csíki: Én úgy veszem fel az indítványt, hogy ennek van, ha úgy akarjuk tekinteni, mulatságos oldala is természetesen, de én komoly és megfontolást méltán igénylő oldalát is látom; agy találom, hogy a t. ház az indirect adózásokat nem oly valaminek tekinteni a melyet az adórendszerbe alkalmaztatni ne lehessen az indirect adózások sorában kitűnő tárgynak látom a nőtlenségi adó behozatalát Vegyük ez tekintetbe azon okokon kívül, melyek az indítványozó képviselő társam által felhozattak. A statusnak érdekében áll, hogy a népesedést minden tőle kitelhető módon elősegélje, szaporítsa, (nevetés.) Megvallom lehet mulatságosnak venni a kinek tetszik, de részemről épen a status érdekében komolynak találom. Mondom, a népesedés terjesztése, szaporítása, nevelésére minden módokat felhasználni a status érdekében áll, mi által a status jóléte előmozdittassék. Már pedig ezt leginkább az által eezközölnők, ha mind azon honpolgárookra, kiknek a népesedés szaporítása kötelességükben állana, mégis ezen status főcéljának meg nem felelve, akadályoztatják nőtlenségük által e fő célt, nőtlenségi adó rovatnék. Én az indítványt pártolni, azt vagy kinyomatni, vagy most tárgyalás alá vétetni kívánom.

S z a c s v a i: Méltóztassanak óvakodni attól, hogy indítványokkal a ház meg ne lepettessék, s olyas dolgok felől rögtön határozatot ne hozzon, melyek mély megfontolást igényelnek. Ha helyes az, hogy a

fiatal ember nőtlensége miatt adózzék, ha vétkül lehet neki tulajdonítani a nőtlenséget: ám méltóztassanak mindazon akadályok elhárítása felől intézkedni, melyeknél fogva a szegény első kötelességének tartja kol-dusokat nem nemzeni a hazának. (Igaz!) Ha azt méltóztatnak elintézni, hogy a házassági utak nyitva legyenek, és méltóztatnak gondoskodni, miszerint az apa ne aggódjék, hogy gyermekének a szükséges kenyeret nyújthassa, hanem biztosítva legyen keresete: akkor méltóztassanak kikelni a nőtlenség ellen, s az indítványt mulatságos tárgynak nevezni; mi egyébiránt épen az emberi szív mélyéből van] merítve. Én a törvény-javaslatot elvben sem pártolom, de így rögtönözve annyival inkább nem. Méltóztassanak megnyugodni az elnök által kimondott végzésben; ha Angyal képviselő társunk szükségét fogja látni az indítványnak, meg-fogja azt tehetni, hogy ezen nem mulatságos, hanem igen fontos tárgy felől minden ember elmondhassa észrevételeit. (Helyes.)

Paló c y: Tisztelem az indítványozóban a jó szívet, tudom, hogy hazafiul jó indulatból terjesztette elő indítványát, s azé feletti discussiót szép intermezzónak tartom, de törvényhozásban mégis talán elmarad-hatott volna. Méltóztassanak meggondolni, hogy csak 14 holnapról van szó, majd ha egy állandó adórendszer fog kidolgoztatni, akkor kinek tetszik tehet e részben indítványt; de sohasem jöhetett rosszabbul az indítvány, mint épen a mostani 14 hónapra. Most az ifjaknak nem mennyasszonyi ágy a helyek, hanem táborban a gyep. (Helyes. Neve-tés.) Sajnálni lehet szüzeinket, hogy kénytelenek most várakozni; de be-csülni is kell a haza iránti jóindulatukat, mert tudok egy mezővárosban esetet, hol összegyűlvén a leánykába legszebbiknek elnöksége alatt azon végzést hozták, hogy az ifjak menjenek csak a táborba, s kezeikre most számot ne tartsanak, mert ki otthon marad, guzsolyt kap. (Nevetés.) Ha ők maguk azt mondják tehát, hogy nincs most helye a házassulásnak, hanem előbb a hazát kell megmenteni, s majd azután beszéljünk a nász-napról: úgy hiszem, a törvényhozás elébe sem jöhetett rosszabb időben az indítvány, mint épen most. Hagyunk fel tehát vele, mentsük meg a hazát. (Helyes.)

E l n ö k: A képviselőház tehát elmellőzi az indítványt. Minthogy pedig a most megállapított törvényjavaslatnak meg egy stádiumon kell keresztül menni, t. i. az általános szavazáson, s ünnepek jövén közbe, ha a dolgot most azonnal el nem végeznők, s jövő hétre kellene elhalasztani: tehát bátor vagyok felkérni a t. képviselőházat, méltóztassék 12 óraker ismét össze ülni, s a mai ülésről szóló jegyzőkönyvet hitelesíteni. Holnap majd ki lesz a törvényjavaslat a tett módosítások szerint nyomva, s meg-történhetik az általános szavazás. (Helyes.) Most tehát az ülést el-oszlatom.

Déli 12 óraker.

E l n ö k: Méltóztassanak a mai ülés jegyzőkönyvét meghallgatni, s hitelesíteni.

S z a c s v a i jegyzőolvassa a jegyzőkönyvet, mely észrevétel nélkül helybenhagyott.

Elnök: E szerint tehát a törvényjavaslat ki fog nyomatni, s holnap d. u. 1 óraker az általános szavazás fog megtörténni. (Helyes!) Ezzel az ülés eloszlott.

LVI-ik ülés a képviselőházban

május 26-án.*)

Keller jegyző felolvassa a módosítások szerint kinyomatott törvényjavaslatot, amelyen még a következő stylaris változtatások történtek:

Az I. fejezet 15. §-ban e helyett „országos határozat“ tétett: „törvény.“

A 17. §-ban „azon önkénytes“ helyett „az önkénytes.“

A III. fejezet 6-ik §. a) „helységek“ helyett „helyiségek.“

A IV. fejezet 2. §-ban „százalékától“ helyett „százalékával.“

A 6. §-ban, „4. §.“ helyett „5. §.“

A VI. fejezet 2. §-ban „városának“ helyett „városainak-“

Elnök: A törvényjavaslat az illető módosításokkal felolvasatván, a szabályok értelmében méltóztassanak rá szavazni. Akik azt elfogadják, méltóztassanak felállni. (Mindnyájan felállanak.)

Most az igazoló választmánynak van jelentése.

Horváth előadó olvassa az igazoló választmánynak itt következő jelentését: „Békási Imre vasmegyei kiscel-kerületbeli képviselő öngazolása azon jogánál fogva, melyet részére a ház minden határidő kitűzése nélkül fenhagyott, beadván e tárgyban nyilatkozatát öt rendbeli hiteles oklevelek kíséretében, ezekből kétségtelessé válik:

Hogy ő mint kormánybiztos Vasmegye székhelyén Szombathelyen, az újoncok kiállításával s felszerelésével foglalkodott múlt évi december 25-ig, s onnan az osztrák sereg bevonulása előtt csak egy nappal, s csak akkor távozott el, midőn a már beszédett újoncokat fegyvereket, s a kezelése alatt volt pénzt s egyéb tárgyakat biztos helyre juttató.

Hogy ekkor Vasmegye első alispánjától útlevelet vett, melylyel Pestre volt utazandó; azonban a magyar sereg rögtönös visszavonulása s az -osztrák haderő gyors előnyomulása által mind Győr, mind pedig Fehérvár felé útja elvágva lőn.

Hogy f. évi jan. 11-én 150 részint gyalog, részint lovas osztrák katona, högyészi lakhelyét körülkerítvén s kikutatván, öt Marcalfőre kísérték, honnan elbocsáttatván, a később kihirdetett elfogatási rendeleti

*) Közlöny 1849., 441-443. lap.

elől, megyéje határain túl, Vidos József kormánybiztostársával együtt, titkos menhelyeken rejtőzött aprilhó középéig, midőn az osztrákok felvonulása után jószágára s családja körébe ismét visszatérhetett.

És hogy e közben február elején betegeskedése s orvosi ellenzés dacára is Debrecen felé újolag útnak indult, de a közlekedés szoros elzárta miatt, kivált miután hallá, miként a palotai csapók is az utazási tilalom áthágásáért bebörtönöztettek, szándokával felhagyni kényszerült.

Önigazolási adatainak előterjesztése után kijelenti, hogy részint családi körülményeinél fogva, miután veje és két fia a magyar hadsereg szolgálatában állanak, s családi ügyei kellő gondviselet nélkül maradnának, — részint közsvénybetegsége miatt, mely a nyárszakon át folytonos fürdők használatát teszi szükségessé, képviselői állásáról lemondani kénytelen; s helyének betöltése iránti intézkedésre a házat oly megjegyzéssel hívja fel, hogy bár a cselekvés magasabb teréről lelép, hazáját szeretni, s annak hű és tevékeny polgára lenni, meg nem szűnik.

Vélemény.

A bizottmány a felhozott hiteles adatok nyomán meggyőződven arról, miként az érdeklött képviselő kormányi megbízatásának utolsó pillanatig a tiszta hazafiság hűségével s becsületességével megfelelt; továbbá hogy ezen működésének megszűntével képviselői állása elfoglalására tett kétízbeni kísérletét legyőzhetlen akadályok tették sikertelenné; végre hogy a zsarnok uralom környezetében is inkább választó az üldöztetés s bujdosás veszélyeit, mint a gyáva és hűtlen meghódolás biztosnak látszott menedékét: ezeknél fogva eddigi elmaradását teljesen igazoltnak találja. Ezúttal azonban agg kora, beteges állapota, s családi viszonyai által indokolt lemondását is a bizottmány méltánylandónak s elfogadhatónak véli; mely esetben az illető kerület újabb választásra lesz felhívandó.^a (Helyes!)

Elnök: Tehát elmaradása igazoltatik, lemondása pedig tudomásul vétetik, melynek következtében az illető kerület aj választásra fogntasittatni.

Pillér Gedeon beküldött igazolványában folytonos betegeskedés s a képviselőház hivatalos felszólításának elkéste által indokolván eddigi elmaradását: igazoltatik, — a szükségesnek bizonyult további távolléti engedély is az orvosi bizonyítvány keltétől számítandó két hónapra megadatik.

Aradmegyei Buttyin-kerületben Popovics Zsigmond, az oláhfalvi választókerületben Both Ferenc újabban megválasztott képviselők igazoltatnak.

Továbbá olvastatik az igazoló választmánynak jelentése Demeter Józsefre nézve:

„Demeter József önigazolásra engedőimet nyert képviselő, hosszas távollétét következőkben kívánja igazolni:

Múlt évi szeptemberben mint kormánybiztos küldetett az akkori kormány által Háromszékre. A beérkezte után mindjárt megkezdett székelygyűlés és táborozás rövid időn lett lejártával a székelyföld nagyobb része Erdélyvel együtt ellenség kezébe jutván, Háromszék teljesen magára hagyatva, minden erkölcsi s fizikai ereje megfeszítésével igyekezett magát fentartani, mely alkalommal, egyéb teendői közt a katonai élelmezést is el kelle a szék megbízásából vállalnia, mi is felette terhes feladat vala akkor, midőn a sokszor tízezer főre is szaporított háromszéki védsereg élelmezésére nézve előre sem pénzről, sem élelmi szerekről nem vala gondoskodva. Ide járul még azon körülmény is, hogy hírlapokat idei februárban is nem kaphatván Háromszéken, kérelmes aziránt nem értesülhetett, hogy a királyhágóntuli kormánybiztosi funkciók megszüntettek. Mártius 14-én az 1. melléklet szerint Csányi László úrtól megbízott a további élelmezésre. April 15-én vette a ház korelnökének az iránti felszólítását, hogy 15 nap alatt az országgyűlésnek székhelyén jelennék meg; azonban a 2. melléklet szerint Csányi László úr újabb rendelete visszatartóztatá. De midőn későbbben a tiszt, háznak april 21-én hozott azon határozatát megtudó, mely szerint kérelmes nem igazolt képviselőnek nyilvánították, kötelességének tartá Debrecenbe sietni, magát az elősoroltak szerint igazolni, mellékelve még 3. y. alatt küldői nyilatkozatát, melynek rendén kérelmes választói az ő folytonos működéséről bizonyosságot tevén, egyszersmind nyilvánítják, mikép ők kérelmes helyett más követet nem választanának. Mellékel végtére egy a t. házhoz háromszéki kormánybiztos Németh László által intézett hivatalos felvilágosítást kérelmes kormánybiztosi működése tárgyában.

V é l e m é n y .

A bizottmány Demeter Józsefet két elsőbb önigazolási kísérleteiben azért ejté el, mivel hosszas távollétének okát elfogadható adatokra alapítani azon alkalommal elmulasztotta. Most azonban úgy látja az f. alatti eredeti mellékletből, hogy kérelmest már f. évi mártius 14-én megbízta akkori teljhatalmú kormánybiztos Csányi László a háromszéki védsereg élelmezésével. Továbbá azt olvassa a 2. alatti mellékletből, mikép april 17-én kelt rendeletében újabban meghagyja Csányi László kérelmesnek, hogy: tegyen, mit tehet az élelmezés tárgyában. Ezek mellett kellő tekintetbe vevén a bizottmány háromszéki kormánybiztos Németh Lászlónak a kérelmes mártius 14-én megelőzőleg tett biztosi működéséről bizonyító felvilágosítását, mindezen körülmények figyelembe vételével most már Demeter Józsefet igazolt képviselőnek tekinteli. (Helyes!)

XXI. ülés a felsőházban

május 29-én.*)

Az 1848. novemberi és decemberi ügy az 1849-ik évi adó tárgyában a képviselőház által átküldőn törvénycikk elfogadtatik.

Ezután Návai jegyző olvassa:

„Az ország kormányzója a felsőház elnökének báró Perényi Zsigmond árnak.

Megtörténhetik gyakran, hogy a minister urak közül egyik betegség, másik nagyobb elfoglaltatásuk miatt a felsőháznak talán épen a legfontosabb tárgyak feletti tanácskozásaiban, s azok iránti határozatok hozatalában részt nem vehetnek; ezekért egy részről, de általában azért is, hogy a kormány rendeletei a nemzet képviselőinek akaratával ellentétes összeütközésbe ne jöjjenek, felkérem elnök urat az iránt, hogy a felsőház határozatait azonnal, amin! azok a hitelesítésen átmentek, egy példányban hozzám is átküldeni szíveskedjék, csak ekként lehetővé a nemzet akaratával öszhangzó kormányrendeleteket a körülmények kívánta gyorsasággal kiadhatni. Kelt Debreczenben május 24. 1849. Az ország kormányzója Kossuth Lajos.*

LVII-ik ülés a képviselőházban

május 30-án.**)

Pompéri János nagyturkevi kerületben képviselővé lett elválasztásáról! jegyzőkönyv az igazoló választmánynak adatott ki.

Sármegyének a függetlenségi nyilatkozat iránti hódolata tudomásul vétetett.

Olvastatott a felsőház két jegyzőkönyvi kivonata, melyek szerint Görgei Arthur altábornagynak hadügyministerre lett kineveztetését örömmel vette, s az adótörvényjavaslatot minden észrevétel nélkül elfogadta. E szerint a múlt év nov. és dec. hónapokra s a folyó egész évre szóló adótörvényjavaslat mindkét ház által megállapítva lévén, a ház

*) Közlöny 1849.. 447. lap.

***) Közlöny 1849., 451. lap.

elnöke felhívta a képviselőházat, hogy ezen törvénynek kihirdetéséről határozatilag intézkedjék. E tekintetben Szemere belügyminister előterjesztette, hogy ámbár a törvény hozatalára nézve törvényjavaslatot ígért indítványozni, mely t. javaslat készen is van, de azt addig be nem hozta, mert előbb még egy sokkal nagyobb gáton kellene győzedelmeskedni; de ha be is hozta volna, azt a jelen esetben visszahatólag alkalmazni nem lehetne, miért azon véleményét terjeszté elő, hogy ezen törvénynek életbeléptetése végett a törvénycikk a két ház elnökei által aláíratván, a kormányzóhoz átküldessék, hogy azt a ministerium útján kihirdettese. Ezen vélemény közhelyeslést aratott, és határozattá vált.

P a l ó c y: Tisztelt ház! Az örök végzeteknek édes hazánk sorsát érdeklő előttünk véges értelmű halandók előtt kitarva nem levő határozatából csakugyan fellebbent már annyira a fátyol, hogy f. évi april 14-én Magyarország önállása függetlensége, egysége, ünnepélyesen kiki áltatott; egyszersmind megváltozván a kormány módja, mely eddig a honvédelmi bizottmányra vala bízva, az országnak kormányzó elnök rendeltetett s kormányzóelnöknek jeles érdemekkel felruházott hazánkfia Kossuth Lajos megválasztatott. — Ezen mindkét határozatot nemcsak itt az ország ideiglenes székvárosában Debrecenben, hanem a mennyire hivatalosan és hitelesen tudjuk, az ország minden részeiben, északon délen, keleten és nyugaton kitörő örömmel és meglelégedéssel fogadta a közönség. Le van téve hát már szegletköve édes hazánk alkotmányának s jövődjének, de még koránsincs minden elvégezve, sőt épen ezen két alap az, melyre kell építeni mindazt, mit építenünk és rendeznünk kell. Azok, amelyet tennünk kell, mi a nemzetgyűlésnek teendője, ami még hátra van temérdek és fontosak! de én azoknak elszámolásával nem terhelem a t. házat. Melyek legyenek azok, jól tudja a t. ház bölcsesége, a t. ház az iránt, amint idő, mód és alkalom lesz rá, mindent el fog követni. Azonban van egy dolog, ami iránt azt tartom, hogy a mód és alkalom megvan, de a rendelkezésnek már ideje is jelen van, s ez az, hogy az ország kormányzója fő fontosságú dolgait s kötelességeit már második hónapja folytatja, s mindezideig a t. ház vagyis a nemzetgyűlés annak sem lakáról sem fizetéséről nem rendelkezett. Azt tartom, itt az ideje, hogy ezt tovább halasztani nem lehet, hanem erről a nemzetgyűlésnek rendelkezni kell. (Helyeslés.) Tisztelt ház! Kettő az mit előrebocsáték t. i. a lak és fizetés. A lakra nézve azt tartom, hogy meg fog egyezni a t. háznak előttem nagy tiszteletben álló bölcsesége is abban, hogy másait lak nem rendeltethetik ki, mint Budapesten, mert Debrecenben, vagy bárhova vetne is bennünket a sors, csak ideiglenes lak lenne, pedig az ország kormányzójának Budapesten kell laknia. A végzésekkel talán ne töltene el a t. ház sok időt; azt tartom, kijelelni, hogy ez vagy amaz középület legyen az országkormányzó laka, erre sem szükség, sem kénytelenség nem forog fen; hanem, véleményem szerint meghozathatnék azon határozat, hogy a nemzet kormányzójának Budapestem lakáról a nemzet méltóságához képest, s arra való figyelemmel a tisztelt ministerium gondoskodjék.

(Helyes!) Mi a fizetést illeti: távol van tőlem, hogy Kossuth Lajos kormányló elnök úrnak széles érdemeit akarnám elősorolni, mert ismerve közepszerűségemet, jól tudom magamról, hogy már szerencsés eredményt is szült temérdek érdemeinek Homerusa nem lehetek; s nem céлом, hogy neki most jutalmat proponáljak, mert ez későbbi kérdés és határozat tárgya lesz a nemzetgyűlés előtt; sőt az sem céлом, hogy midőn tisztelt kormányzóelnökünknek valamely fizetést proponálok, össze akarnám kötni a két eszmét, miszerint a kormányzó fizetésének megszabásánál figyelembe vétessék, hogy az ország kormányzója jelenleg a sok érdemekkel tündöklő Kossuth Lajos; ezen két eszmét — mondom — össze nem kötve, s a mostani kormányzó személyét ide nem értve, egyedül a kormányzó elnöknek fizetéséről akarok szólni, már hacsak azért is, mert az ország kormányzója bármily fényes érdemekkel tündököljék, szinte nincs kivéve a halandóság változhatlan törvénye alól, s az erény is épen úgy mint a gyávaság, utoljára is egyenlőn csak a sírba vezet, a hivatal pedig s azzal összekötött köteleességek s gondok fenmaradnak, s minthogy a hivatalt ismét be kell tölteni, tehát ahhoz kötött fizetésnek is kell lenni.

Hogy mi legyen a fizetés, e részben első kérdés az, ha váljon év, vagy hónapszámra szabattassék-e meg a kormányzó elnök fizetése? Bármilyen határozattassék, nem nagy különbséget látok benne; de alázatos véleményem szerint az illendőséggel mégis jobban megegyezőnek látom, ha fizetése nem hónap, hanem évszámra határozatnék meg; mert ezen hivatalban valaki épen nem hónapszámra dolgozik, hanem dolgozik éjjel s nappal folytonosan, míg ezen hivatalról a nemzetgyűlésnek más-kép rendelkezni tetszeni fog. S azt tartom, hogy miután a t. ministeri karnak, mint az ország fő tisztviselőinek s az alattok működő álladalmi hivatalnokoknak fizetése mind évszámra van meghatározva: épen nem illenék, hogy az ország legfőbb tisztviselőjének, az ország kormányzójának fizetése hónapszámra szabassék ki; annyival is inkább, mert nem tudok egynél több példát, hogy hónapok szerint szabatott volna ki a fizetés s ez múlt évi júliusban történt, midőn elnökünket a törvényszabta módon elválasztottuk, s csakhamar azon határozatot hoztuk, hogy az elnök rendes fizetése hónaponként követi fizetését beszámítva 1000 pft legyen. De ez azon természetes oknál fogva határozatott, most azt hittük, hogy megadván a katonát és pénzt, azonnal hazabocsáttatunk, 8 az egész három évi folyam alatt télen csak 3—4 hónapokra gyűlünk össze, és ismét szétoszlunk, a ház elnökének tehát nem lehetett volna esztendő, hanem csak hónap szerinti fizetést rendelni, mert csak bizonyos hónapok alatt fogott volna dolgozni. Ajánlanám tehát, hogy a t. ház a dolgot bölcsesége szerint megfontolván, az őv szerinti fizetést méltóztatnék elrendelni. (Helyes!)

Mi a summát illeti, megvallom, mikép arról, hogy a kormányzó elnöknek mi legyen eszméje s akarata, sem közvetlenül egy betűt sem tudok, meri vele nem szóltam, sem akaratát velem nem tudatta; szólok egyedül meggyőződésemből, valamint szólok azok

következtében is, mik az ezelőtt néhány nappal tartott barátságos tanácskozmányban szóba hozattak. — Arányul e részben semmit sem veszek; nem veszem az ország eddigi jövedelmeinek hova fordítását, mert hiszen 1848. évi márc. hava előtt az ország pénzének hova fordításáról — úgy szólván — semmit sem tudunk, valamint nem tudtuk, sőt nem is volt szabad tudnunk, hogy mennyi fordított a kir. udvar tartására. De nem veszem arányai azt sem, hogy az 1848-iki törvény szerint a kir. udvar tartására 3.000000 pft rendeltetett mert annak vége van, s ezen összeg sok is volt; nem veszem a nádornak legutóbb meghatározott fizetését sem, mert az is sok volt, ámbár az ország kormányzójának mostani gondjai s kötelességei sokkal nagyobbak és felségesebbek, mint voltak a nádoré s kir. helytartatóé; mind ezt tehát, a mint mondám, arányul nem véve, én a summát, melyét bátor leszek alázatosan proponálni, egyedül ahhoz mérem, hogy ha valaha, bizonyára most kell a nemzetnek a takarékoság szabályait sem előtt tartani; mert miből áll most az ország pénztára, miből állnak leginkább az ország közjövdelmei? — a közadóból, melyet mindenki fizet, s épen azért, mert mindenki fizeti, az ország cassája sem a nemzetgyűlése, sem más valakié, hanem mindenkié, (ügy van! helyes!)

De vannak esetek és körülmények, amidőn követni kell ugyan a takarékoság szabályait, melyektől eltávozni nem is szabad eoha; hanem egyszersmind figyelemmel kell lenni más egyéb körülményekre is, és főleg a nemzet méltóságára s díszére. Az országkormányzónak sok oly költségei vannak, s leendnek, melyeket egyébiránt itt elősorolni nem akarok, mert a t. ház bölcsesége sokkal jobban tudja azokat, mint én; hanem csak azt kívánom megjegyezni, mikép vannak s lesznek oly esetek, midőn a nemzet becsületéért s méltóságáért sokat kell tenni, és mikép magának a nemzetnek állása s tekintélye a kormányzó állása — s tekintélyével annyire össze van kötve, hogy őbenne a nemzet saját-maga állását s tekintélyét tartja fen. Ezen nézetből ki indulva bátor vagyok alázatosan indítványba hozni s indítványomat a ház szabályai s kötelességemnél fogva Írásban is be fogom adni, miszerint az országkormányzóelnökének évi fizetése 200,000 pftban állapíttassák meg. (Közhelyeslés.)

Elnök: A képviselőház tehát az országkormányzóelnökének évi fizetését közakarattal 200,000 pftban állapítja meg, utasítván egyszersmind a ministeriumot, hogy a kormányzóelnök budapesteni lakásáról a nemzet méltóságához illőleg gondoskodjék. (Helyes!) Egyéb tárgya az ülésnek nincs, tehát eloszlatom.

Eloszlott déli 12 órákor.

LVIII-ik ülés a képviselőházban

május 31-én.*)

Horváth előadó olvassa: „Az igazoló bizottmány május 31. tartott ülésének jegyzőkönyve.

1. A nagykun turkevi választó kerület f. évi május 25-ről kelt választási jegyzőkönyve szerint egyhangúlag Pompéri Jánost választá újabb képviselőnek. Mely választás a törvényes kellékek szerint lévén végrehajtva annál fogva a bizottmány Pompéri Jánost igazolt képviselőnek tekinti.“

A választmány véleményét a ház helyeselte.

2. Pócsa Ferenc f. fehérmegyei képviselő, a ház f. évi april 28-án hozott azon határozata nyomán, mely szerint igazolására vonatkozó adatainak 30 nap alatti előterjesztésére utaltatott, beadván e tárgyban újabb nyilatkozatát 1 7-ig terjedő okirataival együtt, ezek kétségtelen bizonyosságra emelik a kérdésben forgó képviselő következő állításait:

a) Miként f. évi január hó utó felében Szepesi-Sz.-Györgyön Kovács István hadbírótól útlevelet kért Debrecenig, de mások tanácsára Erdély akkori körülményei tekintetéből célszerűbbnek vélte abba az utazás határpontjául csak Kolozsvárt igtathatni, s a tovább utazásra itt újabb útlevelet venni.

b) Miként ez útlevéllel Háromszékről ki is indult, de Udvarhelyszéken az ellenség által útja elzáratván kénytelen volt Erdővidéken hosszab ideig vesztegelni.

c) Miként Háromszék, Miklósvárszék s F.-Fehérmegye egy része múlt évi november óta f. évi mártiusig a császári seregek s az oláh rabló csapatok által környezve annyira elszigetelt állapotban voltak, hogy a Királyhágón inneni eseményekről oda semmi hiteles tudomás nem szivároghatott, az utazás életveszéllyel járt, s a közlekedés csak mártius elején és csak ott vált biztossá, hol magyar seregek tanyáztak.

d) Miként f. évi mártius 4-én Sz.-Udvarhelyen, Horváth Jánosnál, mint udvarhelyszéki kormánybiztos és f.-fehérmegyei főispánnál jelenté Debrecenbe jövetelét, de ugyanazon hó 10 vagy 12-ik napján nála ismét megjelenvén, nyilvánítá: hogy Marosvásárhelyről visszatért azért, mert ott a hivatalos lapból, a márt 1-ig Debrecenben meg nem jelent képviselők kitöröltetéséről értesült, s ezen okból haza is indult. Azonban később tudomására esvén a képviselőház határozata, mely neki 15 napi határozási időt hagyott fenn, ismét útrakelt, és april 15-én Debrecenbe megérkezett.“

*) Közlöny 1849. 824-826. lap.

Vélemény.

Ezen adatok által mind az, hogy Pócsa Ferenc képviselő két ízben Debrecen felé útnak indult, mindazon körülmény, hogy első Ízben utazási akadályok, másod ízben pedig félreértés miatt szándéka sikertelenné vált, s hogy a ház későbbi határozatáról nyert értesülés után az országgyűlés székhelyén azonnal megjelent, bizonyítva lévén, a bizottmány Pócsa Ferencet igazoltnak tekinti.

A ház ezen véleményt is helyeselte.

Elnök: Török István ugocsai halmi képviselő követi állásáról lemondván, ezen kerületben új választás fog elrendeltetni. (A lemondási levél felolvastatott.)

Szemere belügyminister: Uraim! Jeles és folytonos diadalmaink által elérkezett a szerencsés pillanat, hogy ülését a nemzetgyűlés újra a haza fővárosában fogja tartani.

Elmúltak a képviselőháznak legborúsabb, de mégis legragyogóbb, legsúlyosabb, de mégis legszebb, legreménytelenebb, de mégis legdicsősőbb napjai a mikor a képviselőház keveset szólott, de sokat határozott; a mikor véleménykülönbségét a haza megmentése eszméjének áldozatul hozta, mert a haza megmentése egységet követelt szóban és véleményben a mikor a közel veszély óráiban mint egy kőszál megállóit szilárdul; mikor a hazának határai napról napra fogytak, és csaknem az országgyűlés székének küszöbéig; és a ház kezébe visszajutott felségi hatalmat nem kevesebb szilárdsággal, nem kevesebb méltósággal gyakorolta, mit annak előtte. Egyesek, mintegy oszlopai a háznak, ingadoztak, az igaz; de maga a ház nemesen megvívott a viharral; és mikor legnagyobb volt a zivatar, egy élő alkotmányt képezett a nemzet feje fölött; ép azért én azt hiszem: önök iránt a nemzet nem lehet hálátlan és önök iránt a történet nem fog lehetni soha igazságtalan, sőt többet mondok, mondom azt: hogy a ház minden hiúságtól megszabadult emberi gyarlóságait levetkőzze, és levetkezvén, testét és lelkét oda adá, hogy alapul szolgáljon a végrehajtó hatalom erélyének, és a nemzet bíró hitének, mely alapon a nemzeti szabadság és függetlenség megváltásának nagy munkája nyugodjék.

Nemzetünk történetében nincs egy országgyűlés sem, mely feladatának minden tekintetben nemesebben megfelelt volna.

Nemzetünk történetében nincs országgyűlés, mely oly nagy hatalmat oly helyes tapintattal gyakorolt volna.

Nemzetünk történetében nincs országgyűlés, mely oly híven képviselte volna a népet, mely oly híven osztozott volna annak szenvedéseiben, csaknem a kétségbeesésig; de éppen azért méltán osztozik e dicsőségben is. Mivel nem irtózott amattól, megérdemli ezt.

Ha ott megvan a legnagyobb hazafiul bátorság a hol legnagyobb a veszély ez a legfőbb magasztalás, legfőbb érdem, és ez a legfőbb dicsőség. És mikor a képviselőház Debrecent elhagyja, legnehezebb,

legszebb Hajainak helyét hagyja el, és életének azon történetszakát zárja be, mely által neve örökítetteti fog.

Uraim! engedjenek meg, én mint kormánytag szólok, nem mint képviseld. Nem akarom a história Ítéletét megelőzni; de nem akarom azt megelőzni, nem fogja a ház balul magyarázni, ha én a képviselőház dicsőségének helyétöli megválási pillanatában hazafiul tisztetnem érzem mint egy mutató ujjul lépni fel a nemzet előtt, mely hallgat nygan, de mély hálát érez lelkében képviselői iránt.

A mint mondám elérkezett amaz óhajtott pillanat, hogy a nemzetgyűlés üléseit a haza fővárosában fogja tarthatni.

Én ugyan nem voltam volna azon véleményben, hogy változtassa meg a ház üléseinek helyét, ha ezen körülmény által a végrehajtó hatalomnak ereje végtelen meg nem gyengítettének.

De miután az országnak minden levéltára, és hála istennek csaknem mind épségben, Budapesten van.

Miután a ministerium a kormányzásra szükséges segédeszközöket alig bírja $\frac{1}{10}$ részben.

Miután továbbá a haza fővárosában, mely egyszersmind az országnak középpontja, sokkal biztosabb, gyorsabb és könnyebb a kormányzás.

Miután végre a nemzetgyűlésnek és a kormánynak székhelyét egymástól elválasztani nem lehet:

Ezen okoknál fogva, a melyeket azonban politikai és morális szempontból merített okokkal meg lehetne támogatni, szükségesnek látom, hogy a nemzetgyűlés és a kormány a maga székhelyét a haza fővárosába tegye által.

Ezek folytán van szerencsém a képviselőházat felhívni a következő határozat hozatalára „üléseit a képviselőház ezennel felfüggesztvén, a legközelebbi ülését folyó évi július 2-kán Budapesten fogja megtartani, melyben minden tagjai megjelenni tartoznak és köteleztelek.“ Kijelentvén a kormány részéről, hogy a legelső ülésben kötelességének fogja tartani a többi törvényjavaslatok között különösen az úrbéri viszonyok megszüntetését, és a kárpótlást illető törvényjavaslatot a ház elé terjessem. (Helyeslés.)

Mi a kormányt illeti, kötelességünknek ismerjük azon közben, hogy a drága hon, de még a drágább szabadság felett virraszszunk gondosan, szeretettel és hűséggel.

Mi nem fogunk elmulasztani semmit, hogy a győzelem ösvényére vezetett nemzetet, a győzelem folytatásában és ha lehet, a harcnak be-rekesztésében találják önök, mikor visszatérnek.

Ügyünk szent, mint szent nem volt soha ügy e földön; isten pedig ki a mennyekben lakik, igazságos.

Azt hiszem önök azon néhány napot is, melyet talán küldöik között fognak tölthetni, arra fogják használni, hogy felvilágosítsák, hogy buzdítsák, hogy erélyesítsék őket

Áldozzunk minden napot, minden órát, minden percet addig a hazának, míg tökéletesen meg nem szabadítjuk. (Helyeslés.)

Mi részünkről a midőn egy részről törekedni fogunk a demokratái respublikának alapját megvetni, más részről kijelentjük azt, hogy mindent fogunk merni, a mi a rendkívüli időben a haza megmentésére elkerülhetlen szükséges; mindent a mi a nemzeti közakaratnak erőt, és egyenesen kölcsönözzön; mindent fogunk merni, hogy a mikor önök visszajönnek, ha lehet, úgy számolhassunk, hogy «megtartottuk a törvényt is a hazát is»; de, ha így nein lehet, készek vagyunk úgy is számolni: „a törvényes hatalom rendes korlátain túlléptünk, megszegtuk a törvényt, hogy megmenthessük a hazát.“ (Lelkes éljenzés.)

Elnök: A miniszterelnök felszólította a házat azon határozat hozatalára, hogy „üléseit a képviselőház ezennel felfüggesztvén, legközelebbi ülését f. évi jul. 2-án Budapesten fogja megtartani, melyben minden tagjai megjelenni tartoznak és kötelezettek.“ Tehát kimondom végzésül, hogy a képviselőház ezt elfogadta. E szerint tehát a i ház a maga üléseit Debrecenben befejezvé, véget vetett azon cyclusnak, mely a haza történetében a legdicsőbb helyet fogja elfoglalni; azért, mivel, minden határozata, melyet a ház a vészes idő perceiben hozott, az egyet értés, erély és közakarat bélyegét viselte magán, és azon közegyetértés azon erély és azon akarat volt egyik leghatalmasabb tényező a haza megmentésében. Óvja meg az isteni gondviselés a hazát, óvja meg önöket továbbá is ily vészes percektől. És hiszem, hogy egy szebb jövővendőnek, meggyünk elébe, és önöknek új tér nyílik, nemcsak azon tér, hogy a haza függetlenségét kimondták, hanem hogy azt állandósítsák és biztosítsák is örökre, és ezen új korszakban, a hazaorganisatio korszakában vezesse önöket ismét az egyetértés, erély és a határozott akarat. Nekem pedig, kinek a vészes percekben azon szerencse jutott, hogy önök bizalma által rám ruházott terhes hivatalt folytathattam, engedjenek meg, ha minden eljárásomban nem tudtam eltalálni önök akaratát; ha nem tehettem tehetségem szerint mindent, mit tenni talán kötelességem lett volna. (Általános kelyeslés, hosszas éljenzés.)

P a l ó c y: Ezen tárgyat részemről befejezettnek tartván, ahhoz egy szót sem szólok; hanem tisztelettel egy körülményre vagyok bátor figyelmeztetni a házat. Amint látjuk, a napokban már Debrecenből csakugyan el fogunk vitorlázni; hanem ne menjünk el innét az illendőség törvényeinek megtartása nélkül. Valahányszor valamely esemény előfordult, mely különben kötelesség, van olyan valami is, mit szíves-ségnek lehet nevezni, azt mindig meg kell ismerni. Pestről eltávolítani kénytelenítettvén, a nagy hidegben, Debrecenbe jöttünk, igaz, hogy Debrecennek parancsolva volt, hogy fogadja be az országgyűlést, és a status nagyszámú hivatalnokait és szolgálait; ez nem lehet tagadni, kötelesség volt; a parancsnak Debrecen híven engedelmeskedett, ha valakinek mint egyes embernek volt is netalán baja, de a város közönségének, tanácsának és ezen főiskola kormányának, hazafiul buzgóságát, vendégszeretőt, becses jóságát, általánosan tapasztalni bő mértékben lehetett. A város tanácsa és a főiskola kormánya több épületeit úgy az országgyűlésnek, mint a közhivataloknak öt hónapig szíves készséggel átön-

gedte. Adjuk meg tehát azon becsületbeli jutáimat Debrecenváros községének tanácsának és a főiskola kormányának, hogy a nemzetgyűlés tetszését és megismerését jegyzőkönyvileg nyilvánítsuk és arról elnökünk által értesítsük. (Közhelyeslés.)

Elnök: Tehát elfogadta a tisztelt ház Palócy László indítványát.

Szemere belügyminister: Magasztaltassék az, ki magasztalást érdemel, szavaztassák köszönet annak, ki a köszönethez jogokat szerzett magának. Elnökünk a nemzetgyűléshez a legtisztább hőséggel ragaszkodott; a legzivatárosabb időszakban elhatározott bátorsággal vezérelte a ház tanácskozásait, és általában azon őszinte szívvel kedély és lelkiülettel állott a magas helyen, hova bizalmunk ültette, mely őszinte kedélyt lelkületet és bátorságot mindnyájan tiszteltük benne, s ezért én kimondom: hogy Almásy Pál a képviselőház elnöke a hazára nézve magának nagy érdemeket szerzett (Igaz!) És azt hiszem, a háznak érzelmét fejezem ki akkor, midőn indítványozom, hogy neki ünnepélyes köszönet szavaztassák, és a ház jegyzőkönyvébe igtattassék. (Kitörő helyeslés s éljenzés.)

B e z e r é d i: Készületlenül, de szívem sugallatát követve folytatom tisztelt barátom indítványát. Emlékszünk még, midőn a legborusabb időkben Debrecenbe értünk, tisztelt barátom a háznak korelnöke volt az, kinek elnöksége alatt gyűltünk össze, kinek istenben bízó lelkét és erényeit látván derült homlokáról, a vész napjaiban mindnyájan bizodalmit és reményeinkben öregbedést merítettünk. Több alkalommal, midőn a kormányi megbízás rendes elnökünket innen elhívta, ő folytatta azon terhes tisztet; azért, hol nyíltan szól az érzés, ott szó nem szükséges. —Köszönjük meg tisztelt barátunknak, és biztosítsuk elismorunkkel Őtet, úgy a nemzet, mint a maradéknak hálájáról. (Közhelyeslés s éljenzés.)

Elnök: Isten éltesse önöket. Isten éltesse a hazát.

Az ülés, Debrecenben utolsó, d. u. 1 fél óraker eloslott.

XXII. ülés a felsőházban

május 31-én.*)

Elnök: Kultusminister úrnak van előterjesztése.

Horváth kultusminister: Van szerencsém a t. háznak jelenteni, mikép a kormány elérkezettnek ítéli azon időt, melyben a törvényhozó

*) Közlöny 1849., 456-466. lap.

testülettel egyetemben visszaköltözzék Budapestre, s a képviselőház mai ülésében a kormány indítványára már határozatot hozott, miszerint a kormány nyal együtt átköltözvén, Budapesten üléseit jövő júliushó 2-án kezdje meg.

Igen tanácsos lett volna ugyan, hogy némely nagyobb fontosságú tárgyak, melyeknek minélelőbb elintézését az ország szükségei igénylik, még itt hozattak volna a törvényhozó testület elébe, s azok iránt törvények alkottattak volna; azonban a kormánynak Budapestre átköltözése oly sürgetőleg szükséges, s több tekintetben oly szoros kapcsolatban van az ország megmentésével is, mely előtt bizonyára minden különben sürgetőnek látszó tárgynak — habár rövid időre is, — háttérbe kell szorulni, a kormánynak Budapestre átköltözése, mondom, oly szükséges, hogy azt tovább halasztani nem lehet.

Nem akarom felemlíteni, mily sok akadályokkal kell a kormánynak itt Debrecenben, a kormányzati eszközöknek csaknem teljes hiányában, a közigazgatás tekintetében küzdenie, csak egyre vagyok bátor figyelmeztetni a t. felsőházat. Ha valaha, most okvetlenül szükséges, hogy vitéz hadseregeink a hadügyministerségtől kifolyó, s minden hadtestekre kiterjedő kombinált terv szerint működjének s mentsek meg a hazát, ezt pedig itt Debrecenből, az országnak csaknem határszéléről sikeresen intézni ha nem is épen lehetetlen, de felette bajos.

Hanem szükségtelennek tartom erre több okokat felhozni; maga a t. felsőház bőven átlátandja, miként a legfontosabb mind politikai, mind morális, mind pedig kormányzati okok teszik szükségessé a kormánynak s vele egyetemben a törvényhozó testületnek Budapestre átköltözését. Ugyanazért minden további indokolás nélkül bátor vagyok a következő javaslatot a t. felsőház elébe terjeszteni: „Határozza el a felsőház, miszerint székhelyét a képviselőházzal s kormány nyal egyetemben Debrecenből Budapestre teszi át, s ott üléseit jövő július hónap 2-án megkezdendő köteletségévé tevén minden tagjainak, hogy a határnakra Budapesten megjelenjenek.“

Ezen indítványnak határozattá emelését csak meg azon kijelentéssel vagyok bátor kérni a t. felsőháztól, mikép a kormány szoros köteletségének tartandja azonnal az ülések megkezdésekor mind a kármentesítési, mind pedig az emberiségeket illető törvényjavaslatokat a törvényhozás elé terjeszteni.

Egyébiránt a kormány tökéletesen meg van győződve, s általam fel is szólítja a t. felsőház tagjait, hogy azon idő alatt, míg ismét Pesten törvényhozói működésük folytatására megjelenni méltóztatnak, mindent, mi lehetséges, megtenni szíveskednének, hogy a nép lelkesültsége ne csak ne csillapuljon, hanem a haza iránti szeretete, hűsége, áldozatkészsége, s annak megmentése iránti buzgalma mindinkább öregedjék.

Elnök: Méltóztatnak az előadott határozati javaslatához hozzászólni?

Id. gr. Eszterházy M.: Azt tartom, keveset lehet hozzászólni, mert az már befejezett tény, s ezen tábla akármiként is okoskodhatok, üléseket nem tarthat, ha a másik tábla székhelyét innen máshova áteszi. Elismerem, mikép a kormánynak helyes okai vannak, hogy Bndapestre költözzék, honnan sikeresebben fog kormányozhatni; de megvallom, hogy mintán a ministerium jelentette, hogy a kármentesítés iránt törvényjavaslatot fog előterjeszteni, mi annál kívánatosabb, minél bizonyosabb, hogy az ország némely úrbériséget vesztett birtokos nem képesek adójokat fizetni: én igen óvatosnak s helyesnek láttam volna, hogy előbb ezen tárgyon a törvényhozás keresztülessék, már csak azért is, hogy, mint mondám képesek legyünk az adót fizetni. Ha azonban a kormány, mely ezen lépést előidézte, az úrbériséget vesztett birtokosokra tekintettel fog lenni, hogy kik adójukat fizetni nem képesek, azoknál a fizetést nem fogja sürgetni: úgy megnyugszom, s azt tartom, hogy az előterjesztett határozatjavaslatot el kell fogadnunk.

Jósika: Megvallom, hogy a t. felsőháznak előttem szólott tagja által felemlített kérdések tárgyalását azon határozattól, hogy itt maradunk-e vagy sem, felfüggeszteni nem kívánám, sőt szükségét látom hogy mindaz, mi a kedélyek lecsillapítására, következőleg sikerre vezet, minélelőbb megtörténjék: de azon okok, melyek a minister úr által felhozottak, előttem oly fontosak, hogy átlátom, mikép a kormánynak, és ezzel együtt az országgyűlésnek a centrális helyre, Budapestre átköltözése felette kívánatos. Ugyanazért az előterjesztett indítványban, s a képviselőháznak már e részben hozott határozatában tökéletesen megnyugszom s beleegyezem.

B e r n á t h: (ungmezei főispán.) Megvallom, hogy semmi más indokokra nem akarok most tekinteni, csak arra az egyre, mi engemet, s úgy hiszem, a felsőház tagjait is egyformán lelkesíti, hogy ha valaha volt a magyarnak egyetértésre szüksége, most bizonyára azon pillanatok beállottak, s asért a t. felsőháznak más valamit határozni, mint amit & képviselőház már elfogadott, valóságos következetlenség lenne a felsőház eddigi eljárásával. Nem lehet egyebet óhajtani, mint, hogy mindig egyetértenünk: ebben is tehát egyet kell értenünk. (Helyes!)

Elnök: Úgy látom, az akarat közös, tehát jegyzőkönybe fog tétetni. Míg azonban a jegyzőkönyv jegyző úr által fel fog tétetni, és hitelesítés végett felolvastatni, méltóztassanak megengedni, hogy egy pár szóval megemlítssem, miszerint a jelen országgyűlés hazánk történetének évkönyvében a legfontosabb időszakot képezi, mert épen ezen országgyűlés folyama alatt történt meg hazánk átalakulása, mely az igazi szabadság, egyenlőség és testvériség alapjára fektetve hazánk jövődjét sokkal szebb színben, sokkal szebb reményben tünteti elő, s ennek boldogsága és felvirágzása ily alapokra fektetve sokkal valószínűbb és biztosabb, mintsem valaha volt. A tisztelt felsőház elérte a kor igényeit, elérte a felfogta a forradalom elvét, mert mindenben segédkezet nyújtott elősegelésére annak, hogy ezen nagyfontosságú elv

életbe léptessék, hogy az országgyűlésnek határozatai által biztosítva legyen hazánk új átalakulásának jelene és jövője. Hanem tagadhatlan az, hogy ennek eredményére nézve a hazának még igen sok teendője van, s hogy erre nézve úgy egyesektől, mint tőlünk a törvényhozástól igen sok függ, mint kultusminister úr megemlítette. Ezt a t. felsőház érdeemes tagjainak hazafias buzgalmától reményteljesen várja a haza, azért szükségesnek nem tartok senkit is erre indítani, mert a t. felsőház tettei mutatják, hogy a képviselőház határozatai s végzéseivel mindenben karöltve működött. Mi pedig engem illet, méltóztassék megengedni a tisztelt felsőház, hogy személyem iránt mutatott szívességükért köszönetem nyilvánítsam s óhajtásomat fejezzem ki az iránt, hogy mindnyájukat friss egészségben vezérelje az isteni gondviselés Pestre, a törvényhozás helyére. Addig is a t. felsőház tagjai tartsanak meg becses emlékükből, s ne tagadják meg tőlem becses barátságos hajlamukat. (Éljen!)

Horváth kultusminister. Nem mellőzhetem el a t. felsőház figyelmét felkérni egy férfúra, azon férfúra, akinek a t. felsőház, ha dicsőség van abban, hogy üléseinket a borús időkben is folytathattuk, azt hogy folytathattuk, egyedül köszönheti, aki lankadatlan türelemmel s kitartással várta üléseink megkezdhetését, s később ezek megkezdetvén intézte ügyeit. Ezen férfú mélyen tisztelt elnökünk. Nem akarok hosszas dicsérettel fellépni, mert talán sértené is szerénységét, ezért csak azon rövid indítvánnyal vagyok bátor fellépni, miszerint a t. felsőház mélyen tisztelt elnökünk irányában! háliját legyen szives jegyzőkönyvileg is kifejezni. (Közhelyeslés.)

Es z t e r h á z y: Azt gondolom t. felsőház, hogy azon küldöttség, mely Görgei Arthur fővezérhez ki volt küldve, Pesten referálhatna.

Hernáth: ungi főispán. Igaz, hegyez iránt vegyes ülés nem volt, hanem olyanná volt téve, mintha vegyes ülésben történt volna meg, mert a képviselőháztól ide a felsőházhoz tétetett át s fogadtatott el; mégis azt hiszem, hogy itt más relatiét tenni nem lehet, mint a másik háznál fog történni. A jelentést vegyes ülésben kellene megtenni, mert két ülésben tenni meg iránta a jelentést pleonasmus volna.

Es z t e r h á z y: kiküldött küldöttségnek vegyes ülésben kell jelentését megtenni, ezért most ennek szükségét magam sem látom.

N á v a i jegyző felolvassa a jegyzőkönyvet.

Elnök: Érdemedén személyem iránti jegyzőkönyvi kifejezését hálás köszönettel fogadom, de méltóztassanak megengedni, én barátja az ily jegyzőkönyvi feljegyzéseknek soha nem voltam; arra vagyok bátor felkérni a t. házat, hogy bár nagyobb nyereségem nem lehet a felsőháznak azon kifejezésénél, hogy velem megelégedett, ez nagyobbodni nem fog a jegyzőkönyvbe igtatás által is; méltóztatnának talán ettől elállani, ez a nélkül is csak ceremóniáié, mikor búcsúzni szoktunk. Ez az utolsó ülésben szokott megtörténni, de most még az országgyűlés-

nek vége nincs, csak egy hónappal halasztatik tovább, méltóztatnának megnyugodni abban, hogy ez a jegyzőkönyvből kimaradjon.

Jósika: Én tisztelt elnökünk nyilatkozatát igen méltánylóm, szerénységét meg tudom fogni, mégis azt hiszem, hogy az ily kijelentések nemcsak azért történnek, hogy a jegyzőkönyvben legyenek, hanem azért, hogy a történetnek szolgáljanak adatul. Azt tartom, hogy derék elnökünk szerénységét meg nem sértjük az által, ha a felsőház háláját irányában jegyzőkönyvileg is kifejezzük. (Helyes!)

Elnök: így tehát mostani ülésünket eloszlottnak nyilvánítom; adja a magyarok istene, hogy itt Debrecenben több üléseket oly körülmények között, mint a jelenben tartottunk, ne tartsunk! Az ülés eloszlott.

V É G E .

I. KÖTET TARTALMA.

	<i>Lap.</i>
I. <i>ülés a képviselőházban január 9-én.</i> Elnök: Palócy (kor- elnök.) Tárgy: Pázmány Dénes lemondása az elnök- ségről; határozat az elnökség iránt; Kossuth kormányzó- elnök hivatalos jelentése; s a t.	1
II. <i>ülés a képviselőházban január 13-án.</i> Elnök: Palócy. Tárgy: a dec. 13-iki orsz. vegyes ülésből a csász. seregek főtábornokához menesztett küldöttség jelentése; a kormányelnök indítványai	11
III. <i>ülés a képviselőházban január 14-én.</i> Elnök: Palócy. Tárgy: proclamatio a néphez	34
IV. <i>ülés a képviselőházban január 18-án.</i> Elnök: Palócy. Tárgy: Pálffy alelnök lemondása; proclamatio a néphez	41
V. <i>ülés a képviselőházban január 22-én.</i> Elnök: Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; indítvány a képviselők s kormánytagok megszámlálása iránt; a néphez intézendő proclamatio	51
VI. <i>ülés a képviselőházban január 26-án.</i> Elnök: Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; a távollevő képviselők iránti határozat; több indítvány; Nagy-Enyed lakosainak se- gélyezése iránti indítvány	52
VII. <i>ülés a képviselőházban febr. 3-án.</i> Elnök: Palócy. Tárgy: a honv. bizottmány előterjesztése a Közlöny szerkesztése és a politikai bíróságok tárgyában; több indítvány	53
VIII. <i>ülés a képviselőházban febr. 8-án.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: indítvány a kormány átalakítása iránt; rögtön- bírószági törvényjavaslat; indítvány a Debrecenben meg- nem jelent követek iránt; a honv. bizottmány elnökének levele	61
IX. <i>ülés a képviselőházban febr. 9-én.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: vésztörvényjavaslat	83
X. <i>ülés a képviselőházban febr. 10-én.</i> Elnök: Almásy.	

	<i>Lap.</i>
Tárgy: jelentés az aradi győzelemről; interpelláció; vésztörvényjavaslat	106
XI. ülés a képviselőházban febr. 12-én. Elnök: Almásy. Tárgy: vésztörvény; a ház tisztviselőinek napdijai; a honv. bizottmány elnökének jelentése és felelete az interpellációra	118
XII. ülés a képviselőházban febr. 13-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések; vésztörvény	123
XIII. ülés a képviselőházban febr. 26-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések; a kormány átalakítása iránti javaslat; indítvány az eszéki vár feladása tárgyában	123
XIV. ülés a képviselőházban febr. 27-én. Elnök: Palócy. Tárgy: indítvány a fölösleges számú tisztviselők iránt; a meg nem jelent képviselők iránti indítvány és módosítás	134
XV. ülés a képviselőházban febr. 28-án. Elnök: Almásy. Tárgy: a meg nem jelent képviselők iránti határozat	154
XVI. ülés a képviselőházban márt. 1-én. Elnök: Almásy. Tárgy: a kormányelnök jelentése a táborbani egyenletlenségekről; elnöki jelentések	170
XVII. ülés a képviselőházban márt. 2-án. Elnök: Almásy. Tárgy: interpelláció a hadi foglyokkai bánásmód és a rögtönbíróságok iránt	173
XVIII. ülés a képviselőházban márt. 8-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések, indítvány a hadseregben szolgáló képviselőkre vonatkozólag; felszólalások; kérvényi bizottmányi jelentés	178
XIX. ülés a képviselőházban márt. 9-én, regg. 10 órakor. Elnök: Almásy. Tárgy: a hadseregben szolgáló képviselők iránti indítvány	180
XX. ülés a képviselőházban márt. 9-én, d. u. 4 órakor. Elnök: Almásy. Tárgy: a kormányelnök jelentése a hadsereghez tett utazásáról	181
I. ülés a felsőházban márt. 12-én. Elnök: Perényi (alelnök) Tárgy: indítvány a meg nem jelent felsőházi tagok iránt; a képviselőház átküldött határozatai	190
II. ülés a felsőházban márt. 13-án. Elnök: Perényi. Tárgy: a képviselőház javaslata; elnöki jelentések; indítvány a meg nem jelent felsőházi tagok iránt; indítvány határozathozatalra szükséges tagok számának leszállítása tárgyában	195
XXI. ülés a képviselőházban márt. 17-én. Elnök: Almásy. Tárgy: Bem tábornok levele a szebeni győzelemről; elnöki jelentések; számoló bizottmányi jelentés: interpelláció	195

	<i>Lap.</i>
III. <i>ülés a felsőházban márt. 19-én.</i> Elnök; Perényi. Tárgy: a képviselőház határozatai; rögtönbirósági törvényjavaslat; elnöki jelentések	212
XXII. <i>ülés a képviselőházban márt. 20-án.</i> Elnök; Almásy. Tárgy: a honv. bizottmány jelentése a kormányelnök- nek a cibakházi táborból kelt tudósításáról; interpellatio a meg nem jelent követek iránt	217
XXIII. <i>ülés a képviselőházban márt. 21-én.</i> Elnök; Almásy. Tárgy: Asztalos Pál feletti gyászbeszéd; indítvány a Bem tbknak küldendő érdemkereszt iránt	220
XXIV. <i>ülés a képviselőházban márt. 23-án.</i> Elnök; Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; az igazoló bizottmány jelentése	225
XXV. <i>ülés a képviselőházban márt. 24-én.</i> Elnök; Palócy. Tárgy: a számoltató bizottmány jelentése; igazoló bi- zottmányi jelentés	241
IV. <i>ülés a felsőházban márt. 24-én.</i> Elnök; Perényi. Tárgy: a képviselőház határozata a hadseregben szolgáló kép- viselőkről és a 10 frtos bankjegyek kibocsátása iránt; felszólalás	255
XXVI. <i>ülés a képviselőházban márt. 25-én.</i> Elnök; Palócy. Tárgy: a kormányelnök előterjesztése az orosz avat- kozás és a márt. 4. és 6-iki csász. manifestumok tár- gyában; indítvány az országgyűlés székhelyének meg- változtatása ügyében	259

II. KÖTET TARTALMA.

XXVII. <i>ülés a képviselőházban márt. 26-án.</i> Elnök; Pa- lócy. Tárgy: jegyzőkönyv feletti vita; igazoló bizott- mányi jelentés	1
V. <i>ülés a felsőházban márt. 27-én.</i> Elnök; Perényi. Tárgy: a felsőház tagjai névsorának elkészítésére kiküldött bi- zottmány jelentése; a hadügyminiszter jelentése a hadi foglyok fizetése iránt	10
XXVIII. <i>ülés a képviselőházban márt. 28-án.</i> Elnök; Pa- lócy. Tárgy: elnöki jelentések; a képviselők napi- díjai iránti indítvány; igazoló választmányi jelentés; Percel Mór jelentése	11

	<i>Lap.</i>
VI. <i>ülés a felsőházban márt. 30-án.</i> Elnök: Perényi. Tárgy: felszólalás a Közlöny szerkesztése és az ün- nepi ülésszűnetek tárgyában	14
VII. <i>ülés a felsőházban márt. 31-én.</i> Elnök: Perényi. Tárgy: Elnöki jelentés	15
XXIX. <i>ülés a képviselőházban apr. 1-én.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: Emlékbeszédek Vadnai Miksa és Kemény Dé- nes felett	15
XXX. <i>ülés a képviselőházban apr. 2-án.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: interpellatiók; hírlapi cikkek feletti vita	27
VIII. <i>ülés a felsőházban apr. 3-án.</i> Elnök: Perényi. Tárgy: a képviselőház két határozata	50
XXXI. <i>ülés a képviselőházban apr. 3-án.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: a felsőház határozatai; igazoló bizottmányi jelentés; a hadügyminister jelentései; számoltató bizott- mány jelentése	51
XXXII. <i>ülés a képviselőházban apr. 5-én.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: számoltató bizottmány jelentése; a képviselő kétszeres napidijainak megszüntetése	55
IX. <i>ülés a felsőházban apr. 5-én.</i> Elnök: Perényi. Tárgy: képviselelőházi határozatok	57
XXXIII. <i>ülés a képviselőházban apr. 7-én.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: a kormányelnök levele; Percel tudósítása	58
XXXIV. <i>ülés a képviselőházban apr. 14-én.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: a honvédelmi bizottmány elnökének előterjesz- tése; Kossuth kormányelnökké választása	60
X. <i>ülés a felsőházban apr. 14-én.</i> Elnök: Perényi. Tárgy: választmány alakítása a függetlenségi nyilatkozatot szer- kesztő képviselőházi választmányhoz	76
XXXV. <i>ülés a képviselőházban apr. 15-én.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: Mészáros lemondása; indítvány Lovassy Lászlórolí gondoskodás iránt; elnöki jelentések; iga- zoló bizottmányi jelentés; kérvényi választmányi je- lentés	79
I. <i>vegyes ülés a ref. főtanodában apr. 19-én.</i> Elnök: Al- másy. Tárgy: a függetlenségi nyilatkozat	89
XXXVI. <i>ülés a képviselőházban apr. 20-án.</i> Elnök: Almásy. Tárgy: indítvány; igazoló választmányi jelentés; szá- moltató bizottmány jelentése	102
XXXVII. <i>ülés a képviselőházban apr. 21-én.</i> Elnök: Al- másy. Tárgy: elnöki jelentések; igazoló választmányi jelentés	126
XXXVIII. <i>ülés a képviselőházban apr. 22-én.</i> Elnök: Al- másy. Tárgy: elnöki jelentések; a kormányelnök elő- terjesztése és törvényjavaslatai	130

	<i>Lap.</i>
XI. <i>ülés a felsőházban apr. 23-án.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: képviselőházi határozat; igazoló választmányi alakítása	134
XXXIX. <i>ülés a képviselőházban apr. 24-én.</i> Elnökök: Almásy. Tárgy: a kormányelnök törvényjavaslatai	134
II. <i>vegyes ülés apr. 24-én.</i> Elnökök: Perényi és Almásy. Tárgy: az utolsó ülés jegyzőkönyvének hitelesítése	134
XL. <i>ülés a képviselőházban apr. 25-én.</i> Elnökök: Almásy. Tárgy: a kormányelnök levele; hadi jelentések	136
XLI. <i>ülés a képviselőházban apr. 26-án.</i> Elnökök: Almásy. Tárgy: a kormányelnök jelentése	139
XLII. <i>ülés a képviselőházban apr. 27-én.</i> Elnökök: Palócy. Tárgy: ujoncállítási törvényjavaslat	144
XII. <i>ülés a felsőházban apr. 27-én.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: ujoncállítási törvényjavaslat	144
XIII. <i>ülés a felsőházban apr. 28-án.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: eltávozásérti kérvények	144
XLIII. <i>ülés a képviselőházban apr. 28-án.</i> Elnökök: Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; igazoló bizottmányi jelentés; kérvényi választmányi jelentés; törvényjavaslat a csajkás kerületről s a t.	145
XLIV. <i>ülés a képviselőházban május 2-án.</i> Elnökök: Palócy. Tárgy: a kormányelnök hivatalos levele; a miniszterelnök előterjesztése	150
XIV. <i>ülés a felsőházban május 2-án.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: a képviselőház határozata	155
XLV. <i>ülés a képviselőházban május 3-án.</i> Elnökök: Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; igazoló választmányi jelentés; az igazságügyminiszteri osztályfőnök jelentése	157
XLVI. <i>ülés a képviselőházban május 4-én.</i> Elnökök: Palócy. Tárgy: javaslat a kormányzó és miniszterek esküjére vonatkozólag; elnöki jelentések	176
XV. <i>ülés a felsőházban május 5-én.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: csajkás kerületről törvényjavaslat; a képviselőház határozata a vésztörvényről	178
XLVII. <i>ülés a képviselőházban május 5-én.</i> Elnökök: Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; javaslat a kormányzó és miniszterek esküje iránt	179
XVI. <i>ülés a felsőházban május 6-án.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: a kormányzó és miniszterek esküformája	182
XVII. <i>ülés a felsőházban május 7-én.</i> Elnökök: Perényi. Tárgy: a kormányzó és miniszterek esküformája	182

XLVIII. ülés a képviselőházban május 8-án. Elnök: Palócy. Tárgy: elnöki jelentések; igazoló választmányi jelentés; kormányelnök levele	182
XVIII. ülés a felsőházban május 11-én. Elnök: Perényi. Tárgy: elnöki jelentések	188
XLIX. ülés a képviselőházban május 12-én. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések; indítványok	189
L. ülés a képviselőházban május 13-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések	190
III. vegyes ülés május 14-én. Elnök: Almásy. Tárgy: a kormányzó és miniszterek esküvételére	190
XIX. ülés a felsőházban május 16-án. Elnök: Perényi. Tárgy: elnöki jelentések	192
LI. ülés a képviselőházban május 18-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések; indítvány; igazoló választmányi jelentés	192
LII. ülés a képviselőházban május 22-én. Elnök: Almásy. Tárgy: a belügyminiszter előterjesztése; tudósítások Budavár bevételéről	192
LIII. ülés a képviselőházban május 23-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések	198
XX. ülés a felsőházban május 23-án. Elnök: Perényi. Tárgy: a képviselőház határozata	200
LIV. ülés a képviselőházban május 24-én. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentés; igazoló választmányi jelentés; miniszteri jelentés az adó tárgyában; törvényjavaslat az adó tárgyában; az osztályok központi választmányának jelentése	202
LV. ülés a képviselőházban május 25-én. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések; az adó tárgyában törvényjavaslat	232
LVI. ülés a képviselőházban május 26-án. Elnök: Almásy. Tárgy: az adó tárgyában törvényjavaslat; igazoló választmányi jelentés	242
XXI. ülés a felsőházban május 29-én. Elnök: Perényi. Tárgy: az adó tárgyában törvényjavaslat, a kormányzóelnök levele	245
LVII. ülés a képviselőházban május 30-án. Elnök: Almásy. Tárgy: elnöki jelentések; a felsőház határozata, indítvány a kormányzó laka és fizetése iránt	245
LVIII. ülés a képviselőházban május 31-én. Elnök: Almásy. Tárgy: igazoló bizottmányi jelentés; a miniszterelnök	

	<i>Lap.</i>
indítványa az országgyűlésnek Budapestre visszaköltözése iránt	249
XXII. ülés a felsőházban május 31-én. Elnök: Perényi. Tárgy: a kultusminiszter indítványa a felsőház szék- helyének Budapestre áttétele iránt	253

Jelentékenyebb sajtóhibák

az I. kötetben.

52.	lap	földről	16.	sor	Madarász S.	helyett	olvasandó	Madarász L.
52	"	"	22.	"	"	"	"	"
83.	"	alulról	7.	"	Palócy J.	"	"	Palócy L.
170.	"	földről	1.	"	XIV. ülés	"	"	XVI. ülés.

A II. kötetben:

256. lap alulról 17. sor Hernáth helyett olvasandó Bernáth.